george bălăiță

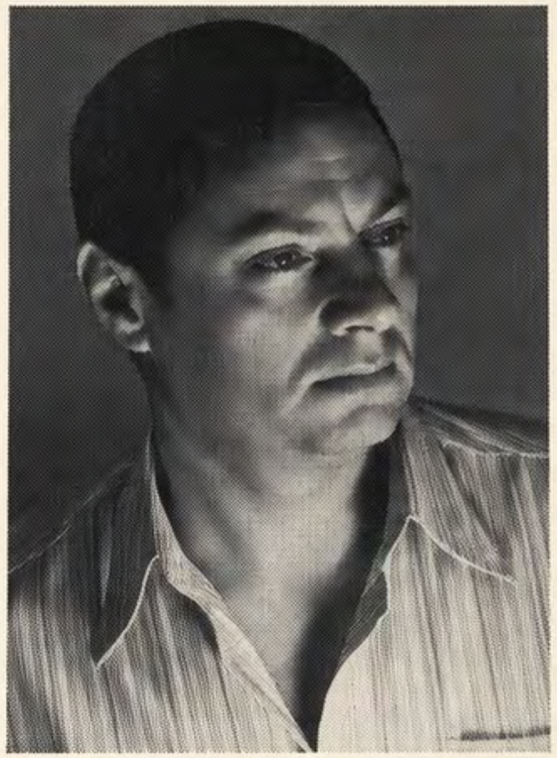

ISBN 973-21-0275-6
ISBN 973-21-0274-8

1394

Vol I–II: lei 585

Lumea terestră este inundată în romanul lui G. Bălăiță de lumina propriilor ei sensuri, dar şi de altă lumină, încă mai puternică, vitală şi enigmatică, de origine parcă necunoscută sau de-a binelea necunoscută; rareori „profanul" în literatura română s-a văzut la astfel de cote îmbogățit prin contribuția „sacrului". (1986)

LUCIAN RAICU

editura minerva

1394

george bălăiță

lumea în două zile

★

BIBLIOTECA ALEPH
CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

Coperta — reproducere după Hieronymus Bosch : *Şapte păcate capitale.*

george bălăiță

lumea în două zile

ROMAN

★

PREFAȚĂ DE ILEANA MĂLĂNCIOIU

TABEL CRONOLOGIC DE C. NAUM

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1993

EDITURA MINERVA • BUCUREȘT

I S.B.N. 973–21–0275–6

I.S.B.N. 973–21–0274–8

PREFAȚĂ

(PÎNĂ UNDE SE POATE GLUMI)

Destinul tragic al personajului principal din *Lumea în două zile* pare să fi pornit de la o glumă, deși lucrurile nu stau chiar așa. Ceea ce a determinat gluma, care nu mai putea ține, a fost cu mult înainte de ea. Și totuși judecătorul Viziru va cerceta cazul nu pentru a afla de unde a început totul, nici pentru a-l condamna pe prietenul său Antipa, care a fost deja condamnat, ci pentru ca să afle *pînă unde se poate glumi*. Motivul? În ciuda oricărei vocații și a oricărei realizări, viața trăită fără umor își pierde frumusețea, dar, în același timp, risul poate ucide orice — la limită și pe cel care rîde.

Cine este cel care rîde, mai precis care joacă o farsă, mai precis propria sa farsă în acest roman? Este un om vesel? Nu s-ar putea spune. Este mai curînd un om nerealizat, care rîde ca să acopere golul în care plutește. De ce nu s-a realizat? Din cauza unei biografii deloc vesele, a unei societăți care nu i-a ieșit întotdeauna în întîmpinare, ci dimpotrivă, dar mai ales din cauza propriei sale firi delăsătoare.

În ciuda nerealizării, funcționarul Antipa poartă totuși, în mod neîndoielnic, semnele unui ales. De aceea, atît în lumea lui de acasă, cît și în cea în care lucrează, situată la polul opus acesteia, totul se învîrtește în jurul lui.

Antipa e conștient într-un fel de misterul lui și se bucură de aura pe care o poartă, dar nu face nimic pentru ca această aură să se sprijine pe ceva.

El ia totul în glumă.

Lumea din jur nu poate lua însă în glumă misterul său.

Soția lui, o femeie inocentă care îi asigură o viață tihnită, o siguranță necesară pentru a putea trăi, percepe în mod dureros, acest mister. Poate fiindcă ea simte că el se bazează pe o minciună chiar dacă nu înțelege ce conține minciuna în care este învăluită existența, de dincolo de ea, a bărbatului ei. Pentru ea, tot ce vede că face, de fapt, Antipa, nu este în realitate adevărul, ci *ceea ce i-ar povesti el că face dacă l-ar întreba*. Ea simte că Antipa face cu totul altceva decît vede cu propriii săi ochi și, în inocența ei, nu se înșcală, deși nu știe în ce anume constă această neîndoielnică minciună. În suferința ei casnic-femeiască misterul vieții lui Antipa trebuie să fie legat de existența unei alte femei și pînă la urmă el și devine astfel, deși ar fi putut să nu fie.

Țelul Feliciei pare acela de a-i asigura liniștea lui Antipa și prin aceasta propria sa liniște. Dar tocmai asta nu se poate consolida. Mult rîvnitul copil, care ar putea aduce împlinirea în viața de familie, întîrzie și el să vină, așa cum întîrzie totul cînd este vorba de Antipa.

Cea dintîi zi reconstituită în cadrul romanului este ziua solstițiului de iarnă. O zi pe care Antipa o petrece în familie, în mirosul cald al aluaturilor care nu mai contenesc să crească. El stă așezat pe nobilul fotoliu Baroni (care are o întreagă istorie) și chipurile lucrează. În realitate nu face nimic. Se bucură de atmosfera îmbietoare, de grija pe care i-o poartă blînda și iubitoarea Felicia, de felul cum ascunde ea, chiar și de sine însăși, așteptarea lui nepăsătoare. Sfîrșitul acestei zile este un fel de apoteoză a liniștii casnice, dar și a cumplitei plictiseli a nerealizatului care se complace în ea.

Pentru autor acest sfîrșit de zi este punctul unde poate stabili măsura exactă a așa-zisei liniști pe care i-o oferă lui Antipa credincioasa Felicia și a neliniștii evidente pe care i-o oferă el ei.

Tentația cititorului — care în calitatea lui de cititor preferă misterul — ar fi să fie de partea lui Antipa, dar partea lui nu există cu adevărat. Cînd este acasă, el este mai la el acasă decît oricine altcineva. Iar cînd este dincolo, în cealaltă existență a lui, el este mai acolo decît oricine. Deocamdată să-l urmărim acasă. Stă în nobilul său fotoliu de familie, care nu prea se potrivește cu casa

în care locuiește și visează. Ce? Aici începe nebunia Feliciei, a noastră și chiar a lui însuși. În aparență trăiește în lumea cărților și inventă povești nevinovate pe care le pune pe seama căței ușei sale Eromanga și a lui Argus, prietenul acesteia. Dar în realitate?

În realitate nu știm nimic, dar Felicia, și prin ea autorul, ne îmboldește să devenim și noi bănuitori. Glumele lui par cu totul nevinovate și totuși, nu știu cum, misterul lui, construit treptat, mai mult pe creditul pe care i-l dăm autorului, care știe să creeze atmosferă, decît pe date reale, nu pare încă purtător de nenorocire.

Și totuși ziua întîi nu este numai o zi de liniște și de sărbătoare, ci și una de epuizare în această liniște aparentă, dincolo de care se pregătește în mod neîndoielnic ceva.

Această sărbătoare de Crăciun care parcă nu mai are răbdare să aștepte și precedă cu cîteva zile data reală a sărbătorii, această abundență de aburi calzi și de mirosuri care învăluie cumva o răceală abia perceptibilă, această vorbire a ciinilor care își spun între ei mai mult decît stăpînii lor ce se împacă atît de bine, nu e de natură să ne dea și nouă, cititorilor, ceva din liniștea construită cu atîta efort pentru Antipa. Dimpotrivă, mereu sîntem tentați să credem că, în vreme ce acasă la el se coc blaturile pentru tort și cozonacii, în altă parte se coace cu totul altceva.

Nu întîmplător cel mai apropiat om al familiei, bătrînul August pălărierul, care se bucură din plin de atmosfera creată de Felicia, nu îi dă dreptate numai ei, ci în egală măsură și lui Antipa. Intuiția lui de bătrîn atoatecunoscător percepe și ea misterul acestuia și faptul că, orice s-ar spune, nici pentru el nu e deloc ușor.

Fantasticul banalității, pe care George Bălăiță îl percepe cu o artă pe care n-o întîlnim în nici un alt roman al generației sale nu este, în mod evident, străin de Gogol. De un Gogol asumat conștient, pe ușa din față, cu trimiteri directe de rară subtilitate. Dar de un Gogol adus la zi ca interpretare. Nu știu dacă independent de cartea cu totul ieșită din comun a lui Lucian Raicu, *Gogol sau fantasticul banalității*, dar nici nu are importanță. Fiindcă, în cele din urmă, este vorba de acest fantastic al banalității, perceput cu mijloace proprii, și nu de date împrumutate.

Dar să revenim la ziua întîi a parabolei, cea a existenței banale a lui Antipa între mirosurile de scorțișoară și vanilie, ziua de pașnică bucurie, anticipată și anticipatoare, fiindcă nu este încă ajunul Crăciunului și nu-l serbează încă nimeni în afară de familia lui Antipa la care au venit, ca de obicei, bătrînul Antipa și August pălărierul, omul cel mai împăcat cu sine și cu ceilalți, prietenul apropiat al tatălui și al fiului, cel fără de care misterul acestei lumi ar fi greu de dezlegat.

În această liniștită sărbătoare se insinuează, de la bun început, ceva nefiresc. Un fel de pregătire mai insistentă decît ar fi normal să fie, un fel de grabă, un fel de teamă că aici nimic nu se mai poate petrece ca pretutindeni.

Nu avem încă o dovadă că lucrurile stau chiar așa. E mai curînd o bănuială a scriitorului pe care cititorul o preia fiindcă atmosfera a fost perfect creată din niște amănunte care, luate în sine, ar putea să nu însemne mare lucru.

Prea mari motive pentru o asemenea pregătire nu ar exista. Întîi pentru că Antipa nu este credincios. În al doilea rînd pentru că sărbătoarea nu a venit încă. În sfîrșit, fiindcă, orice s-ar zice, existența lui Antipa cu Felicia nu este chiar un motiv pentru o sărbătoare ieșită din comun. De ce sînt ei împreună, știm. Nu dintr-o dragoste oarbă, ci mai curînd pentru că aici i-au adus întîmplările mai mult sau mai puțin banale ale vieții. N-ar fi nici motive de prea mare tristețe care să nu facă posibilă sărbătoarea. Fiindcă Antipa nu se poate plînge de viața lui alături de Felicia, ci dimpotrivă. El simte nevoia de ceva opus glumei și provizoratului în care trăiește dincolo, și soția lui este tocmai acest ceva care se împotrivește provizoratului.

În această atmosferă caldă, uneori călduță, uităm ades de misterul pe care îl poartă Antipa. Ni se pare că este omul cel mai obișnuit cu putință și că, de fapt, cea care suferă și se înnobilează într-un fel printr-o suferință continuă, fie ca și lipsită de orice aură, este în cele din urmă Felicia. Desigur, din vina ei suferă, dar asta nu schimbă lucrurile. O altă femeie care ar fi vrut să-l salveze pe Antipa l-ar fi luat, așa cum este. L-ar fi iubit cu minciuna lui cu tot. Dar Felicia nu-l poate iubi fără să-l creadă — și poate de aceea nu-l

poate nici lăsa să se piardă, dar nu-l poate nici salva altfel decît în aparență. Nu întîmplător Antipa are absolută nevoie de o altă lume a lui, în care să fie iubit așa cum este. În care să poată juca nestingherit farsa lui.

Această lume și-a construit-o în altă parte, undeva la o mică distanță, într-o localitate obscură unde Antipa face naveta de ani de zile lucrînd pe un post neînsemnat, pe care, dacă ar fi vrut, l-ar fi găsit și la ei, la Albala. El se ocupă practic cu înregistrarea deceselor. De la un timp își zice singur „funcționar al neantului" și cînd își zice așa nu e nici prea departe de realitate, nici nu glumește. E un fel de început de a întui ce e de fapt cu el.

Deși cele două lumi în care trăiește Antipa sînt despărțite doar de cîteva stații de tren, ele se află la poli opuși. Nimic adevărat despre nici una dintre aceste lumi nu poate ajunge pînă la cealaltă.

Și totuși, acest paralelism nu poate dura la infinit. Într-o zi, cele două lumi trebuie să ia act una de cealaltă. Cînd? Nu știm. Dar, din cîte am învățat despre autor citind pînă aici, bănuim că exact atunci cînd ne-am aștepta mai puțin.

Deci, întîmplător și nu întîmplător, la sărbătoarea atît de minuțios pregătită în mijlocul familiei și pentru familie apare un șoc din lumea de dincolo a lui Antipa : inginerul Druică, sosit de la Dealu-Ocna la Albala din întîmplare, venit la Antipa fără să știe că la el a început deja sărbătoarea care pentru alții nu e încă pregătită.

De data aceasta ziua solstițiului de iarnă va decurge altfel decît în mod obișnuit. Neliniștea Feliciei care se baza mai mult pe intuiție va începe să aibă o motivare reală. Ea va înțelege că existența cealaltă a lui Antipa ar putea să nu aibă legătură cu o altă femeie, ci cu ceva mult mai grav. Prin Druică ajunge în sfîrșit la ea știrea că dincolo Antipa face un fel de pariuri care ar putea să fie periculoase.

Numai că, de data aceasta, Felicia care nu suportă minciuna nici dacă este absolut necesară se teme și să afle adevărul. Ea nu acceptă ca Antipa să-i spună ce este cu aceste pariuri; îi cere doar mai insistent să stea lîngă ea, vrînd parcă să-l apere prin chiar această apropiere.

Acum Antipa e cu adevărat mai aproape de ea ca oricînd și constată cu căldură: „ea este fiica mea pe care nu a născut-o și mama mea care a murit de mult".

Numai că Felicia nu trebuia să-i fie nici mamă, nici fiică, ci cu totul altceva ca să-l poată cu adevărat salva.

În această noapte de solstițiu — care ar fi trebuit să o pună cu adevărat pe gînduri — ea va adormi în sfîrșit liniștită alături de Antipa, dar Antipa nu va putea adormi. În insomnia lui el va continua să se întrebe: „Sînt eu oare un om vesel și nepăsător, așa cum îmi place să fiu? Farsa este vocația mea, cum spune Pașaliu? Un bețivan caraghios și pedant. Oho, dar cîte nu pot face mîine cîte nu-mi stau în față nefăcute și așteaptă. Să-i spun, bunăoară Feliciei o mulțime de lucruri urîte și adevărate. Ceva despre copilul pe care nu-l naște și încă vreo cîteva și ea să-mi spună la rîndul ei altele, să stăm frumos pe două scaune față în față să ne scoatem rizînd ochii și mărunțaiele. Dar nu trebuie oare să mai așteptăm pentru asta. Să mai treacă timpul, să îmbătrînim, să adunăm mai multe, să dăm măreție spectacolului?"

După ceea ce ne spune Antipa am putea crede că lucrurile vor decurge ca în această zi pînă la adînci bătrînețe. Dar, ca de obicei, imprevizibilul nu întîrzie să apară. Timpul romanului — pe care îl va investiga judecătorul Viziru pînă în ziua cînd el însuși va muri tragic, ca în urma unui pariu cu Antipa — este situat între ziua de creștere și cea de descreștere a luminii. Cea de-a doua zi a parabolei nu va fi trăită de Antipa la adînci bătrînețe și nu va fi petrecută în liniștea apăsătoare de acasă, ci dincolo, în lumea nebuniei născute în această liniște. În prima zi a fost timp pentru presimțiri și pentru rememorarea a tot ceea ce a fost. Am aflat astfel ce a făcut din Antipa ceea ce este: moartea mamei lui la vîrsta cînd el avea treisprezece ani; creșterea sub influența tatălui, învățat să privească lucrurile în absolutul lor și nu în contextul real; eliminarea nedreaptă din facultate și neputința de a mai crede în ce a crezut înainte; neadmiterea posibilității de a se salva printr-o femeie care îl iubea așa cum era, cu minciuna lui cu tot. Capitolul despărțirii de Marta Wiegler, femeia care trecuse și ea prin grele încercări și prin îndoieli, dar reușise să-și redobîndească acea credință fără care nu se poate

trăi, este, într-un anume sens, edificator. El ne va lămuri că Antipa va părăsi facultatea și se va căsători cu sora unui prieten împreună cu care a suferit numai ca să găsească o scuză pentru renunțarea sa ; că însăși gluma lui va fi un mod de a se minți că nu s-a petrecut nimic grav, că întîmplările prin care a trecut nu l-au atins.

Dacă în prima zi a romanului totul lîncezea încă la adăpostul unei speranțe, acolo unde nu mai era nimic de sperat (spre a nu exista nici un dubiu, autorul ne spune clar că, în ciuda aparențelor, eroii săi erau niște suflete moarte pe care nu mai exista nici un Cicikov care să le cumpere), dacă în ciuda oricărei neliniști dominanta părea să fie lumina, în ziua a doua, cea a solstițiului de vară, totul începe să se orienteze către noaptea cea lungă. Această zi a mișcării precipitate către limita de la care întunericul va începe să crească, este inaugurată în zori, printr-un drum cu trenul al navetistului care pleacă grăbit de acasă spre cealaltă existență a lui. E mai vioi decît ne-am fi așteptat din cît îl cunoaștem și, poate, decît este cu adevărat de obicei. După aerul pe care îl are, ai crede că merge dincolo fiindcă lumea aceea are mare nevoie de el. Și într-un fel așa și este, cu toate că ceea ce face el în mod real nu are prea mare însemnătate. Ca și la el acasă, cumva, și acolo totul parcă se învîrtește în jurul lui. Nimeni nu vrea să-l ia doar drept ceea ce pare la prima vedere. Toți vor să afle ce se ascunde în spatele farmecului său unanim perceput. Începînd cu farmacista Silvia Racliș, pe care o va cunoaște în zori în drum spre Dealu-Ocna, unde face și ea naveta de multă vreme, și continuînd cu cei întîlniți zilnic, fie la primărie unde lucrează, fie la birtul lui Moiselini unde se adună zilnic cu prietenii, la acest tîrg toți îl știu.

Ce descoperă în el frumoasa farmacistă nu știm. A avut prea puțin timp ca să perceapă ceva din misterul său. Totuși, în ciuda evidentei distanțe care ar putea să fie de partea ei, ea este cea atrasă în mod irezistibil de acest bărbat, despre care nu ezită să constate că n-ar fi exclus să aibă șoșonii înfundați cu obiele. Acțiunea va fi a ei ; ca de obicei el va fi cel ales, cel chemat ; el nu va face altceva decît să se lase purtat ca de o putere străină către ea cînd va veni, în sfîrșit, și ceasul mult bănuitei lui aventuri.

Dar pînă atunci mai este. Mai întîi va trebui să facem cunoștință cu prietenii eroului, îndeobște persoane mult mai importante decît el, dar care, nu știu cum, intuiesc cu toții că, în ciuda oricăror aparențe, dacă între ei există un ales, acela este Antipa. Toți se adună acolo unde este el, aduși cumva de farmecul lui simplu, nefăcut, de gluma lui care face lumea puțin mai frumoasă. Mulți au ajuns să creadă că Antipa se află printre ei din greșeală, sau poate le este trimis pentru o vreme, cu un scop neștiut, marele lui destin așteptîndu-l undeva în altă parte, după acești ani de provizorat. Dar anii de provizorat trec. Antipa se pierde în farmecul mediului de el însuși creat și treptat-treptat renunță la orice, în afară de gluma lui în care se învăluie totul, în afară de misterul lui care crește pe măsură ce totul alunecă undeva în gol. Și mai ales, în afară de prietenii care sînt atrași din ce în ce mai mult de farmecul său. Vocația reală a lui Antipa a fost pierdută în acest farmec pentru care e atît de intens căutat. El a rămas un funcționar neînsemnat, cum constată din cînd în cînd cîte un invidios. Și totuși cel care l-a creat în vederea unei vocații și împotriva ei nu-l poate încă abandona. Ca și prietenii de la Dealu-Ocna, autorul nu se poate desprinde de farmecul inegalabil al personajului său de suflet. Ce să facă totuși cu el? Să rîdă pur și simplu la glumele lui ca toți ceilalți? Să-l scoată în mod nemotivat din scenă? Să-i schimbe brusc caracterul? Să-i schimbe viața pe care a trăit-o deja? Nici una, nici alta. Ce a fost să se întîmple s-a întîmplat. Trebuie să-l împingă doar puțin de la spate. Să încerce să-l scoată din golul în care alunecă. Să-i construiască din umbră și existența fantastică așa cum i-a construit-o cu grijă și pe aceea banală. Dar mai este oare ceva de făcut pentru ca totul să nu fie doar o minciună, doar o farsă? Fără îndoială că mai este. Altfel nu ne-ar fi vorbit despre Antipa ca despre un om care poartă însemnele și destinul unui ales. Chiar dacă acest ales își pierde în mod absurd marea vocație. Autorul care ne-a apropiat de Antipa e obligat să ne facă să percepem cu durere pierderea acestei vocații. Ca atare nu-l abandonează. Îi mai dă o șansă: ultima. Aceea de a se realiza în situația sa de „funcționar al neantului" care a încetat să mai fie provizorie. După ce a pierdut toate șansele, șansa lui este chiar neobișnuitul pariu pe care îl face. Cum a început

totul? Nimeni nu-și mai aduce aminte fiindcă nimeni nu trebuie să-și aducă aminte. Misterul lui Antipa trebuie nu numai să se mențină, ci și să crească. E de-ajuns să ne amintim că se afla, ca de obicei, într-un birt cu prietenii săi. Că după ce s-au epuizat glumele sale nevinovate, cu o figură aproape absentă, ca transportat în altă lume, a spus : Îl vedeți? Joi va muri. Cine va muri, l-au întrebat nedumeriți prietenii. Biducă, a spus Antipa și apoi a scos pe masă certificatul de deces al acestuia, pe care îl avea în buzunar, gata completat. Apoi a urmat primul pariu și așteptarea împlinirii previziunii. Dar el a pierdut neobișnuitul pariu. Joi Biducă nu a murit așa cum sta scris în certificatul completat dinainte de „funcționarul neantului". La întrebarea : cum i-a venit în gînd să spună asta, sau, cum ar fi zis Marin Preda, *pe ce s-a bazat*, Antipa va răspunde învăluit de zîmbetul lui cel mai firesc : am glumit. De unde era să știu eu cînd moare. Apoi va plăti lui Druică lada de sticle cu bere pe care a pariat și va bea și va glumi în continuare. Numai că, în lunea imediat următoare, Biducă va muri totuși și prietenii lui Antipa vor simți pentru prima oară pericolul de a glumi cu lucrurile mari și vor părăsi cîrciuma în care au pariat. Dar nu peste mult vor începe să se întîlnească în altă parte și gluma va continua și pariul periculos va continua și el. Singurul care intuia parcă limita pînă la care se poate glumi cu puterea care ți-a fost dată era fanaticul Anghel, situat la polul opus celui ce ia totul în glumă. Fanatismul său (de nuanță religioasă) merge pînă la nebunie. Cuvintele prințului Mîșkin, luate drept motto pentru epilogul parabolei, ne sugerează însă faptul că, în cazul relatat, nu e vorba de o nebunie în sine, ci doar de o foarte adîncă suferință. Epilogul romanului ar fi putut purta foarte bine și un motto din Hamlet. Anghel ar fi putut să spună ca și prințul danez : nu sînt nebun decît dinspre nord-vest. Fiindcă, la fel ca și Hamlet, Anghel nu era nebun decît dinspre cauza necunoscută încă a suferinței sale. În esență, acest personaj-simbol, a cărui vîrstă e aproximată la peste două sute de ani, suferă pentru că lumea și-a pierdut credința și prin ea puterea de a mai privi dincolo. Această cauză a suferinței lui va fi aflată de judecătorul Viziru din monologurile nesfîrșite ale bolnavului, înregistrate în clinică. Delirul său coincide cu o poveste din epoca Tang care

aparține scriitorului Yang Du. În această poveste, tragic asimilată este vorba de oglinda străveche în care omul putea vedea moartea aproapelui și propria lui moarte. Povestea spune că ultima oară această oglindă a aparținut lui Su Cio și apoi i s-a pierdut urma. În nebunia sa, Anghel vrea să regăsească oglinda pierdută și să convingă astfel lumea că el vorbește în numele lui Dumnezeu. Cînd îl întîlnește pe Antipa el se află aproape de limita la care ar fi părut că boala ar putea înceta. Că a renunțat. Era de fapt într-o apăsătoare așteptare. Întîlnirea are loc cu ocazia unui pariu făcut în glumă, în urma căruia Anghel va constata : „Nu era un pierde-vară cum părea și cum credeau mulți. Un funcționar umil care ascundea o forță uriașă. L-am disprețuit cînd l-am auzit spunînd cheflilor lui : omul ăsta va muri. De unde știi? Știu. Și omul a murit în trei zile. El punea pariuri, el se juca, dar eu trebuia să-i spun că jocul lui e adevărat. El știa, nu era un profet mincinos. Dar el era providența. El punea pariu. Ceilalți rideau la cîrciuma lui Moiselini. Dar omul murea. Ei nu mai rideau și atunci l-am urmat pe Antipa. M-am făcut omul lui pentru a face din el omul meu." Raționamentul nebuniei lui Anghel era următorul : dacă Antipa învăța ce este cu puterea lui, atunci va ajunge să dezlege propriul său viitor. Aici trebuie să-l aduc, va conchide el, să prezică propria lui moarte și ca să se împlinească. Atunci oglinda va veni singură la mine și avînd-o îi voi face pe oameni să creadă din nou.

Anghel reușește efectiv să-i sugereze lui Antipa că în el se află o putere neobișnuită, dar nu reușește să-l învețe să nu glumească cu această putere. În ziua solstițiului de vară — cea în care oamenii se gîndesc că lumina va începe să scadă — noi vom afla că, în urma unor previziuni ale lui Antipa, aproape exacte au murit deja cinci oameni. Că deci, puterea sa există cu adevărat, chiar dacă în ceea ce prevede el se află, de fiecare dată și o mică greșeală de aproximație. După ce vor fi rememorate antecedentele momentului la care a ajuns Antipa în cea de-a doua lume a sa, vom fi noi înșine introduși în atmosfera chefurilor de la Moiselini și vom fi martori la moartea preotului Zota. (Un fel de a spune *martori*, întrucît noi asistăm, de fapt, la reconstituirea de după șapte ani a lui Viziru, nu citim viața eroului trăită în mod real).

Preotul Zota este primul care va pieri exact cînd va spune Antipa. Dar, culmea, tocmai el nu a fost dintre cei prevăzuți. Pentru el nu s-a făcut nici un certificat și nici un pariu. Acum Antipa a glumit pur și simplu. A întins gluma mai mult decît trebuia și popa a făcut apoplexie.

După această glumă întinsă pînă dincolo de limită, deznodămîntul trebuie să se apropie. Viziru, care îl păzea pe Antipa să nu i se întîmple ceva, de data aceasta nu se va ocupa de el, ci de cel mort. Antipa va pleca, fără ca nimeni să știe unde va merge, la farmacie, unde îl așteaptă Silvia Racliș. După cumplita glumă, singurul lui gînd va fi cum să găsească stilul viguros cu care să se poată impune femeii care îl aștepta. Arta cu care e pregătită întîlnirea (care și ea e menită să-l piardă) nu e de toate zilele. Autorul știe foarte bine cum să ne creeze presimțirea că Antipa nu se va putea lepăda de gluma lui și nu va izbîndi. Întîlnirea va avea deopotrivă aerul inevitabilului și al momentului total neprielnic. În ciuda eșecului, această întîlnire devine de neuitat datorită condiției nefirești în care are loc. Și din cauză că, în ciuda inevitabilului eșec, cei doi constată că se pot înțelege mult mai bine decît ar fi crezut. Deși era foarte greu să ți-l imaginezi pe delăsătorul Antipa așteptat cu sufletul la gură de această femeie frumoasă și pasională, nu ai nici o îndoială că inocenta Felicia — care îi era mai mult mamă și fiică decît soție — nu putea fi decît femeia liniștii lui, cea lîngă care se pregătea și această nebunie menită să-l piardă. Cînd Silvia Racliș l-a chemat pe Antipa, nici moartea preotului, nici altceva, inventat de autor ca să mai amîne totul, nu-l mai putea reține. Singurul care ar fi făcut orice să-l oprească ar fi fost fanaticul Anghel, cel ce de-a lungul suferinței sale a învățat cum îl poate pierde femeia pe bărbat. Dar el nu trebuia să știe de această întîlnire și nu trebuia să-l oprească.

Întîlnirea, care ține de nebunie, dintre Antipa și Silvia Racliș nu trebuia să-i aducă eroului mai multă liniște decît mai-mult-decît-obișnuita întîlnire cu Felicia și ca urmare nu i-a adus. Dar ce va face acum, după toate cele întîmplate? Instinctul de apărare îl îndreaptă spre gară. Spre liniștea de-acasă, în care nebunia lui ar putea fi apărată mai departe. Numai că acum nu mai există

doar cumplita glumă și inocenta Felicia. Acum există și Silvia Racliș. Îl caută înnebunită prin gară. Dar autorul îl întoarce din drum. Lumea pe care i-a construit-o dincolo are alt sens. Nu poate reveni în ea cu Silvia Racliș.

Va renunța deci să se-ntoarcă acasă. Cum nu se poate mai greu, va ajunge la Casa de Apă unde este așteptat de bolnavul fanatic, din ce în ce mai convins că Antipa deține străvechea oglindă pierdută. Că, deci, se apropie timpul cînd el va avea această oglindă și cînd îi va putea convinge astfel pe oameni ce înseamnă puterea credinței. Antipa îl va găsi pe Anghel în lumea lui aparent liniștită în care se ocupă cu creșterea albinelor, cu descoperirea unor soiuri noi de cactuși și cu fabricarea celui mai bun rachiu de cireșe. El însă nu va fi liniștit. Îl va obseda fantastica întîlnire, ratată și ea. Dar Anghel îi va da din rachiul de cireșe pe care îl face anume pentru el și treptat va începe să uite și să glumească. Dacă ar crede și Antipa cum crede Anghel, puterea sa ar fi reală și destinul său nu s-ar încheia acum. Dar Antipa încearcă să-i demonstreze lui Anghel că se înșeală. Că primii cinci n-au murit cînd a prevăzut el; că pentru preotul Zota nu prevăzuse nimic dinainte și nu poate prezenta nici o dovadă. În acest moment, pe fața lui Anghel se va vedea că începe să înnebunească de-a binelea. Lui Antipa îi va fi frică și va spune că nu atunci a glumit, ci acum. Că preotul este într-adevăr al șaselea. Îi sugerează chiar că al șaptelea ar putea să fie el însuși. Dar acum în Anghel s-a strecurat îndoiala și el nu e făcut să se îndoiască. Antipa știe asta și își imaginează, nu fără spaimă, cum va sfîrși gluma sa. Dar numai o clipă. Pe urmă mila va învinge frica și se va liniști. Va rămîne sub acoperișul bătrînului fanatic, care îl tratează ca pe un fel de frate mai mic, și va adormi. Va avea un somn profund. Anghel îi va asculta respirația regulată și lacrimile se vor prelinge încet pe obrajii lui. Îi va cere iertare lui Antipa că nu a știut să-l învețe să nu glumească cu puterea care se află în el. Apoi toporul lui va lovi și el va aștepta să se arate oglinda. Dar oglinda nu se arată. Anghel deduce astfel că nu a existat nici o oglindă. Că Su Cio nu a fost tînărul său prieten, ci este chiar el.

În acest moment este, în sfîrșit, timpul să ne întrebăm despre ce fel de vocație neluată în serios ne vorbește autorul prin parabola

care se află în fundalul romanului său. Înclin să cred că nu despre o vocație anume, care s-ar putea concretiza într-un anume fel de realizare, deși, evident nu este exclusă nici ea. Dar, fiind socotită de la sine înțeleasă, realizarea concretă este scoasă dintre limitele între care se situează timpul propriu-zis al romanului; este trecută în preistoria acestuia. Timpul propriu-zis al romanului se desfășoară între meditația asupra luminii la care îl predispune pe erou solstițiul de iarnă și meditația asupra întunericului la care ne predispune pe noi ziua solstițiului de vară. În acest timp, situat între cele două extreme ale meditației, vocația la care se referă parabola nu este una luată în sens concret, ci aceea fără care nu se mai poate continua : cea de a regăsi sensul pierdut și de a te salva. În ultimă instanță, puterea de a crede cu adevărat în ceva pentru ca să nu devină totul o simplă farsă.

Tot ceea ce vom afla din epilogul romanului că se va mai întîmpla după sfîrșitul tragic al lui Antipa va fi la fel de logic și totodată la fel de greu de prevăzut ca și cele repovestite pînă acum. Conform ultimelor informații ale judecătorului Viziru, bătrînul August pălărierul, care își găsise sensul în propria lui existență modestă, se va apropia de îndureratul Anghel, situat la polul opus. Va merge zi de zi la sanatoriul unde va trăi mai departe cel ce și-a însușit tragic vechea poveste a regăsirii sensului și acum a ajuns la convingerea că el este Su Cio. Desigur, acum, echilibratul bătrîn August pălărierul nu va fi mai puțin nebun decît fanaticul care l-a ucis plîngînd pe cel mai bun prieten al său, de vreme ce îl va lua pe acesta drept Su Cio și va vorbi cu el ore în șir, probabil, ca între oameni raționali.

La rîndul său, ușuratica Silvia Raeliș, de la care ne-am fi așteptat la orice altceva, după cum a decurs întîlnirea ei cu Antipa, ne va contraria și ca prin dureroasa izolare și prin patima cu care va umbla pe urmele celui dispărut spre a înțelege ce a fost cu adevărat cu el.

Numai inocenta Felicia nu va ieși cu totul din tiparul bine stabilit de autor al existenței sale mai mult sau mai puțin banale într-o liniște și echilibru. După moartea lui Antipa ea, vreme de șapte zile, va vedea cu adevărat spectrul morții, dar în a opta va

simți în pîntec mult visatul copil și se va pregăti să-l aducă pe lume. Nu acolo unde a trăit cu Antipa, ci într-o altă casă unde vechea oglindă de bronz în care nu se vedea nimic nu va mai exista (a dispărut, în mod misterios, în timpul mutării). Despre copilul care se va naște autorul va constata alb că va fi un băiat. Se înțelege, un nou Antipa care din cercetarea judecătorului Viziru va încerca și el să afle, în măsura în care se poate afla prin experiența altora, pînă unde se poate glumi pentru ca totul să nu devină nici dramă, nici farsă.

S-ar mai cuveni să fie spus ceva despre *Fișele pentru roman* inserate din loc în loc, aproape la întîmplare, printre așa-zisele relatări din caietele judecătorului Viziru. La prima vedere ele par dintr-o cu totul altă lume decît cea în care *a trăit* eroul romanului, dar nici vorbă să fie așa. În vreme ce dintr-un punct de vedere mai comun și mai liniar se vede latura optimistă pînă la ridicol a banalului de zi cu zi, din interiorul unei existențe mai complexe, același banal poate deveni fantastic și tragic.

Romanul lui George Bălăiță, în felul său, nu este mai puțin social, ci doar mai discret și totodată mai adînc social decît cele discutate și răsdiscutate ca atare de presa literară, ca și cum acest atribut le-ar conferi prin el însuși valoare. Poate tocmai fiindcă nu îl preocupă socialul în sine, ci așa cum îl găsim în realitate (și cînd zic realitate mă gîndesc și la aceea a gîndului în care, cu sau fără voia noastră, se reflectă lumea exterioară) ca un lucru comun aparținînd individualităților umane infinit mai complexe. Lui George Bălăiță i se pare prea puțin să se ocupe cu consemnarea întîmplărilor neplăcute, menită să atragă cititorul care așteaptă să i se facă dreptate. El construiește o lume dincolo de aceste lucruri pe care este evident că romanul său le are în vedere, dar că nu se oprește asupra lor întrucît le socotește neesențiale în ordine artistică. Esențială este marea dramă (sau marea farsă) de dincolo de banalitățile mai mult sau mai puțin triste (sau mai mult sau mai puțin optimiste) de zi cu zi și încercarea profund umană de a găsi un sens pe cont propriu, în ciuda acesteia. Și — fără îndoială — i se pare esențial cuvîntul. Judecătorul Viziru, prin care de fapt aflăm părerea autorului, este un inițiat nu numai în ce privește cercetarea

cazului, ci și în ce privește puterea cuvîntului de a lămuri cazul. El știe că nu întîmplările în sine sînt importante, ci cuvîntul convingător care dă seama de ele și care este descoperit îngrozitor de greu.

„Numai Bacovia a descoperit cuvîntul", i-a spus cîndva neasemuitul său prieten Antipa, și el nu poate uita asta tocmai acum, cînd scrie pentru a-și aminti de el.

Urmărind caietele judecătorului Viziru, vedem și noi încă o dată tîrgul cenușiu în care înaintea prietenului său a trăit Bacovia și care a fost scos din banalitate nu prin cine știe ce întîmplări nemaipomenite, ci prin cuvîntul descoperit de marele poet.

Acest tîrg cenușiu, întrucît reprezintă și locul unde își duce existența sa mai mult decît reală eroul parabolei analizate, are șansa de a deveni încă o dată frumos, nu prin viața mai mult sau mai puțin banală a locuitorilor săi, ci prin cuvîntul care descoperă nebunia de dincolo de ea. Fiindcă *Lumea în două zile* este — fără îndoială — una dintre puținele cărți contemporane de proză în care autorul *a descoperit cuvîntul*. Nu întîmplător după opt ani această carte se recitește cu și mai multă plăcere decît la data apariției, anume parcă pentru a-ți întări convingerea că mult discutata proză a acestui deceniu înseamnă cu adevărat ceva, chiar dacă indiscutabila ei valoare nu se află întotdeauna acolo unde este insistent căutată și nu poate fi găsită plecînd de la premisele de la care pornește de obicei căutarea. [1]

ILEANA MĂLĂNCIOIU

[1] Textul de față este reprodus după revista *Transilvania*, nr. 6, 1983.

TABEL CRONOLOGIC

1881—1967 Trăiește în satul natal, Berbinceni (Roman) și la Bacău, bunica Ileana Bălăiță, din neam de răzeși scăpătați, cu acte de proprietate de la Petru Rareș. Ea este un personaj fabulos și un caracter puternic. A crescut singură cinci copii. A avut parte de o viață grea, nemiloasă, dar plină de har ca o candelă mereu aprinsă. Cînd a murit, trupul ei nu mai avea greutate și era străveziu ca aripa unei libelule. Nu mirosea a hoit, ci a pelin și smirnă.

1935 17 aprilie Se naște la Bacău, George (Gheorghe) Bălăiță. Tatăl, Gheorghe Bălăiță, funcționar comercial, mama, Constantina Bălăiță (născută Popa) casnică.

1944—1946 Ani petrecuți în munții Buzăului, la Gura Teghii, satul natal al mamei. Aici urmează clasele a treia și a patra primare. Ani importanți pentru formarea artistului. Izvoarele sunt aici și aproape deloc în adolescență. Viața în acest ținut stîncos și pădduratec nu părăsise întrutotul pe atunci legile matriarhatului, iar o noapte cu caii la păscut în ostrov era o experiență magică. Vădește mult talent la desen.

1948 Mama se stinge din viață, la Bacău, în luna august. Tatăl nu se va mai recăsători.

1953 Absolvă liceul, la Bacău. Sport de performanță. Se înscrie la I.C.F. (actuala Academie de Educație Fizică).

1955 Renunță la I.C.F., în anul al doilea de studii.

1955—1959 Candidat la studenție și student de profesie: drept, litere, medicină, agronomie, chimie alimentară. Boemă, aspre experienț, de viață, trecătoare îndeletniciri: antrenor de gimnastică, desenator tehnic, profesor suplinitor, tehnician, funcționar, muncitor necalificat. Lecturile masive, devoratoare, haotice începute în copilărie și niciodată întrerupte devin normă și sens. Singur, fără mediu literar, fără mentori, fără admiratori, fără invidioși, fără chiar, în atîtea cazuri benefică, amintirea unui dascăl charismatic. Foarte puțini prieteni cărora le citește povestirile scrise noaptea pe colțul unei mese, contemplat de un șoarece și un păianjen. Nu este deocamdată interesat să publice. S-a pierdut cea mai naivă și inspirată dintre aceste narațiuni: o compoziție polifonică pe motivul Cain și Abel. Pînă spre sfîrșitul anului 1960, va scrie peste cincizeci de povestiri și nuvele. După care va rămîne mult timp tăcut. Vor apărea peste cîțiva ani prin reviste, adunate apoi în două cărți, unele dintre aceste scrieri. Majoritatea, prin nepăsarea vinovată a autorului, mult diferite de forma lor inițială. Se ivesc primele semne ale bolii oarecum nobile numite: renunțarea la literatură. Cauza este tulbure și, în fond, inexplicabilă. Această boală va croniciza alături de alta, la fel de misterioasă, aceea de a scrie chiar și atunci cînd nu interesezi pe

nimeni, credința nebună a debutantului păstrată pînă astăzi și, dacă va fi să fie, pînă la adînci bătrînețe, că lumea începe cu el. Cine știe, poate și o secheIă a unei alte boli : izolarea, de data asta a societății, autorul fiind doar agentul ei patogen.

1959 Se căsătorește cu Lucia Gavril, iubire de la douăzeci de ani, ireversibilă.

1960 Se reînscrie, de data asta la Iași, la Facultatea de Filologie (Universitatea Alexandru Ioan Cuza). Teza de licență : un studiu monografic despre Mateiu I. Caragiale. Paralel, lucrează în domeniul cultural, la Casa de creație din Bacău.

1962 Debut în revista „Luceafărul". Premiul anual al acestei publicații.

1964 Debut editorial. Cartea de povestiri *Călătoria*. Redactor la revista „Ateneu" (fondată în 1925 de George Bacovia) care începe să apară din acest an, în serie nouă, la Bacău. Aici, un grup de prieteni nebuni după literatură încearcă să formeze o grupare literară. Din lipsă de oxigen, această floare exotică se stinge repede.

1966 *Convorsînd despre Ionescu*. Nuvele. Ambele volume de proză scurtă sunt foarte bine primite de critică, relativ ignorate de public, repede uitate de toată lumea. Rar, articlerie, eseistică tipărită mai ales în reviste din provincie.

1967 *Întîmplări din noaptea soarelui de lapte*. Scurt roman feeric în registru oniric și paremiologic. Prima călătorie în străinătate : Bulgaria, excursie colectivă.

1970 Se naște Matei, fiul scriitorului. Începe din nou să scrie zilnic, frenetic, fără scop ca sub

dicteu automatic. Acest haos se va ordona treptat.

1975 *Lumea în două zile.* Roman. Ediția întîi. Tiraj de buzunar. Apărută la Editura „Eminescu", după ce a zăcut un an uitată într-un sertar la „Cartea Românească", și apoi alt an la toate vămile timpului. Romanul a stîrnit un mare interes la critică și cititori și o surdă înverșunare prea tîrzie și neputincioasă la oficialități. A schimbat brusc **locul** autorului în ierarhia momentului literar. Nicolae Manolescu îi consacră un întreg capitol în *Arca lui Noe*, pînă acum cea mai importantă carte despre romanul românesc. Iar Lucian Raicu notează pe coperta primei ediții : „Romanul lui G. Bălăiță are însușirea ieșită din comun de a vorbi despre lucruri adînci și complicate într-o manieră scînteietoare". Această carte are istorie, o legendă și un *jurnal* care va fi publicat într-o zi.

Premiul Uniunii Scriitorilor pe anul în curs.

1977 *Lumea în două zile*, în limba maghiară, la Budapesta, Editura „Europa". Prima călătorie în Occident : Lahti (Finlanda), un colocviu internațional de literatură.

1978 *Ucenicul neascultător.* Roman. Primul dintr-un ciclu fluvial în lucru. Premiul Academiei. Se stabilește la București. Secretar la Uniunea Scriitorilor.

1980 Bursă de studii în S.U.A., patru luni la Iowa University (International Writing Program).

1981 Director la Editura „Cartea Românească".

1982 *Ucenicul neascultător.* Traducere în limba germană la Editura „Kriterion", București.

1984 *Nopțile unui provincial.* Eseuri.

Apare în Jugoslavia, la Editura „Mîsl", tra-

ducerea în macedoneană a romanului *Lumea în două zile.*

1985 *Lumea în două zile.* Ediția a doua. Tirajul de 100.000 exemplare se epuizează în trei săptămîni.

1990 Demisionează de la Editura „Cartea Românească"

1991 Redactor șef la *Arc*, magazin literar trimestrial tipărit sub egida Fundației Culturale Române.

În numărul 4 al acestei reviste apar cîteva poeme din cele peste două mii scrise de-a lungul timpului și nepublicate pînă acum.

C. NAUM

ZIUA ÎNTÎI

Totdeauna există un dram de nebunie în dragoste. Dar există totdeauna un dram de raţiune în nebunie.

NIETZCHE

1

Schimbarea petrecută cu cîteva zile în urmă capătă în dimineaţa de 21 decembrie o intensitate neobişnuită. Peste ţinutul acoperit cu mari zăpezi începuse să bată un vînt cald, un fel de băltăreţ caraghios a cărui putere era greu de bănuit. Farsa pe care intemperiile o pun la cale de cîtva timp încoace nu era încă luată în serios. Iarna se vestise prea grea pentru ca totul să nu pară o glumă. Ziarele anunţau valuri de căldură, mase uriaşe de aer cald care s-ar aglomera deasupra emisferei boreale şi ar pune în încurcătură clima temperată a Europei, iar pe ecranele televizoarelor puteau fi văzute sloiurile de gheaţă mişcîndu-se lent între malurile mult lărgite ale Siretului şi Mureşului. Apa clocotind, spuma murdară, şi un copil înfigînd cangea în buşteanul cioturos.

Singur bătrînul August pălărierul, fără să creadă sau să se îndoiască, spunea: îmi închipuisem că, în sfîrşit, avem o iarnă adevărată şi cînd colo, apă de ploaie, dar se poate şi aşa, Iacubovici, striga, tocul ghetelor lui, cauciuc poros fumuriu lovind cu măsură, aproape cu blîndeţe platforma de scînduri acoperită cu scamă şi petice de postav şi capete de aţă roşie, cafenie, neagră, micile ochiuri de apă

tulbure (zăpada adusă de clienții lui) intrînd încet în lemn, uscîndu-se greu în aerul jilav, Iacubovici mă auzi? Și celălalt, Iacubovici, jos, ridicîndu-și ochelarii în creștetul pleșuv, spatele încercînd să se îndrepte deasupra mașinii de cusut, becul cu abajur de tablă (alb și verde) legănîndu-se la capătul firului agățat de scîndura în care lovea August, capul reușind să se răsucească spre gura acelui fel de pod unde era rezemată scara : te aud. Și August : atunci, spune, vezi? Văd. Lumina becului în lumina fumegoasă de iarnă și umbra lui Iacubovici lungă pînă sub scara îngustă. Și nu spui nimic Iacubovici, ce crezi că aștept eu de la tine? Ce aștepți tu de la mine? Ascultă Iacubovici, dacă un român jumate bulgar jumate sîrb ca tine, care a învățat o groază de lucruri despre cum se fac pantalonii de la un evreu din Galiția, nu știe atîta lucru ... Nu știu dacă știe sau nu știe dar te întreb eu pe tine, August : tu ce cîștig ai din filozofia asta? ... Și capul masiv, cu părul lung, alb de culoarea untului și alb ca argintul și moale căzîndu-i pe urechi, firul subțire lucios, privirea lui calmă, răutăcioasă, naivă și atotcuprinzătoare, capul unui uriaș pe un trup scund și firav, și mai firav gîtul, capul clătinîndu-se mare și greu, pămîntul pe umerii unui copil, un omuleț caraghios, bătrînul August pălărierul și un cuvînt, poate răspunsul pentru Iacubovici : nici unul !

Dar în dimineața întunecată, Antipa și Felicia mai dormeau în patul lor, apa fierbinte gîlgîia în țevile caloriferului, mirosurile nopții umpleau odaia, oglinda străveche se aburea, licărul ei stins proteja somnul și uitarea, cînd gheața Lacului Întins crăpă cu un bubuit înfundat și peștii tresăriră în mîlul veșnic. Doi oameni care traversau, săniile lor și cei patru cai se duseră la fund. După paznicul de la

Fabrica de cărămidă, care a văzut totul, acesta ar fi un semn sigur că dezgheţul nu era o glumă.

●

Somnul. Te desprinzi greu ai fost eşti departe adînc înfundat difuz nu are miros nu are culoare metamorfoză destrămare disproporţii pătrunderi respingeri ce este tare este şi moale şi vîscos transparent opac marginile în fumegare mijlocul pretutindeni morţii sînt vii timpul o licărire dintele iese uşor părul curge unghiile se desprind fără durere muchiile pîlpîie adînc încet unduitor lunecă trece cîinele este duşman calul mire casa năruită o prevestire apa grijă zborul plăcere fuga neputinţă timpul este golul cădere fără aer gîndul ascuns falduri forme luminoase creştere violentă expansiune rostogolire furia pofta... Încă eşti acolo. Ceva se întoarce la tine. Din adînc dinăuntru te ridici. Lumina luminează dar mai eşti acolo. Veghea se întrupează dar eşti încă acolo. Liniştea e în tine, frica în tine. Un picior se mişcă, o mînă se mişcă. Sîngele creşte. Aerul intră în tine. Încă eşti acolo dar eşti şi aici. Sunete zgomote din afară acum. Mirosul. Acolo impulsuri se pierd, se ascund, capul se răsuceşte încet, gura se deschide, muşchii se întind, oasele ascultă. Dar întîi în ochi se întîmplă ceva. Apoi în măruntaie. Trupul tău devine al tău, are greutate, primeşte şi dă. Eşti în lume. Acum se poate spune : pleoapele se mişcă, deschizi ochii, simţi perna caldă, cutele aşternutului, pielea este netedă, încheieturile umede. Mîna femeii întîlnind bărbatul. El nemişcat, dar viu, răsuflînd adînc. Ziua femeii începe aşa : el la capătul degetelor ei. Atît.

●

Trezindu-se, Felicia aprinde lumina slabă de pe noptieră şi îl acoperă pe Antipa dar el, din somnul

lui, aruncă un picior peste plapuma de culoarea mustarului. Felicia îl privește. Este piciorul lui Antipa. Ea stă pe marginea patului și în capul ei încă mai cobora scara și în adînc nu dispăruse cu totul spaima din vis, dar punea stăruitor stăpînire pe ea mulțumirea că nu există nici o scară și în adîncuri sînt numai pungi care trebuie golite. Afară este întuneric, din stradă nu urcă semnele dimineții. Era ziuă dar era și noapte. O așteaptă o zi grea. Răbdătoare, femeia se pregătea s-o întîmpine. Din această răbdare se ivește puterea de a duce totul la capăt. Asta știi bine, trebuie. Neclintit, acoperit pînă sub bărbie, bărbatul respiră ușor și egal în felul în care la iarmaroc sub un capac de sticlă Marc Antoniu doarme curajos și nepăsător. Alături, regina Cleopatra. Sufletul lor nemuritor este un arc de ceasornic. Nimic în calma lui respirație nu prevestește Farsala, lume, lume, soarta unei regine și bătălia de la vaterloooo, sus, sus, levitație și moarte aparentă, încă astăzi și mîine doi lei intrarea, un leu reducere pentru copii, studenți și gravide, urcă lume sus, numai doi lei. Felicia se mișcă fără zgomot prin odaie. Numai lumina slabă de lîngă pat. Colțurile odăii într-un abur opac, patul în întuneric (pentru a ocroti somnul lui Antipa, Felicia a așezat între cel adormit și veioză ceva, pare o carte mare, un atlas, un album cu coperte groase). Din întîmplare, oglinda primește lumina, ciudat însă, nu în adîncurile ei metalice se arată asta ci în rama de bronz ale cărei împletituri și reliefuri palpită și aruncă raze scurte. Dar pe Felicia, bronzul ei șlefuit o atrage. Înainte de a deschide ușa care duce spre baie, ea se oprește, se așază pe taburetul din fața oglinzii, nu se poate spune că vede ceva dar se examinează îndelung. Cască, își trece mîna prin păr. Pe neașteptate, privește spre fereastră. Nu se aude

nimic dar privește într-acolo. Perdelele nemișcate Întuneric și liniște. Ce se întîmplă *dincolo*? Un claxon țîșnit parcă de sub tălpile ei și duduitul unui motor greu o liniștesc. Orașul era poate de mult treaz. Geamurile zăngăneau ușor și acum zgomote înfundate neîntrerupte vin de jos, din afară. O coloană de mașini. Privind din nou spre patul în care doarme Antipa. Vorbele bătrînului August pălărierul: dar bine, Felicia, ești ca și fiica mea și îți pot spune, pot rîde și te pot dojeni, mă vezi, te uiți la mine? Pot îmbrăca haina și ghetele unui copil dar nu unul prea gras, nu vreo odraslă de barosan sau vreunul din păcătoșii care se îndoapă toată ziua sub masa din bucătărie cu pîine cu unt și cu miez de nucă, și ia te uită ce pălărie îmi trebuie, nu se găsește măsura mea, trebuie să merg cel puțin o dată la trei ani în Brobdingnag să-mi cumpăr una, fiindcă mie nu eu îmi fac pălăriile, mai mult de-o oală de noapte turtită nu-mi iese niciodată, dar asta nu trebuie s-o știe clienții mei, cu toate că de multă vreme nu mai fac altceva decît să curăț și să calc pălării vechi, cine-și mai face astăzi o pălărie de comandă, dar cine mai știe că se poate face așa ceva? Așa că îți pot spune, am două fete, una-i mai mare decît tine, și băiatul meu cel mic are aproape patruzeci de ani, încît înțelegi Felicia că aș putea avea dreptate, ascultă: nici nu-i vorba de o minciună, nu este altceva decît o ciudățenie, ceva ca o spirală sau ca o virgulă sau ca o zvîcnitură a firii lui. De ce ar trebui pedepsit pentru asta! Și Felicia: dar eu nu pedepsesc, eu spun că este o minciună cît el și cît toată viața lui de mare și că o înghit fără să clipesc și că nu vărs, eu asta spun. Și bătrînul August: iar eu spun că o minciună atît de mare nu există!

●

Îmbrăcată, fără palton, în picioare lîngă masa din bucătărie, Felicia își bea cafeaua. O ceașcă mare, faianță iefină, un iepure cu pantaloni golf bea și el cafea sub smaltul ceștii, într-o ceașcă asemănătoare. Coloana de mașini a trecut, rămîne o rumoare, o viermuială sonoră. Fereastra înaltă și îngustă este întredeschisă. Din caloriferul instalat sub pervaz picură apă într-un borcan de sticlă. Compot de prune. Ce i se păruse nu demult o amenințare, ceva venind de afară, acum se adeverea, o blîndă confuzie de sunete și umbre și asta, fără îndoială, din cauza vremii care se cam schimbase în ultimele zile, dar de Crăciun va ninge după datină, trebuie, iar de Anul Nou va sufla crivățul, trebuie. Crăciunul? Dar asta e mîine, chiar mîine! O umbră urcă pe fața ta, un asalt tăcut și greu de înlăturat, nu te împotrivești, nu accepți, te închizi, asta se poate spune dar nu este de ajuns, de la Antipa ai căpătat totuși ceva, un anumit aer batjocoritor chiar dacă batjocura sau ce-o fi asta înseamnă la tine altceva, dar cei care te văd pot spune, așa cum au auzit sau au citit în cărți: se întîmplă cu doi oameni care trăiesc o vreme împreună, încep să aibă ticuri comune, ba și fizionomia lor etc. Dar tu așezi cu mare grijă, cu o precauție de neînțeles ceașca pe colțul mesei, te apropii de fereastră, o deschizi mai mult și în timp ce strivești între dinți o boabă de cafea prăjită (uitată strecurată scăpată la măcinat, ajunsă în ceașca ta și simțită pe limbă o dată cu ultima gură de cafea, și ceva zaț în acest adio, și plăcerea dinților înfigîndu-se în boaba amăruie pe care apa fiartă n-a reușit s-o înmoaie) te apleci în afară, disprețuitor să fie semnul pe care îl faci cu mîna? stînd astfel acolo încerci să simți

ce se petrece dar în afara ceții umede și întunecate care vine spre fereastra luminată în mari goluri opace, nu simți nimic. Da, orașul s-a trezit demult, dar mișcarea lui cunoscută este pierdută în ceață. Lumina lămpilor publice, altfel rece și pătrunzătoare, abia dacă se ghicește ca un impuls nestatornic, difuz. Ceața intră în ochi, este biciuitoare, ustură, dar prin asta știi că este dimineață, că nu te doare nimic, te miști ușor, în curînd vei coborî în grabă scările, vei merge prin aerul umed și rece. Va fi bine. Este bine. Închizi fereastra, îmbraci paltonul, stingi lumina și stai o clipă nemișcată în întuneric. Liniște. O ușă trîntită undeva pe aproape. Deschizi ferindu-te, ca mai înainte, să faci zgomot, ieși, bună dimineața, spui unei doamne bătrîne, care trece pe lîngă tine cu două sticle de lapte, urcă, privești în urma ei. Și înainte chiar de a începe să cobori, tu te retragi, dispari treptat în surîsul vostru candid și obscen, eternitatea voastră rușinoasă și îmbietoare, marea voastră putere, începutul nostru, răutatea și răbdarea voastră invincibilă, surîs, da, o schimbare a feței și un cuvînt caraghios și demodat, dar ceva la fel de rar și neînțeles ca și existența animalelor nobile și furioase și unice care trăiesc în oceane sau în pădurile nestrăbătute, imaculate și tragice în orbirea lor, și pe care le poți urmări o viață fără să ai măcar șansa nu să le atingi cu glonțele sau cu harponul tău, asta încă ar fi ceva, dar să le vezi sau să le auzi sau să le miroși urma cu nările tale deschise pentru asta încă în uterul matern.

2

Antipa era treaz pe cînd Felicia se mai mișca prin casă, dar rămase nemișcat sub plapumă. Nu era

lenea, era ceva care semăna oarecum cu un contract, nu existau hîrtii scrise și martori, dar părțile îl respectau cu sfințenie fără ca ele însele să fi vorbit vreodată despre cauza sau scopul acestuia. Nici un contract adevărat însă, oricît de apăsător ar fi fost el, nu ar fi putut tulbura plăcerea oaselor și mușchilor și tendoanelor lui Antipa în dimineața întunecată de 21 decembrie, în patul lui cald, singur după plecarea Feliciei, nemaivoind să doarmă, nefiind obligat să coboare. Clipește, cască, se întinde, mormăie. Poate să adoarmă din nou, poate rămîne cu fața la perete, poate sări în mijlocul odăii, este regele acestei zile și se află abia la începutul domniei. Și, în acest timp, Felicia, în încăperea cu mulți funcționari, descuie sertarele biroului și picioarele ei ies din cizmele cu fermoar galben și intră în papucii de pîslă. Degetele făcîndu-și loc și încălzindu-se treptat, mulțumindu-se cu viața lor de degete scurte, întrebîndu-se totuși dacă este pierdut orice prilej de a mai crește cu cîțiva centimetri. Antipa rînjind sub plapumă, hotărîndu-se să mai doarmă o oră, hotărîndu-se să se dea chiar acum jos din pat. Răsucindu-se pe o parte. Întunericul scade. Lumina vine greu. Piedici și capcane peste tot dar, ca într-un vechi spectacol de teatru caraghios și burdușit cu emoții convenționale, în ferestre se face ziuă. La fel de încet ca și creșterea apei în cele patruzeci de zile ale potopului. Nu trăiești un sentiment anume dar o stare emoțională moderată, cum ar spune Pașaliu, te face să spui cuvintele binecuvîntate : mă simt bine. Pare simplu, spune Pașaliu, dar un om tînăr și lucid nu dă drumul oricînd și oriunde la tot felul de cuvinte. Dar Pașaliu știe oare că în anumite zile de toamnă, după-amiază, rece și senin înainte de amurg, curat și înalt și limpede, se pot privi într-un anumit fel niște rufe întinse pe

sîrmă într-o curte la marginea orașului, să miroși pînza udă în care plesnește vîntul și apoi să intri în casă și să-ți ungi o felie de pîine cu miere și să torni lapte într-o cană și după asta să nu mai dai doi bani pe dicționarele și toate hîrțoagele nemțești și englezești ale lui Pașaliu? Cum se poate vorbi pe înțelesul tuturor despre asta? Dar despre dimineața zilei de 21 decembrie?

Antipa se dă jos din pat, amîndouă picioarele odată peste marginea patului. Furnici și nisip în genunchi și de-a lungul coastelor. Fără Antipa, patul este mult mai larg. Nu este nevoie să aprinzi lumina. Peste pijama îmbraci un halat de finet, este cald, prea cald în odaie, dar halatul ăsta îți place, el îți face viața mai ușoară. Cîțiva pași mari, o întoarcere bruscă și apoi în picioare, capul căzut în piept, mîinile înfundate în buzunarele halatului. Antipa ascultînd un marș vesel. Ritmul se auzea bine, venea nu de departe, trecea ca printr-o sită specială prin pereții subțiri de beton. Și acolo unde se cîntă este dimineață, dar puțini știu asta. După felul cum Antipa se apropie de noptieră (micul bec de sub abajurul verzui, stins de Felicia, mișcarea ei tăcută și felul în care împiedică întrerupătorul să facă zgomot atunci cînd bărbatul doarme) după aerul răutăcios al feței lui care în lumina tulbure din încăpere se lungește și se îngustează (Muedin văzîndu-l ar striga: chipul lui Anghel, dar Muedin este, cum ar spune Pașaliu, dacă l-ar cunoaște, fire ușoară, înclinată spre vis și fantasmagorie, dinspre partea mamei, ai lui au fost cărturari și pirați de coastă cu toate că el nu știe azi altceva decît să umble cu căruța lui cu răsaduri, sape, foarfeci, și tîrnăcoape și să primească în nas aerele măgarului Samson și să strige după fetele îmbrăcate în pantaloni de trening murdari de noroi, decolorați și roși în genunchi și la spate unde stau întinși sub

fustele scurte de stambă, mișcați-vă mai repede, putorile naibii, așa că Muedin se poate înșela și nici să-i pese de asta, el spune și se duce grăbit fiindcă sînt multe de făcut și seara, în timp ce își bea ceaiul de mentă, scrie într-un caiet gros întîmplările zilei în versuri lungi, perechi de rime caraghioase încărcate de nostalgia unor locuri și întîmplări neștiute, lasă-ne Muedin) așadar, după înfățișarea și mișcările lui Antipa din această clipă, s-ar putea spune că el îndeplinește un ritual. Pe noptieră se văd acum bine un termometru, două tablete albe, o ceașcă în care ceaiul pare negru vîscos, o pipetă și o sticluță înfășurată în hîrtie neagră pe care este lipită o etichetă cu chenar roșu : scrie ceva acolo. Totul pe o tavă nichelată. Antipa ia tava. O ridică pînă aproape în dreptul ochilor. O așază la loc. Înclinîndu-se ușor, o mînă la spate, el apucă ceașca, trei degete și încheietura lucrau cu atenție și delicatețe dacă nu cu un fel de respect. Cu pași măsurați, aproape solemni, el se apropie de ficusul care trăia într-o ladă de lemn de forma unei piramide retezate, pămînt adus din grădina lui Anghel de la Dealu-Ocna, pregătit de Muedin în așa fel încît planta care se va hrăni din el să nu mai aibă o sută de ani nevoie de altceva decît de apă. Antipa toarnă la rădăcina ficusului ceaiul din ceașcă. Așază ceașca goală pe tavă. Ia termometrul, îl scutură, se încredințează că mercurul a scăzut la zero, îl bagă în tocul lui de carton și tocul îl pune într-un sertar. Sertarul îl încuie dar lasă cheia în broască. Celor două tablete le dă drumul în buzunarul pijamalei. Avea acum în mînă sticluța și pipeta, se îndreaptă, ezită, se întoarce, răsucește cheia sertarului și le așază pe amîndouă lîngă termometru. Din nou pocnetul sertarului, cheia răsucindu-se. Ceașca în mijlocul tăvii, tava pe antebrațul lui Antipa, așa cum trec

chelnerii printre mese. Înainte de a deschide uşa se întoarce uşor, oglinda îl primeşte, adîncul ei era fumuriu, rare sclipiri, greu şi nestatornic ca mercurul. Capul lui Antipa răsucindu-se brusc, împotriva aşezării sale, parcă ar privi acum printre picioarele lui larg depărtate, gura i se strîmbă, face o tumbă, tava la locul ei şi apoi semnul cunoscut: policarul strecurat între următoarele două degete strînse şi încovoiate.

●

Antipa în baie. Din globul mat, înşurubat deasupra chiuvetei se împrăştie o lumină puternică, aerul este cald, uscat, miroase a ceva cu care Felicia se dă dimineaţa înainte de plecare. Ceva inconsistent, plăcut, trecător. Cine a spus asta: din îngrijorarea Feliciei se naşte în tine o sănătate robustă, minciuna ta este la fel de fertilă ca şi dragostea ei pentru adevăr? Bătrînul August pălărierul? El! Antipa ia dintr-un cîrlig înfipt în uşă extensorul cu gume şi îl întinde de cîteva ori. Inspiră adînc pe nas, dă afară aerul pe gură şuierînd cu putere. Vesel? Priveşte în palma întinsă cele două tablete: piramidon şi antigermin. Domnul Piramidon este un ins grav, plin de importanţă, sfărîmicios, lipsit de umor dar cu multe relaţii, în tinereţe se numea domnul Bayer şi avea faimă de mare voiajor, un craidon şi jumătate. Purta canotieră ca Maurice Chevalier, fuma trabuc şi juca mult, cîştigînd rareori. Dintr-o carte aflată în raft, domnul Bazedow ivindu-se surîzător, ciolănos, cu imensa lui coamă albă nepieptănată murdară, pelerina peticită umflată de vînt. Un cerşetor, poate domnul Piramidon să-i zvîrle un ban în pălăria ruptă dar mai mult nu, nici măcar o privire sau un gest de compasiune. Antipa aruncă în closet cele două tablete şi trage apa.

Ascultă vuietul ei și începe să se spele pe dinți. Pasta are un gust amestecat: acru înțepător, săpun și mentă la un loc.

În cada albă foarte curată, un gîndac negru răsturnat pe spate bate aerul cu picioarele lui subțiri, strîmbe, păroase, inelele moi palpită, o viață îndărătnică și obscură sub crusta întunecată. În urmă cu mulți ani, un copil lăsîndu-se pe vine și o femeie cu șorț înflorat ținînd mîinile în șolduri și spunînd: dacă pui mîna pe dihania asta îți put degetele o săptămînă. Papucii ei împletiți din papură, mișcarea piciorului în timp ce strivea gîndacul, scîrba și satisfacția de pe obrazul ei. Antipa dă drumul la robinetul cu apă fierbinte. Din jetul puternic se împrăștiau aburi. Stomacul lui Antipa contractîndu-se ritmic. Gîndacul negru are parte de o moarte frenetică. Plutind încă pe valul de apă clocotită, elitrele i se desfac fără împotrivire aproape cu grație, antenele rămîn în urma lui. Supt în cele din urmă cu violență de gura canalului. Aplecat deasupra chiuvetei Antipa așteaptă. Dar nu se întîmplă nimic. Te poți bărbieri, poți face dușul, te poți gîndi la pîinea prăjită și la feliile de șuncă ieșind pe jumătate din scrobul fierbinte. Numai amintirea mirosului îți umple gura cu apă. Scuipi și îți săpunești fața.

●

Ce mai este de făcut? Ziua se află înaintea ta dar și sub picioarele tale, destul de albă pentru a reuși tu însuți să te vezi pe tine în casa ta. Îmbrăcat cu ceva ușor, flanelat, deschis la culoare, Antipa vine din bucătărie. Nu se poate spune că nu-ți place traiul bun, îi spune cîteodată Felicia. Atît cît pot, răspunde Antipa, chestia e ca nimic să nu-mi amintească de o cursă de fond. Din cîte știu

cu ai fi un bun fondist, spune Felicia. Antipa ridică din umeri. Uneori, mai ales duminica dimineața, ei discută așa ceasuri întregi. Un fel de unde dai și unde crapă, îi spunea Antipa bătrînului August pălărierul, și acela : eu cred că nu-i ușor să crape unde trebuie, și Antipa : mare forfotă de înțelepți în lumea asta ...

Ou, șuncă, pîine, gogoșari în gura lui Antipa. Ultimul gust îl dă gogoșarul. Înghiți totul. Pari nehotărît în mijlocul încăperii. Poate vei trece dincolo, unde sînt cărțile : acolo este o cameră de lucru în care nimeni nu lucrează. Un perete acoperit cu cărți, rafturi înguste, înalte pînă în tavan, o masă, o lampă cu picior și un fotoliu adînc, gros, tăcut, o piesă veche îmbrăcată în piele întunecată, un lucru de preț, un obiect care se mai vede azi doar prin unele case memoriale. Aici se odihnea în rarele lui clipe de răgaz maestrul. Fotoliul este un dar din partea profesorului Baroni. Ia-l, vezi ce mai poți face cu el, pielea ține încă o sută de ani, pe dedesubt trebuie umblat dar nu-ți lua un cîrpaci, caută și găsește un meșter care a mai văzut așa ceva măcar cînd i-a dus acum o sută de ani cu școala lor de ucenici la vreo expoziție sau mai știu eu unde. Meșterul a fost găsit pe strada Catolică, un vecin al tatălui Antipa, o mînă de aur și un gîtlej de mitropolit, spunea bătrînul August care-l cunoștea de peste treizeci de ani. August pălărierul privind fotoliul urcat cu chiu cu vai sus : pentru ca să ții așa ceva aici ar trebui să dărîmi peretele din mijloc, iar Antipa spunînd : mai bine fă-mi rost de un meșter, și August rîzînd încet și fără răutate : îți trebuie întîi un meșter să-ți facă o casă pentru lucrul ăsta, și Antipa dînd tîrcoale fotoliului și trecîndu-și palma peste pielea uscată și decolorată și trainică, și tatăl Antipa lovind spatele lat de piele cu un deget

întors cum ai lovi o șină de fier sau un arbore scorburos și spunînd gînditor : bună marfă, foarte bună, eu cred că ai putea scoate de aici cîteva perechi de cizme și niște bocanci de munte, și Antipa umblînd fără încetare cu palma peste brațele imense acoperite cu piele și ducînd apoi palma făcută căuș la nas și mirosind îndelung, și bătrînul August pălărierul : asta-i ca și cum ai umbla în pielea goală cu un cilndru de gală pe cap, și Felicia aducînd ceștile cu cafea pe o tavă ovală care seamănă cu un biscuit. De multă vreme, Antipa adună cărți pe care le așază în rafturi. Sînt săptămîni și luni cînd nu întinde mîna să ia o carte, urmate de zile și nopți cînd citește fără întrerupere, face sublinieri cu creionul, notează într-un caiet gros sau pe mici bucăți de hîrtie pe care le aruncă în sertare. Scrisul lui, cînd mărunt și ordonat, cînd larg neîngrijit ascuțit sau rotund, aplecat în stînga sau în dreapta, rîndurile îndreptîndu-se abrupt în jos sau dimpotrivă, urcînd cu un fel de veselie spre colțul din dreapta al foii de hîrtie, o, spune Felicia (bătrînul August pălărierul ascultă), închipuie-ți, unchiule August ... nu sînt unchiul tău, sînt August ... închipuie-ți, unchiule August, văd pagina, Antipa pînă peste cap în fotoliul lui pentru care lasă și patul și mîncarea și cu picioarele pe calorifer, văd pagina nu fiindcă am vrut numaidecît s-o văd dar am trecut pe lîngă el, aveam treabă în balcon și am văzut pagina 252 și după două ore trec din nou pe balcon, el aplecat deasupra cărții, și văd tot pagina 252, ce faci aici, spun, și el, citesc, mă perfecționez acum într-o metodă americană de citire rapidă, poți ajunge să citești o pagină într-un timp la fel de scurt cu cel pe care-l folosești ca să întorci pagina, și tu la cîte pagini pe oră ai ajuns deocamdată ? eu, spune el, sînt începător, nu ating decît o sută cincizeci pe oră,

și vrei să spui că în ultimele două ore ai citit două sute de pagini? am întrebat și el, privindu-mă în albul ochilor, două sute zece, spune, două sute zece? spun, și el fără să clipească dar așa ca un elev vinovat, cam puțin, spune, dar mă perfecționez, mai așteaptă tu vreo cîteva săptămîni și-ai să vezi ce cap pot să am, o, unchiule August, crezi că o bucată de cer s-a rupt atunci ca să acopere minciuna și casa în care ea clocea alte minciuni? Și August pălărierul,bătrînul caraghios abia stăpînindu-și rîsul : dar bine, Felicia, iubita mea fiică și prietenă, de unde să cadă o bucată de cer? dacă ar fi după mine, Antipa nu e mai păcătos decît îngerașul trandafiriu și îngropat în nori pe capul căruia își sprijină dumnezeu talpa, și Felicia strigînd : o, ce minciună, ar trebui să nu te mai văd, să nu-ți mai spun nimic. Și așa am să fac. Coborînd în salturi scara șubredă, gata să-l răstoarne pe bătrînul Iacubovici care se afla chiar atunci lîngă ușă. Venind peste cîteva zile, bună ziua, domnule Iacubovici, urcînd sprintenă scara și, în timp ce pune pe colțul mesei lîngă fierul de călcat un pachet legat cu o panglică îngustă, albastră : unchiule August, ți-am adus niște pișcoturi, n-ai dat de trei zile pe la noi, nu crezi că e cam mult? Coborînd apoi liniștită, deasupra capului ei plutind o stea minusculă.

3

Vrînd să păstreze gustul dulceag al gogoșarului și aroma cărnii lui vegetale ținute încă din toamnă într-un amestec misterios pe care Felicia singură între femeile care trăiesc pe planetă îl cunoaște, moștenit ca o facere de vrăji sau ca un descîntec, limba lui Antipa rămîne lipită de cerul gurii. Un

cer problematic sub care lumea este doar un plescăit de limbă. La început a fost papila gustativă, cum spune bătrînul ramolit Baroni. Lumina însă nu mai venea dintr-o zi de decembrie. Şi deodată Antipa vede : fereastra acoperită pînă aseară cu un strat gros de gheaţă (vînturile neaşteptate din ultimele zile înmuiaseră oarecum, e drept, gerul şi pe alocuri, spre mijlocul zilei, marile troiene de zăpadă începeau să semene cu zahărul care se topeşte într-un lighean dar nopţile erau reci şi îngheţau totul la loc iar fereastra prin care privea acum Antipa era, ca şi apa Lacului Întins, încă din noiembrie îngheţată : de bună seamă, fiindcă întreg peretele era aşezat spre nord, cîteva sute de ferestre şi balcoane) geamul aşadar era invadat de un şuvoi lent de apă, dîre şerpuitoare scurgîndu-se pe pervaz şi de acolo lunecînd pe perete. Înainte de a se culca, aproape de miezul nopţii, Antipa ridicase perdeaua şi încercase să privească afară. Dar trebuia pentru asta suflarea unui animal cu sînge fierbinte. Şi acum? Un miros de apă leşioasă pătrundea în nări. Toate simţurile omului se trezesc deodată şi începe pînda. Din afară lumina vine ca un lapte irizat. Antipa trece în odaia alăturată. Acelaşi lucru. Nu deschide uşa care dă în balconul îngust. Se ghemuieşte în fotoliu. Vedea de acolo prin pînza subţire de apă ceaţa spărgîndu-se în nişte pîlnii uriaşe. Deasupra străzii, după cît se părea. Nu era cenuşie, era ca o spumă luminoasă, ca un abur, ca un nor paşnic. Apa picurînd pe caloriferul încins. În odaie, căldura uscată, sufocantă. La intrarea în atelierul bătrînului August pălărierul, pe bucata de perete coşcovit dintre vitrină şi uşă există, încă dinainte de război, o oglindă concavă. Ea măreşte şi deformează, din capul tău face un ou uriaş, crăpăturile adînci viclene şi caraghioase sînt ochii şi gura ta, coama unsu-

roasă și încîlcită de deasupra, părul tău, trupul îți este schilod, labele umflate, palmele uriașe, brațele subțiri. N-ai decît să stai la un pas de drăcia asta să te apleci puțin înainte și poți muri de rîs. Este una din distracțiile vechiului oraș Albala. Încă și azi, bucuria copiilor. Cu toate că e afumată și ruginită. Ar trebui scoasă de aici, spune cîte unul, dar n-o scoate nimeni. De ce s-o scoată, spune bătrînul August pălărierul. Nemișcat în fotoliul său, Antipa își simte capul modificîndu-se, crește, se ascute la un capăt, se turtește la celălalt, este ușor, umplut cu paie, pometii se întind, se umflă, poate să pară ciudat și neverosimil dar acest om modifcat stă acum pe trotuar aproape de ușa bătrînului August și vede în șmecheria aceea de la circ înșurubată în perete un om ca toți oamenii, Antipa, așa cum îl știe și îl vede toată lumea. Cum? Antipa, își pipăie obrazul, își caută nasul dar asta o face prin somn fiindcă **acum el** doarme, a adormit în adîncul fotoliului Baroni. În casă așa i se spune acestui obiect: fotoliul Baroni. Antipa mai spune într-un fel: sanctuar. Mincinos, spune Felicia. Și tatăl Antipa: cîtă piele au băgat ei aici, nu s-au zgîrcit deloc.

Antipa visează un zid alb orbitor, soare, auzea deasupra lui ceva ca bătaia aripilor unei păsări dar nu vedea pasărea, era acum este în casa lui Anghel la Dealu-Ocna, vede cactușii pe fereastră și îl vede pe Anghel mort cu gura strînsă și nasul vînăt în patul lui îngust de lîngă perete, măgarul lui Muedin jumătate în casă jumătate afară cu capul băgat în traista de ovăz, face o baligă aurie pe care se năpustește un roi de albine, Muedin nu mai înalt de trei palme face tumbe printre picioarele măgarului mirosit de o cățeluș roșcată, Antipa se duce

lîngă Anghel și gura lui spune aproape de gura mortului: am știut-o, pe asta am știut-o demult.

●

Dar te trezești odihnit, caști, zîmbești, un miros de scorțișoară și frunză de dafin, zgomotul apei năvălind în pîlnia closetului la etajul de sus sau la etajul de jos. Bine. Antipa sare sprinten din fotoliul Baroni. De pe masa pe care se află de-a valma cărți și ziare el ia o foaie de hîrtie (certificat medical, spațiile goale completate cu cerneală roșie numele lui). Împăturește hîrtia, o pune într-un portmoneu subțire, deschide ușa unui dulap în trei canaturi, luciul furnirului întunecat, bagă portmoneul în buzunarul interior al unei haine în carouri. Miros vag de naftalină și camfor. Apoi începe să se îmbrace, nu se grăbește. Pantalon gros, flanea de lînă, o haină făcută dintr-o stofă deasă și țeapănă ca dimia. Trece în hol, încalță șoșoni de pîslă neagră. Pensionari li se spune. O haină lungă căptușită cu blană, fularul de două ori în jurul gîtului sub gulerul de blană cenușie. Căciula trasă peste urechi. Haina asta nu seamănă cu nimic, spunea profesorul Baroni, nu este o haină de blană este o haină blănită, nu-i o blană care va să zică, parcă ar aduce, cînd îl vezi cu mîinile în buzunarele ei adînci, cu un argat care a găsit o oală cu galbeni sub podeaua grajdului. Ce-i cu haina asta? l-a întrebat într-o zi Iacubovici pe bătrînul August. Și August: haina lui Antipa? Și Iacubovici sugînd un cub de zahăr în timp ce sorbea din ceaiul fierbinte: doar nu a prințului Dolgoruki. Și tot el, privind prin vitrina în care se puteau vedea pe rafturi de polistiren pălării vechi și mai noi bine călcate, panglici late sau înguste,

și atîrnînd într-un fel de cleşti de lemn, ca niște steaguri în bernă, două perechi de pantaloni ou de rață și cafea cu lapte și așezate, s-ar putea spune cu un anumit respect sau așa cum în case stau la loc de cinste cele mai prețuite fotografii de familie, trei cartoane mari albe pe care desenați în culori vii se aflau bărbați tineri înalți și slabi, fiecare purtînd pantalonul ideal, această invenție nemțească nepreţuită care a pus în sfîrșit capăt huzurului roman, Iacubovici, așadar, încercînd să-l vadă pe Antipa, uite-l, trece în haina lui greoaie și caraghioasă : ți-l aduci aminte pe prințul Dolgoruki în nouă sute cin'spe cînd a coborît din trenul imperial în Gara de Nord, blana lui și căciula ? iar bătrînul August pălărierul : ține foarte cald și nu l-a costat mare lucru. Și Iacubovici : n-are nici un chichirez. Și August chicotind sus pe platforma lui de scînduri : cum n-are, dacă ține cald ?

Antipa iese. Încuie cu mare grijă ușa, de două ori broasca Yalle, de două ori cu cealaltă cheie care seamănă cu un cîrlig mare. Se propteşte apoi în clanță, împinge cu umărul : trebuie să fie sigur că ușa este într-adevăr închisă. Urechea lui rămîne o clipă lipită de lemnul ușii. Dincolo, în holul întunecat se simte o mișcare și se aude apoi zgomotul foşnitor și dur în același timp, aspru, sacadat pe care îl face un cîine atunci cînd scurmă cu labele din față, ca un hîrciog, pămîntul de sub pragul casei. Și ceva asemănător scîncetului unui copil. Putea fi tot cîinele. Și chiar era. Dacă Eromanga, căţelușa roșcată, corcitură de pechinez cu autohton, un fel de pisică cu cap de maimuță era într-adevăr un cîine. Antipa clatină capul, mai încearcă o dată ușa. Nu se poate afară, Eromanga, e frig.

4

Antipa, spune Felicia, ar fi trebuit să ieşi azi. Ochii ei cercetîndu-l cu atenţie, încercînd să ascundă asta. Ar fi trebuit să ieşi, ştiu, eşti mulţumit că ai reuşit totuşi să te dai jos din pat, încă e bine. Privirea ei cercetîndu-l cu atenţie, trecînd apoi la cuier, mergînd spre picioarele lui şi spre picioarele cuierului. Acolo, şoşonii de pîslă, boturi negre, animale de baltă sau păsări cu ciocul lat, nişte mîncătoare de peşte. Dar, dacă ieşeai, Antipa, vedeai minunea, stai şi te uiţi şi nu înţelegi şi îţi place, apa curge în rigole, valuri tulburi şi, zău aşa, vesele, ţii minte cum ne-am descălţat astă-vară cînd cu ploile şi eu am trecut strada cu pantofii în mînă, mirosea a pepene şi a castraveţi şi a fum, spune Antipa, am fost cu Iulia şi cu Zvetlana pe terasa hotelului, spune Felicia, nu se putea să nu mergem, trebuie să vezi, şi am văzut gheaţa lacului crăpată într-o mie de locuri şi se topea aşa ca untul în tigaie şi un şlep printre gheţuri şi pe dealurile astea uite aşa bucăţi mari de pămînt negru, aburii ieşeau din el şi în partea muntelui o fumegare grozavă şi bubuitul torentului, cum să nu vezi?! Privindu-l cu atenţie, cercetîndu-l, nereuşind sau poate nevoind să mai ascundă, dar zîmbind. Cînd s-a întîmplat asta? Dimineaţa cînd am plecat era încă zăpadă mare, nu vedeam mare lucru din cauza ceţei, dar zăpada era zăpadă, călcam în ea, şi acum abia e trecut de zece, şi să vezi ce încurcătură, ce schimbare, cum să-i spun altfel?

În holul îngust, slab luminat, ea îşi descheie nasturii mari de metal. Degetele ei mişcîndu-se îţi amintesc degetele femeii care-şi înfige un ac strălucitor în cocul greu, uşor căzut poate din cauza umezelii din sala de cinematograf. Obrazul femeii,

mersul, un singur gînd al ei îți vor rămîne pentru totdeauna necunoscute. Cu toate că ai putea bănui cîte ceva. Dar în groapa în care te pregăteai să-ți găsești un loc (nu lei ci șobolani sub scîndurile lungi și murdare ale dușumelei, valuri de coji de semințe, mirosuri umede colcăitoare, graba cu care se scot hainele groase, murmurul confuz al mulțimii, amenințător și tandru, trupurile așezîndu-se în scaunele de lemn, cît mai bine, comod, sigur ca pentru o ședere îndelungată, astfel se întîmplă și în scurtele voiajuri de vară cînd camerele închiriate se umplu cu lucrurile vilegiaturiștilor și aerele lor de stăpîni) în încercarea ta disperată și caraghioasă, nebăgată de nimeni în seamă, de a face exact ce fac ceilalți, tu, Antipa, ai descoperit degetele femeii care își înfige un ac strălucitor în cocul greu. Ai devenit pe neașteptate o persoană importantă, firea ta nestatornică te ajuta. Mișcarea degetelor lungi ale necunoscutei era o încercare și un scop. O mare energie trezindu-se în tine. Dar se făcuse întuneric. Vorbe: atîtea lucruri ne rămîn necunoscute. Dar și azi mai primești mesajul nedeslușit al celor zece degete lungi. Ai tu șansa să-l descifrezi vreodată? S-ar spune că într-o zi ai fost foarte aproape de asta. I-ai spus deodată Feliciei: acum vin de la o femeie, mîinile ei sînt tot ce am văzut mai frumos pînă acum, va trebui să plec la ea și mă voi duce. Te-ai îndreptat spre ușă, erai hotărît, energic, incoruptibil, dar între tine și ușă stătea Felicia zîmbitoare, înțeleaptă senină: o, Antipa, cum vorbești și cum ai vrea să te cred?! sînt sigură că vechiul tău ulcer își face chiar acum de cap, bagă-te repede în pat, îți aduc imediat ceaiul și sticla cu apă caldă, îl sun pe doctorul Oproiu. Împins ușor de mîna slabă a femeii ai ajuns în pat, ai băut ceaiul, repede ai adormit recunoscător.

●

Bătrînul August pălărierul făcîndu-şi loc printr-o mulţime de femei înghesuite în faţa unei tarabe pe trotuar lîngă uşa cu geamuri mari a unui magazin alimentar, acolo se dau portocale şi peşte, lăzile de şipci albe şi curate în care portocalele stau învelite în hîrtie subţire, transparentă, litere roşii şi albastre, numele unor porturi depărtate şi numele unor oameni care pot fi greci din Sao Paolo sau evrei din Grecia şi mereu semnul magic *& comp.*, mirosul grădinilor de portocali, hîrtiile plutind în şuvoiul de apă, apa vîjîind la gura canalului, femeile mişcîndu-se, făcîndu-şi loc cu umerii, cu coatele, cu şoldurile, cizmele lor, şoşonii, pantofii clămpănind într-o mîzgă cenuşie, aerul cald în care legumele îngheţate în lăzile din subsolul zarzavageriei se înmoaie deodată, mustesc şi se schimbă încet într-un fel de nămol albicios deasupra căruia plutesc coji şi rădăcini, şi peştii mari graşi, nemişcaţi, alunecoşi aruncaţi în terezia galbenă, cîntarul poticnindu-se, din cozile bifurcate, puternice şi graţioase în acelaşi timp, sărind stropi vîscoşi grei, mîinile roşii ale fetei care cîntăreşte şi şorţul ei verzui acoperit cu bale şi solzi, femeile dînd năvală şi vorbind, ce căldură ce putoare ce frumuseţe ce surpriză ce noroi, peşte portocale moină, ce căldură, ce vînt cald, şi bătrînul August pălărierul făcîndu-şi loc, reuşind să pătrundă înaintînd fără să stîrnească blesteme, ne băgat în seamă chiar, numai în haină, cu un fular înfăşurat la repezeală în jurul gîtului şi o pălărie vînătorească luată la întîmplare, poate din atelierul lui, neobservat aşadar şi murmurînd în timp ce acum străbate în sens opus mulţimea de femei, în mîinile lui două sacoşe, într-una peşte, în cealaltă portocale, murmurînd: să nu exagerăm, să nu exagerăm, şi

ajuns pe celălalt trotuar răspunzînd binevoitor unui tînăr cu pufoaică și cizme de cauciuc: cît să fie, tinere, devreme, abia zece și jumătate.

●

Dar Antipa, continuă Felicia, zău că ar trebui să ieși, poate nu mai ești atît de bolnav, trebuie să vezi, de la fereastră e un fleac totul, să vezi *acolo*, ochii ei cercetîndu-l cu atenție, mîinile ei agățînd paltonul în cuier, atingînd din întîmplare gulerul hainei lui și nările apropiindu-se, tot din întîmplare, mirosind aerul proaspăt și umed păstrat încă în blana animalului mort și apoi ochii ei care nu-l mai văd pe Antipa și fața ei resemnată și îndărătnică și glasul ei repetînd cu disperare, gura apărîndu-se cu un zîmbet, ar trebui să ieși, Antipa, te vei simți bine, ar trebui, înțelegi, îmbracă-te și du-te sau ieși numai în cămașă, ar trebui, și Antipa cum o privește nemișcat, inexpresiv și, treptat, așa cum începi să vezi în întuneric după ce lumina s-a stins brusc, fața ei schimbîndu-se, un aer viclean și hotărît. Și glasul, care răgușise și se stingea, acum este cald și odihnitor cum pe frunza unei buruieni întunecate ar urca o insectă luminoasă. Poate vei ieși, Antipa! Merită! Dar pînă una-alta scoate-mi pardesiul din dulap, eu cobor, mai am de luat niște făină, ulei, sînt portocale, am văzut și pește dar mor de cald, nu mai pot lua paltonul ăsta, dacă și-a lepădat baba cojoacele mai devreme de ce l-aș mai purta eu pe al meu! și cred că și pardesiul e prea mult, lasă-mă să aleg eu ceva mai ușor. Mă grăbesc, mîine e Crăciunul, nu?!

Azi e Ajunul, spune Antipa.

Felicia trece pe lîngă el, intră în prima cameră. Antipa o aude vorbind cu cățelușa Eromanga. Cînd intră Antipa, femeia stă în dreptul ferestrei deschise.

Cu labele din față pe umărul ei, atîrnînd într-o parte, sprijinindu-se totuși cu picioarele din spate pe antebrațul îndoit al femeii, cățelușa Eromanga îi lingea lobul urechii. Tot așa : trup de pisică și cap de maimuță, ochii însă omenești : melancolici, resemnați, șireți. Dar în felul cum atîrna era numai maimuță.

Am văzut așa ceva la circ, spune Antipa.

Antipa, spune Felicia, vorbea ca și cum nu ar fi întrerupt șirul lung de cuvinte cu care ea intrase în casă, Antipa, uite, norii sînt albi, vîntul bun

în curînd o luăm din loc cu toate pînzele sus, spune Antipa

și uite, Antipa, plouă. Întinde mîna și ai să simți ploaia caldă

pînă mîine dă frunza, spune Antipa

și am uitat să-ți spun, eu n-am văzut dar zicea o bătrînă că în Pasaj o femeie vinde niște flori albe de o formă neobișnuită

a și dat, vezi, spune Antipa

ham ham ham, spune Eromanga.

●

Antipa se așază în fotoliul Baroni. Ascultă Felicia, spune el, nu înțelegi ? Ce vezi tu este de fapt forma mișcătoare și imprevizibilă a unui poem. Nici cald nici frig nici umed nici dezghețat. Numai farmecul unui poem. De ce am vorbi altfel în dodii ? Nu încape îndoială, este vorba despre influența ocultă a lungii nopți magnetice : solstițiul ! ! O irizare, o blîndă confuzie, o stare a sufletului, un moment de grație. Nu-ți fă griji. Trece ! Ceva ușor ca o glumă ...

Antipa ! Felicia privindu-l cu mirare și prudență femeiască. Eromanga sare din brațele ei și se ascunde sub pat. Antipa, ce aud, oare nu cumva, nu cumva și tu scrii poezii ? De ce și *eu*, oare cine mai scrie ?

Dar oare le scrii într-adevăr? Nu, spune Antipa, cum îţi închipui?! Şi tot el ridicîndu-se din fotoliu şi pernele mari, elastice, acoperite cu piele păstrînd o clipă locul, forma adîncă a trupului său şi apoi crescînd încet, umflîndu-se, un aluat sau apa sau pînza unei corăbii: Felicia, fă cîţiva paşi, oare, Felicia, n-am văzut pînă acum cît de bine îţi vine rochia asta de lînă?

Antipa, spune Felicia, se apropie de el, îl cuprinde cu braţele. Antipa eşti un ipocrit, ştii cît de mult îmi place să-mi spui fleacurile astea şi mi le spui! bine bine, este aşa, un poem, o influenţă ocultă, numai aşa, dar, Antipa, poţi să mă mîngîi?

Acum, un bărbat grav, tandru pe care emoţia îl întunecă, braţele slabe caută sprijin şi ocrotire. Spiritul lui batjocoritor se apără. Sufletul lui omenesc caută căldura lucrurilor mărunte. Bărbatul şi femeia fac acum un cuplu străvechi. El o poartă pe umeri, ochii lui sînt orbi şi senini, privesc lumea fără curiozitate şi speranţă dar picioarele sînt zdravene, ţin la drum lung. Ochii femeii purtate în circă sînt vii, pătrunzători, neliniştiţi veşnic la pîndă, ei descoperă, cercetează, aleg. Picioarele ei sînt moi, măduva oaselor lungi este uscată, oasele rotunde sînt seci. Cuplul îşi caută un loc într-o încăpere care se lărgeşte peste măsură şi cuprinde lumea. Dar sub pat căţeluşa Eromanga scheaună şi zgîrie parchetul cu labele ...

Antipa rîde şi Felicia la fel. Am o groază de treburi, spune ea, şi în loc de asta... El îşi aprinde o ţigară. Apa mai curge pe geamuri dar pe alocuri sticla începe să se usuce fiindcă dincolo de norii scămoşi (ploaia va înceta curînd, sînt semne) soarele arde cu o putere nouă. Ceasul din turnul catedralei Sfinţii Împăraţi bate de unsprezece ori. 21 decembrie. Astăzi în casa lor se plămădeşte şi se coace aluatul,

se bagă la cuptor friptura şi se fierb sarmalele. Dimineaţa în întuneric, o femeie mare cu faţa lată şi braţe uriaşe pătrunde în bucătărie fără ca oamenii care dorm s-o simtă. Ochii ei sînt blînzi şi încrezători ca ai acelor mamifere rumegătoare greoaie şi ascultătoare, nedespărţite de om. S-ar spune că nici un şoarece nu ar mai avea loc în încăperea strîmtă după pătrunderea acestei femei dar ea se mişcă uşor şi, aşa mare, se strecoară cu uşurinţă, lunecă, dacă ar exista un horn ai spune că pe acolo a intrat. Ea pregăteşte totul în bucătărie, ca un duh bun al acelei încăperi. Numai focul mai trebuie aprins. Cu mult înainte ca Felicia să se fi trezit din somn, femeia pleacă aşa cum venise, nevăzută neauzită, pentru a se întoarce în alte dimineţi, poate aducînd o veste. Cît te costă femeia asta? este întrebată uneori Felicia. Mai nimic! răspunde ea.

Felicia intră în bucătărie.

5

După şapte ani, judecătorul Viziru va veni la Albala. Îl va căuta pe bătrînul August pălărierul. Îl va găsi. În atelierul lui de la cucurigu, cum spunea el. Mai bătrîn? Cine ar fi putut spune? Celălalt bătrîn, Iacubovici, va fi murit de patru ani, un om care de văzut văzuse destule în viaţa lui dar făcuse mereu acelaşi lucru: pantaloni. E drept, tot felul de pantaloni şi de toate mărimile: bătrîni groşi, bătrîni uscaţi şi înalţi, tineri plini de importanţă şi bărbaţi între două vîrste care îşi sug burţile în timp ce le iei măsura şi cer o croială tinerească dar nu excentrică, să se vadă în acest pantalon bine călcat maturitate şi înţelepciune dar şi vigoarea animată de experienţă, adolescenţi timizi şi obraznici scoţînd

din buzunar o foaie ruptă dintr-un magazin ilustrat, mie de ăştia să-mi faci cum cad aici, copiii duşi de mînă de mamele lor, aşa, marinari, catifea, salopetă şi dacă se poate mai aşa, militari, ehe-he, ce de militari, uniformele de altădată, pantaloni de paradă şi pantaloni pentru toată ziua, vipuşti şi fără vipuşti, colonei, căpitani, mulţi sublocotenenţi ba şi cîte un plutonier sau un general, toate armele, toată onoarea şi mîndria lumii strînse în clinul unui postav ales, în dunga unui pantalon de gală. Dar cine îşi va mai aminti de bătrînul pantalonar Iacubovici? În locul lui va veni un boiangiu, adică nu chiar un boiangiu, omul boiangiului, cel care primeşte hainele (şi tot ce se mai poate vopsi sau curăţa fiindcă un boiangiu face întotdeauna şi cealaltă treabă curăţă, bineînţeles nu chiar tot ce vopseşte şi nu în acelaşi timp) va fi un tinerel cu perciuni stufoşi sau vreo femeie între două vîrste cu părul roşcat — vopsit dar nu la boiangiu, care înainte de asta o fi fost poate casieriţă la frizerie sau pontatoare la fabrica de mături sau vînzătoare la un chioşc de pîine sau la siropuri, haine de tot felul vor sta atîrnate pe milioane de umeraşe de sîrmă, în spatele unei lungi tejghele, o adevărată garderobă de carnaval, într-o parte cele vopsite, în cealaltă cele curăţate aşteptîndu-şi proprietarii, numele lor scris pe un bon, prenumele, domiciliul, ocupaţia şi tot ce trebuie să ştie tineretul sau femeia — oamenii misteriosului boiangiu — despre tine, cetăţean care aduci aici o haină veche. Asta va fi jos, dar deasupra, pe aceeaşi veche platformă de scîndură va mai lucra încă bătrînul August pălărierul. El va fi acolo, chiar dacă în locul celor cu hainele pe umeraşe ar fi nişte cizmari sau un croitor şi calfele lui sau un ceasornicar care şi-ar împărţi masa cu unul care repară

stilouri și ochelari de soare. Bătrînul August pălărierul va fi acolo.

Judecătorul Viziru va urca scara de lemn. Poate va număra treptele. Unsprezece. A cincea întărită cu o șină de fier. Oricare dintre vechii cunoscuți l-ar fi văzut pe judecătorul Viziru ar fi putut spune că peste el au trecut într-adevăr șapte ani. Bătrînul August pălărierul va scoate din priză firul electric de la fierul de călcat. După moartea bătrînului Iacubovici, în sfîrșit, meșterul pălărier va lucra cu un fier electric. Și asta numai din cauză că o dată cu dispariția lui Iacubovici plecă și ucenicul lui, băiatul cu obrazul stropit ca o gușă de graur și care sugea întruna o bomboană cu lapte și care avea grijă întotdeauna de fierul cu mangal al meșterului de sus. Se înțelege, niciodată nu vei scoate tot ce se poate dintr-o pălărie boțită, folosind un fier electric în locul celui vechi de un milion și ceva de ani, dar asta nu înseamnă sfîrșitul lumii. Bătrînul August pălărierul va observa, fără să spună, că la un cap ca al noului venit se potrivește o pălărie cu bor mic, poate chiar una vînătorească. În nici un fel, gardini late. Nicidecum ! Ar merge și fleacurile caraghioase care se poartă azi, vreo bască, vreo șapcă, dar atunci ce ar putea căuta aici la mine sus omul ăsta care are aerul că acum a coborît din tren ? Asta înainte ca el, judecătorul Viziru, să spună : bună ziua, sînt judecătorul Viziru, n-am fost niciodată la Albala, acum o jumătate de oră am sosit în oraș, și bătrînul August pălărierul privindu-l cu ochii lui apoși, nu indiferenți, nu apatici, nu obosiți dar impenetrabili, cu toate că nu se va putea spune, chiar și atunci, în viitorul îndepărtat de peste șapte ani, ca întotdeauna, mai nimic despre acest fel de a privi (numai vorbe care s-au mai spus : senin blajin șiret răutăcios înțelept înțelegător, dar văzîndu-l cum te pri-

veşte şi te ascultă, aceste vorbe se repezeau una într-alta, puteai crede că din învălmăşeala asta va ieşi ceva nou şi adevărat, un cuvînt pur care să cuprindă totul, aşteptai, nu se întîmpla nimic şi aveai din nou în faţă ochii lui atenţi, binevoitori, şi nişte vorbe despre ce ar putea însemna ei ...) aşadar, privindu-l pe judecătorul Viziru, bătrînul August pălărierul va întreba : cu ce vă pot servi ? Judecătorul Viziru va spune : pot să pun geanta asta aici ? Desigur, va spune bătrînul. El însuşi va face cîţiva paşi bătrîneşti, va lua geanta neagră de voiaj, burduf plin, mînere subţiri de metal, şi o va pune pe un scaun în spatele mesei de lucru. Apoi va aştepta ca celălalt să vorbească. Va arăta astfel : curios cît trebuie, nu respectuos peste măsură (la urma urmei un om bătrîn, un bunic, un străbunic) dar decent, îndatoritor (totuşi, un meşter de altădată primind un client) o demnitate reţinută, o bunăvoinţă atotcuprinzătoare. Bătrînul August pălărierul va fi îmbrăcat peste şapte ani, ca şi azi, ca şi acum şapte ani : o haină cam lungă, deschisă la culoare, nu tocmai bine călcată, revere late, jiletcă pe dedesubt, pantaloni nu prea largi, ba s-ar putea spune înguşti, destul de lungi pentru ca mai totdeauna să stea deasupra ghetelor pînă aproape sub genunchi ca nişte burlane încreţite, burdufuri de armonică sau ceva asemănător. Şi numai ghete : bombeuri late, aproape uriaşe, încît puteai întreba, cum de nu-i sar din picioare. Doar dacă trupul lui firav nu se sprijină cumva pe labele altuia mult mai mare, poate ale celui căruia i s-ar fi potrivit capul lui de uriaş şiret şi blînd. Culoarea pantalonilor : niciodată prea închisă, uneori zigzaguri sau pătrate. Cîteodată un fular uşor înnodat la gît, capetele băgate sub jiletcă. Nu este sigur dacă, atunci cînd îl va căuta judecătorul Viziru, bătrînul

August pălărierul va purta frumosul său fular despre care tatăl Antipa spunea: îmi amintește de fularele lui Jan Kiepura. În rest însă, bătrînul va fi ca întotdeauna. Cam fluşturatec, un caraghios, să te îmbraci așa! O stare ciudată: în timp ce bătrînul se afla în fața lui, judecătorul se întreba cu îngrijorare și neliniște crescîndă de ce intrase, de ce ajunsese el aici în încăperea asta neverosimilă, despărțită de un perete de scînduri așezat ca un tavan și ca o podea în același timp, și nu ca un perete, de ce stătuse în fața bătrînului (care arăta altfel, dar cu totul altfel, decît și-l închipuise din ce auzise și, credea el, din ce *știa*) cu sentimentul că vine într-un loc cunoscut, la un om care îl așteaptă și îl cunoaște și apoi, vagă la început și sufocîndu-l în clipele următoare, realitatea care deodată i se părea primejdioasă: era un străin aici, nu-l cunoștea nimeni, acest bătrîn sfrijit cu capul lui mare era ostil și batjocoritor. Poate era scos dintr-o colecție de pitici de piatră. Venirea mea aici nu are nici un sens, va trece poate prin capul judecătorului Viziru, va voi să se întoarcă, să coboare scara de lemn, bună ziua, cred că n-am ajuns unde trebuie.

Dar bătrînul August pălărierul va spune: domnule judecător, dacă tot ați urcat pînă aici, este bine să mă întrebați ce trebuia să întrebați. Am venit într-adevăr să întreb, va spune judecătorul Viziru. Pe neașteptate, ceva în glasul bătrînului și în toată înfățișarea lui îl va face să se rușineze și să simtă încredere. Aveți dreptate, va spune el. Voi întreba. Dar nu fac o anchetă. Sînt sigur că nu vă interesează, dar numai cine nu vrea nu face astăzi o anchetă. Citesc ziarele, va spune bătrînul, văd și eu, trebuie să fie un fel de modă, ceva în genul canotierei înainte de primul război.

Da, va spune judecătorul Viziru, o modă. Văd că ţine, va spune bătrînul. Şi va adăuga : oare nu este vorba despre Antipa? Acum şapte ani eram procuror la Dealu-Ocna, va spune judecătorul Viziru.

Înţeleg, va spune bătrînul August pălărierul : unul ştie de la început cine este vinovatul şi celălalt caută să dea de urma nevinovatului. Unul ştie sigur, altul bîjbîie, înţeleg.

Dar acum sînt într-un lung concediu. Am fost multă vreme bolnav şi, cînd nimeni nu se aştepta să mă mai ridic vreodată din pat, eu am început să umblu.

Cred că le-aţi făcut un mare necaz doctorilor, o dezamăgire care nu se uită.

Şi acum sînt aici ca să ştiu. Trebuie să ştiu.

Eu sînt, e drept, singurul pălărier din oraşul ăsta şi poate din tot ţinutul, e drept, mai sînt încă un meşter bun, cu toate că de multă vreme fac doar treaba unui ucenic, altceva nu se cere (nimeni nu pricepe că această treabă de ucenic eu o fac totuşi ca un meşter !) orice s-ar spune însă, tot un pălărier sînt şi altceva nu ştiu.

Şi eu ştiu că ştiţi.

Unde apar judecătorul şi procurorul este nevoie şi de un avocat. Sau ar trebui să fie. Eu n-am unul.

Antipa îmi spunea că sînteţi un fel de cronică vie a oraşului.

Oho, domnule judecător, în ce fel vă exprimaţi, îmi amintiţi de-un nepot al meu, profesor şi autor de manuale şcolare şi povestiri pentru militari, dacă-mi permiteţi.

Trebuie să ştiu. Ajutaţi-mă. Ştiu că ştiţi.

Este tîrziu.

Pentru mine, nu.

Îmi pare rău că nu vă pot oferi un ceai. De cînd a murit Iacubovici nu mai fac ceai aici, vechea noastră instalație s-a dus de rîpă. Întrebați, vă ascult. Cu toate că timpul risipește (sau adună?) totul. Ce vreți să știți?

Totul a început de la o glumă. În urmă cu mulți ani. Și eu vreau să știu pînă unde se poate glumi. Cînd sînt foarte bolnavi, credincioșii se roagă cu umilință și în schimbul vindecării se leagă să aducă mari jertfe, daruri, se spune astăzi, lui dumnezeu. Ei se țin de cuvînt. Eu nu cred în dumnezeu. Dar în timp ce mă uscam în patul meu, în timp ce muream și auzeam plînsetele și nemulțumirea celor din jurul meu, îmi spuneam (mă rugam?): să scap și atunci va trebui să aflu: pînă unde se poate glumi? Fără să mă rog spuneam: doamne, ajută-mă să aflu asta. N-am devenit credincios după ce m-am dat jos din pat dar trebuie să aflu, trebuie, poate m-am vindecat numai ca să aflu asta.

O, domnule judecător, nu vă pot spune, eu nu vă pot spune pînă unde se poate glumi, ce ciudat formulați idealul dumneavoastră, *pînă unde*, în sfîrșit, nu știu pînă unde dar vă pot spune o glumă. Un ascet s-a retras în pustiu timp de patruzeci de ani pentru meditație. Și a stat acolo patruzeci de ani, s-a hrănit cu rădăcini și cu ouă de furnici și a meditat. Cînd s-a întors în cetate toată suflarea s-a strîns în jurul lui și a fost întrebat: spune-ne și nouă, în patruzeci de ani, fără îndoială că ai aflat: oare viața ce este? Am aflat, a spus ascetul, viața este o fîntînă. O fîntînă, a murmurat mulțimea, o fîntînă. O fîntînă? s-au întrebat filozofii cetății. Au discutat chestiunea și a doua zi cel mai cu greutate dintre ei a mers la ascet și i-a spus: noi ne-am gîndit bine, am meditat o noapte întreagă și am ajuns la convingerea, ia aminte, că viața nu poate

fi o fîntînă, cum adică o fîntînă? Bine, a răspuns cu seninătate ascetul, viața nu este o fîntînă!

Nu mi se pare mai bună decît gluma noastră de acum șapte ani. Dar eu nu vreau o parabolă. Eu vreau să știu *limita*, cît se poate glumi, vreau să știu cu simțurile mele întîi, să pot striga *aici*, așa cum pe malul rîului știu și nu mă îndoiesc unde sfîrșește apa și unde începe pămîntul.

Nu veți putea, domnule judecător. Nu există limita asta. Sînteți încă tînăr, dacă-mi permiteți.

Ba da, va striga judecătorul Viziru, există limita asta. Există. M-am înspăimîntat de ea fără s-o fi văzut vreodată. Acum o caut. Încă nu sînt vindecat. Trebuie s-o aflu. Sînteți poate prea bătrîn ca să știți și asta, domnule pălărier, veniți de demult. Timpurile noastre au descoperit limita asta. Cînd voi ști unde și cît trebuie să glumesc voi scăpa de frică. Și atunci voi fi liber și sănătos.

Cînd?

Deocamdată adun material. Clasez. Mă grăbesc însă. Ca și cum aș fi presat de un contract. De necrezut, ca și cum aș fi încheiat acest contract chiar cu Antipa. Și el mă obligă să ajung la capăt. Trebuie să mă ajutați. Poate nu știți, dar eu i-am propus pariul lui Antipa. Eu? Pe urmă au apărut Anghel și ceilalți. Pe urmă, dar nu mult mai tîrziu, gluma a căpătat o desfășurare monstruoasă. Cum? Cînd? De ce? Acum deschid magnetofonul. Vă ascult. Am timp ...

Astfel vor sta de vorbă, peste șapte ani, judecătorul Viziru și bătrînul August pălărierul. Între ei, motorul magnetofonului va toarce mărunt fără întrerupere, ochiul lui verde va scînteia, rolele se vor desfășura încet. Se va face întuneric, cei de jos vor închide prăvălia lor. Vor striga: aveți grijă, domnule August, puneți și lacătul după ce verificați

iala. Da, va striga bătrînul, şi banda de magnetofon va cuprinde în memoria ei şi acest cuvînt fără noimă, aveţi grijă domnule august puneţi şi lacătul după ce verificaţi iala. Coborînd în urma judecătorului Viziru (tîrziu după miezul nopţii, după ce nu uitase să-i ofere pe un preţ de nimic o pălărie dintre cele mai elegante şi rare, ceva care nu se demodează niciodată ca şi fracul sau smochingul) bătrînul August pălărierul îşi va spune sieşi (capul clătinîndu-se, cu grijă însă, pentru a nu cădea retezat de propria lui greutate de pe un gît atît de subţire): nebuni, şi judecătorul ăsta Viziru este nebun, lumea celor tineri este o lume bîntuită de nebunie şi povestea lor va sfîrşi în nebunie. Dar sînt trişti şi caraghioşi, trebuie ajutaţi cu cuvîntul şi cu lacrima şi cu bucuria. Atît cît se poate ! (De multe ori Antipa în felurite împrejurări folosea aceste cuvinte: *atît cît se poate.*) Judecătorul Viziru va rămîne multă vreme în Albala. Cercetînd, ascultînd, întrebînd. Benzi de magnetofon şi caiete subţiri cu foaie gălbuie, scrise mărunt. În ultimele două săptămîni judecătorul va locui chiar la bătrînul August pălărierul. Va părea mulţumit de rezultatul investigaţiilor sale. Aşa le va spune el: investigaţii. Cu trei zile înainte de plecarea pe care şi-o va anunţa, el va fi lovit de un camion de 16 tone. Un uriaş frigorifer pe roate care transporta carne de viţel în Italia. *Carne dei Carpati.* Va muri chiar acolo, pe asfalt, la curba şoselei de centură, în spatele noului stadion. 60.000 de locuri. Nu departe era locul pe care altădată se aflau îngrăditurile de scînduri şi zidurile de cărămidă netencuită pline de funingine ale vechilor abatoare, plopii albicioşi clătinîndu-se fără încetare şi malul rîului pe unde, în vremea cînd Antipa abia se născuse, se plimba Poetul cu mîinile la spate, buzunarele adînci ale mantalei înfundate cu

tot felul de fleacuri, cutii de cremă goale, sticluțe colorate, ace de păr, capete de sfoară, pietricele lucioase, dopuri de plută, poalele zdrențuite ale mantalei fluturînd în jurul lungilor lui picioare, ca niște stindarde ale nebuniei batjocoritoare. Cum judecătorul Viziru nu va mai avea pe nimeni (cei doi copii erau la fosta lui nevastă de care se despărțise în urmă cu cîțiva ani etc.) bătrînul August pălărierul va păstra într-o ladă de lemn rolele cu bandă îngustă, cafenie și caietele subțiri. Lucruri neînsemnate pe care cel dus nu le putuse lua cu el.

●

Dar într-o dimineață va veni Alexandru. Va urca scara de lemn. Poate va număra treptele. Unsprezece. A cincea întărită cu o șină de fier. Bătrînul August pălărierul va observa, fără să spună, că la un cap ca al noului venit nu se potrivește nici un fel de pălărie.

Sînt un prieten, va spune Alexandru. Al cui? va întreba bătrînul August pălărierul. Al lui Antipa și al lui Viziru și al celorlalți, va spune noul venit. Încă un prieten? va întreba bătrînul August pălărierul. Și tot el : lumea e plină de prieteni. Zîmbetul lui ...

Coborînd în urma lui Alexandru (tîrziu după miezul nopții, după ce nu uitase să-i ofere pe un preț de nimic o pălărie dintre cele mai elegante și rare, ceva care nu se demodează niciodată, ca și fracul sau smochingul etc., etc. ...) bătrînul August pălărierul își va spune : poate lumea celor tineri nu este o lume bîntuită de nebunie. Poate ei au dreptate. Chiar dacă nu-i înțeleg.

În cele din urmă, bătrînul August pălărierul îi va încredința tînărului Alexandru benzile de magnetofon și caietele judecătorului Viziru. Aș vrea

să-mi dați și lada, va spune Alexandru. La ce-ți trebuie? va întreba bătrînul August pălărierul. E o ladă veche, va spune tînărul. Alexandru și mai cum te cheamă? va întreba bătrînul August pălărierul. Alexandru Ionescu, va veni răspunsul. Aha, va spune bătrînul August pălărierul, rîsul lui mărunt, în cartea de telefon voi, ioneștii, sînteți încă pe primul loc. Poți să iei lada, n-o să-ți folosească la nimic.

6

Focul arde în bucătărie. Nu într-o sobă care să cuprindă cu hornurile și cuptorul ei jumătate din încăpere și să poți vedea în licărul flăcării, pe peretele întunecat, vasele de aramă. Nu. Ci numai flăcări albastre și reci în cele trei ochiuri ale aragazului. Șuierăturile caraghioase ale unor flăcări mici. Antipa îi spunea într-o zi Feliciei: mi-aș ridica o casă în jurul unei sobe, întîi soba mare și ciolănoasă și în jurul ei casa, nu mult mai mare. Dar îl poți crede pe Antipa?

Laptele, făina, carnea, aluatul, mirodeniile, zahărul, sarea, untdelemnul. Felicia împarte, răstoarnă, frămîntă, alege, supune. Mîinile ei. Fața ei răbdătoare. Și ceva oprindu-se în loc. Poate Pașaliu, cu felul pretențios și plin de importanță cu care se ridică în aer un dirijabil, ar spune: avem acum două ipostaze ale femeii cu înclinații domestice: stăpîna casei (un fel de regină) și vrăjitoarea care-și apără bîrlogul (nu împotriva cuiva anume ci numai fiindcă el există și trebuie apărat) ambele de nuanță grotescă. Într-un tratat de medicină veterinară pe care l-am studiat cu atenție am găsit discutată pe larg problema asta la maimuțele Tupaia — lemu-

riene, la capra domestică și la delfini; sigur, nu era prinsă acolo alura grotească a acestui adevăr biologic... Pașaliu însă umbla prin zloată acum, unde am citit despre asemenea bruște schimbări climatice, se întreabă, privește cozile vesele de la pește și portocale, forfota mulțimii în fața magazinelor alimentare, hîrjoana și tropăitul tinerilor îmbrăcați în haine scurte și ușoare, viu colorate, și se gîndește la dicționarele și enciclopediile lui: acolo va căuta. Dar în mijlocul bucătăriei Felicia se oprește din lucru. Aburi și mirosuri umplu mica încăpere, o lume (nevăzută, umedă, înțepătoare, plină de arome) care va pieri odată ce focul va fi stins. Dar pentru ca lumea asta să existe cu adevărat este nevoie de nările lui Antipa. El să apară și să strige: oooh, oooo, ohooooo, ce se naște și ce crește aici... Felicia își șterge mîinile cu o cîrpă mare, aspră, poate o bucată dintr-o față de masă veche. Mișcările ei par supuse unei metode. Ceva rămîne în așteptare în urma ei. Închide ușa bucătăriei. Între degete mai simte împotrivirea aluatului, în ochi se mai închide spuma oaselor în care fierbe carnea. În urechi clocotul apei. În hol se oprește o clipă, se apleacă, ridică șoșonii lui Antipa. Postavul este umed, ud de-a dreptul în jurul ramei de cauciuc. Șiretenie, răutate acum pe chipul gînditor al femeii. Ea intră în odaia din stînga bucătăriei.

Oho, spune Antipa, vii din împărăția bulionului. Nările lui larg deschise. Antipa, spune Felicia, dacă tot n-ai ieșit azi, Antipa n-ai vrea oare să cobori să-mi cumperi ceva? Îți dau o listă.

Cum să nu, spune Antipa. Cobor. Să mă îmbrac.

Și-ai să vezi că...

Mă îmbrac, mă îmbrac, acum mă îmbrac.

Spune-mi, Antipa, îți ei și șoșonii ăștia mari și groși, pensionarii ăștia?

Fă repede lista, scrie-o mai repede și încarc-o, fă-mă să mă cocoșez sub lista asta.

Să te pedepsesc? Bine! Să nu poți duce sacul ăsta cu chestii de la alimentara și aprozar și să te strivească sacul.

Ha, ha, ca și cum aș fi strivit de ceva greu, hai să zicem o stîncă mare, un pietroi cît ...

Sau un buldozer, ce zici?

Un buldozer? Are mai mult haz chiar!

Antipa, grăbește-te, oalele dau în foc.

Repede, mă îmbrac, fă mai repede lista.

Dar să nu-mi stai de palavre cu cine te mai întîlnești, am nevoie de toate astea.

Pune cît mai multe dar grăbește-te, ha, ha, nu glumesc ...

Antipa, strigă pe neașteptate. Omule, strigă ea.

Ce te-a apucat, spune Antipa, vocea venea greu înăbușită, el vorbea de sub flaneaua groasă pe care tocmai și-o trăgea pe cap. Ce te-a apucat?!

Am uitat, spune Felicia încet, era să uit frunza de dafin.

Fata din dafin, spune Antipa.

●

Vocea lui Pașaliu se auzea răgușită, parcă ieșind dintr-un vechi disc de patefon. *His Master's Voice.* Cîinele și pîlnia. Dar era una din benzile de magnetofon ale judecătorului Viziru. Bătrînul August pălărierul asculțînd. Firește, peste șapte sau peste nouă ani. Odaia lui de om foarte bătrîn. Nu tocmai curat. O harababură de lucruri vechi, mult praf. Ca niște izvoare reci într-o baltă tulbure, ajungînd pînă la suprafața acoperită cu mătasea broaștei și frunze late și lucioase și mari inflorescențe albe, curenții iscați de aceste izvoare clătinîndu-le în tăcere, tot așa aerul închis al odăii este străbătut

de mirosuri ciudate a căror pîlpîire s-ar părea că întreține viața acolo. Camfor, rășină de brad, mere putrede, eter. Mirosuri care nu se amestecă niciodată între ele. Pe capete de ceară, pălării din toate timpurile, penaje uscate, postavuri decolorate, pietre tainice a căror scînteiere roșie, liliachie, azurie, poate fi doar o părere sau o înșelătorie. Ibricele pentru cafea, ceainicul mare de aramă, cești de porțelan ca un lapte trandafiriu înghețat. Bătrînul August pălărierul ascultînd gîndurile lui: lumea oamenilor tineri îmi este de nepătruns. Experiența mea nu are nici o putere, viața mea îndelungată nu este altceva decît flacăra unei lumînări. Nu văd nimic. Cu toate că oamenii vin încă și azi la mine și încă mai sînt pentru ei cadiul! Mi-a plăcut puterea asta caraghioasă a mea! Am fost un actor bun, orice s-ar spune. Chiar nașterea mea a fost lină, în pîntecele mamei am fost ușor ca un abur și atunci cînd am ieșit, în loc de durere, ea a simțit ceva ca o alunecare. M-am născut ușor, o natură binevoitoare și o ureche care știe să asculte. Asta a fost luată de toți drept înțelepciune. Aș fi putut să trec drept un nebun dar eu mi-am urmat firea. Iată un citat: ... Din cele ce sînt, unele stau în puterea noastră, altele nu. Stau în puterea noastră propriile noastre judecăți, înclinări, dorințe și aversiuni, cu un cuvînt, toate cîte sînt înfăptuirile noastre. Nu stau în puterea noastră trupul, bogăția, părerile altora despre noi, dregătoriile, cu un cuvînt toate cîte nu sînt înfăptuirile noastre ... Îl cunoașteți? A fost un scalv și asta se vede îndată, dar dintotdeauna am fost sigur că el este în ființa mea. Cu toate că întreaga mea înfățișare ar părea să stea împotrivă. Cîți nu zic și mă arată cu degetul: clovnul, bufonul. Chiar așa, uitați-vă cum mă îmbrac! Oamenii sînt slabi, ei au nevoie de un con-

fesor. Poate că mărturisindu-ne cîte unuia, şi fiind într-adevăr într-o nenorocire, omul o face dintr-un impuls malefic: dacă-i vorbesc celuilalt despre necazul meu, poate că o parte din acest necaz trece la el! Chiar şi aşa trebuie să-i asculţi. Oare este totuna să-i crezi mai întîi răi şi pe urmă buni, decît să-i crezi întîi buni şi pe urmă răi? Domnule August, spunea Viziru, problemele nu mai sînt chiar atît de simple ca pe vremea organizării tribale. Ce vorbe îi treceau prin gură: organizare tribală! Dar a venit bătrîneţea. Îi iubesc pe cei tineri cu toate că ei sînt pentru mine nişte străini, fiinţe venite din altă parte, altă lume. Pe măsură ce ei se apropie de mine, eu mă depărtez de ei. Dar ceva se întîmplă de vreme ce darul meu nu şi-a pierdut întru totul puterea. Nu ştiu de partea cui este dreptatea, de aceea măsura mea este toleranţa şi iubirea. Viaţa dă măsura morţii şi dacă mă întorc în lungul meu recut o fac cu seninătate şi împăcare. Cu toată nebunia lumii ...

Şi vocea lui Paşaliu: cine, Antipa? Brînză bună în burduf de cîine, cînd era elev de liceu se putea presupune că va face o frumoasă carieră. Eram bibliotecar, biblioteca liceului Cantacuzino din Albala era renumită, încă de pe atunci îmi puneam la punct engleza, franţuzeşte citeam de mult, nu prea aveam cu cine conversa nemţeşte, e drept. Ştiţi ce an era acela? Unamienouăsutecinzeşicît vrei, vă daţi seama, cea mai mare parte din bibliotecă era într-un beci dar aveam cheile de la dulapurile cu clasici (nu înţeleg cum mi se lăsau cheile de la dulapurile astea mie care eram cam suspect din cauza fabricii lui tata. Şi aş fi putut avea chiar

cheile de la beci în timp ce eu însumi aş fi fost închis în beci, dulci nimicuri paradoxale, timpuri cînd ţîrîitul soneriei de la ora patru dimineaţa, semnalul obişnuit al lăptarului de altădată, te-ar fi putut înfricoşa de moarte. Îmi vine în minte că asta seamănă cumva cu vorbele prestidigitatorului : cu cît veţi fi mai atenţi, cu atît nebăgarea dumneavoastră de seamă va fi mai mare ! Aveam totuşi cheile, nu de la beci dar de la dulapurile din vechea bibliotecă, fiindcă aş fi putut foarte bine să fiu bibliotecar fără să am dreptul să pun mîna pe cărţi, nu ? ! Profesorul Baroni ieşise la pensie dar venea pe la bibliotecă şi cu el mai schimbam două trei vorbe franţuzeşti. Îi spunea lui Antipa : băiete, citeşti prea mult pentru vîrsta ta, mai dă-le încolo de cărţi şi mergi de-i fă sînge rău generalului. Generalul era bătrînul general Petrovai care avea grădina dincolo de gardul terenului de fotbal al şcolii şi se necăjea cînd săreau băieţii după minge chiar în verzele lui, trăgea în ei cu praştia, ascuns după colţul zidului, avea un halat făcut dintr-o faţă de masă vişinie şi o bască albă pe cap, dăduse în mintea copiilor dar profesorul Baroni nu-l ierta fiindcă tatăl generalului îi spusese o dată doctorului Baroni, tatăl bătrînului profesor, în casa Boldur : Baroni, eşti un ageamiu la jocul ăsta ! Care joc ? Nu se ştie, dar orice ar fi jucat, doctorul Baroni nu putea fi un ageamiu. Antipa ? El asculta şi profesorul Baroni spunea : te ţin minte din clasa a doua, erai un trîntor inteligent, noroc de tine că am ieşit la pensie şi că-l cunosc pe taică-tu. Bunicul lui Antipa lucra nu ştiu ce pentru doctorul Baroni, tatăl profesorului, pe cînd tatăl lui Antipa era un mucos şi

profesorul Baroni alt mucos, ceva mai mare cum zicea el, trei sau patru ani. Atunci contau, contează și acuma. Rîdea. Peste vreo zece ani aveau să se înrudească fiindcă Felicia provenea dintr-o ramură a familiei Baroni. Așa că Baroni, peste optzeci, se ține încă bine dacă se poate spune așa, îi cunoaște prea bine pe amîndoi și pe Antipa și pe Felicia. Antipa? Putea face ceva dar nu s-a ținut de carte. Mai tînăr ca mine. Acum șapte ani? Lucra la Dealu-Ocna. Iertați-mă că fac mereu fel de fel de paranteze dar în orașul ăsta ai rareori prilejul să stai de vorbă cu un om agreabil. Vreau să spun că vreau să vă țin de vorbă cît mai mult. N-am reușit să plec de aici. Cu toate că n-am renunțat. Logodnica mea este cosmeticiană, are un cabinet de cosmetică la Ploiești. Într-un an ne mutăm la București. S-ar părea că de data asta o șterg cu adevărat. Vedeți ce am aici? O comoară. *Ideenmagazin für Liebhaber von Gärten, Englischen Anlagen und für Besitzer von Landgütern.* Un neamț: Grohmann. Ceva foarte vechi, 1801, m-am dat peste cap s-o capăt. Pot s-o țin o lună. O lună întreagă, vă dați seama? Mă interesează grădinile, acest microcosm domestic, amestecul de peisaje și stiluri într-un spațiu bine definit, o pasiune abstractă, dacă înțelegeți ce vreau să spun. Antipa? Iertați-mă, iar am cam luat-o razna. Dar îmi place și aparatul ăsta. Elvețian? Oho! N-am prea avut prilejul să vorbesc la microfon. Rolele astea care se învîrt aici mă fac să mă gîndesc la un vechi proiect al meu: o călătorie de studii la Florența. Nu știu de ce tocmai rolele. De

curînd am terminat de citit un studiu profund, considerații de o subtilitate rară. *Firenze ai tempi di Dante* de Robert Davidsohn, peste șapte sute de pagini, vă dați seama. Mi le procur destul de greu dar cum aș putea altfel? Antipa avea pe vremea aceea un aer ciudat. Dar foarte convingător, nu știu cum să vă spun. Deși era un timid pe mine mă intimida. Chiar pe vremea aceea trebuia să mă însor cu o sculptoriță. Avea un atelier în piața Rosetti, prefera oricărui alt material, piatra, o femeie, vă imaginați, trebuia să ne mutăm, adică eu la București imediat, i-am făcut cunoștință lui Antipa cu ea, o adusesem la Albala s-o vadă mama, semna uneori numai cu inițiale E.D., cum l-a văzut pe Antipa, E. D. a spus : are un cap interesant. Trebuie ținut seama de asta, o femeie și o artistă. Dar nu sînt sigur că nu poza acest Antipa. Îl cunoști pe Poprișcin, îmi spune Antipa într-o zi. Care Poprișcin? Cum care? Axenti Ivanovici Poprișcin, consilier titular, cel care venea dimineața mai devreme la serviciu și ascuțea penele excelenței sale. Nebunul? am spus eu, nebunul care scria un jurnal și încurca datele, scria anul 2000 și Martobrie și mai știu eu ce trăznăi și se credea regele Spaniei? Da, acela, a spus Antipa. Trebuie să vă spun că mi-a plăcut mutra lui, nu se aștepta să-l fi știut pe Gogol sau nu chiar așa în amănunt, cu datele pe care i le-am dat eu nu i-a convenit deloc. Pe vremea aceea, lui Antipa nu-i plăcea să fie contrazis și nu se arăta numai contrariat dar și furios, o lua ca pe un afront, mă rog, dacă băga de seamă că nu el e singurul care știe cutare lucru. Chiar nici *eu* nu ar fi trebuit să știu unele lucruri pe care le știa numai el! Vanitos.

Fanfaron. În ce mă privește nu mă dau în vînt după Gogol dar de știut trebuie să-l știi, nu? A scris destul de puțin, nu știu dacă atinge două mii de pagini, cu tot cu corespondență, mă rog. N-o să mă credeți un tîmpit fiindcă nici eu nu cred că dacă te-miri-cine a scris zece mii de pagini, gata etc., dar eu am ideile mele. Prefer să mă opresc aici. Antipa? A, da, Antipa era la fel de teafăr ca mine și ca dumneata dar uneori o cam făcea pe nebunul, adică să spună cutare domnișoară, mă rog, ia uite ce interesant e domnul! În ce mă privește nu agreez genul, logodnica mea era electronistă, lucra cu niște aparate pentru care nici Jules Verne n-a avut cap, ei bine, ca spunea despre mine: bunul tău simț face cît șapte diplome și întrece chiar și geniul mărginit al calculatoarelor mele, pe lîngă ea, sculptorița, a cărei ingratitudine mă mai întristează și azi, era ca o vînzătoare de magazin alături de *madame* Curie. Dar Antipa venea cu cîte una dintr-astea: Poprișcin consilier titular! Dacă îl știi, îmi spune, atunci n-ai să te miri că eu conversez așa cum o fac cu tine acum sau cu nevastă-mea acasă, cu cățelușa Eromanga. Cum așa?... Așa, dacă s-a întîmplat asta o dată cu Poprișcin, închipuiește-ți că s-a mai putut încă o dată! Da, pretindea că vorbește cu cățelușa lui, Eromanga! Îmi închipui ce ochi ar fi făcut fetele astea tinere care l-ar fi ascultat și ce mirare pe capul lor și cazi jos de emoție cînd întîlnești un bărbat atît de interesant! Ascultați-mă pe mine, știu ce spun, astea așa fac: abia așteaptă să întîlnească un palavragiu și un fanfaron

care să le spună niște trăznăi *interesante* și i-au și căzut la picioare. Să nu aveți încredere, și nici artistele sau cele mai savante electroniste nu sînt altfel. Știu ce spun. Și Antipa se apucă să-mi spună cum într-un ajun de Crăciun, după ce s-a întors de la cumpărături, a ascultat cu urechea lipită de ușa băii monologul cățelușei Eromanga, fleacuri, dar merita să fie auzit, cu ce tupeu vorbea, mă lua drept un puștan, un fraier cu cioc. N-avea nici o urmă de respect pentru cei zece ani mai mult pe care-i aveam față de el, nu-și amintea, ticălosul, că eu am fost cel care i-am pus în mînă *Diavolul Șchiop* și *Nopți albe*, pezevenghiul. Și culmea, eu îl ascultam. L-am văzut azi pe Argus, ar fi spus pocitania de cățelușă ... Doamna Stănciulescu a uitat să închidă ușa și Argus n-a putut rezista tentației. Și apoi, de cealaltă parte a ușii eram eu, Eromanga. Treceam întîmplător pe acolo. Am urcat pe acoperiș, era întuneric, dar destul de aproape de noi sclipeau stelele. Argus mi-a arătat o constelație nouă descoperită de el. Avea forma unei stele de mare cu o coadă întocmai ca a mea. Argus vede în asta un semn ... Și eu vă spun, domnule judecător, Antipa vorbea foarte serios, ai fi putut jura că spune adevărul, cred că-l invidiam atunci pentru tupeul ăsta, întocmai ca discuția aceea absurdă între Meggy și Fidela, mă rog, toată povestea cu Poprișcin al lui, adică nu chiar al lui ... Fiindcă, ar fi spus mai departe Eromanga, este o idee greșită că pe acoperiș merg să contemple stelele numai pisicile și motanii, aceste ființe odioase, proaste și viclene care de fapt nici nu fac altceva acolo pe acoperiș la umbra hornurilor afumate decît să urle la lună. Noi, cîinii, și mai ales cei gingași, cum sîntem noi doi, eu și Argus, rase alese, ne retragem acolo sus pentru a

găsi un loc prielnic meditațiilor și discuțiilor alese cu caracter filozofic. Nu fleacuri și miorlăituri pisicești. Și avem alte căi de acces decît *ele*. Noi nu folosim burlanele sau copacii care-și întind ramurile pînă la jgheaburile de sub streșini. Noi folosim scările și în general locurile pe unde oamenii ajung acolo. Acum stau aici în baie și mă gîndesc la Argus. Trebuie să-l văd numaidecît în seara asta. Am lucruri importante să-i spun. Nu-i vorba numai de blana lui lucioasă și de urechile lui fără seamăn pe lume. Stăpînii mei nu mă înțeleg întotdeauna. Este de la sine înțeles, dacă ei între ei nu se înțeleg ! Dar numai eu văd asta. Ei poate că nici nu-și dau seama. Poate greșesc dar inima mea de cățea sentimentală mă îndeamnă să-i dau dreptate mai degrabă doamnei Felicia, cu toate că în ce privește grija față de cîine nu mă pot plînge de domnul Antipa. Dar ce pot face, nu sînt decît o biată femeie. În ziua de ajunul Crăciunului (nici vorbă, nu era ajunul, era înainte cu trei sau patru zile — parcă așa? dar nu înțeleg de ce amîndoi stăpînii o luau drept ziua de Ajun, așa că spun și eu ca ei)... Și aici Antipa zîmbea cu un fel de triumf ascuns, nu înțelegeam, vedeam cu că nu-i decît un șmecher și jumătate dar îl ascultam, fiindcă de ce n-aș spune-o mereu, și o spun, strig chiar să mă audă toată lumea : eu sînt slab, din fire și las peste măsură și toate minciunile lui, fantezia lui răsuflată mi se păreau semne ale unei libertăți nemărginite, așa că Eromanga ar fi spus mai departe : în ziua de ajunul Crăciunului, după ce stăpîna mea l-a rugat pe domnul Antipa să coboare și să cumpere ce mai era de cumpărat (și asta în urma unei discuții destul de aprinse din care cu mintea mea cîinească n-am înțeles mare lucru, doar am băgat de seamă că rîdeau cam fără chef dar rîdeau. La oameni asta se întîmplă des. Este

neplăcut însă să auzi doi oameni vorbind pe limba ta și să nu pricepi nimic. Asta te pune pe gînduri. L-am întrebat pe Argus dar, ca niciodată, nu mi-a dat un răspuns potrivit, a făcut numai ham ham și mi-a mirosit pe rînd cele patru subsuori domnul Antipa a ieșit pe ușă îmbrăcat ca pentru o expediție la Nordupol, ținutul acela înfiorător despre care mi-a vorbit Argus și unde frații noștri inteligenți, cîinii care trag săniile, fac dovada înaltei lor superiorități morale. Dar să-mi supraveghez mîrîitul, mai trăim între oameni, și nu cred că ar trebui să fiu auzită, ham ham, atenție. Cert este că aceste expediții, cum spunea Argus, vor fi un argument numai în favoarea noastră atunci cînd ne va veni și nouă rîndul pe pămînt. Ham ham, mai bine să mă opresc aici. Domnul Antipa era însă nepotrivit îmbrăcat fiindcă afară era o căldură ca vara, Argus a spus că o să-mi explice ...

Vocea lui Pașaliu curgînd fără întrerupere, egală, neobosită. Plăcerea lui de a vorbi. El, ascultîndu-se. Să piară lumea, dar eu să pot vorbi. Altceva ce aș mai putea face ...

... așa că, domnule Viziru, nu-mi rămînea decît să-l ascult pe palavragiul de Antipa. Părea atît de convingător încît, dacă ar fi avut jucăria asta, care mă înregistrează pe mine acum, sînt sigur, mi-ar fi pus chiar banda cu monologul cățelușei Eromanga ! Aș putea să jur că avea un glas subțire și fandosit. Dar Antipa își pocnea degetele, cinci și încă cinci, și rîdea : așa face doamna Stănciulescu, vecina mea, fără asta, spune ea, îmi amorțesc mîinile. Te uitai la el : să-l crezi sau să nu-l crezi ? Și iar trăznaia cu cățelușa. Nu este prima oară cînd stăpînii mei se poartă într-un fel care nouă cîinilor ni se pare caraghios și de neînțeles. Argus spune : dă-i încolo ! Ham ham, dacă m-ar auzi acum stă-

pînul meu ... Atunci îi povestesc cîte ceva, nu tot, o, nu tot, din minunatele seri petrecute cu Argus, el mă ascultă cu atenţie, nu e un om rău. Dar răi sînt numai mopşii şi dobermanii şi pisicile uriaşe care trăiesc în cuşti. Argus a văzut două din ele la circ unde a fost cu doamna Stănciulescu, săreau prin nişte cercuri de foc. Ce prostii. Dar stăpînul meu n-are cum să mă audă acum, fiindcă sînt sigură că moţăie în fotoliul lui. Ca să spun adevărul, îmi place şi mie să stau acolo. E cald, nu-i destul de moale, mirosul de piele nu prea-mi place dar e un loc mai aparte. Ce spun, moţăie, eu cred că doarme de-a binelea, abia s-a întors şi doamna Felicia i-a luat sacoşa din mînă şi i-a spus încet, aproape în şoaptă : de ce n-ai mai stat, n-au trecut încă două ore de cînd ai ieşit şi n-am nevoie de astea din sacoşă decît peste vreo două luni, aşa că de ce n-ai mai stat ! El s-a dezbrăcat fără să se grăbească, îl priveam de sub cuier şi-mi era drag, uneori îl iubesc mai mult decît pe frumoasa mea stăpînă, dar ham ham, mai bine tac, ham ham. Şi-mi amintesc de o seară, era la începutul verii, casa era plină cu ramuri de liliac puse în borcane mari şi mici, un obicei omenesc nefolositor, de-a dreptul meschin. Cică pentru miros. Dar cine nu ştie oare că liliacul şi în general arborii au un miros mult mai plăcut jos, acolo unde tulpina iese deasupra pămîntului şi nu sus, în frunză sau în floare. Astea sînt prostii. O dată, stăpînul meu a venit de la un drum mai lung. Lipsise cîteva zile. Doamna l-a întîmpinat în uşă. S-au îmbrăţişat. Apoi au stat mult timp de vorbă, el în fotoliul în care moţăie acum (fiindcă n-o fi stînd el în uşă şi să tragă cu urechea la ce latru eu), ea pe colţul patului cu mîinile în poală. I-am spus lui Argus şi el mi-a spus că a văzut un tablou asemănător într-o expoziţie unde a intrat întîmplător ţinîndu-se după

o doamnă care avea în sacoşă un os cu măduvă, bine ascuns între nişte caiete cu scoarţe vişinii. Vreo profesoară. N-aş putea spune că se certau. Stăpîna mea vorbea ca o stăpînă. Noi, cîinii, ştim foarte bine cînd se întîmplă asta şi cînd nu. Îmi plăcea stăpîna. Mă simţeam foarte aproape de ea, îmi venea să-i ling mîinile şi minunatele ei urechi. Aşteptam cu înfrigurare să mă lovească în pîntece cu călcîiele ei mici şi rotunde. Dacă uneori o dispreţuiesc pe buna doamnă Felicia este şi fiindcă, lipsită de fantezie cum este, nu i-ar trece niciodată aşa ceva prin cap. Dar despre asta ham ham, tăcerea e de aur, spune Argus. Aşa este, cu toate că Argus mă întristează atunci cînd îmi dau seama că repetă unele lucruri auzite de la oameni ca şi cum asta ar fi o mare ispravă. Uneori Argus nu are destulă demnitate, cu toate că în maniere este desăvîrşit. Dar l-am auzit vorbind pe stăpînul meu. Răspunsul lui, căci un răspuns era, deşi n-am băgat de seamă ca stăpîna mea să-l fi întrebat ceva. Nu înţeleg, a spus domnul Antipa (vai, dar nu-l recunoşteam, avea un glas de Terra Nova, era impresionant, dacă ar fi aici Argus el ar şti să explice mai bine, eu ştiu doar că mi-au dat lacrimile), Felicia, spunea stăpînul meu, spui că mă iubeşti, sîntem împreună de şapte ani şi ne cunoaştem de zece şi tu mă iubeşti şi m-ai iubit tot timpul şi în tot timpul ăsta spui că eu n-am făcut altceva decît să te mint şi să batjocoresc credinţa ta, că neîncrederea ta în mine nu are leac, dar mă iubeşti, devotament, umilinţă, sacrificiu, iar eu mă trezesc acum dintr-un somn lung, Felicia, dispreţul, scîrba, neîncrederea ta, şi nu înţeleg şi mi-e frică, nu înţeleg ce este şi cum este iubirea ta? Tot timpul ăsta m-ai iubit şi eu eram ticălosul ticăloşilor, ei bine, Felicia, sufletul meu nu este destul de adînc şi mintea mea nu prea

încăpătoare, oare n-ar trebui să *înțeleg* iubirea ta? Dar te iubesc, a strigat stăpîna mea, te iubesc și acum, nimic nu s-a schimbat și dacă nu înțelegi eu nu te iubesc mai puțin. Stăpînul meu a început să tremure în fotoliul lui și a strigat: mi-e frică, și stăpîna mea a căzut, pot spune că așa s-a întîmplat, a căzut și îi ținea picioarele strîns îmbrățișate, oamenii fac de obicei asta cu picioarele din față care sînt mult mai scurte și mai subțiri decît celelalte două. De asta le și numesc mîini. Eu n-am nevoie să înțelegi, spunea stăpîna mea, eu am nevoie să te iubesc. Și asta fac ... M-am băgat sub pat și am început să scîncesc încet și să-mi ling rana care îmi apăruse fără să știu cum în laba stîngă din față. Nici Argus n-a știut să găsească o explicație. Cred că oamenii sînt niște neghiobi. Altfel cum? ...

Dar trebuia, domnule judecător Viziru să-l fi văzut pe șarlatanul de Antipa vorbind despre aiureala asta cu cățelușa lui, Eromanga. Avea haz, orice s-ar spune.

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului):

O DINASTIE MUNCITOREASCĂ:

Ion Păun, fiul lui Ion Păun

Scurt istoric. Deși a intrat abia în 1950 la „Vulcan" Ion Păun II cunoaște „istoricul" uzinei și îi place să se refere la el ca mijloc de comparație indiscutabil: *știe* că în 1904 era vorba de o simplă cazangerie construită cu materialul provenit de la o altă fabrică (...) *Știe* că el este unul dintre cei 7000 de salariați ai uzinei, că pe poarta pe care el a pășit cîndva — tînăr plin de speranțe care s-au împlinit — ies actualmente tipuri multiple de cazane cu abur, de la cele mai mici pînă la cazanul de 1035 tone abur pe oră (cîntărind peste zece

mii tone, egal cu un bloc de 32 etaje) — ultimul tip de cazan cu care sînt echipate turbinele de 300 megawaţi. (...) Calculăm împreună, pe o foaie de tablă cu creta : Nicuşor — băieţelul lui — are un an şi jumătate, el are 39 de ani, va prinde sigur momentul în care şi fiul său va trece pragul uzinei. Dar cum va arăta atunci „Vulcanul", şi cum va arăta viaţa noastră în general ! Ion Păun I, ca şi Ion Păun II, şi toţi ceilalţi asemenea lor se pot considera pe deplin fericiţi : pe vremea lor, cu participarea lor directă, în ţara românească a fost instaurată — pentru prima oară — echitatea socială.(...) Dinastiile muncitoreşti sînt la loc de cinste în ţara noastră. În condiţiile socialismului, ele ştiu să transmită urmaşilor ceea ce se cuvine a fi preluat de la o generaţie la alta : hărnicia, moralitatea, devotamentul, îndrăzneala şi entuziasmul, combativitatea revoluţionară. Cheia reuşitei : educaţia prin muncă şi pentru muncă. E o monedă forte a tuturor succeselor prezente şi de perspectivă.

M. S.

VIGILENŢA — expresie a responsabilităţii comuniste

Banda transportoare rula nestingherit, imprimînd fluxului productiv un ritm egal, de muncă continuă şi fructuoasă. Oameni şi maşini alcătuiau o forţă sincronizată, subordonată unui scop unic : realizarea sarcinilor de producţie. Gh. I., muncitor la Fabrica de ţiglă şi cărămidă din Ţăndărei, îşi desfăşura activitatea la locul lui de muncă, în vecinătatea benzii transportoare. Deodată, privirile i-au fost atrase de ceva neobişnuit : în pămîntul cărat cu iuţeală, a fulgerat parcă o sclipire metalică. Nu, nu era treaba lui să supravegheze banda. A alergat pe lîngă fişia de alimentare şi, din fluxul de pămînt ce curgea în maşină, a cules un... şurub.
(...) Ce s-ar fi întîmplat? Banalul şurub, corp străin în materia cu care era amestecat, ar fi produs mari stricăciuni, pagube de zeci de mii de lei. O maşină modernă, complexă a fost ferită astfel de o avarie sigură, care se datora — cui? Unei neglijenţe? Unui act iresponsabil?

Episodul avea să fie înfățișat în lumina adevărului într-o adunare publică ce a avut loc la Fabrica de țiglă și cărămidă din Țăndărei. 26 de muncitori, ingineri și tehnicieni au luat cuvîntul, indignați de fapta unuia dintre ei. Pentru că șurubul care putea strica mașina amintită fusese pus pe banda transportoare de către P. M., salariat de aici. Motivul? Ură personală...

I. T.

7

În holul întunecos. Antipa lîngă ușa băii. Face o mișcare bizară, în tăcere, parcă ar vrea să se înalțe în cer dar se ghemuiește pe vine, s-ar părea că privește în baie pe gaura cheii, zîmbește, se scarpină în cap cu un deget făcut cîrlig. Antipa al tău împinge gluma prea departe, îi spusese o dată Feliciei profesorul Baroni. Pînă unde? întrebase femeia, fața ei căpătînd pe neașteptate o expresie dură, de nepătruns, nu-l apăra, zîmbise bătrînul, eu nu-i vreau răul, dar cine să-l apere, spusese ea, și ca în poveștile cu duhuri bune, chipul ei se acoperi cu o lumină visătoare, iar bătrînul îi mîngîiase părul cu mîna lui uscată, plină cu pete cafenii. Îmi ești un fel de nepoată, spunea, nu mai știu la a cîta spiță dar trebuie să știi : ai noștri au fost niște venetici, un fel de slugi plătite mai bine și așezate la masa stăpînilor și chiar dacă știu asta acum tot nu-mi folosește la nimic. Doctorul Baroni, tatăl meu și un fel de văr cu mama ta, n-a știut-o, el l-a îngrijit și pe Cuza, adică i-a dat niște hapuri cînd cuprins de o toropeală ciudată domnitorul trecea prin Albala, a stat cinci zile în casele Iurașcu, dar bătrînul doctor care avea o tăietură de sabie

sub urechea dreaptă, de unde? de la Göttingen, firește, bătrînul fudul și inimos nu știa ce știu eu dar pot să spun că tot nu i-a folosit la nimic, Felicia, dar tu dacă te-ai fi născut în timpuri mai naive ai fi putut fi o adevărată stăpînă. Și Felicia privindu-l cu neîncredere, cu plăcere și curiozitate și aducîndu-i șerbet de afine, pasta violetă în fundul paharului aburit, ce minune, ce minune, mormăia bătrînul ...

Un salt ușor, Antipa este în picioare. Se mișcă fără să se audă. Cu toate acestea vocea Feliciei strigă din bucătărie: Antipa, cauți ceva? Antipa amintindu-și, fără să se încrunte sau să rîdă, vorbele lui Pașaliu: vezi cîte una cum îți sare în ajutor și face săritura asta cu atît devotament încît te strivește sub tălpi și pe urmă se apucă să te caute, se învîrtește pe loc și te strigă deznădăjduită și tu, sub talpa ei, un greier nenorocit.

Țigările, spune Antipa, și caraghiosul Pașaliu, logodnicul nenorocos, dispare în mirosul țigării uscate, s-ar putea spune chiar foșnitoare, înfiptă acum, neaprinsă încă, în gura lui Antipa. Le-am pus pe masă la tine, spune Felicia din spatele ușii. Am găsit totuși una, spune Antipa. Unde? întreabă Felicia și o poți vedea prin lemnul ușii cum se bucură, se mișcă, se îngrijorează. Nu intra, strigă, îmi faci curent și abia a început să crească aluatul ăsta. Bine, spune Antipa. Dar nu pleca, strigă Felicia (mîinile ei umblă, privește-o în timp ce gura vorbește, ascult-o) spune-mi unde ai fost totuși *dimineață?*

Ușa deschizîndu-se și Felicia ivindu-se din aburi și mirosuri (în capul lui Antipa un gînd, o amintire din școală, clasele mijlocii, un vers dintr-un poem sau un rînd dintr-o predică ... iau mîna Sarei și o văd acoperită cu făină, iau și mîna unei muieri de acum ... Dosoftei sau Antim Ivireanu? cine

mai știe? oare Felicia ar rîde și s-ar bucura așa cum fac eu acum cînd din adîncuri sau din eter vin gînduri întîmplătoare?) nu trebuie să rizi, spune Felicia, nu este nimic de ris. Nici nu rîd, spune Antipa îmi amintesc. Așa, spune Felicia, atunci îți amintești poate și unde ai fost dimineața? (dar acum, *dimineață* este spus pe un ton obișnuit). Închide, spune Antipa, se face curent la cozonacul ăsta care crește. Nu rîde, spune Felicia, nu rîde și nu glumi și încetează odată cu toate minciunile tale.

Felicia dispare în bucătărie. Aici faptele se pierd. Rămîn umbre, mirosuri, zgomotul ușii trîntite. Firea întunecată și devotamentul, neîncrederea femeii Felicia. Farmecul ascuns al bărbatului Antipa pe care unii îl numesc minciună, alții nepăsare și ușurință, bătaie de joc. Ceea ce unul numește putere, altuia i se pare slăbiciune. Antipa intră în odaia din stînga. Oglinda. Cuprins de o ciudată euforie, privindu-se în adîncul ei tulbure, Antipa se apropie și izbește ușor cu unghia într-o margine, acolo unde bronzul tocit ca tăișul unei săbii vechi vibrează cu o puritate neobișnuită și aduce în odaie o undă de lumină. Venea de la mare distanță. Nu se stingea. Antipa ascultă cu încordare. Fără voia lui se gîndește la Anghel. Intră Felicia și spune: iartă-mă, Antipa, dar puteai să-mi spui că ai fost să-l anunți pe unchiul August pentru diseară, fiindcă la el ai fost, sînt sigură dar puteai să mă scutești să joc toată comedia asta, am văzut, am simțit doar de cum am intrat în hol că umblaseși pe afară, aerul ăsta pătrunde și rămîne în haine, în piele, hai, spune-mi: n-am dreptate, nu e o schimbare neobișnuită? Da, spune Antipa, la el am fost. O, strigă deodată Felicia, dar pot eu să știu cu adevărat? așa este, la el ai fost dar pot eu ști asta? cînd ești lîngă mine știu, atunci știu dar în rest trebuie să te cred și eu

nu te cred. Ce știu eu unde ai fost tu de fapt... Aburi albicioși se strecurau pe sub ușa bucătăriei, miros de țelină și cărămidă încinsă. Felicia țipă ușor și se repede în bucătărie. Antipa ia de pe scrin un ziar și îl desface încet. Dacă ar fi știut să asculte ar fi putut auzi încă sunetul pur al oglinzii atinse cu unghia lui. Dar el strînge la loc ziarul și iese, străbate holul și intră în odaia cealaltă. În fotoliul Baroni doarme cățeluța Eromanga. Parcă fusese închisă în baie. Dar cine mai știe?

8

Marș la locul tău, spune Antipa. Își scoate piciorul din papucul moale și cu muchia labei acoperită cu un ciorap verde (lînă groasă împletită) lovește trupul mătăhălos al fotoliului Baroni. Cățeluța Eromanga deschide ochii, scoate limba, își întinde spinarea roșcată, mîrîie. Un mîrîit leneș, binevoitor, aproape vesel. Mișcă, spune Antipa, *țibă Hormuz, na Zurzan, dați-vă în lături cotarle*, își amintește cum strigase Stan Pățitul cînd dracul Chirică veni să se facă slugă la el, hai du-te, rîde Antipa, n-am eu norocul ăsta, și cățeluța Eromanga se ridică pe toate patru picioare, își arcuiește spinarea în felul mîțelor, clipește omenește din ochi, sare ca o maimuță pe covorul gros și se face nevăzută.

Antipa se oprește în dreptul ferestrei. Sticla uscată. El vedea un cer cu nori vărateci. Adîncimi senine și goluri albicioase. Dealul Călugăra, acoperit cu zăpadă încă din noiembrie, fumega tăcut acum, un pămînt negru pieziș, o pădure cenușie ivindu-se din partea cealaltă și oprindu-se pe muchia aspră. Se așază în fotoliu. Închide ochii. Cobora încet,

fără grabă. Multă vreme se mai văzu încă micşorîndu-se treptat : se trăieşte asta în vis : un puţ fără fund, oblic întunecat, în care ceva luminos şi difuz dispare în adînc. Încet, hotărît, fără întoarcere.

●

În acest timp, sus, în atelierul bătrînului August pălărierul, Paşaliu soarbe ceaiul amestecat cu lapte, un obraz i se umflă la fiecare sorbitură : acolo el păstrează un cub de zahăr, lapte-ceaiul se îndulceşte în punga obrazului, rămîne acolo şi se îndulceşte mereu pe măsură ce cubul de zahăr se micşorează, muchiile dispar, solidul se risipeşte, îţi aminteşti nisipul sub tălpile tale cînd valul vine tăcut şi se retrage apoi, încă o înghiţitură, pe urmă sorbi iarăşi din ceaşcă, dulce cald, un nou cub de zahăr, plescăitul limbii şi lucrul gîtului şi drumul lichidului dulce spre adînc. Bine. Bine. Plăcut. Se poate şi altfel ?

Cum vă merge, domnule August ? întreabă Paşaliu. Nu mă plîng, spune bătrînul. Bun ceai, spune Paşaliu. Mai fac rost din cînd în cînd, spune bătrînul dar nu-i ceaiul care-l beam la Mardirosian pe vremuri. Tatăl dumitale şi-ar mai aminti dacă ar fi viu. Ceylon, Sumatra, China şi toate mărcile englezeşti vechi de două sute de ani, ceaiul verzui sau auriu şi aburii aromaţi pe cînd linguriţa ... Viu ? spune Paşaliu, mai bine că nu-i. Nu se poate, spune bătrînul, oricum ar fi, viu este mai bine. Pot să mai iau o bucată de zahăr ? spune Paşaliu. Iacubovici, strigă bătrînul August pălărierul, mai trimite zahăr. Roata scripetului scîrţîie uşor. N-ai să ajungi calfă, spune bătrînul August, scîrţîie, iar ucenicul de jos apare în aceeaşi clipă prin trapa tăiată în platforma de scînduri, ţine în mînă o pompă de ulei ca o pară turtită, gata, spune el, bravo, spune pălărierul şi bagă mîna în buzunar şi-i dă băiatului o monedă

de trei lei, Iacubovici, strigă, răsucind și aplecînd capul, Iacubovici, să-i dai chiar azi certificatul de calfă. Coborînd scara de lemn, băiatul zîmbește. Un zîmbet viclean și duios totodată, neîncrezător dar hotărît, în loc să deschidă fața lui o închide, greu de înțeles, un pui de țăran care a pierdut examenul de la școala metalurgică, în vară, și acum învață să croiască pantaloni și să treacă ața prin papiota ei înfiptă în trupul de pisică al mașinii de cusut prin toate fleacurile întortocheate și găurite pînă la acul de oțel care intră în stofă cu o viteză de s-o ia dracii de stofă și dacă mă gîndesc eu, își spune băiatul, nici nu-i rău aici la moșnegii ăștia, nu mai plec eu la anu, cum zice tata, la metalurgie să se ducă de data asta frate-miu Vasile. De jos nechezatul binevoitor al lui Iacubovici — cum spune cîteodată pălărierul : un cal bătrîn care își amintește cu plăcere, nu cu ură, cît de armăsar a fost el odată, da, un cal cu fălcile lăsate și capul lung și blînd și un smoc de păr albicios pe fruntea lui de cal, între urechi deasupra ochilor lui iertători de cal bătrîn, ha, ha. Scripetele nu mai scîrțîie. Mai este lapte, strigă Iacubovici. Mulțumesc, spune Pașaliu. Se aude mașina bătrînului Iacubovici. Ei, și cum e, face bătrînul August pălărierul, tot la Agrosem? Nu, spune Pașaliu, la Centrofarm. Aha, spune bătrînul, dar la ziar mai scrii? Da, spune Pașaliu, fac cronica muzicală și mai scriu diferite articole pe teme culturale. Culturale, spune bătrînul August, atunci e bine. N-ar fi oare mai bine dacă ai lucra chiar la ziarul ăsta? spune bătrînul August pălărierul, nu se poate, spune Pașaliu. Și în timp ce restul ultimului cub de zahăr se topește în cerul gurii, adaugă : tata. Și mai departe : dealtfel eu înțeleg că istoria nu poate fi contrazisă; n-au să-l ierte niciodată pentru fabrica lui.

Prostul, se gîndește bătrînul August pălărierul, tot spunîndu-i cutare azi și mîine, nenorocitei de cărămidării unde făcea tată-su cărămizi *fabrică*, a ajuns prostul s-o creadă și el și îi place s-o spună, prostul, poate ar vrea să fie feciorul lui Malaxa și cu capul lui chiar ar putea să ajungă, cel puțin să știe pentru ce o trage! fiindcă lui îi place s-o tragă și atunci ce să faci cu el? te uiți la el și-l asculți și-l înțelegi săracul, fiindcă și el trebuie înțeles. Dar cu germana cum stai? întreabă el. Deocamdată pun la punct engleza, spune Pașaliu. Privirea i se schimbă, se apleacă, ridică de lîngă piciorul scaunului servieta lui roșcată, scoate o carte groasă, scoarțe cenușii, cotorul zdrențuit. Uitați-vă numai pe ce am pus mîna, ceva colosal, pot s-o țin trei săptămîni, vă dați seama, este ceva rar, *The Foundation and Nature of Verse*, nu știu dacă vă dați seama pe ce am pus mîna, este un Iacob Cary din 1918, și totuși am pus mîna. Cît despre germană, e ca și pusă la punct dar mai am de lucru. Și după asta ce faci? întreabă bătrînul. Cum ce fac? rîde Pașaliu, citesc, asta fac, citesc. Aha, ai dreptate, spune bătrînul August pălărierul, sigur, citești, unde mi-o fi fost capul?! Și apoi, spune Pașaliu, în curînd mă însor, logodnica mea este arhitectă, stă la București, voi pleca acolo bineînțeles.

Cineva urcă treptele de lemn. Un pas greoi, încet. Plec, spune Pașaliu. Dar înainte de asta, să nu uit: l-am întîlnit acum o oră pe Antipa. De ce să nu uiți? întreabă bătrînul. Păi, spune Pașaliu, era îmbrăcat cu nouă cojoace. Și ce? spune bătrînul. Afară mori de cald, spune Pașaliu, uitați-vă la mine, mi-am luat pardesiul și chiar așa mor de cald. Să mori de cald? face bătrînul. În trapă apare capul profesorului Baroni. Și abia acum ajunge sus urarea cîntată a lui Iacubovici: mulți ani cu bucurie,

domnule profesor. Cam devreme cu sărbătoarea, spune profesorul Baroni, sau aici toată lumea ține azi Ajunul, hai, ia spuneți, știți sau vă pun un doi mare și vă chem la toamnă? Bună ziua, domnule profesor, spune bătrînul August pălărierul, luați loc, vă rog, bine ați venit, mare cinste îmi faceți. Se poate, întreabă profesorul, să-mi faci din pălăria asta una nouă? Bătrînul August întinde mîna, apucă fetrul moale, pătat, slinos, cîndva de culoarea nisipului sub soarele țărmurilor calde, acum cărămiziu aspru. Asta-i cea de la Milano din nouă sute treizeci, da? Exact, spune profesorul Baroni. Mai mi-ai făcut-o de două ori nouă, mai fă-o o dată, vezi că vine căldura și n-am ce purta, dar ce spun eu, vine, uite că a și venit.

Asta spuneam și eu, sare Pașaliu, dar m-am întîlnit cu Antipa și era îmbrăcat ... Tace deodată, nimeni nu-l ascultă, cei doi bătrîni priveau nemișcați pălăria veche. Bătrînul August se însuflețește primul. Se mișcă repede, se strecoară, se apleacă, buzele lui fac pam pam pampam-pam pam pam și apoi cuvinte: da, facem o pălărie nouă, facem o nouă pălărie, ceva original și elegant ... Mîinile lucrează febril, apucă fierul, pregătesc un calup de lemn, găsesc perii, sticle mici pline pe jumătate cu un lichid incolor.

Dar de ce pleci, tinere? întreabă profesorul Baroni. Unde te grăbești? Iacubovici, strigă bătrînul August, un ceai. Nu mă grăbesc, spune Pașaliu dar... Nici un dar, tinere, stai colo, pe scaun și mai spune, ce noutăți știi? se răstește profesorul Baroni, repede, adaugă el, dacă nu vrei să-ți pun un doi cît ești de mare. Sînt mic, spune Pașaliu. Vorba, spune bătrînul, uite, urcînd scările mă gîndeam așa fără vreo legătură la ce blană frumoasă are vidra și ce animal elegant și puternic care se mișcă în apă și pe pămînt cu aceeași ușurință, ce daruri minunate au animalele,

și cît de crudă dar ce sublimă cruzimea asta, dragul meu, ea este atît de jucăușă încît toată ziua nu face altceva decît se zbenguie și din joacă îl omoară pe partener, să zicem o broască țestoasă bătrînă și înțeleaptă. Numai din joacă, în glumă, închipuiește-ți ce minune. Așa că mai gîndește-te la asta, tinere, și spune-mi : n-o cunoști pe vînzătoarea de jos de la pește, cea cu păr șaten și bonetă verzuie, aș vrea și eu pește, dar fără să stau la coadă și dacă o cunoști poți să-i transmiți omagii din partea unui bătrîn profesor de științele naturii, mare iubitor de animale. Singurul specialist în ichtiologie, autorul unui celebru tratat nescris. Puterea științei e mare, tinere, dar natura este unică și intangibilă. Bunăoară, cui i-ar trece prin cap că racii minusculi care trăiesc în colonii și pe care noi, oamenii de știință, îi clasăm în subordinul *Euphausiaceea* și cu care se hrănesc balenele și scrumbiile (ei drăcie, din burta chitului mai poți scăpa dar încearcă dumneata tinere să ieși din pîntecele îngust al păcătoasei de scrumbii, dacă poți face asta eu îți dau un zece, nu l-am dat niciodată) spune-mi, cine și-ar închipui că aceste animale de apă emit un soi de luminiscență care nu are alt rost decît să mențină laolaltă coloniile? după cum vezi știința capătă în cazul ăsta o pîlpîire miraculoasă. Cît despre păianjen, îți pot spune că sînt între ei unii care nu se lasă devorați de femelă în epoca împerecherii. Închipuiește-ți, tinere ... Domnule profesor, spune bătrînul August pălărierul, este un fetru extraordinar, este tot ce-am văzut mai fin și mai rezistent pînă azi, simt că iese ceva lux, veți fi mai tînăr cu zece ani. Am nevoie de douăzeci, spune bătrînul Baroni, dar ce cald e aici și auzi ce urlete vin de jos, ce se întîmplă acolo în stradă? Scrumbii, spune Iacubovici, acum le-au adus, și tot el : iese soarele, ia du-te băiete și vezi, brotăcelul trece dru-

mul? *Hyla Arborea*, spune profesorul Baroni, spune-mi tinere, totuși o cunoști pe fata de la pește? Nu, spune Pașaliu, dar poate mă cunoaște ea pe mine. N-are importanță, spune profesorul, mă mulțumesc cu puțin: un chil de crap și două scrumbii albastre *Caspialosa pontica*. Nu mai mult.

Cît este ceasul? domnule profesor, întreabă bătrînul August pălărierul. În palma celui întrebat apare un ceas rotund cu capace de argint boțite, luciul stins și liniștitor al metalului alb, un lucru vechi lăsat moștenire, pierdut, găsit, furat, răscumpărat, o ceapă sau o pară sau un ou pe care piciorul uriaș al unui elefant a călcat cîndva cu milă și în loc să dispară ceapa, oul, para sau ce o fi fost ea sau el s-a *turtit* și a ieșit ce se vede în palma scorojită a omului bătrîn, litere gravate în semicerc: șterse. O întruchipare veche și caraghioasă dar ascult-o și vei auzi un sunet mai pur decît roua dimineților din epoca fericită a lui Tang.

Unsprezece și șapte, spune profesorul Baroni.

Vă mulțumesc, spune bătrînul August pălărierul.

O mulțumire ascunsă în glasul lui, mișcările sigure ale mîinilor, aburul ridicîndu-se din lucrul lor, mirosul.

Dar tinere, spune profesorul, nu știu dacă știi că femela păianjenului este mai mare decît el, mult mai lacomă și mai flămîndă și împerecherea primejdioasă pentru mascul, și pentru a nu fi devorat în timp ce își îndeplinește menirea el o leagă strîns cu fire de mătase iar cel cunoscut sub numele de *Pisaura* îi dă femelei înainte de împreunare o muscă vie. Vezi așadar exemplul naturii. Ia aminte.

De necrezut, spune Pașaliu, dar nu înțeleg unde vreți să ajungeți.

Nicăieri tinere, spune profesorul. Nicăieri. Acum îmi beau ceaiul. S-a răcit. Nu-mi place dulce. Îl

beau fără zahăr și fără lapte. Dar te întrebam de ceva noutăți, să mai auzim ce se întîmplă și văd că nu știi nimic. Am să-ți dau totuși un doi. Ia spune-mi, pe la voi pe la Centrofarm aș putea să găsesc pilulele astea? El scoate dintr-un buzunar adînc o foaie de hîrtie îngustă, mototolită, pătată de grăsime, o netezește. Citește.

Nu știu, spune Pașaliu, dar am să întreb. Sau mai bine am să-i spun domnișoarei Silvia.

Cine-i domnișoara Silvia?

A, o fată foarte tînără, a terminat anul ăsta *farmacia* și lucrează la Dealu-Ocna dar vine pe la *noi* la Centrofarm în fiecare săptămînă, ține de noi. Silvia Racliș, o întreb, acolo la Ocna poți găsi mai degrabă așa ceva. Ca și cu cărțile. Logodnica mea cumpără la noi la Albala cărți care la București nici nu apar pe tarabă. Da, o domnișoară Silvia foarte atrăgătoare. Dar, nu vă supărați, domnule profesor, de unde știți că m-am transferat la Centrofarm? foarte curios, n-am discutat cu nimeni.

Ehei, tinere, eu umblu, aflu, cercetez, știu. Silvia Racliș, zici, o fi din neamul Racliș, vreo nepoată? Mai bine vezi, tinere, poate-mi găsești hapurile astea. Și poate o cunoști pe fata de la portocale de la autoservirea numărul doi, blonda cîrnă care de obicei distribuie laptele, vreau și eu un chil, nu mai mult, dar pot eu sta la coadă în apăraia asta? Cum știu că scrii la ziar, poate ai trecere. Ia spune, pe Antipa l-ai văzut azi?

9

Bineînțeles, spune Pașaliu. Dar de ce bineînțeles? se miră profesorul Baroni. Așa, spune Pașaliu. Un interes neașteptat îl animă. Încearcă să-l ascundă,

nu reușește, renunță. De altfel, profesorul Baroni nu pare interesat de această schimbare. Mă rog, spune el, te întrebam pentru că n-am mai fost pe la ei demult și am auzit o istorie, ceva destul de picant. Și mă miră la Antipa. Un băiat distins, bine crescut dar moale, inactiv, un timid care strălucește prin absență, cum se spunea mai demult pare-mi-se în parlament. Eu i-am vîndut un fotoliu care a devenit repede lucrul cel mai de preț pentru el, un leneș care-și suge unghiile toată iarna iar vara se instalează într-o stupină. Nu se mișcă. *Ursus arctos longicephalus*, dar fără atributele știute. Ursul este de fapt un animal splendid.

Sînteți bun să-mi arătați ceasul dumneavoastră, domnule profesor? spune bătrînul August pălărierul.

Două-prezece fără cinci, spune profesorul.

Priviți, strigă bătrînul August pălărierul. Drept, picioarele țepene, spatele înălțat tinerește, un aer de triumf caraghios în ochii lui blînzi. Îl poți crede? Oare nu-și bate joc? Unde este adevărul acestei făpturi care ar semăna cu un trol, dacă un oraș întreg (și cine nu recunoaște în așezarea asta neînsemnată *lumea*, binele și răul încolțind în aceeași sămînță? !) orașul nu ar recunoaște în el pe bătrînul August pălărierul? Capul mare și gînditor, trupul firav în lumina orbitoare a zilei de 21 decembrie. În mai puțin de două ceasuri, spune bătrînul August pălărierul. Este tot ce-am făcut mai bun pînă acum. În mîna lui, pălăria profesorului Baroni. Priviți, strigă pălărierul, oare cine mai știe azi să prețuiască o pălărie? A fost cu putință, priviți. Este mai nouă ca data trecută, spune profesorul Baroni, este mai nouă ca atunci cînd era nouă, sîntem niște bătrîni bravi, niște temerari August. Vă mulțumesc domnule profesor, spune bătrînul August pălărierul, rareori am zile atît de bune. Vă costă treizeci și șapte de lei

și cincizeci de bani. Aveți bonul. Iacubovici, strigă aplecîndu-și trunchiul în față, Iacubovici, trimite ceaiul. Pune și rom. Bravo, spune profesorul Baroni, trece-mă în cont. Am trecut, spune pălărierul. Purtați-o sănătos. Sînteți mai elegant decît prințul de Galles, dacă-mi permiteți! Sîntem niște bravi bătrîni temerari, August, spune profesorul Baroni. Parcă am fi vii.

Piciorul lui Pașaliu pe prima treaptă a scării. Unde pleci, tinere, spune profesorul Baroni. Vino aici, dacă nu vrei să-ți dau un doi și să-ți stric media. Stai lîngă mine August, ia pălăria și fă-i ceva, pute a amoniac sau a benzină, dracu știe, fă-i ceva, arată bine, e curată dar pute. Fă-o să nu mai. Băiete, strigă bătrînul August pălărierul (în glasul lui, o veselie neașteptată, ceva sonor și colorat în același timp, așa cum apare, în soarele orbitor de după marea ploaie zilnică, penajul papagalului) băiete, ai venit? ! bravo, ia pălăria domnului profesor și ai grijă ca mirosul ei să nu strice reputația firmei noastre vechi de două sute de ani, noi am fost furnizorul ducelui de Lichtenstein, se poate? gata, știi ce ai de făcut, ai un sfert de oră, ai venit? Rîsul șiret și încîntat al uceniculuí. Nu glumi, August, spune profesorul Baroni, eu nu glumesc. Nici eu, domnule profesor, într-un sfert de oră veți avea o pălărie nouă care va mirosi a ambră. Îmi cunosc meseria. Bine, spune profesorul Baroni, o vom duce la o expoziție, poate luăm o medalie de aur, ai venit băiete, bravo, spune bătrînul August pălărierul. Primești gratificație de Anul Nou, trei la sută, bravo, ești liber să cobori la pantalonarul tău. Poftim, domnule profesor! Capul băiatului dispărînd iarăși prin trapă, o mare mulțumire pe chipul lui, mereu șiretenie fără îndoială dar și ceva din omul cumsecade și înțelegător care va fi el peste zece ani și, privindu-l prin

ochelarii lui rotunzi ca ochii păsărilor, Iacubovic[1] întinde o mînă uscată, gălbuie și îl bate pe spate, lăutatea lumii pare să ocolească în această zi de decembrie atelierul celor doi meșteri bătrîni. Priviți și mirosiți, spune, sus, August pălărierul. Profesorul Baroni luînd pălăria din mîna întinsă a celuilalt, mirosind : da, ai dreptate, ambră, ești de neprețuit, August. Și bătrînul August pălărierul : vă mai costă opt lei și treizeci de bani, poftiți bonul. Trece-mă în cont. Mulțumesc.

Pașaliu privește acum vitrina lată, ține mîinile la spate, gîtul întins, capul ușor aplecat. El nu aude, nu înțelege nimic din vorbele celor doi bătrîni. Picioarele fetelor care se mișcă dincolo, la primul etaj al magazinului universal, în spatele tejghelei văzută prin perdelele gălbui ale celuilalt geam sînt un fel de dinți lungi care ar lucra ca niște foarfeci între fălcile larg căscate ale chitului. Tinere, spune profesorul Baroni, n-ai să-mi strici ziua și n-ai să pleci fără să-mi confirmi : l-ai văzut pe Antipa?

Pașaliu se întoarce, broboane mari de sudoare pe frunte. Dar pare dispus să vorbească. Pare chiar curios să afle. Se așază pe un scaun, se ridică apoi, cere voie să-și scoată pardesiul, bagă de seamă, tot el, că nu și-l scoase încă, îl scoate, îl așază cu grijă pe spătarul unui scaun, cald, spune el, dar Antipa era înfășurat în blănuri ca în Groenlanda. Ați văzut filmul cu expediția lui Nansen? Așa ceva! Așa umbla : blană, tular, lînă, ceva de groază. Îl arătau cu degetul.

Cine? întreabă profesorul Baroni.

Toți, spune Pașaliu.

Un excentric, spune profesorul Baroni. Dar i-a venit deodată. Nevastă-sa nu scoate o vorbă, oricît ai trage-o de limbă. Cînd mă duc la ei, beau o cafea și mă uit într-o carte. Cumpără cărți, are un perete

plin. Nu știu dacă le și citește. Și uite că vorbim despre el și mă cuprinde un fel de plăcere că vorbesc despre el ! Ticălosul, ascunde el ceva ! Cred că umblă cam mult pe la femei. Cu toate că Felicia nu se plînge. Să vezi și istoria asta : stă în cîrciumă cu unii, mai zilele trecute, nu știam că s-a apucat de băut. Și începe să-i spună unuia că el, Antipa, știe că acela va muri în două-trei zile. Se uită la el fix și spune : mori, ți-a spus Antipa. Acela l-a lovit cu pumnul sau cu o sticlă, nu știu exact. Ai auzit de asta ?

Nu, spune Pașaliu. Dar nu mi se pare interesant.

Pai că ce-ai spus dumneata, tinere, cu umblatul încotoșmănat cu zece cojoace e mai interesant ? Ia mai las-o, nici o noutate, n-ai nimic senzațional pentru un bătrîn singur ca mine, cu toate că scrii la gazetă.

Lăsați, spune bătrînul August pălărierul, doar ne vedem deseară la ei. Felicia a trecut pe aici, mai înainte. Era îmbrăcat așa și nu altfel ! și ce-i cu asta ?

M-a chemat ca în fiecare an, mergem să-i vedem *pomul*, nu ?

Cam devreme cu pomul ăsta, spune profesorul Baroni.

Și ce-i cu asta ? spune bătrînul August.

Bem un pahar de vin, spune Pașaliu.

Tineret corupt, rîde profesorul Baroni, toată ziua bem. Bem, de ce să nu bem. Îl văd și pe taică-su, nu l-am văzut demult. Un om de treabă. Mai joacă la Loto ?

Ieri a trecut pe-aici, spune bătrînul August pălărierul. Mi-a arătat lozurile. Avea două numere și al treilea la o diferență de un punct, în loc de treizeci și doi el avea treizeci și trei. Într-o zi tot cîștig, spunea.

Nu cîștigă, spune profesorul Baroni. E un om de treabă. Joacă de zece ani și la două-trei săptămîni îi iese o formație cu o diferență de un punct sau două. Nu cîștigă niciodată.

Și ce dacă nu cîștigă, spune bătrînul August pălărierul. Poate nici nu vrea să cîștige.

Ba vrea, ba vrea, ba vrea, strigă Pașaliu.

Vom bea un pahar de vin și vom simți căldura familiei, spune profesorul Baroni. Ia spune-mi, trebuie să știi, August, bătrînul Antipa are o pensie bună?

10

Antipa a adormit în fotoliul Baroni. Felicia intră, calcă pe vîrfuri, cu toate eforturile ei nu poate pluti, parchetul scîrțîie. Antipa se trezește. Felicia în picioare, lîngă el, îi întinde un castron adînc, faianță albă cu flori mari de cobalt. Începi tu crema asta? Antipa zîmbește, ia castronul, îl așază pe genunchii strînși și începe să mestece cu o linguriță pasta vîscoasă de unt, zahăr și încă ceva alb. Este apoteoza unei prăjituri care face faima Feliciei și a cărei rețetă numai ea o cunoaște. Antipa nu este decît un biet ucenic înfricoșat și caraghios care învîrtește și iar învîrtește în mojar în timp ce magistrul cercetează la masa lui de piatră formulele complicate și supraveghează neobosit cuptorul încins, retortele în care clocotește plumbul, recipientele deasupra cărora plutesc aburii grei ai metalelor misterioase. Afară este soare. De jos din stradă se aud pocnetele bicelor.

●

Așadar, ai ieșit din casă pe cînd dezghețul nu mai părea o prevestire și un capriciu. Oamenii

priveau curioși hainele tale prea groase, nepotrivite. Te-ai urcat în autobuz, ai mers pînă la capăt, ai coborît. Cînd nșile s-au izbit în lături, ai văzut o muscă mare aurie zbătîndu-se în geamul îngust. Ai pus mîna pe sticlă, era caldă. Soarele ardea cu putere, erai singurul călător. Capătul liniei de autobuz era aproape de debarcaderul numărul doi. Ai coborît într-o baltă uriașă, gălbuie. Noroi mult, negru cafeniu. Te apleci, iei apă în căușul palmei. E caldă, mișună de vietăți nevăzute. Zăpada murdară dispărea sub ochii tăi pe văile înguste care se ridicau din apa Lacului Întins. Sloiuri grele mai pluteau doar în mijlocul lacului, duse de curenți, ușori. Un șlep greoi se depărta spre Coada Lacului. Ducea un șir lung de plute, bușteni galbeni lucind în bătaia soarelui. Întotdeauna te-ai mirat cum plutesc totuși trunchiurile astea uriașe, a căror greutate pătrunde adînc în ochii tăi, dar pe care apa nu-i înghite. Ei plutesc. Pe o stîncă cenușie în care soarele lovea cu putere și pe care o puteai simți de departe fierbinte, iradiind căldură, ai văzut doi tineri, o fată și un băiat, goi, întinși la soare. De necrezut: hainele tale groase, în loc să te facă să te topești de căldură, țincau un fel de răcoare plăcută. Pesemne că ele lucrau asupra ta în același fel în care soarele lucra asupra perechii cu trupurile goale. De vreme ce și lor și ție vă era bine? Sau dracu știe!

Ai urcat pe cursul unui pîrîu care se varsă cu zgomot în lac. Nu departe de gura clocotitoare, ai văzut cum puterea vieții face să treacă orice îngîndurare și ai simțit că, așa cum gîndești uneori, haosul naturii este aparent și armonia este legea supremă. Ești un caraghios, știi, cînd asemenea gînduri naive, licăriri originare care ar putea trece și prin capul maimuței te fac să te simți liniștit și

biruitor. Nu le spui fiindcă te temi să nu fii luat în rîs dar în capul tău pot fi ele, nimeni nu a pătruns încă acolo să scoată ceea ce tu nu vrei să scoți. Sub bolta imensă a craniului tău, în lumina cenușie a creierului, în pulsațiile spumei divine care naște în fiecare clipă lumea, numai tu însuți poți pătrunde. Aduci acolo fotoliul Baroni și ca o ciupercă minusculă în peștera începutului ești tu.

Gheața nu se topise încă în întregime, undeva în mijlocul șuvoiului de apă, o piatră mare mai era acoperită cu gheață. Dar un colț al ei ieșea afară în lumina soarelui. El întruchipa capul unui om cu nasul coroiat și bărbia adusă înainte. Avea culoarea lutului ars. Era viu. În tîmpla largă, apa pulsa în timpi egali sub o pojghiță subțire de gheață. Era o inimă în capul omului. Dar privind cu atenție ai văzut că întreaga stîncă la rîndul ei ascunsă sub gheață era o inimă puternică, ea pulsa lent, sigur, neîntrerupt, era vie, șuvoiul de apă de sub gheață era eternitatea. Așadar era o inimă în mijlocul căreia trăia un cap în mijlocul căruia pulsa o inimă. Ai privit cu și mai mare atenție și cuprins de o emoție frenetică ai văzut că stînca — inima mare pulsa ea însăși în tîmpla altui cap cu mult mai mare care gîndea în mijlocul unei inimi uriașe care era chiar pămîntul, oho, vedeai asta fiindcă erai sus la o înălțime mare, pluteai și nimeni nu te putea duce de nas, era ceea ce vedeai. Ai știut că în ziua asta de 21 decembrie nu este, nu este loc pentru moarte și ai simțit bucuria veghei care te aștepta în noaptea lungă de după ziua asta.

Te-ai întors în stația de la capătul liniei de autobuz. Cei doi, care stătuseră pînă atunci nemișcați în soare, săreau acum, țopăieli de saltimbanci pe stîncă luminată. Mașina tocmai sosea. Șoferul te-a privit cu milă. El era îmbrăcat într-o cămașă cu

pătrate albe și roșii, mînecile suflecate. Ți-ai tras căciula pe ochi și te-ai așezat chiar în spatele lui, vedeai în retrovizor jumătate din capul lui acoperit cu o claie de păr gălbui.

Ai pătruns în forfota străzii. În piața Palatului administrativ, pe cînd traversai, din întîmplare, mulțimea oamenilor s-a rărit, s-a deschis în fața ta un mare spațiu gol. O fată, o femeie foarte tînără venea din partea opusă. Ți-ai scos pe jumătate căciula, ai văzut-o abia stăpînindu-și rîsul, era însoțită de o altă femeie mai scundă, o cunoșteai, cunoșteai pe una din ele? parcă Pașaliu ți-o prezentase într-o zi, da, avea un nume obișnuit care acum se ivește nechemat în creierul tău, nu te-ai gîndit niciodată la el dar acum trece prin urechea ta. Dispare. Îi spusese Pașaliu, da, sunetele ieșite din gura lui, da, pare destul de stearsă, te gîndești în timp ce ea (sau cealaltă) răspunde la salutul tău, cu toate că merge, calcă bine, îți spui, ai putea să-i ceri amănunte lui Pașaliu ... La colțul străzii Russo îl întîlnești pe Pașaliu. El se miră, îți dă ocol, te bate pe umăr cu palma lui îngustă, mîini femeiești, e îmbrăcat într-un pardesiu subțire, mirosul puternic de naftalină te face să te gîndești la un nor de molii. Uiți să-l întrebi...

●

Felicia, strigă Antipa, gata. Felicia apare în ușă. Miros de vanilie și de supă. A ce miroși? întreabă Antipa. Felicia își suge nările, capul ei se mișcă neliniștit de la un umăr la altul, nu miros a nimic, spune ea. Gata, spune Antipa. Să văd, spune Felicia. Ia castronul în mînă, privește spuma gălbuie și ușoară, iată unde am ajuns perseverînd, spune Antipa, cred că e ceva, Felicia ia o probă pe vîrful degetului, pune pe limbă, mai trebuie ceva dar e

destul de bine, spune, mai bine nu i-ar reuși nici primului bucătar al Curții. Este ceva care întrece puterea unui bărbat!

●

Da, eu adun probe, scrie judecătorul Viziru (caietul cu scoarțe galbene, cifra 3 pe prima pagină albă, restul acoperit de litere mărunte, grăbite). Prea multe fapte, sînt strivit de adevărul lor, dar nu mă pot opri. În timp ce scriu, mari goluri se ivesc între ce caut și ce găsesc. Goluri adînci înspăimîntătoare, eu stau chiar pe marginea lor și nu-mi este deloc bine fiindcă Antipa s-ar putea arăta oricînd în spatele meu și m-ar putea îmbrînci fără veste în adîncuri de unde aud un vuiet nedeslușit. El ar putea spune că a făcut-o din nebăgare de seamă.

Atunci cînd m-am hotărît, în sfîrșit, cînd sămînța încolțea în capul meu, Antipa a apărut lîngă mine, era mai viu ca niciodată, se uita crucis, urît, nu-mi aminteam ca *înainte* să fi privit vreodată așa. Rînjea, spun bine, gura lui era o tăietură adîncă, nu i se vedeau dinții dar era *el*. Crezi că merită? m-a întrebat. Nepăsător, complice în același timp. Și pe neașteptate: sîntem asociați? Se petrecea o schimbare: șiretenie, batjocură, candoare? Din gura lui ieșea o duhoare grea dar ochii erau vii necruțători. Dacă vrei, am spus. Vreau, a spus. Bine, am spus. S-a făcut, a strigat el, obrazul i s-a schimonosit, s-a dat de trei ori peste cap, a scos limba la mine. Am privit pe fereastră. Afară era întuneric. Era însă o mare liniște, cu toate că odaia dădea într-o stradă zgomotoasă și întotdeauna plină de lume. Spaima mă împingea spre ușă. Stai, a strigat Antipa, să facem contractul. Era liniștit, zîmbea. Așa cum îl știusem. Avea în mînă

hîrtia gata scrisă, o caligrafie frumoasă de arhivar din alte vremuri. M-am apropiat de colţul mesei, voiam ca totul să se termine foarte repede. Nu cumva ţineam în mînă o pană de gîscă? Iscălitura ieşi strîmbă, tremurată. Dacă se poate simţi aşa ceva, eu simţeam cum o parte din mine trece în el. Apucă-te repede de treabă, a spus. Sînt grăbit. El era grăbit! Ieşi, dar nu pe uşă ci prin zidul care despărţea odaia mea de încăperea în care cumnatul proprietăresei, veterinarul, îşi ţinea iepurii de Angora.

Aşadar, graba mea ar putea fi întrucîtva întemeiată. Uneori nu mă pot desprinde de lîngă masa la care scriu, o zi şi o noapte. În oboseala care mă cuprinde, descopăr stări frenetice de o intensă bucurie, necunoscute pînă acum. Dacă aş putea să duc totul pînă la capăt, fiindcă în aceste stări tulburi, scopul pentru care am pornit investigaţiile mele, ideea dreaptă care mă călăuzeşte îmi apar îndepărtate şi mai puţin necesare, dacă nu gratuite. Nu înţeleg dar nu mai pot da înapoi. Îl uit pe Antipa însuşi şi rămîne numai bucuria pură de a pătrunde în om. Este peste puterile mele. Îmi rămîne însă convingerea că, odată adunate, faptele vor vorbi singure şi scopul meu va fi atins ...

...despre pasiunea ciudată cu care Antipa veghea în noaptea de 21 spre 22 decembrie. Solstiţiul de iarnă. Este singura mea sărbătoare religioasă. Glumea, desigur. Antipa era ateu. Aici nimeni nu poate da o explicaţie. Nu este vorba nici de înclinaţia lui spre farsă, ştiută de toată lumea. Rămîne afirmaţia bătrînului August pălărierul: lui Antipa îi plăcea să rămînă treaz în noaptea asta, la urma urmei nu văd nimic rău aici, aşa că de ce trebuie o explicaţie!?

Într-adevăr, totul se petrecea într-un ritual în care convenţia trebuia respectată. În dimineaţa

de 21 el rămînea în pat, Felicia îl trata ca pe un bolnav adevărat; pînă la venirea ei, el se însănătoșea. Felicia venea în această zi mai devreme de la slujba ei. Neavînd o explicație, faptul își pierde limitele. Așa voia Antipa. Bradul împodobit se aprindea în această seară. Antipa avea un disc cu colinde grecești. De cîte ori era întrebat despre asta, Antipa, dădea răspunsuri în doi peri, inventa, cu un haz grotesc, teorii pe care el le numea teoreole... În fiecare an, seara, 21 decembrie, tatăl lui Antipa, care se numea tot Antipa, trecea pe la atelierul bătrînului August pălărierul. Împreună mergeau la Antipa. Nu înainte de a bea un ceai, sus, pe platforma de scînduri. Iacubovici și ucenicul lui lipseau. August pălărierul făcea singur ceaiul, nu mai folosea instalația cu scripet, urca și cobora scara. Aburii ceaiului îl făceau pe celălalt bătrîn, tatăl lui Antipa, să închidă ochii, să-și umfle obrajii, să spună încet cu o plăcere ascunsă, cu părere de rău, cu o bucurie caraghioasă, stare pe care o înțeleg ca pe un moment de liniște rară (*și înțeleasă* de mine abia acum după ce l-am cunoscut pe acest bătrîn înțelept caraghios August pălărierul, așa ceva nu există, aș fi spus acum șapte ani, pe cînd eram procuror la Dealu-Ocna și beam cu Antipa bere amestecată cu rom) stare sublimă despre care bătrînul Antipa nu știa nimic și pe care firea lui înceată, bunătatea dominată de neputință și lipsa instinctului de orientare o dădeau pe seama unei prea leneșe digestii cu care încă din tinerețe avusese de furcă. Cine nu-l cunoștea pe bătrînul Antipa, ar fi putut spune: cît de puțin a știut să ceară de la viață! Ce prostie! L-am înțeles bine pe August pălărierul: bătrînul Antipa, omul ăsta neînsemnat și neștiut de nimeni nutrește ambiții absolute. Mișcarea obișnuită a lumii, înălțările și

căderile zilnice, mecanismul care îi duce pe unii pînă la acumularea puterii unui șef local oarecare sau legendele provinciale despre cel care are o jumătate de milion la CEC, toate astea îl fac să rîdă. Nu rîde în hohote, nu este un „cinic", nu vrea să batjocorească nimic. Fiindcă n-a întreprins vreodată ceva pentru afirmarea ambițiilor lui supreme, necunoscînd victoria sau înfrîngerea, el nu a cedat cu trecerea timpului nimic, aspirația lui a rămas pură, orice concesie îl dezgustă. Cînd se spune: chelnerul cutare și-a făcut o vilă cu etaj și are un Opel nou, bătrînul Antipa rîde cu îngăduință. Bine dar are bani, i se răspunde, și el: bani are Onasis, nu nenorocitul ăsta care moare de spaima controlului averii și păstrează pînă și chitanțele de la plata electricității. Da, dar oricum are mai mulți bani ca tine, i se spunea. Asta-i o prostie, răspundea bătrînul. Sau: ăsta e cutare, o rezolvă el. Putere? clatina capul bătrînul Antipa. Ha ha, putere mai are azi Papa. Putere a avut Mahomed! Chiar Alexandru. Un om blînd și inofensiv ca tatăl Antipa este fascinat de o singură poveste: pe cînd Alexandru trecea Eufratul, și se afla pe puntea vasului său, vîntul i-a smuls cușma de pe cap și a aruncat-o în fluviu. Un arcaș din gardă a sărit în apă, a prins-o și cum nu putea înota cu o singură mînă, valurile fiind puternice, și-a pus cușma regelui pe cap și astfel a ajuns la vasul regal. Dați un talant acestui om curajos care nu s-a temut de apa dușmănoasă, a spus Alexandru. Și tăiați-i capul fiindcă a îndrăznit să și-l acopere cu cușma mea. Da, scrie judecătorul Viziru, povestea asta o înțeleg. Această tentație a absolutului îl apropie în mod ciudat pe tatăl lui Antipa de Anghel. Dar pasivitatea lui, lipsa de voință îl și despărte definitiv de omul de la Casa

de Apă din Dealu-Ocna. Pentru mine, care trebuie să ajung să înțeleg ce s-a petrecut la Ocna, în ziua de 21 iunie, este important să știu asta.

Un ceai ca ăsta, spunea tatăl lui Antipa, face pentru mine cît o călătorie în India. Să mergem, spunea bătrînul pălărier. Copiii ne așteaptă. Copiii, copiii, spunea celălalt bătrîn și o furie neputincioasă îl cuprindea, aruncă ceașca sau izbea cu tocul ghetei în platforma de scîndură. Apoi își cerea iertare, lasă, spunea meșterul August, de pomană te-nfurii. De pomană, răspundea Antipa bătrînul, dar spune-mi, tu înțelegi ceva? De ce toată farsa asta cu Ajunul și cu bradul și cu toată povestea, eu sînt tatăl lui și cred că nu l-am bătut cum trebuie cînd trebuia, îmi pare rău că nu i-am tras măcar o palmă niciodată, n-am putut fiindcă m-am temut întotdeauna să nu lovesc prea tare, dar spune-mi, dacă-i trebuie Ajun de ce nu-l face ca toată lumea cum am apucat cu toții, nu!? Asta de cînd s-a însurat, și a făcut-o cam de tînăr, da, prea tînăr, dar bineînțeles, ferească dumnezeu, nu zic că admirabila Felicia are vreo vină în toată povestea, ea este ca și noi o victimă a mofturilor lui. Nici măcar n-a vrut să termine facultatea, s-a lăsat precum știi. Dar drăcovenia asta la care mergem acum, cum am mers în fiecare an și cum o să mai mergem, ce-o mai fi? Și nici nu-i pot spune un cuvînt, că mă ia cu vorba. Propriul meu copil! Bătrînul August pălărierul zîmbind: lasă că nici nu ești chiar atît de îngrijorat pe cît vrei să pari, dacă vrea el așa, lasă-l să facă așa. Oare nu este plăcut să stai lîngă un brad, să sfîrîie lumînările, să asculți un colind? Ba da, spunea bătrînul August pălărierul că ar fi spus bătrînul Antipa, să mergem, ce mai așteptăm, să mergem. Furia lui făcea loc unei nerăbdări care semăna cu aceea a copiilor

cărora li s-a promis o surpriză care întîrzie. Și eu mă întreb: Antipa glumea într-adevăr? Era el numai un farsor? avea cinismul să *încerce* pînă unde poate împinge gluma, cît de mare este puterea farsei? Sau totul este doar întîmplare, coincidență, destinul nostru nefiind decît închipuirea noastră?

●

...despre Antipa și Felicia așa cum povestește Pașaliu. Pașaliu însuși se folosește, spune el, de cele povestite de Antipa. Transcriu de pe bandă, refac conexiunile dar nu tai nimic în afară de comentariile lui Pașaliu. În rest, totul trebuie păstrat. (Totul trebuie pus pe un vîrf de ac: unde am citit asta?)

Așadar, ar fi spus Antipa, bucuriile zilnice ale Feliciei sînt pentru mine, ea nu-și păstrează nici una, dar pentru mine sînt prea multe. Ai visat vreodată că cineva te înăbușe cu perna? Dă-i în fiecare zi unui bețiv bolnav de ciroză cîte o sticlă de coniac, îi faci și bine și rău. Fiindcă lîngă Felicia eu mă simt în siguranță. Ea mă apără. Mie îmi ajunge, dar ea vrea mai mult. Cît? Nu știu. Încrederea mea în ea nu cunoaște margini însă asta nu ajută, fiindcă ea nu are în mine nici un fel de încredere. Spaima de provizorat găsește un refugiu în dragostea ocrotitoare a Feliciei dar neîncrederea ei mă înspăimîntă mai rău. Între noi zidul se surpă mereu, și chiar dacă expresia ți se pare prea literară, ia-o așa cum e. Cînd am intrat prima oară în casa unde stă Baroni (nu știu dacă se mai poate spune casa lui) am trăit o stare nouă (dar în același timp demult știută, ciudata stare care mă neliniștește) spaima de eroziune. În aceeași seară am descoperit acasă, într-o carte, tabloul lui Pieter Janssens. Asta m-a liniștit, am mărit reproducerea din carte,

am atîrnat-o pe perete. Este ca un fel de religie a liniștii. N-am spus prea bine. Dar la casa Baroni am *văzut* cum demult, la începutul istoriei acestei case mari de piatră, chiar în ziua cînd proprietarii demni și importanți s-au așezat în ea, a început ruina ei. Asta cu mult înainte ca veneticul Baroni, doctorul, s-o fi cumpărat, vorbesc de cei care au făcut casa, adevărații proprietari ai acestui conac, vatra unei familii glorioase. Servitorii umpleau curtea, stăpînii erau sus în cerdacul gălbui, caii nechezeau în grajduri, cîinii de vînătoare adulmecau în țarcul lor, biruința vieții părea deplină fiindcă chelăreasa tuciurie, roaba țigancă, ochiul neadormit al stăpînei, zornăindu-și cheile, urca scara de lemn pentru a-i spune jupînesei că în acea dimineață a murit pietrarul Neagoie, trei viței s-au născut peste noapte, un cal s-a înecat în mlaștină iar în sufletul ei de dădacă bătrînă s-a arătat semn că fiul cel mare se va întoarce peste șapte zile de la Liov. Și chiar în acea dimineață, în zidul casei, între pietrele care păreau legate pe vecie, un grăunte de mortar se umezește sau dimpotrivă, prea uscat se sfărîmă și, într-un fel sau altul, își găsește un loc de trecere și se scurge în pămînt. Urmează peste un timp al doilea. Patru, apoi opt, șaizeci și patru... povestea șahului. Surparea treptată ar putea fi oprită dacă urmașul celui care a clădit casa ar lua totul de la început, cu hotărîrea strămoșului. Dar mă fascinează la această poveste gratuitatea ei, armonia secretă care se instaurează între om și zidul casei : nici omul nu mai vrea ! Așadar, nepotul, strănepotul sau ce-o fi acela, cu o eleganță caraghioasă locuiește pe rînd în cîte o încăpere, pe măsură ce restul se surpă, nu fugind de dezastru ci ieșindu-i în întîmpinare cu voluptate, micșorîndu-se o dată cu casa, pierind odată cu ea fiindcă, fără

îndoială, între oameni și obiecte există o stare intermediară care cuprinde într-o formă nouă ființele și lucrurile neînsuflețite.

Spaima de provizorat face din mine un caraghios și jumătate. Eu nu pot dormi într-un cort, dacă se întîmplă să mi se ofere unul vara, în vacanță. Casa mea este pentru mine totul. Iar stăpîna casei este Felicia. Eu mă reazem de tocul ușii, de degetul meu atîrnă legat cu o ață roșie un pachet ușor, un dar, un fleac, și spun : *Felicia in the Wonderland* !... Ea se uită atunci la mine. Nu este rău ...

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

PUNCTE DE VEDERE

Industria și arta

Omul societății noastre socialiste multilateral dezvoltate este definit nu în contemplare, ci în activitate, transformînd dublu — mediul său natural și social, pe sine. Revoluția tehnico-științifică mondială creează un cadru în care dialectica auto-depășirii presupune o eficiență sporită a conducerii, a fiecărei acțiuni creatoare, în proiect și în fapt. În acest context, asistăm neîndoios la o participare tot mai activă a științelor și artelor în elaborarea valorilor materiale. La cîteva aspecte ale acestei implicații doresc să mă refer. (...) Societatea de astăzi nu se mai poate mulțumi cu arta în expoziții și muzee, cu pictura de șevalet, frumosul cucerește zone publice noi. Dacă marii artiști ai Renașterii au știut să-și exprime umanismul, spiritul revoluționar în forme de artă care, cum se știe, presupuneau constrîngeri tematice foarte precise, de ce să nu vină azi, cînd au deschise nelimitate perspective de afirmare a talentului și vocației lor umaniste, cu promptitudine, plasticienii noștri în întîmpinarea creatoare a comenzii sociale a industriei?...

R. N.

11

Antipa nu se mișcă din fotoliul Baroni. Răsucește capul, pendula îngustă cafenie lucește între două rafturi cu cărți. Cadranul gălbui, tabloul lui Pieter Janssens. Antipa zîmbește. Ține ochii închiși. Fața lui este acum liniștită, pielea întinsă, netedă, nici măcar umbra unui gînd, urmele întunecate ale bărbii i-au dispărut. Nimic nu tulbură acum liniștea lui. Chipul unui copil nepăsător sau al unui bătrîn peste care grijile acestei lumi nu mai trec de patruzeci de ani, de cînd nebunia blîndă care l-a cuprins, în loc să-l facă mesagerul furiei, îl păstrează imaculat.

Antipa deschide ochii : este abia două și jumătate. Jos, în stradă, pocnesc bicele. Era atît de ușor să fi spus : am fost pînă la Lac ... Am văzut soarele, dezghețul, noroiul. Am fost și pe la bătrînul August pălărierul, i-am amintit că deseară trebuie să treacă pe la noi. Mi-am adus aminte de Baron și i-am spus bătrînului să-l facă să vină, la urmi urmei al șaptelea unchi este tot un unchi ! Nu i-ai spus fiindcă ea nu a întrebat nimic? Îți pare rău? Este un caraghioslîc?

Pe sub ușă pătrunde un miros de vanilie.

12

...despre Antipa și Felicia (continuare — caietul nr. 3). Adevărul este, spunea Pașaliu că ar fi spus Antipa, că Felicia face tot ce poate pentru ca minciunile mele să iasă fără cusur. Sigur, eu sînt un mincinos cu toate că, dacă ar fi s-o cred pe cățelușa mea Eromanga, minciuna este o emanație a fanteziei sau, după părerea lui Argus al ei, fantezie în

acțiune. Sigur, Argus s-o fi gîndit la acțiunea cîinească, dar, pentru un șarlatan cu coada scurtă și urechi blegi ca el, este destul de bine spus.

Minciuna are și ea proporții și nuanțe, nu?! Există și minciuna zilnică, inofensivă, fără de care nu poți, obișnuită ca și spălatul pe dinți, nu?! Dar Felicia nu admite asta. Pentru ea minciuna este una singură. Păcatul la fel de greu și pentru prostul fudul care nu face nici un rău lăudîndu-se (minciuna despre sine) și pentru delatorul care adaugă de la el pentru a te putea trimite direct la ghilotină. Felicia nu crede nici în minciuna necesară! Cultul ei pentru adevărul elementar o îndepărtează de adevărul omenesc. Adevărul omenesc este înainte de toate tolerant, nu? are un caracter oarecum democratic, nu? (Îmi amintesc că l-am auzit eu însumi la Ocna, cu șapte ani în urmă, vorbind despre asta, îmi băga arătătorul în burtă și spunea: spune, tu ești legea, spune, am sau n-am dreptate? Nu știu dacă i-am răspuns vreodată altfel decît în glumă.) Intoleranța ei mă înspăimîntă. Mi-e teamă să nu greșesc. Eu mint. Mă apăr. Și ea se apără. Pentru ca minciuna mea să n-o facă să sufere, ea o evită în fel și chip. Așa se ajunge la perfecțiune! Ascultă: șeful meu de la Dealu-Ocna mă ia într-o zi cu el la S. Avea treabă acolo, eu sînt băiat simpatic la drum lung, spun bancuri, nu-l las să moțăie în mașină, să i se lipească ochii și pe urmă să se trezească cu fața unsuroasă și dureri în ceafă. Beau destul de bine, așa că, hai! Lipsesc trei zile de acasă. Navetist fiind, rareori lipsesc o noapte de acasă. Și mai rar, două. Iar trei, niciodată! Între timp, cineva care mă văzuse la S. seara și s-a întîlnit a doua zi cu Felicia pe stradă i-a spus: știi că l-am văzut pe Antipa etc., la care Felicia nu clipește și spune: știu, are treabă acolo și-mi

aduce și-o stofă de pardesiu. La revedere. La revedere. Tot drumul m-am gîndit : n-are rost să nu-i spun adevărul. Cu toate că știam ce risc. Felicia nu s-ar fi lăsat niciodată convinsă că nu este vorba despre o femeie. Nimic nu putea fi mai rău. În fiecare om, minciuna lucrează într-altfel. În mine, crede Felicia, minciuna capătă înfățișarea adulterului. Chiar și în somn, eu pun la cale un adulter, o înșelătorie, adică o minciună. Totul se face cu sprijinul nemijlocit al celorlalte femei din lume, care sînt pîrghii și axe ale uriașei minciuni universale. Dar, niciodată, Felicia nu-și pronunță sentințele. Gura ei rămîne mută. Asta duce frica mea la teroare, minciuna mea capătă proporții monstruoase și în zelul ei de a mă apăra pot fi strivit. Dar aș spune chiar acum o altă minciună dacă nu aș vorbi despre starea intensă, bucurie obscură, plăcere care se cuprinde în minciuna mea, un impuls pornit de la mine și căpătînd în aceeași clipă o viață proprie, o dezvoltare independentă. Da, Eromanga are dreptate : minciuna este fantezie, independență, libertate nemăsurată. Dar nu la teorie s-ar putea spune că stau eu cel mai bine ! În fața ușii deschise stătea Felicia. Foarte liniștită întreabă : atîtea zile ? Atunci eu am strigat : am fost la S. Cît de caraghios trebuie să fi fost strigătul meu dar cît de adevărat era ! Drumul lung în mașină mă înțepenise, eram obosit și murdar, pleoapele mi-erau umflate și gura uscată. Dar strigasem : am fost la S. Și Felicia : cum la S. ? I-am văzut fața de aproape, așa cum chirurgul Gulliver contemplase de la o distanță de un sfert de picior fața prea bunei regine uriașe din Brobdingnag. Eu însumi eram un *splacnunck*. Felicia mă ținea în palmă. Puteam să mă cațăr pe nasul ei. Ha ha, a rîs ea, ce să *cauți* tu la S. ? N-ai fost acolo ! Nu avea deloc aerul pisicii care a mîncat

canalul. Era doar veselă şi, înainte de orice, bucuroasă că mă vede. Intrasem în casă, ea îmi agăţa haina în cuier, cum aşa la S.? Strivit de spaimă şi ruşine, am spus, dar nu eu, gura mea: sigur, a fost o glumă, am glumit. Ce era să fac eu la S.? După ce trag de mă ia dracu de trei zile şi trei nopţi la primăria mea nenorocită, vin şi eu şi-ţi trag şi ţie o păcăleală? Ce mai rîs pe amîndoi! I-am povestit în amănunţime ce am făcut şi cît de greu mi-a fost în astea trei zile la Ocna, unde muncisem pe rupte pentru toţi şefii mei de-acolo. Sărmanul de tine, spunea ea, cînd o să-ţi găseşti o slujbă aici să nu mai fii nevoit să tragi pentru alţii! Ne-am iubit îndelung şi eu am dormit după asta tun, nici nu se putea altfel, făcusem mai bine de patru sute de kilometri în ziua aia! Dar m-am trezit înaintea ei şi am văzut-o dormind, faţa ei era suptă şi în loc de ochi avea două vînătăi adînci. Nu puteam face nimic. Am adormit din nou, fusesem la un pas de adevăr, dacă nu chiar în miezul lui, dar intervenţia Feliciei mă salvase!

Neliniştea cu care mă apropiasem de adevăr se eliberă, aş zice, cu un muget de bucurie şi, ca din întunericul de nepătruns al unei gogoşi, ţîşni fluturele pur al minciunii. Înţelegi, ceea ce inventasem atunci despre orele de lucru abrutizante, pe care le-aş fi făcut *acolo* la primăria din Ocna în cele trei zile cît lipsisem de acasă, situaţii, dări de seamă, rapoarte, oameni şi întîmplări de zi şi de noapte, o lume neprevăzută, necunoscută şi misterioasă în acelaşi timp, uriaşul mecanism căruia îi dădusem o viaţă proprie sub ochii plini de iubire ai femeii mele, era mult mai important şi mai *real* decît călătoria la S. Dar de unde să ştie Felicia asta? Ea voia *adevărul,* adică şirul monoton de fapte cenuşii care erau orele petrecute lîngă un om pe

care-l disprețuiam, sute de kilometri într-o mașină care puțea a benzină, bancurile răsuflate spuse într-o noapte la o cîrciumă. Dar, se vede bine, totul era făcut în așa fel încît mînciuna mea să atingă perfecțiunea...

Șarlatanul de Antipa avea un fel aparte de a te face complice la faptele lui (aici sînt nevoit să păstrez comentariul lui Pașaliu). Tonul lui este înșelător, accentele cad acolo unde te aștepți mai puțin. Și toată aiureala cu cățelușa Eromanga. Astfel îmi amintesc exact (și asta fiindcă tocmai atunci fratele meu doctorul din Slatina îmi făcuse rost de *Geschichte des Orients* de J. B. von Weiss ediția din 1899, vă dați seama, atîtea sute de pagini și eu nu puteam s-o țin mai mult de o lună de zile și adăugați că pe vremea aia abia începeam să-mi pun la punct germana cu toate că citeam Goethe și Schiller în origiual, bineînțeles, eram vesel și disperat fiindcă aveam în mînă cartea și abia de puteam s-o răsfoiesc, în fine, ce să mai spun) așa că nu mă-nșel, îmi amintesc cum Antipa găsea o legătură sau nu știu cum să-i zic între toată povestea pusă pe seama cățelușei Eromanga (ascultată chipurile de ea într-o anumită după-amiază de vară, nu știu dacă o fi fost chiar aceea în care el s-a întors de la S.) și cele povestite de el însuși. Doamne ferește, dar nu mai știai cînd vorbește cățeaua dracului și cînd îi dă el cu gura. Dar de ce n-aș spune-o : avea farmec, în tot orașul nostru nu s-a pomenit vreodată unul mai trăznit ca el. Pe vremea cînd era elev și îi dădeam cărți să citească și-l vedeam serile în sala de gimnastică, un adolescent care părea slab dar făcea tot felul de giumbușlucuri la aparatele și frînghiile alea, îi spuneam : hotărăște-te, ori sportul ori cărțile. Iar el, cățărat pe frînghie, tocmai sus, lîngă bîrna de care atîrna frînghia în cîrlig :

ţineţi-vă după panaşul meu alb, vă va duce întotdeauna la victorie! Sînt vorbele lui Henric al IV-lea. Ştiu, le spunea ca să-şi bată joc de mine, adică eu sînt un şoarece de bibliotecă şi el va face mare brînză! Era un puştan şi cu ditamai omul. Dar nu pot spune că nu-mi plăcea ...

13

Antipa, strigă Felicia din bucătărie, uşa împinsă lîngă perete de mîna ei, aburii, căldura, mirosurile făcîndu-se o spirală vîjîietoare între această uşă şi fereastra larg deschisă, Antipa, Antipa, coboară pînă la doamna Murgu şi adu-mi storcătorul de lămîie, al nostru l-am scăpat din mînă, s-a spart. Storcătorul, mormăie Antipa, *storcătorul*! sună ca şi cum ar fi un om care face o meserie sau păzeşte ceva. Dacă am avea cîteva date am putea calcula pe loc cînd va muri omul sau paznicul ăsta. Rîde cînd îşi dă seama că vorbeşte despre sine, folosind *plurarul*, la fel ca tatăl său. Bătrînul Antipa spune atunci cînd Felicia îl roagă să meargă în piaţă să cumpere un cocoş mare pentru răcituri : da, *mergem*, cum să nu, o *facem* şi pe asta. Antipa se lasă cuprins, de o stare neaşteptată : mirare, curiozitate, duioşie, spaimă : iată cum încep să trăiesc asemănarea cu tatăl meu. Este sentimentul unei descoperiri. Pe măsură ce anii trec el îşi dă seama de realitatea acestui adevăr. Un gest, o vorbă, un gînd. De fiecare dată i se pare ceva nou, primejdios şi atrăgător.

Se ridică pe jumătate din fotoliu şi strigă înăbuşit, mai mult o şoaptă şuierătoare : Eromanga, Eromanga. Căţeluşa apare de sub pat. Botul ei lung, picioarele scurte, urechile moi. Eromanga, şopteşte Antipa, du-te tu. Animalul se lasă încet pe picioare-

le din spate, trupul i se ridică oblic, capul este acum sus, deasupra. Ochii cafenii, nemișcați, plutesc într-o apă uleioasă. Antipa scoate din buzunar un cub de zahăr. Cățelușa întinde gîtul, botul se răsucește ușor, gura apucă zahărul din palma omului. Îl sparge în dinți. Înțeleg, spune Antipa, doamna Murgu miroase a ceai de mușețel, nici mie nu-mi place dar trebuie să vedem ce-i cu acest storcător. Cățelușa scheună lîngă ușa care dă pe balcon. Antipa deschide. Un aer cald umed, pătruns de mirosuri vegetale năvălește în odaie. Eromanga se îndreaptă încet spre lada ei cu nisip. Se strecoară printre crengile cu cetină groasă ale unui brad care ocupă jumătate din balcon. Antipa strigă : mă duc înpetă.

14

...despre profesorul Baroni (caietul numărul 5). Acum șapte ani, ieșea în fiecare zi, îi vizita destul de des pe tinerii Antipa și Felicia, pe August pălărierul. Azi se mișcă greu,nu mai iese în oraș. Memoria lui este însă neașteptat de vie, limba ascuțită. Prima oară l-am văzut împreună cu bătrînul pălărier. Nu știu cum trec anii peste moșneagul August, dar el este chiar Timpul. Îl ascult dar îl înțeleg prea puțin.

Profesorul stătea într-o odaie din fosta lui casă de pe strada Manutanței, altădată o stradă glorioasă. Cînd Kiseleff veni să inspecteze, în timpul Regulamentului Organic, marele depozit al armatei aflat chiar pe această stradă, la Albala, se putea vedea un șir de trăsuri lăcuite și caii lăncierilor din gardă așteptînd în fața casei. Totul era înconjurat de un gard lung cu streșini de șindrilă. În spatele gardului un loc întins pe care creștea iarbă mărunță

și deasă, nici o buruiană și nici o floare și departe, dincolo de o perdea de arbori înalți, văzută ca printr-un ochean care micșorează, o casă fără etaj cu fațada largă, întinsă, sprijinindu-se pe coloane groase de zid văruite în alb, cinci la număr, iar din locuri ascunse venind, în amurgurile de vară, țipetele lungi și urîte ale păunilor. Era una din casele Iurașcu și în ea locui mai tîrziu, după Unire, doctorul Baroni bunicul profesorului. El o cumpără îndată după Războiul de Independență. Doctorul Baroni creștea cîini de vînătoare și avea o seră cu plante exotice, era curantul familei Iurașcu și al Maicanilor, ramură din trunchiul Șadbei care stăpînea o mare parte din ținut. Jumătate din casă este întreagă și astăzi. Restul: praf și pulbere. Cine și-ar putea ține rîsul azi cînd ar auzi vorbindu-se despre faima unei străzi plină cu generali de la 1848 și chiar dacă însuși Cuza Vodă ar fi trecut călare sau în trăsura lui vreodată, și a trecut și a băut chiar cafele, Cuza stînd pe sofaua vișinie și lingîndu-și degetele și lăudînd dulceața unei cucoane Caliopi sau Raluca sau Safta sau Sofiana și chiar dacă generali victorioși la Plevna ar fi trecut pe strada Manutanței, și au trecut, cu toate acestea cine să mai creadă azi că o stradă din marginea orașului industrial Albala, un loc de trecere sau un fel de curte îngustă între două străzi late pe care aleargă camioane uriașe, o luăm pe scurtătură, urlă flăcăii zdraveni cînd li se dă drumul de la școala unde învață ei, liceul numărul 5 și năvălesc cu mapele lor de vinilin, plete și ciorapi roșii, niște haimanale vesele și sănătoase, ajunse într-o clasă neverosimilă, clasa a douăsprezecea, doisprezece ani de carte, muncă nu glumă, așadar cine să mai creadă că ulița asta strîmtă și plină de buruieni era altădată strada generalilor?

Ba chiar să-ți bați joc, spunea profesorul Baroni. Stătea în patul lui înalt și larg acoperit cu o cuvertură din care curg zdrențele. Eram numai eu cu el în odaie. Un lavabou de tablă, o cană înaltă de faianță și un lighean cu pereții foarte groși și înalți parcă tăiați dintr-un bloc de sare. Cît dai dacă-ți spun tot despre cuplul ăsta? a întrebat profesorul. A fost chiar întrebarea lui. De unde să știți tot? am întrebat la rîndul meu. Tot ce știu eu, a rînjit el. Nepotul doctorului Baroni. Pielea uscată pătată cu cenușiu și galben murdar, foșnitoare, acoperea făcînd cute și încrețituri, un schelet puternic, carnea căzuse dar dinții erau puternici, întregi și deasupra pungilor stoarse, sub arcadele boltite, pîndeau ochii omenești plini de lăcomie și nerușinare. Niciodată nu mi-am putut închipui cum arăta *înainte* bătrînul ăsta trecut de optzeci de ani. Acum șapte ani, spunea August pălărierul, profesorul mai era un domn distins care știa să poarte o pălărie veche cu aceeași eleganță cu care ar fi purtat una nouă, cu toate că știa foarte bine care este diferența dintre ele. Uneori aerele acestei grămezi de oase mă scîrbesc și mă fac să rîd. Dacă n-aș avea nevoie de el pentru dovezile mele...

Spun o sută de lei, făcea bătrînul, doar așa pentru a apăra un simbol: vînd și cumpăr, deci exist! De fapt, eu nu pierd și nu cîștig nimic, o fac numai din plăcerea speculației. Astăzi, cînd mașinile fac totul și pot fi investite cu spirit și judecată, mintea se lenevește. Trebuie să mă exersez. Fiindcă în cele din urmă va pieri, din lene, și ultima minte în stare să programeze o mașină. Tot așa cum în Suedia, aud, omul se duce la closet în mașină, îi e lene să-și miște picioarele și într-o zi drăciile astea două or să se atrofieze și n-au să mai folosească la nimic. Va fi o lume de ologi în care cel mai mare noroc va fi să

fii șchiop. Dar nu te uita la mine în felul ăsta. Să nu te aștepți să-ți dau exemple din zoologie cum făceam pe vremuri. Curios, dar am scăpat de asta. Încît pot spune: nu mai vreau. Numai una singură, tinere, ultima, am mai spus-o acum vreo zece ani sau vreo șapte, nu mai știu cui, dar era vorba despre nepoată-mea Felicia o fată minunată: viața lîngă unul ca Antipa te poate schimba dintr-o broască țestoasă într-o potîrnichie. Nu mai ține minte ce am vrut să spun cu asta. Dar la ce-ți trebuie să știi ce vrei să știi de la mine? Nu cumva scrii o carte? A, nu-i o carte? slavă domnului! Nu cumva mi-ai fost elev? Aha, nu, cînd intrai la liceu eu ieșeam la pensie? Ha ha, dar să știi că le-am luat ceva bani pe chestia asta, i-am cam păcălit cu toate că vreo zece ani m-au păcălit ei pe mine fiindcă nu mi-au dat un ban, aha, și nici n-ai învățat în orașul ăsta? Atunci, sigur, nu puteai să-mi fii elev, cu toate că asta mă cam miră fiindcă toți nătărăii de seama ta au cam trecut prin mîinile mele. Dar dacă nu scrii o carte atunci e bine, și ia mîna de la nas că aici la mine nu pute chiar atît de tare, și nu mă mai întrerupe. Lasă-mă să vorbesc. Deci nu-i vorba de o carte? Ai auzit de unul Kotzebue? Era prieten cu bunicul meu, doctorul Baroni. Dar dacă este vorba totuși de o carte, tinere, atunci n-ai să ai nici o șansă. Eu pot oricînd (dar nu vreau) să-ți demonstrez cu exemple din lumea animalelor și a gingașelor ființe vegetale că omul este un complex biologic ratat. Și dacă totuși este chiar vorba de carte, să nu scrii nimic acolo despre felul meu de viață, despre faptul că m-ai găsit în viață, nimic despre obiectele pe care le vezi aici, despre starea lor, despre casa, locul și aerul care se respiră aici, nimic. Nimic din toate fleacurile cu care vă împodobiți voi cărțile. Fiindcă, știu, tot o carte va fi. Îți spun tot ce cred și, în loc să-mi dai

o sută de lei, ai să mă plătești cu tăcerea dumitale. Primești? Cum spui, că dacă-i vorba despre o carte atunci n-ai cum să taci și de pomană ai mai venit aici? Ai dreptate, tinere, nu ești prost. Dă-mi două sute de lei și scrie tot ce poftești. La urma urmei ce să fac eu cu tăcerea dumitale? Ți-aș da un doi să nu-l poți duce, dar de ce să-ți dau?! Spune-mi, tinere, ai văzut vreodată de aproape un elefant? Nu mai avem azi decît *Loxodanta* și *Elephas* și numai un ageamiu ar putea spune că aceste două genuri nu prezintă deosebiri esențiale. Firește, ambele au trompă, fildeș și piele groasă. Minunat animal. Ehe, ai să mă întrebi ce are elefantul cu astea două sute de lei? Are, tinere, dar mai bine să nu știi. Sau dacă știi, ține-o pentru tine. Și cînd ți-o veni timpul, să te retragi nevăzut de nimeni și să mori în adîncul junglei. Ehei, tinere, zici că ești judecător? Foarte bine, atunci trebuie să știi mai bine decît alții ce este demnitatea. Două sute, cum am spus, și dacă n-ai acum ai să-mi dai altă dată. Am timp. Moartea mea e departe. Și dacă n-ai să-mi dai deloc este ca și cum mi i-ai dat fiindcă foarte important este că i-am cerut eu, restul, că mi-i dai sau nu, este cu totul lipsit de interes. Înțelegi, domnule judecător? Așa că oricum voi vorbi. Și n-ai să mă convingi că două sute de lei nu stau mai bine în buzunarul dumitale decît într-al meu. Îți voi spune însă tot ce știu, fiindcă este nou pentru mine să mă gîndesc la un om și să spun tot ce știu despre el. Nu mi s-a mai întîmplat și pe urmă, nu uita că de obicei nu stau de vorbă decît cu un surdomut de la atelierul de perii din colțul străzii. El stă aici într-o odaie care se mai păstrează încă, afară de asta a mea, în aripa stîngă. Dar omul e cam tăcut și apoi nici nu este chiar atît de instruit!

Din mormanul de oase se ridică pe neașteptate o ființă omenească. Fața era omenească, pielea învia și fruntea devenea gînditoare. Ascultă, îmi spuse, îmi dai cuvîntul de onoare că nu vei scrie nimic rău despre Felicia? Am cuvîntul dumitale? Pe cuvînt de onoare, am spus, și formula asta, care altădată putea deschide ușa temniței unui condamnat la moarte și putea pune capăt unui război și putea întrece însăși puterea legii, mă făcu să mă simt neputincios și batjocorit dar în același timp eram atît de ușor încît numai acum, scriind, îmi dau seama: să fi suflat numai asupra mea și aș fi plutit pe deasupra Albalei ca un nor, ca o prevestire. Stai în scaunul de colo, mi-a spus. Te cred. Părea grav, nimic batjocoritor și caraghios la el. Nimic clovnesc. Dar vorbind, pierdu treptat această încordare și întorcîndu-se la mormanul lui de oase, scotea limba și făcea semnul urît cu policarul băgat între celelalte două degete. Dar, tinere, s-ar putea să pierdem vremea. Ce aș putea să-ți spun despre Antipa și Felicia? Destul de puține, încurcătura e mare, pe vremea lui Kotzebue și a doctorului Baroni se pare că lucrurile erau mai simple. Vedeam craniul lui pleșuv acoperit cu pete cafenii, sprijinit în furcile mîinilor. Îmi trecu prin cap că mintea lui lucrează în felul ciudat în care zațul de cafea, așezîndu-se pe pereții ceștii, capătă semnificații miraculoase. Dacă poți crede asta. Bunica ei era vară cu fratele meu vitreg. Tatăl ei n-a fost decît slujbaș la tribunal, nimeni nu știe cum s-a întîmplat, el era totuși un Stavri și printr-o mezalianță, e drept, era rudă directă cu familia Iurașcu. Sigur, soarta a făcut ca el să sfîrșească într-adevăr ca un Iurașcu, plin de păcatele strămoșilor, care or fi fost acelea? Dar eu n-am avut niciodată prejudecăți. Și nici n-am dat prea mare atenție acestui soi de vegetație. Pesemne, fiindcă veneam și eu tot dintr-un

fel de slugă. Fiindcă doctorul Baroni, bunicul meu ce era dacă nu tot o slugă, adică îi servea pe cei cu arbore genealogic, adică nu era un servitor dar era în serviciul lor, adică ce spuneam, o slugă. Dar teoria asta nu mi-a folosit la nimic ! Cică nu eram slugi, eram intelectuali ! Tinere, obosesc şi n-am să-ţi mai spun mare lucru despre ce mă întrebi. Totul este farsă, domnule judecător, şi Dumnezeu cel mai mare farsor, un tip cinic şi lipsit de fantezie. Farsă, domnule judecător. Nu vezi : Antipa şi Felicia, dacă nu-i vorba de o parodie, numele astea, ar putea să ascundă ceva grav, întunecat. Dar eu cred că este o parodie. Vrei să fie altfel, întreabă-l pe August ! El îţi va vorbi despre seninătate şi echilibru. Un pălărier nebun, unul care face pălării ! Cei doi ? Nu se înţelegeau. Se urau. Ţi-am spus că Felicia era o făptură aleasă ? Am glumit ! Era o femeie comună şi pisăloagă. Iar Antipa un mincinos, un potlogar, unul care dădea totul pe glumă. Un amator de pariuri, un farsor, suflete moarte pe care nu le cumpără de data asta nimeni. Cicikov a murit. Ehe, ehe, unde eşti Pavel Ivanovici, să-i cumperi şi să-i pui la treabă pe moşia ta de colo de jos unde ard cazanele cu smoală veşnică ? ! Ascultă, tinere, zici că eşti sau că ai fost judecător. Şi ce-i cu asta ! Bunicu-meu, doctorul, i-a pus prişniţe lui Cuza. Tu cui i-ai pus prişniţe ? Ia să pleci imediat de aici. Să nu te mai prind cu cercetările tale. Au fost copii minunaţi. Asta au fost. Ce mai vrei să cercetezi ? Du-te şi nu mai veni. Dacă aş avea cîinii doctorului Baroni te-aş scoate bucată cu bucată din măselele lor. Ce mai vrei să ştii ? Pleacă...

●

N-am putut merge mai departe cu bătrînul maniac din strada Manutanţei. Mărturia lui este nulă.

O las aici însă, un abur ciudat plutește totuși deasupra ei. Chiar acum îmi vine în minte, în întregime, o frază caraghioasă spusă cu un ton foarte solemn, în timp ce eu ieșeam : ascultă, domnule *judecător*, chiar dacă între oameni s-ar alege unul care acumulînd merite nemăsurate ar căpăta dreptul să-i judece într-adevăr pe ceilalți (el atît de înțelept și noi atît de proști să-l credem) iar sentințele lui ne-ar umple de mîndrie și recunoștință și dacă omul ăsta s-ar numi Dumnezeu, dragă domnule judecător, nici chiar Dumnezeu n-ar putea găsi vreo vină lui Antipa sau Feliciei. Ei au trăit pe pămînt.

Scriind însă despre bătrînul palavragiu, am simțit că *ceva* se opune, am ridicat capul. Era în amurg. Dar nimic pînă în clipa asta nu anunțase vreo schimbare. Odaia se umplu însă cu o lumină neobișnuită. Eram acum la fereastră, aerul odăii era dens și umed. Vedeam acoperișurile din curtea alăturată : țiglă și tablă de zinc, ușa cu arcade zăbrelite a unui beci vechi, corzile cenușii ale viței care înconjoară zidul casei : o instituție publică într-o clădire masivă cum își făceau acum cincizeci de ani la Albala micii proprietari de vii și terenuri din împrejurimi, ferestre înalte și lungi hornuri de cărămidă, cornișe dantelate și balconașe. Cei de aici se ocupă după cîte știu cu exploatările forestiere. Din cînd în cînd vedeam în curte funcționari rotofei fără mînecare, fumînd și privindu-și cu multă atenție unghiile de la mîini sau urmărind poate un porumbel cu gușa plină care se scaldă în streașină sau uitîndu-se lung după vreo funcționară, colegă de bună seamă, pantofi roșii și flaneaua între umeri, trecînd repede, repede de la o ușă la alta cu o hîrtie importantă, mergînd cu ea la vreun șef. Dar acum curtea era pustie. Lumina amurgului de aprilie secetos părea că izvorăște din aripile unei mori de vînt, forme prelungi care atunci luau

naștere sub ochii mei. Miracolul pe care-l priveam cu încredere și lăcomie nu-mi dădea însă un sentiment al *luminii*, dimpotrivă, totul părea stingere, scădere. Eu voiam o creștere, o înălțare, ceva imaculat, o lege, un frig aspru dar un aer limpede. În loc de aceste vorbe frumoase, palmele mele umede, sudoarea năclăind părul. Nu mă puteam mișca din fereastră, sîngele urca, tîmplele mi se desfăceau încet : puteam să și glumesc : poate, în sfîrșit, voi pătrunde *înăuntru*. Dar sună telefonul și ceva în ordinea lucrurilor se schimbă. Eu însă nu mă duceam spre cutia gălbuie : ea venea spre mine. Avea mersul unei broaște țestoase. Mi-am amintit ce citisem de mult, în urmă cu șapte ani, pe manșeta unui ziar, scris cu creionul chimic de mîna lui Antipa. Bucata de hîrtie ruptă și pusă într-o carte : ...întotdeauna broaștele țestoase mi-au dat un sentiment de siguranță, ceva înțelept și caraghios, o nostalgie după vremurile de aur cînd eram doar un fir de polen...

Am ridicat receptorul. Alo, am auzit, *era vocea lui Antipa*, alo, asociatule, ce spui de lumina asta? Dar eram lîngă telefon, acolo unde gazda mea (proprietăreasa apartamentului în care ocup o cameră) ține telefonul, lîngă ușa din holul comun. Sudoarea se usca încet pe ceafa mea curbată deasupra receptorului. Aș zice o boare, un vînticel din Arcadia. Și din nou vocea lui Antipa. Grăbește-te. Scrie. Avem un contract. Cît despre lumina asta, ascultă : există unele fenomene ciudate a căror explicație o caut încă. Meditam la ele încă de pe vremea cînd plin de candoare încercam să aflu puterea unei nopți de decembrie. Se poate vorbi de anumiți factori paradoxali a căror existență în cosmos este o metaforă și un izvor de energie poetică. Cîndva pregăteam o lucrare amplă despre situarea acestor factori în succesiunea anotimpurilor ca și despre influența

lor în schimbarea umorilor. Trebuie să mai existe niște fișe prin vreun sertar. Nu știu cine are cheia. Lumina pe care tocmai ai trăit-o este un simptom al acestor stări. Mai mult, concluzia mea era că aceste reverberații subtile se pot provoca... Nu înțeleg nimic, am strigat, și la ce folosesc, la urma urmei... He, he, m-a întrerupt Antipa, începe să-mi pară rău că am încheiat cu tine o afacere. Cum la ce folosesc? La nimic!

Telefonul se închise. Mă îndoiesc că am vorbit cu cineva, fiindcă eram lîngă fereastră în camera mea. Se întuneca. Îmi mișcam umerii, îndoiam cu ușurință genunchii, existam cu o bucurie neașteptată. Sîngele vuia, îmi era foame, setea se putea stinge cu o cană mare de apă foarte rece. Amurgul, întunecarea sînt fapte ale cosmosului familiar, nici o încordare în această eternă armonie. (Scriind, îmi dau seama, iarăși, că repet vorbe, fraze pe care altădată le-am auzit de la Antipa și despre care memoria mea conștientă nu avusese știre). Căldura neobișnuită pentru aprilie se retrăgea, era o seară calmă, și răsucit spre interior vedeam prin ușa deschisă a odăii mele, în întunericul holului, telefonul: semăna cu un calup de unt cu urechi.

15

Antipa iese din bucătărie. În jurul capului său, un ochi pătrunzător și lipsit de răutate ar putea vedea pîlpîind aureola aburului de carne fiartă și aluat dospit. Iar mîinile lui au atins mirodeniile de pe masa din bucătărie, frunze și fructe din Asia care aici, la Albala, azi 21 decembrie, sînt semne ale calmului domestic. Casa ta este eternitatea. Nimic provizoriu nu te pîndește. Ca un cort de purpură în

jurul tău este statornicia ta. Fără teamă te apropii de tabloul care atîrnă pe perete. Acolo este liniștea ta, ea se lasă contemplată și înțeleasă, te poți gîndi în voie la noaptea de veghe care te așteaptă. Astfel stau lucrurile și, în loc să te împotrivești lor, tu le împlinești: calmul tău domestic mult căutat este pămîntul cel mai fertil pentru nebunia ta ascunsă. Nebunia începe cu o glumă. Nepăsătorule, oare minciuna ta va da un sens adevărului și glumele tale sînt poruncile lui?

Felicia, strigă Antipa din holul întunecos. Antipa, răspunde Felicia din bucătărie. Nu-i nimic, strigă el. Ea rîde cu putere, cu un fel de neruşinare. De multe ori cînd bărbatul spune Felicia, acest nume sună la fel de caraghios precum Antipa în gura femeii. Puțin îmi pasă cum sună, ar ridica el din umeri dacă i s-ar spune asta. Dar ea ar privi bănuitoare: de ce să sune?

Un fir de păianjen, o veste ascunsă, care se apropie de casa lor, tremură nu departe de becul înșurubat sus, deasupra ușii de la intrare. 19 volți, atît cît să nu-ți bagi degetele în ochi. Cine știe cum, o pulbere de apă căzuse odată peste para de sticlă, praful o primise avid și acum curbura sticlei amintește o stradă uscată de caniculă peste care a trecut o ploaie scurtă și fără putere, firul se clatină ușor, păianjenul mic albicios atîrnă fără greutate, milioanele lui de picioare înoată în aerul cald. Poate pentru a nu-l tulbura, Antipa trece pragul odăii din stînga în tăcere, călcînd în vîrful picioarelor. Se oprește în fața oglinzii de bronz. Fusese primul obiect adus în casa goală. În urmă cu cinci ani cînd le fusese dată. Nu era casa lor, plăteau o chirie mică, nimeni nu le-o cerea înapoi dar, iată, trecuseră cinci ani și nu scăpaseră de gîndul că într-o zi, un om nevăzut și puternic, același care spusese *luați* va spune: gata,

plecați. Era un gînd caraghios, dar cine îi putea împiedica să se iște în capul unuia sau altuia?

Oglinda înghițea cu lăcomie începerea și tot ce se afla în ea. Mătușa Melpomena, tanti Melpo, cum spunea Felicia, stînd în mijlocul odăii goale, o lumină orbitoare izvorînd din pereții albi.

Mătușa Melpomena potrivind cu grijă oglinda grea pe scrin, bronz străvechi, tocit care mai păstra forma unui animal puternic cu un corn în frunte. Semne ciudate, litere necunoscute mîncate de vreme se mai păstrează de jur împrejurul rezemătorii. Nu se putea ști. Puteau fi păsări sau animale, figuri geometrice, formule criptice, totul se păstra ca un abur în metalul atins de vreme. De fapt era o foarte frumoasă oglindă veche, cam tulbure, la urma urmei nefolositoare, dar răspîndind ea însăși o lumină plăcută și o umbră clară atunci cînd soarele cădea oblic pe luciul ei. Nu uitați, spunea mătușa Melpomena, este într-adevăr un lucru vechi dar nu demodat, este o piesă nobilă și plină de grație, ea va da farmec încăperii unde veți sta. Păstrați-o acolo unde dormiți. Să fie primul vostru lucru aici, colonelului îi plăcea atît de mult încît rămînea ceasuri întregi înaintea ei. Ce vezi? întrebam. Dar el nu-mi răspundea.

Mătușa Melpomena stătea în mijlocul încăperii. Ea este centrul unei sfere, se gîndise Antipa. Ea plutea la distanță egală de cele opt colțuri ale odăii. Și în timp ce Felicia în bucătăria goală, inundată de soare, făcea la repezeală trei cafele folosind o mașină veche de spirt adusă într-o sacoșă de sfoară, împreună cu ibricul verde și cele trei cești, totul pus jos pe mozaicul care arăta ca o coajă de cartof foarte uscată, în timp ce aburul cafelei vestea că în acest loc pustiu se vor așeza oameni, Antipa privise încă o dată: tanti Melpo era mijlocul, era centrul cubului care era odaia goală și centrul sferei în care

se putea înscrie cubul. Trebuie să mă conving, își spusese Antipa cu hazul lui caraghios și pofta lui nestăpînită de glumă. El măsură la repezeală distanțele. Avea o ruletă pe care nu o folosise niciodată, întîmplător se afla atunci la el. La un chef cu lăutari, i-o băgase cu sila în buzunar un topograf cu dinți de aur, lasă tinere, cu asta se poate măsura orice. Era unul dintre acele obiecte mici cu luciul mat și impenetrabil fabricate într-o uzină japoneză, panglica se derula și se strîngea singură, un animal subțire și vioi. Așa era : mijlocul ! Miracol. Sunetul stins al ruletei, distincția, stilul ales în care bătrîna trecuse cu vederea măsurătoarea. Într-un cuvînt, se făcuse că nu observă. Totul era de mult gata cînd Felicia venise cu cafelele. Cînd știi să faci așa o cafea, Felicia, spusese bătrîna, nu mai ai de învățat nimic. Poate nu-i un obiect de preț, dar colonelul ținea atît de mult la ea, Felicia, auzi numai. Ea lovise cu unghia rama de bronz a oglinzii și auziseră un sunet plăcut care se stingea greu. Colonelul a primit-o în dar de la prietenul lui, comandorul din Genova. O, doamne, ce om era comandorul...

Casa lor era un apartament cu două camere care purta un număr : 117. Era o încăpere în structura unui bloc imens de beton care avea 226 de încăperi. Prima noapte dormiseră pe parchetul nelustruit, ferestrele deschise, era vară, zgomotele stinse ale orașului adînc intrate în somnul lor, din cînd în cînd lătratul cîinilor în curțile mici rămase ca din întîmplare între blocuri. Nu se întorseseră în vechea lor odaie de chirpici din fosta mahala a Casapilor, lîngă depozitul de lemne, odată intrați aici, într-un amurg sîngeriu cînd cisterna roșie a municipalității stropește străzile și femei cu părul plin de bigudiuri și capoate înflorate, alături de bărbații lor, pijamale de finet cu dungi late vișinii sau albastre, apar în

ferestre (ca mai demult în poarta caselor din mahalaua unde trăiseră) și privesc strada. Felicia și Antipa încuiaseră ușa și, înainte de a deschide geamurile, priviseră îndelung prin sticla prăfuită dealurile depărtate pe care se aflau satele ceangăilor, biserica lor albă, ascuțită, fără podoabe, dar înainte de asta fusese oprirea în fața ușii cu numărul 117, mirosul de tencuială care se usucă, de vopsea proaspătă și apoi emoția, frica nelămurită și caraghioasă cînd atingi cu degetele ușa de panel vopsită în culoarea stejarului lustruit dincolo de care s-ar afla, nu ești sigur, casa ta. Cheia mergea greu, nu se răsucea și asta putea însemna orice. Apoi dimineața, soarele, cele două odăi goale puternic luminate, geamurile fierbinți, balconul cu jgheab pentru flori, vuietul apei în țevi, apa țișnind din robinetele nichelate, mirosul iute al parchetului, caloriferul vopsit în culoarea untului, o pisică strecurîndu-se printre mașinile care goneau jos, în strada largă. Etajul 5.

●

Oglinda stă pe un scrin negru, sertare cu mînere subțiri de alamă. Antipa trage un sertar. Dintr-un teanc de batiste scrobite, scoate o hîrtie. O bucată dintr-o foaie de caiet. Pe hîrtie este scris cu creionul un nume. Antipa privește îndelung hîrtia. În ceața fumurie a ogliuzii rînjește un cap de maimuță cu smocuri albe de păr în jurul urechilor. Bagă hîrtia în buzunar, împinge sertarul. Limba lui plimbă în gură un sîmbure de măslină.

Dincolo de ușă, izbucnește soneria de la intrare. Pari mulțumit, scăpat de o grijă rea. Asculți. Este o vecină care cere un pahar cu ceva, un lucru din bucătărie. Nu voia să intre, era îmbrăcată ca în casă, lăsați, glasul ei urcînd și coborînd, explicațiile Feliciei, un ton de adîncă părere de rău, nu-i poate da fiindcă nu are, vă puteți convinge dacă intrați în

bucătărie și zburați printre borcane și sticle și crătiți sau săriți dintr-o oală în alta ridicînd și punînd la loc dopuri și capace, dar cum vă închipuiți una ca asta, o, dar nu face nimic, eu cumpăr întotdeauna, dar azi, uite, n-am, dar nu gătiți prea devreme? eu fac totul în ultima zi, chiar în ajun, este mai proaspăt, eu nu, încep de azi, așa sînt obișnuită, fac totul pe-ndelete... Erau vecinele despărțite de gardul nu prea înalt făcut în așa fel încît să-ți poți sprijini coatele pe stinghia de sus fără să te ridici în vîrful picioarelor, înțelegerea lor venea din vechime, cînd casa era din lemn iar împrejurul ei alergau și strigau animalele curții, zburau păsări bune de mîncat, fumul se ridica deasupra vetrei ca un imn de pace. Antipa deschide ușa, intră în hol.

Sărut mîna, doamnă

Vai, doamnă Felicia, iertați-mă, bună ziua, domnule Antipa

Vai, doamnă, se poate

Se poate, nu vă supărați, este vina mea

Vă rog, doamnă, nu aveți nici o vină

Ba am, la revedere

La revedere

Bună ziua, domnule Antipa

Sărut mîna, doamnă

La revedere

Bună ziua

La revedere.

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

REPORTAJ — DĂRUIRE ȘI PASIUNE COMUNISTĂ

Operațiunea „răpirea energiei" continuă...

...Omul este însă în mijlocul acestui impresionant peisaj omniprezent. Pe drumurile grele ale munților și în tuneluri, la baraj,

în centrala subterană, întîlnim, pe mașinile lor uriașe, admirabilii șoferi. Ajunge să ne gîndim numai la colosul de piatră scos din tuneluri și din centrala subterană, la muntele de anrocament care va fi transportat la barajul Vidra, pentru a ne face o imagine de efortul sutelor de șoferi pe mașinile grele ale acestui șantier.
Sub bolțile uriașe ale centralei am avut norocul să-i cunosc pe faimoșii mineri Pavel Oțet, Cojan Sava, Codreanu, Kucinski, Mazilu, Aldea, cîțiva doar dintre oamenii excepționali care construiesc acei 150 km tuneluri; sau sfredelesc muntele din care se toarnă barajul: sau au construit centrala subterană...
Toți acești constructori cu o înaltă și multilaterală calificare — „universală" — cum spun ei mi-au ajutat să-mi fac o imagine despre forța industrială și, mai ales, despre tehnica modernă adusă aici, despre diversitatea de mașini și utilaje dintre cele mai noi pe care muncitorii reușesc repede să le cunoască și să le conducă...

T. C.

Să crezi în tine, în sentimentul răspunderii

...M-am oprit în fața agregatului de prelucrat carcase, cu șase posturi: strunjire, frezare, broșare, periere. Carcasa de aluminiu era prinsă în ghiare de oțel, deplasată, răsucită, purtată prin dreptul dispozitivelor de lucru care întindeau brațe mecanice, roteau discuri, executau operații de finisare de mare precizie. Am urmărit apoi mașina-agregat de prelucrat scuturi. În linie, mașinile de confecționat bobine se roteau ca vîrtelnițele. Hala motoarelor asincrone pornise cu trei ani în urmă cu 1610 bucăți spre a ajunge să producă în primul an al cincinalului actual nu mai puțin de 200 000 de bucăți, depășind cu 26 la sută producția anului trecut. Prin specializarea cadrelor, timpul de proiectare și de execuție a sculelor de mare diversitate s-a scurtat. (...) Mașini de sudat teci, procurate din impozit cu peste un milion lei valută, au ajuns să fie realizate în fabrică numai cu 840 mii lei. (...) S-a spus despre Pitești că este un oraș care își caută profilul și personalitatea. În momentul de față, grație oamenilor săi,

putem afirma că acest profil este distinct și că Piteștii fac o figură cu totul aparte între orașele țării. El se poate mîndri de pe acum nu numai cu uzine de mare originalitate, ci mai ales cu acei oameni care cresc într-un climat de încredere și elevație spirituală...

T. F.

„Vîrful de lance"

...Ascultîndu-i pe oamenii științei și tehnicii din institutul și din Centrul de cercetări pentru mașini hidraulice din Timișoara, cum vorbesc îndelung și aprins despre fenomene precum cavitația și corosivitatea, ai crede că supremul lor adversar este bula de aer din fluide și agentul chimic care gresează metalul. În realitate însă ei nu apără metalul ci pe om, cu nevoile lui de viață mai bună. În realitate inamicii se numesc inerția, resemnarea, birocrația, fuga de răspundere. Împotriva acestora se ridică forța organizată a comuniștilor cercetători. O bună parte dintre aceste cadre au venit direct din unitățile productive — și drumul spre halele de foc ale Reșiței sau chiar spre modeste întreprinderi comunale le-a rămas familiar. O bună parte au copilărit în sate cu țarina crăpată de sete, chinuită de vitregiile naturii — și amintirea nu se șterge din mintea lor acum, cînd studiază optimizarea unor soluții pentru complexul de la Mostiștea, sau, în sectorul chimic, a unor procedee noi de fabricare a insecticidelor, ierbicidelor, fungicidelor...

Ș. I.

16

Și totuși, cum se întîmplase? În fața ferestrei deschise, Antipa fumează. Este iarnă, fără îndoială, mirosul ei urcă din strada plină de zgomote și întîmplări, s-ar putea spune purtată de valurile propriei

ei neînțelegeri, miracolul dezghețului iscînd o mișcare nouă. Cerul este de vară, cu toate că mișcarea norilor ar putea să pară cuiva neliniștitoare : cînd albi diafani, spumoși, cînd negri amenințători, niște burți umflate gata să se prăbușească peste oraș. Nimeni nu greșește însă dacă spune că cerul este mai mult senin decît înnourat, fiindcă soarele este mereu prezent, fierbinte neiertător chiar și acum cînd a început să coboare spre asfințit. Dar jos este încă iarnă. Cel puțin, de aici din fereastra unde stă Antipa, se vede o stradă de iarnă, e drept, cum ar spune Pașaliu, o iarnă degradată. Nimeni însă nu pare atins de nostalgia adevăratei ierni de altădată, cînd viscolul întuneca țara și printre marile troiene de zăpadă, oameni cu căciuli țuguiate își fac cu greu loc. Dimpotrivă, iarna asta pe drojdie este privită cu dispreț, fără duioșie, se pare că oamenii au căpătat un anume simț al grotescului care lipsea în vremurile patriarhale, ce caraghioslîc spun ei, dar e bine că e cald și putem să umblăm în haine ușoare. Ne-am săturat de șubă și ciorapi de lînă. De fapt nici nu prea au timp să vorbească despre asta. Vin sărbătorile. Sfîrșitul anului, dacă e cald, foarte bine, o să facem revelionul la grădina de vară, ce-i rău în asta ? ! Dacă Felicia se miră și Antipa nu-și lasă șuba, îl privește, mare e grădina lui Dumnezeu. Ce ne privește pe noi ? Pavoazăm grădina în noaptea de Anul Nou cu ramuri de liliac și cu tablouri minunate în care ninge peste case mici, acoperișurile sînt ca niște mari căciuli de frișcă și copii bucălați, cu cojoace și mănuși cu un deget, urează cu gurile rotunde prin care ies aburi groși și au un buhai făcut dintr-o putină gălbuie.

●

Așadar, strada. Printre camioanele stropite cu noroi cafeniu, lăptos ca în mijlocul unei veri ploioase,

fără să se ferească de limuzinele negre sau gălbui sau vișinii, mereu același noroi vesel țîșnit dintr-o drăcie de pistol cu apă, neluînd în seamă *gaz*-urile kaki și căruțele cu cai greoi, roșcați care își ridică strînse în curele capetele de cai de povară, nările lor adulmecînd aburii cerului înșelător, rînjind cu o bucurie prostească, bine înfipți pe picioarele lor scurte și iscînd un gol în viermuiala nesigură a străzii, doi copii pocneau din bice. Ambiția lor nemăsurată, plăcerea cu care se provocau, încordarea întrecerii, pînda, violența se pierdeau în pocniturile scurte și puternice și se puteau vedea drumurile întortocheate pe care ei le aveau de străbătut de aici înainte, școlile și nenumăratele examene, femeile pe care le vor fi dorit se ridicau ca stîlpi de ceață în marginea acestor drumuri, ei treceau prin coridoare întunecoase, deschideau uși nenumărate, stăteau închiși în încăperi sumbre aplecați peste hîrtii și dosare, străbăteau alte încăperi încărcate cu lucruri, numărau bani, cîștigau și pierdeau, priveau vreme îndelungată un dulap ferecat, călătoreau prin orașe necunoscute și pe malurile înverzite ale unor ape și mureau apoi foarte departe unul de altul și erau uitați. O fetiță cu palton roșu, guler de blană albă, trecea strada și încîntată și speriată de trăznetele bicelor se oprea pe bordura plină de noroi și zăpadă terciuită și nici nu-i păsa că fusese trimisă să cumpere zahăr și pîine, iar mama ei într-o odaie din uriașul bloc de beton asculta, și nici vorbă să-i treacă prin minte că fetița întîrzie, căutînd ceva într-un sertar, ea se gîndea de bună seamă la cîntecul atît de vechi *afară ninge liniștit* sau poate la vreun colind.

Bărbați și femei pe trotuar strecurîndu-se unii pe lîngă alții, grăbiți, făcîndu-și loc cu umerii, haine ușoare, cămăși descheiate la gît, sus nu pui căciulă dar jos tălpile calcă în mîzga groasă ferindu-se de

bălţile adînci pline cu un fel de smîntînă cafenie, la capetele mîinilor atîrnă sacoşe încărcate cu sticle, cartofi, portocale, pachete, pungi, borcane, ouă, mere, stafide, lămîi, unul duce o oală mare albastră în care se văd două verze murate, altul trage un cărucior de lemn cu roate de tricicletă plin cu sifoane acoperite cu un ţol rupt, o femeie bătrînă stă lîngă o butelie de aragaz şi priveşte cu ciudă în jurul ei, aşteaptă ? blestemă ? caută ? Printre salcîmii tineri din micul scuar, se mai pot vedea pete de zăpadă. Priveşti într-acolo şi calm, purificator se ridică albul zăpezii. Osana sufletului tău, murmură albul imaculat, dar tu te întrebi : cum de a rămas între tufele astea de zăpada neatinsă ? Un gînd caraghios şi fără noimă vine încet, parcă diavolul îi arată drumul cu coada lui ca o vînă de bou terminată într-un smoc de păr aspru. Dacă o fi cărat-o careva acolo cu camioanele ? Păi de ce ? Uite-aşa şi gata !

●

Judecătorul Viziru ar fi primit de la Paşaliu o placă de plumb de mărimea unei coli obişnuite de hîrtie, pe care erau zgîriate cuvinte şi anumite semne pe care numai o căţea afurisită şi ţinută în răsfăţuri le-ar fi putut înţelege. Cineva, nu se ştie cine, ar fi spus că aceste semne, zgîrieturi, încrustaţii sau ce naiba or fi fost, erau identice cu cele săpate demult, poate pe la începutul lumii, şi acum aproape şterse, pe dosul oglinzii de bronz din casa lui Antipa. Dar după încurcătura blestemată din vară, nimeni nu s-a mai gîndit la oglindă. Abia spre toamnă s-a observat dispariţia ei. Fusese poate aruncată în vreo ladă de gunoi, într-una din clădările verzui înguste şi înalte aşezate din loc în loc sub acoperişuri gudronate sprijinite pe pari metalici, printre marile blocuri de beton pe care nimeni nu le deosebeşte unul de altul,

cercetate noaptea de cîinii vagabonzi, ziua nevăzuți prin noile cartiere, din ce în ce mai rar hămăitul familiar al cîinilor de toată ziua, și mai ales cercetate cu grijă de oameni apăruți după căderea serii, saci cafenii de hîrtie sub braț, ei folosindu-se pentru munca lor de un băț lung cu un fel de cîrlig răsucit la un capăt. Sau poate oglinda fusese furată.

Dar fie că semnele de pe bucata de plumb or fi fost aceleași cu semnele de pe dosul oglinzii, fie că totul nu era decît o născocire, era de ajuns să vezi plumbul și îți aminteai că oglinda fumurie existase cu adevărat. Cuvintele însă se puteau citi pe plumbul cenușiu. Cel puțin așa susținuse judecătorul Viziru. Iată textul, așa cum îl transcrisese el:

I-am spus lui Argus că stăpînul meu Antipa pregătește ceva. Prostii, a spus Argus. Stăpînul tău nu pregătește nimic. El moțăie toată ziua în fotoliu și merge în fiecare zi cu trenul la Dealu-Ocna și vine înapoi. Duminica nu, am spus eu. Și crezi că ai haz? a rîs Argus. M-am rușinat, Argus are o mare putere de a pătrunde în sufletul cîinilor. Admirația mea pentru el nu cunoaște margini. E un om minunat. Nu-i poți ascunde nimic. Stăpînul tău Antipa nu știe ce vrea, a spus Argus. Picioarele lui se împiedică între oalele din bucătărie și capul lui plutește lîngă steaua Vegas. Înțelegi? Nu, am spus. Argus m-a privit cu milă și dragoste. Aș fi putut spune da, am înțeles, însă nu mi-ar fi folosit. Argus m-ar fi prins oricum. Și el nu iartă. Sufăr enorm, dar de o mie de ori mai bună mila decît disprețul lui. Dar, ia stai, a spus deodată Argus. Ochii lui străluceau cu o inteligență nemaipomenită și botul umed cu o pată neagră era tot ce poate fi mai drăguț, ham ham, mai bine tac, dacă Argus mă aude că spun drăguț mă scutură de urechi, e un cuvînt vulgar, spune el. Dă-te mai aproape. Părul de pe spinarea mea se înfiora ușor.

Numai cine a fost ocolit de o emoție atît de omenească nu poate înțelege ce spun. Ham ham. Botul lui dumnezeiesc urca încet pe gîtul meu plin de purici. Fă-te mai încoa, Eromanga. M-am făcut. Ia stai, stai tu așa, ia ascultă, de fapt tu nu ești proastă, Eromanga, ești incultă. Dar bunul tău simț nu poate fi pus la îndoială și apoi tu ai intuiție. Așa că, ia spune, de ce ziceai că stăpînul tău pregătește ceva? O, doamne, osul mărinimiei tale este plin de măduvă: mi-a dat o șansă. Dar un singur cuvînt greșit mă putea pierde. Stăpînul meu Antipa face ce fac și cei mai chibzuiți dintre noi atunci cînd ne cade un os în plus. Adică? făcu Argus și lătratul lui nu prevestea nimic bun. Neîncredere și batjocură. Adică, am spus cu disperare, îl ascundem. Și? Asta ne dă siguranță. Și? (Argus devenea atent, curajul se întorcea la mine). Și de aici încolo e simplu, am spus triumfătoare: cu un os de rezervă foamea noastră mare capătă un sens, Eromanga, a strigat Argus, de azi înainte numai tu ești stăpîna mea. Nu ai numai un suflet bogat dar și o minte pătrunzătoare. Cîinele Sfîntului Duh te-a scos în calea mea. În sfîrșit, îmi voi putea termina poemul. Evrika, latră el, și abia acum strigătul bătrînului din Siracuza care se bălăcea în cada lui de piatră răsună pentru adevăr. Poemul meu filozofic intitulat Mondo Cane cuprinde după cum ți-am mai spus două părți: prima parte, numită Domestica se ocupă de lucrurile calme, sigure, caraghioase dar lipsite de primejdie pe care cîinele le caută cu înfrigurare și spre care ultimul vagabond ca și marele conducător de oști aspiră mărturisit sau nu: spaima de provizorat și singurătate ne mînă într-acolo. Dar ce facem odată ajunși acolo? Dacă ajungem! Și aici începe partea a doua a poemului meu: Infernalia. Ea se ocupă de lucrurile tulburi, întunecate, iraționale. Nu vreau să te conving că

noi ciinii facem pe dracu în patru să ne găsim un coteț cald, o strachină cu lături și un stăpîn mai de doamne-ajută numai și numai pentru a ne putea pregăti saltul în marele spațiu neluminat al imprevizibilului. Vreau doar să arăt cum într-o singură ființă aceste două stări sînt active și într-un echilibru relativ, care face tocmai farmecul speciei. Așa cum știi și tu, neprețuita mea Eromanga: în cel mai pașnic dulău de curte, strămoșul nostru lupul veghează cu răbdare cu ochii pe jumătate închiși și un rînjet de dispreț al cărui tainic izvor este iubirea. Înțelegi? Nu, am spus din nou. Dar nu mai era loc pentru suspiciune. Am simțit mușcătura lui Argus în ceafă și mirosul lui care făcea să năvălească în ochii și în creierul meu o ploaie întunecată de sînge. Am mai avut timp să-l aud: tu, Eromanga, ești pentru mine liniștea și seninătatea mea domestică...

Între lucrurile rămase de la judecătorul Viziru nu s-a găsit însă placa de plumb. Numai cele scrise despre ea pe o hîrtie împăturită de două ori, pusă într-un caiet. Din nebăgare de seamă, bătrînul August pălărierul ar fi pus fierul de călcat încins pe placa de plumb. Sigur că în locul zgîrieturilor sau scrisului acela se putea citi doar urma fierului de călcat. După care, bătrînul ar fi rupt plumbul în bucăți egale și l-ar fi dat unor nepoți ai lui care aveau nevoie de greutăți pentru undiță. Dar ăsta este un zvon, un șir de cuvinte rătăcitoare.

●

Antipa intră în cealaltă odaie, odaia cu cărți sau odaia fotoliului Baroni. Pe o bucată de perete, între două rafturi înalte, un tablou nu prea mare, o reproducere în alb negru după tabloul lui Pieter Janssens: *Femeie citind*. Tăcere, brațele încrucișate pe piept în fața acestui tablou despre care istoriile

și experții nu scriu nimic. Liniștea care te cuprinde încet și face ca în obrazul tău să scînteieze semnul armoniei și nepăsării este oare reversul ciudatei frenezii care în fața oglinzii de bronz din cealaltă odaie făcea să-ți urce în oase o teroare secretă, o scîrbă, ca și atunci cînd deschizi robinetul cu apă fierbinte peste marele gîndac negru din fundul căzii ? Iată un gînd caraghios care se va ivi mai tîrziu în capul tău, într-o după-amiază tîrzie în grădina lui Anghel și îl vei spune aceluia dar nu rîzînd după obiceiul tău, nu ca pe o trăznaie care-ți vine la circiumă ci așa cum nasul tău de saltimbac (cum va spune altă dată Anghel) te va face să miroși : solemn, patetic, prevestitor. Jocul va fi încheiat abia cînd Anghel îți va umple paharul cu rachiul lui de cireșe și va spune (vocea lui în care patima lucrînd cu răbdare ani îndelungați găsise un ton aproape neutru, șters dar care nu ascundea nimic, nu voia să înșele pe nimeni, era doar semnul voinței lui teribile și care în lumina fanatică a intoleranței putea înspăimînta de moarte dar nu era lipsit de măreție) așadar Anghel va spune : da, fața și reversul, ai avut un gînd inspirat, lucrurile se leagă între ele, Antipa îl va vedea în lumină : albul orbitor al cămășii lui de cînepă, pantalonul negru și bocancii curați, bine încheiați, cureaua lui lată lucind stins, totul curat și aspru, fără umbră, fără pete, neiertător, obrazul lui îngust neclintit, părul sur și ochii întunecați. O caldă, neașteptată simpatie omenească îl va îndemna pe Antipa să spună : am glumit, nu-ți închipui că eu cred în toate *legăturile* astea, dar înainte de a rosti cuvintele va auzi vocea lui Anghel : a fost un gînd plin de adevăr și a fost dictat de voința de a spune adevărul. Dar ferește-te să mai glumești. Ești un tînăr de nădejde, curînd te vei simți cuprins și de energia care îți lipsește : glasul lui devenind poruncitor în aceeași

tonalitate : și acum mergi în casă și adu banca de lemn să privim soarele care asfințește. Antipa va face întocmai, nici un cuvînt pe marginea gurii lui înghețate. Dar în tren spre Albala, întorcîndu-se ca de obicei acasă, va rîde, în timp ce capul cu ochii închiși se scutura încet pe gîtul lui, în colțul pe care-l făcea bancheta cu peretele vagonului : ha, ha, n-o fi întreg bătrînul, dar cum să ne mai petrecem și noi vremea...

Acum însă, în casa lui din Albala, azi 21 decembrie, Antipa stă în fața tabloului și numai aburii unei plăceri domestice plutesc în jurul lui. Nici un gînd nu prinde formă. Fotoliul Baroni îi face un semn prietenos. Antipa stinge țigara într-o strachină smălțuită, dînd la o parte, cu mucul încă aprins, un cotor de măr și o coajă de portocală. În rafturile înguste cărțile se înșirau tăcute, nesimțitoare. Se poate spune așa fiindcă nu o dată din cotoarele lor oarbe se desprinde o emanație ciudată în fața căreia omul se simte lipsit de apărare. Un caraghios orbecăind printre litere. După cum altă dată intervenția lor era pozitivă și, chiar așa cum se învață la școală, plină de speranță și încredere. Cînd ai să citești toate cărțile astea ? Poate niciodată. Dar ele pot fi cărămizi sau cuburi de piatră și pot fi zidul unei cetăți în care, cine știe cum, ai putea fi stăpînul. Dormi. Pregătește-ți veghea.

17

Dar se trezește în propriul lui urlet ca într-o pîlnie uriașă. Nu sînt vinovat, striga, nu eu am făcut, nu eu, nu sînt vinovat, iată-l, acela, el a stricat totul, cel care fuge printre chiparoși, acela, nu eu, eu nu sînt vinovat, nu, nu, nu...

Felicia stă în ușa deschisă. Mirată? Speriată? Antipa zîmbește în adîncul fotoliului Baroni. Părul i se încîlcește pe fruntea asudată. Am visat, spune el. Dracu să mă ia, era urît de tot, tocmai se pregătea să mă pedepsească în locul unuia care fugea

printre chiparoși, spune Felicia

chiar așa, rîde Antipa, ceva urît de tot, rău și urît, dar tu ce faci aici?

ai visat, spune Felicia. O răutate ascunsă, neașteptată în glasul ei.

Dar ce faci aici?

Dispar, spune Felicia.

Pisica de Cheshire, spune Antipa.

Ușa se închide. Felicia dispare, dar zîmbetul acelei minunate pisici, care se păstra încă în văzduh în timp ce capul ei dispărea treptat, nu se vedea.

Felicia, strigă Antipa. Se aude ușa de la intrare, limba broaștei Yalle retrăgîndu-se în lăcașul ei și gura femeii: cobor, mă întorc îndată...

Eromanga latră în balcon, zgîrîie ușa cu laba. Antipa se ridică încet din fotoliul Baroni, deschide ușa. Eromanga își freacă urechea lată căzută, acoperită cu păr strălucitor de glezna lui. Ea o fi crezut că am visat vreo muiere și că printre chiparoși veneau eunucii cu iataganele. Căţelușa Eromanga se strecoară printre picioarele mesei, ocolește un scaun cu spătar, se strecoară sub un raft. Bătrînul August pălărierul vorbindu-i celuilalt Antipa, tatăl: nu fi îngrijorat. Se înțeleg de fapt bine, timpul va face din ei o pereche de aur. Ea are dreptate, dar și el are dreptate. Între ei nu încape un fir de păr. Și la urma urmei nici nu știi nimic sigur, numai ți se pare, ce știi tu? Băiatul meu cel mare a pățit-o mult mai rău. Nu i-am dat sfaturi, greșește el fără mine mult mai frumos și mai pe înțelesul lui. Atîta i-am spus: ai răbdare. Îl știi, veterinarul. El și animalele lui trăiesc pe o

planetă fericită. E un băiat cumsecade dar nu-mi vorbește decît de însămînțări artificiale și de îmbunătățirea raselor autohtone. Dar este mai iubit decît Cezarul. Cînd îl văd animalele, chiar și cele mari, fac o turmă cîte sînt la un loc, îl bagă între ele, îl scot în față, îl ascultă, încît am văzut astrele trimițînd lumina lor pe urmele lui, prin grajduri, prin cotețe. Sînt caraghios dar gura mea spune adevărul. Nu te amesteca. Lasă-i așa cum sînt. Nici nu-i poți schimba. Gură de aur, spunea bătrînul Antipa.Treci sîmbătă pe la noi, spunea celălalt, încă n-ai mîncat din budinca de pesmet. Cînd o să tragi o dată pe nas aroma budincii ăsteia lumea se va zidi din nou. Vorbește August. Acum te cred, spune tatăl Antipa, dar cînd sînt singur, cînd nu te aud vorbind, nu mai ai nici o putere. Sînt din nou singur și am un fiu și pentru viața lui tremur și mă înspăimînt. Și bătrînul August pălărierul : vino și gustă budinca asta.

Deschizînd ușa, să intre cățelușa de pe balcon, Antipa răspunde glasului femeii. Îhî, strigă el și repetă : îhî. De multă vreme se înțelegeau numai prin pauzele dintre cuvinte și în locul lungilor explicații de altădată, care prin ordinea lor desăvîrșită te fereau de spaimă și singurătate, apăreau sunete scurte abia articulate. Dar nu era rău, sau nu se știe dacă vreunul din ei se gîndea că nu e bine. Ea se pregătea să treacă pragul, peste halatul de bucătărie avea aruncată între umeri o jachetă subțire. Se întoarce, stătea acum în fața lui. El, privind-o de jos, din fotoliul Baroni.

Joc. Carnaval. Farsă. Oul de gheață al singurătății, cărțile care umplu rafturile și te învață cum să trăiești. Urletul caraghios și înfricoșător al speranței și încrederea care are forma unei tigăi cu coadă în care se frig jumările, și mirosul ceaiului de tei în care o mînă născută din văzduhul bucătăriei învîr-

teşte o linguriţă sclipitoare... (cuvinte scrise de Antipa sau Viziru, greu de descifrat, pe o bucată de hîrtie verzuie).

Te-ai şi întors? întreabă Antipa.

Am stat mult? face Felicia.

Destul ca să fiu îngrijorat, spune el.

Am trecut prin mari primejdii, spune ea. Am scăpat ca prin urechile acului.

Un ac? întreabă el.

L-am căutat într-un car cu fîn, spune ea.

Dar bine că l-ai găsit, spune el. Să nu-mi spui că a fost uşor. N-am să te cred.

Nici n-a fost, spune ea.

Ei rîd amîndoi. Hohote de rîs. Căţeluşa Eromanga scoate capul de sub raft. În gluma lor se amestecă zgomotul greu al unui buldozer oprit în mijlocul străzii. Pocnete şi duduituri înfundate. Un mic cataclism citadin, ar spune Paşaliu. Pînă la ei ajunge mirosul uleiului ars, izul usturător al motorinei.

Felicia nu mai rîde. Ar trebui un aparat de filmat. Faţa ei să fie adusă în prim-plan, şi o actriţă cum a fost pe vremuri Hepburn. S-ar vedea că Felicia este o femeie de treizeci de ani, măritată de opt. Fără copii. S-ar vedea că speranţa ei este veşnic bîntuită de neîncredere, asta ar fi uşor de văzut. S-ar mai putea vedea că iubirea care ţîşnise cîndva dintr-o sămînţă necunoscută sălăşluia în sufletul şi în glandele ei şi atît cît putea străluci spiritul ei, numai în iubire strălucea. Cu toate acestea, neîncrederea făcea din ea un judecător aspru pe care nici moartea şi nici nebunia nu l-ar fi putut îndupleca. Dar ar putea veni cineva să spună: acestea sînt vorbe. Ei, doamne, sigur că multe ne rămîn ascunse! Nimeni nu ar şti însă că în această clipă Felicia se gîndeşte la o poveste citită de mult, scrisă de un scrii-

tor despre care nu știa mai nimic și nici nu voia să știe, un om numit Strindberg. Acolo, un bărbat, tatăl mai multor copii, după ce trăise zece ani de zile împreună cu femeia lui, el un bun gospodar, ca o ființă credincioasă și umilă, căpătă o slujbă mai înaltă care îl îndepărtă, pentru prima oară, un timp mai îndelungat de casă. Domestica lor cunoscuse pînă acum cea mai deplină monotonie. Despărțirea a fost vag duioasă deloc dramatică, el era numai necăjit că trebuie să-și sacrifice tabieturile, de fapt, oboseala celor doi devenise un fel de virtute a familiei. Prima zi petrecută în afara casei este neașteptat de odihnitoare. Dar vine seara, lucrurile pe care le descoperă în valiză îl umplu de neliniște și înduioșare. În seara a doua îi scrie nevestei o scrisoare. Iese o scrisoare de bărbat tînăr îndrăgostit pînă peste cap. Răspunsul îl așteaptă cu sfială și rușine. Dar răspunsul este pe măsura așteptării lui, și iată cum în capul Feliciei, într-un fel ciudat, de neînțeles, se ivesc chiar cuvintele pe care le citise odată cu destulă nepăsare și ea le crezuse uitate : ...și din duhoarea bucătăriei, din larma odăii copiilor se înalță un cîntec limpede și răsunînd frumos, calm și neprihănit ca întîia iubire... Tonul scrisorilor una-două pe zi, devine paroxistic, caraghioslicul capătă intensitatea sublimului. Bărbatul întinerește. Apare între colegii lui spilcuit, este bănuit că are vreo fetișcană pe aproape. El își termină treburile, se va întoarce acasă. Dar printr-o scrisoare pasionată, el își cheamă nevasta undeva într-un loc în care să fie două zile singuri, bineînțeles acolo unde se întîlniseră pe vremea cînd erau logodiți. Dar în minunata insulă Waxholm, idila lor se sfîrșește în grotesc. Somnul pune capăt mesei lor bogate. În fraze banale bărbatul încearcă o demonstrație : cuplul a trecut în familie, iubirea este acum un tot calm și difuz. Cuvinte care

nu pot ascunde umilința, furia, disprețul. Întorși acasă la ei însă, lumina domestică se dovedește atotcuprinzătoare. Caraghioasă dar nu lipsită de îndrăzneală. O minciună nu se salvează prin altă minciună. Un adevăr nu poate înlocui alt adevăr. Cuvinte, dar ce punem în locul cuvintelor? Spaima mocnește în același sîmbure cu speranța. Dar în ce pămînt încolțește sîmburele ăsta? Chiar povestea asta trecea acum nevăzută de nimeni prin mintea Feliciei. Și cum se chemau oare cei doi? Parcă Axel și Lilly. Acest Strindberg! Poate cu el însuși s-o fi petrecut asemenea ispravă, în țara lui de la miazănoapte...

Rîsul lui Antipa se mai auzea din fotoliul Baroni. Felicia se retrage încet, închide ușa fără să facă vreun zgomot. Antipa clipește, întinde mîna. Încerca să ajungă marginea mesei. Acolo era un pachet de țigări. Reușește. După ce trage adînc un fum, întreabă: nu mai ești aici? O mînă atîrnă nemișcată peste marginea înaltă a fotoliului. Antipa simte botul umed al cățelușei Eromanga și limba ei aspră, îngustă trecînd ușor peste degetele lui.

Se ridică, alege o carte din raft. Răsfoiește la întîmplare fără să vadă semnele tipărite. În timp ce o așază la loc, un cinci roman pîlpîie în capul lui, vreun apel batjocoritor al cărții pe care o ținuse în mînă. Colonii de pete roșietice îi apar pe gît. Furie în gîtlejul uscat. Unde dracu umblă și muierea asta a mea? Mi-e foame. Am mai auzit sloganul cu masa pe apucate în ajun de sărbătoare. Ce sărbătoare? Începe să alerge. După cîteva sute de metri își găsește ritmul. Cursa trecea printr-un mare oraș văzut la televizor. Trebuia să cîștige. Renunță după trei kilometri. Era în bucătărie acum. Focul încetinit în arzătoarele de gaz. Vasele pline pe masă, pe jos, vasele goale în rama din perete, smalțul verde albastru vișiniu, lumina pașnică a capacelor mari și

mici, un ibric cu coada strîmbă, două oale de lut cu-lapte prins, frigiderul cu numele ursului polar, pie-tenul copiilor, Fram, mirosul încăperilor în care se găteşte, mirosul atîtor bucătării prin care treci din copilărie pînă la bătrîneţe, aici unde stăpîna casei îşi petrece viaţa ei de stăpînă începe de fapt mirosul casei şi aici este casa, burta flămîndă, lacomă (sub pămînt, cînd ajungi la locul tău veşnic, este un mare păcat că nu poţi auzi bubuitul înăbuşit al burţii tale umflate care crapă, primul semn că în sfîrşit reintri în marele ciclu) este o parte şi în acelaşi timp casa întreagă după cum patul sau masa sînt ele însele şi în acelaşi timp casa întreagă. Antipa împinge în gol fereastra deschisă pe jumătate. Ai putea arunca totul în cîteva minute, dacă ţi-ai da puţină osteneală. Zgomotele străzii năvălesc cu putere, umplu încăperea. Ziua începe să scadă. Era vară sau primăvară, aerul cald făcea să vibreze lumina. Dar era iarnă. Iată, întunericul vine îndată după mijlocul zilei.

Aplecat deasupra ferestrei, Antipa primeşte în nări aburii ciorbei pusă la răcit pe pervazul de dedesubt. Acolo era tot o bucătărie, mai sus şi mai jos altele. Ordine. Scară peste scară, balcon peste balcon, closet peste closet, sute de ferestre, linii drepte, unghiuri drepte, cuburi, romburi, paralelograme. Dar parcă venise aici pentru mîncare. Îi era într-adevăr foame? Ruşinea naşte în el o furie neputincioasă. Felicia va trebui să te găsească mîncînd şi tu o vei asculta umilindu-se, cerîndu-ţi iertare. Ţi-ai luat singur dar nici n-ai prea avut ce, cu toate că în oale fierb carnea şi zeama, sînt vinovată, şi tu să mesteci, să nu te uiţi la ea. Eşti supărat. Poate vei scoate şi un urlet mic de fiară domestică jignită... Şi acum un moft: buna Felicia, femeia răbdătoare şi plină de iubire, va trebui să-i cumpăr ceva, un obiect mic şi nefolositor, iettin care o va face fericită. Mila ei

față de tine este nimic pe lîngă propria ta milă față de tine însuți. Caraghioslîc în care durerea poartă tichie cu clopoței. Lacrimi adevărate curg pe obrazul lui Antipa. Boala lui din vara trecută, cu durerile ei adevărate și inventate, convalescența cu toane, umbra înspăimîntată a Feliciei lîngă pat. Teama lui cumplită, o, de data asta *adevărată*, spaima de boală și, iată, moartea lui la care slujește un popă cu joben și tricou de marinar sub patrafir, obrazul vopsit în alb și roșu. Tăind o felie de pîine, Antipa lovește cu cotul toarta unei cratiți, cratița dă peste un ibric plin cu ceva cafeniu, vîscos. Ibricul nimerește în același timp două pahare, Antipa sare să le prindă, nu reușește dar, în salt, atinge cu capul polița cu vase goale, vasele se rostogolesc, țopăie cu mare veselie, așa că nimeni nu mai aude cum se sparg paharele deodată e liniște, se vede orezul cum se scurge tăcut dintr-o farfurie răsturnată, un norișor de făină plutește sub tavan, ca un cîntec de greier se aude acum pocnetul smalțului în vasele tăcute și numai dumnezeu știe cum deodată frigiderul izbucnește în flăcări, pesemne din cauza unei cozi de pește afumat ajunsă în congelator.

18

Se petrec cu mine (scrie judecătorul Viziru — caietul al 4-lea) lucruri de-a dreptul neverosimile. *Aud* și *văd*, vreau să spun că îmi dau seama că aceste simțuri există și lucrează cu o putere neobișnuită, tot așa cum o boală ascunsă în ficat sau în piciorul stîng te face deodată să simți cu neliniște și îngrijorare că ai un ficat care trebuie să semene cu maiul întunecat al porcului, așa cum îl vezi pe butucul măcelarului, și un picior înfipt în partea stîngă a bazinului.

Pînă și acest gînd care îmi trece acum prin cap, și eu îl scriu, mă umple de o bucurie tulbure și necunoscută. În mine trăia un străin care s-a arătat tîrziu? Bunăoară acum cînd scriu: cuvintele mă umplu de o viață necunoscută, lumea se schimbă, îmi uit datoriile, alte speranțe mă animă. Niciodată n-am avut o părere prea bună despre mine. Cînd stăteam, împreună cu Antipa și ceilalți, la cîrciuma lui Moiselini din Dealu-Ocna, nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap să spun așa: trenul pe care îl aud acum fluierînd (casa în care stau acum la Albala este aproape de linia ferată și iată scriind *asta*, o poftă caraghioasă și greu de stăpînit mă face să vreau să spun totul despre casă, o simt, o văd, despre cei care au stat și vor sta în ea, despre mirosurile și zidurile ei, despre trenurile pline de oameni sau cu mărfuri, ce fac oamenii care dorm și gîndesc în cușetile din vagoane, ce abur misterios emană mărfurile sigilate și restul) trenul ăsta este un tren. Un fleac, se înțelege, dar fleacul ăsta deschide în ființa mea o lumină nouă și în loc să mă umilească, mă face să țopăi de bucurie. Poate vedea oricine cum sar bulgării de pămînt de sub călcîiele mele. Într-o zi, în urmă cu șapte ani, la obișnuința noastră *ieșire* de la prînz, Antipa cumpără un loz în plic. Șase lei, înăuntru putea fi o avere. El rupse plicul dar nu desfăcu lozul. Uite, spuse, acum pierd o mașină. Și cu bricheta dădu foc hîrtiei împăturite. Hîrtia arse bine, nu rămase decît un vîrf de cuțit de cenușă argintie. Gata, am pierdut-o, a zis Antipa. Ești un prost, am rîs, n-ai pierdut decît șase lei. Înainte de a uita întîmplarea, atunci, l-am privit cu milă. Avea o minte ușoară, i-ar fi stat bine cu poale lungi. Dar acum din adîncul memoriei mele țîșnește vie întîmplarea asta. O, cîtă dreptate avea Antipa. Într-adevăr pierduse o mașină și nu-i păsa. Gluma pentru el

era totul. Sînt sigur că acolo era o mașină și am și dovezi : prea a ars bine hîrtia, cu toate că era bine împăturită (prea n-a rămas nimic, s-a aprins ca o bucată de celuloid, a ars într-o clipă). Trăiesc atît de intens acest *aud* și *văd* încît înțelesul lor rămîne departe în urmă și nu-mi trebuie. Mă opresc și contemplu cuvintele scrise. Un fluture de noapte zboară greoi ca un liliac, lovește perdeaua gălbuie și, curios, nu caută becul aprins ci colțurile întunecate. Miaună prelung o pisică în podul întunecat al casei unde ziua lucrează funcționarii de la serviciul silvic. Paznicul de noapte aruncă zvrrrr cu o scurtătură de lemn, pesemne, în ușa podului. Îl aud înjurînd. De ce ?

Scriu toate astea fără grabă. Mă gîndesc : să poți scrie ce-ți trece prin cap, să nu cenzurezi nimic, să faci un colos de cuvinte, ceva cu Sfinxul sau Golemul pe care nici vîntul deșertului, nici o formulă magică să nu le poată distruge. Să poți spune, chiar și fluierînd cu mîinile în buzunare : ceva statornic, definitiv, nimic provizoriu. Cu toate că un gînd care contrazice totul se ivește : oare eu însumi n-am pornit pe drumul ăsta dintr-o glumă ?... Da, îmi spune deodată Antipa și îl văd lîngă mine, fața mai lungă decît i-o știam, rînjetul lui care de fapt întotdeauna a fost un fel de zîmbet de o obrăznicie plină de farmec care-i făcea pe mulți să spună despre el : un măgar simpatic. Asta în ciuda părerii generale că ar fi fost timid și crispat. Dar glasul lui era poruncitor, nu i-l cunoșteam : grăbește-te, ai uitat că ai un contract ? Mai stai, am strigat, noaptea este plină de plăsmuiri. Nu există nici un contract, acum știu, am strigat și mai tare, am să mă întorc la familia mea, dau dracului toată aiureala asta. I-am văzut fața, gîtul, urechile, acoperite de o sudoare verzuie. Fluturele mare și greoi pierind. Antipa clătina capul, o liniște neînduplecată : nu, l-am auzit, te vei grăbi,

vei face tot ce ai scris aici că faci. În mîna lui fosnea hîrtia pe care o iscălisem amîndoi. Nu l-am văzut venind dar acum îl vedeam cum pleacă. Ieşi prin peretele opus celui care dădea în odaia veterinarului. Am sărit de pe scaun. Eram lîngă perete. Palma se lipi de zidul rece. Era umed acolo unde palmele, mele erau ude, sudoarea izvora încet din linia vieţii şi morţii.

Asta era : toropit de căldură (din cauza caniculei de peste zi, nopţile erau vîscoase, înăbuşitoare) şi oboseală, căutasem răceala peretelui. De unde rece, cînd o zi mare de vară soarele bătea chiar în zidul ăsta ! Apa era mai bună. Mi-am pus capul sub robinetul din chiuvetă. Apa era călduţă dar curgea cu putere şi făcea un zgomot plăcut.

Dar cînd îmi scot capul de sub şuvoiul de apă, văd o lumină spălăcită în ferestruica de la baie. Ei, drăcie, am intrat la miezul nopţii şi de atunci mă tot bălăcesc aici ? În timp ce îmi frec părul ud cu prosopul, intru în odaia mea. Lumina mare a zilei. Soarele era încă dedesubt dar nu prea adînc. Sting becul. Nu scoate fum. Pe masă, un teanc de hîrtii scrise. Scrisul meu, litere mai strîmbe, mai lăbărţate, parcă legate între ele de o frică nelămurită, uneori doar două-trei cuvinte pe un rînd, nici o ştersătură însă, din ce în ce mai repede, un adevărat galop, o fugă care nu poate sfîrşi decît în sufocare, dar nu încape îndoială că *eu* am scris hîrtiile astea. Da, este scrisul meu. Iată un *z* care seamănă cu *f* şi un *a* care aduce cu *v* : încă din prima clasă de liceu, profesorul de caligrafie mă admonesta pentru asta, dar nu i-a mers. Deschid fereastra. Lumina creşte. Este încă linişte. Nu se poate vorbi de răcoarea parcurilor pe căldura asta, dar o mişcare a aerului se simte, o boare, o adiere. Aud muzică de marş : un aparat de radio în spatele unei perdele care filfîie într-un balcon, blocul

de alături. O mînă albă scutură o cîrpă verde. Mă întorc la masă. Multă hîrtie scrisă în noaptea asta. Cum se spune, am avut spor. Nu simt oboseala, mai mult un fel de energie vibratilă răzbate pînă la suprafaţa pielii, în mintea mea este ordine şi în trup mulţumire. Semne ale unui somn bun. Somn? Pot revedea în linişte ce am scris.

Dar ce se întîmplă? văd litere, cuvinte, rînduri. Nu văd însă nici un înţeles. Nimic nu se leagă. Din cînd în cînd numele lui Antipa şi numele nevestei lui, Felicia. Chiar şi numele blestematei Eromanga, căţelușa caraghioasă inventată de Paşaliu şi numele lui August pălărierul, bătrînul cadiu. De ce cadiu? O învălmăşeală de cuvinte ca o uriaşă movilă de gunoi. Nimic. Răbdare, Vizirule, spunea Jehac, fostul procuror-şef de la raionul Ocna, pe cînd eu, cu capul plin de glumele studenţeşti eram numit la tribunalul raional. Cel mai tînăr magistrat din raionul nostru! Răbdare, Vizirule, noi trebuie să căutăm cu multă răbdare vina omului. Tot omul este vinovat, Vizirule. Omul greşeşte, Vizirule, şi noi trebuie să vedem cît de mare este greşeala lui. Şi s-o pedepsim, Vizirule. Nu există nevinovaţi pe lumea asta, Vizirule! Vizirule! Era un om scund, cu un gît puternic şi părul aspru, des, întunecat. Se purta tuns scurt, îşi trecea mereu palma în răspăr. Făcea asta cu o plăcere vădită care îmi rămînea neînţeleasă. Poate tăria firului, desimea, luciul simţit în pielea palmei îi dădea siguranţa unei sănătăţi inepuizabile. Avea cea mai blîndă privire din cîte am văzut la un om. Era printre puţinii magistraţi de carieră care fuseseră păstraţi în noul aparat. Făcea, dacă se poate spune aşa, figură pitorească în tribunalul popular.

Asesorii populari aleși dintre lucrătorii de la depoul C.F.R. și de la mica fabrică de tricotaje din oraș, îi spuneau *domnu* Jehac. Într-o anume împrejurare, venise în tribunal secretarul cu propaganda de la regiunea de partid. Eram în aceeași încăpere : Jehac, secretarul, căpitanul de miliție care întocmise dosarul și eu. Se discuta. Tovarășe procuror, tovarășe secretar, tovarășe căpitan. Secretarul se ridică și iese. Căpitanul se schimbă la față, mierea umilinței i se scurgea pe bărbie. Îl privea cu mirare și frică, eram de cîteva luni la Dealu-Ocna, și nu uit, era anul 1956, acestui ofițer i se spunea Dulăul, știți, se precipită el spre Jehac, iertați-mă *domnu* Jehac, dar cu tovarășul secretar de față, spun și eu *tovarășul* procuror, iertați-mă. Rîsul mare a lui Jehac, privirea lui blîndă, luminoasă, rîsul încetînd brusc și vorba spusă fără dușmănie : boule. Și apoi secretarul revenind în încăpere și Jehac, glasul lui calm neschimbat : tovarășul căpitan tocmai spunea... Procurorul Jehac. Avocații ? spunea el, niște lingăi, hoți de drumul mare, limbuți în slujba vinovatului, ei sapă la temelia legii. Țăranii ? niște sabotori leneși și pușl pe furtișaguri, ei cunosc numai legea lor țărănească. Funcționarii ? chiulangii și ciubucari, freacă toată ziua cu spatele soba de teracotă și frig slănină și debrețin pe cărbuni, tot în soba asta, de la nouă la unsprezece cît ține la ei gustarea, legea lor este scrisă în buletinul pronosport. Ăștia de la depou ? Păi nu te uiți la ei, Vizirule ? ! O turmă care se crede plină de drepturi. Datorii nu mai are. Te calcă în picioare în autobuz, salopetele lor jegoase, și dacă nu-ți convine, îți strigă ei, cum-

pără-ţi maşină mică, noi venim de la lucru. Fii atent, Vizirule, în faţa pedepsei toţi egali. Eu sînt legea. De ce crezi că mă păstrează *ăştia* pe mine care am fost tot ce sînt azi şi pe vremea burgheziei? Fiindcă eu sînt legea ! Eu am dat pînă acum Vizirule, peste o sută de mii de ani. Vîrsta omenirii Vizirule, aici la Ocna şi în vreo alte cîteva orăşele. Eşti tînăr, învaţă, fii tare, găseşte vinovatul, Vizirule. Caută-l cu răbdare... dar mai mult decît pe ceilalţi îi dispreţuia pe judecători. Slujbaşi, spunea el. Legea există peste ei şi nici un om nu este destul de înzestrat pentru a putea fi imparţial. În loc să găsească vinovatul, ei se căznesc să fie imparţiali. Sigur, Vizirule, eu vorbesc de un principiu, nu mă gîndesc la bietul judecător Ferfela din parohia noastră, nu la el, săracul, el stă pe scaunul de la mijloc şi face pe el cînd braţul meu întins se îndreaptă spre vinovat.

Dar de ce tocmai acum, procurorul Jehac? Pentru ce eram eu atunci, el mi se părea însuşi strălucirea îngheţată a legii. Era dur şi incoruptibil, biata mea inimă studenţească bătea cu spaimă şi admiraţie. Avea o familie despre care vorbea cu duioşie. Doi copii. Nevasta lui arăta ca o doamnă, părul cărunt dar faţa tînără, gînditoare, un mers liniştit şi grav, la Ocna era o apariţie neobişnuită, poate mai bine aş spune : nepotrivită. Îmi spuneam : omul ăsta nu poate greşi, ceilalţi greşesc fiindcă ei sînt haosul. El este ordinea. Vizirule, îmi spunea, ia bine seama, eşti ochiul lui Dumnezeu, Vizirule. Aveam douăzeci şi patru de ani, o, doamne, întindeam dimineaţa mîna prin fereastra deschisă, rupeam o creangă de liliac şi o puneam în cana smăl-

ţuită în care, seara, proprietăreasa îmi aducea lapte bătut de la chioşcul ţinut de fiul ei mai mare, în apropierea cazărmii pompierilor. Dar de ce Jehac !...

Răbdător cercetez foile, diavolul şi-o fi băgat coada între cuvintele scrise şi le-a amestecat, ba chiar cu copitele lui despicate o fi jucat uite-aşa, tănănica, printre vorbele astea ! Nici el nu le-ar mai putea descurca. Poate vreo babă de sub talpa iadului. La lumina zilei spaimele nopţii par caraghioase. Un cîine mare cenuşiu stă nemişcat pe terasa blocului din stînga ferestrei mele. În spatele lui se ridică încet soarele. Fie binecuvîntat ! Dacă mi-ar spune altul nu aş crede : dar iată, în toată învălmăşeala asta, înţelesul se ridică din adînc. Este elătinător, lunecos, în lumina zilei să desface dintr-o dată în cele şapte culori fundamentale. Răbdare, Vizirule ! Dau la o parte cu grijă grămezi de cuvinte nefolositoare. Nu greşesc dacă spun : o duhoare caldă, înăbuşitoare se ridică din ele. Nu beau, nu mănînc. Sudoarea ţîşneşte din izvoarele ei ascunse. Canicula încinge zidul casei, trebuie să fie mijlocul zilei, nu aud zgomote, nu văd mişcare. Animalele domestice zac în umbra fierbinte. Oamenii ? Mă micşorez, descresc, mă scufund în somn ca o moluscă în propria ei substanţă gelatinoasă.

Cînd mă trezesc se înserează. Norii întunecaţi atîrnă deasupra oraşului. Vom avea ploaie şi furtună. Pleoapele îmi sînt grele, faţa unsuroasă, gura coclită. Aprind lumina. La primul cîntat al cocoşilor mă ridic de la masă. Înşelăciune. Nici vîntul, nici ploaia nu au coborît pe pămînt. În cerul negru pîlpîie o stea. Înţelesul nopţii trecute stă în cele 593 de cuvine despre Felicia. Tot ce am putut scoate după ce diavolul s-a amestecat în lucrul meu. Aşadar, spuse de mai mulţi, auzite de mine, împrăştiate de necuratul. Rescriu într-un stil neutru şi cînd spun asta

văd, nu știu de ce, o insectă înghețată într-un bulgăre de chihlimbar :

...în podul unde se uscau rufele, Felicia se așează pe o ladă goală răsturnată într-un colț. Pe frînghii lungi încrucișate, atîrnau cearceafuri mari albe, prin ferestrele oblice din acoperiș venea o lumină verzuie. Un șoarece trecu smerit și fără grabă pe pardoseala de ciment, lunecă, muchia peretelui îl înghiți treptat. Felicia l-a văzut cu două ore în urmă pe Antipa într-o cofetărie, nu era singur. Un bărbat cu o barbă roșcată, tăiată scurt, stătea la aceeași masă. În rest, cofetăria era goală. Felicia s-a oprit lîngă vînzătorul de ziare, a răsfoit îndelung o revistă ilustrată, supraveghind în acest timp prin marele geam de sticlă masa celor doi. Antipa stătea cu spatele spre vînzătorul de ziare. La un moment dat a făcut o mișcare ca și cum ar fi vrut să se întoarcă. Destul pentru ca Felicia să dispară. Bărbatul necunoscut din fața lui stătea nemișcat. Ce căuta Antipa acolo ? Cine era celălalt ? O, Felicia știe. Este vorba desigur despre o femeie. Cu aceeași solemnitate, un aer grav, caraghios, artificial dar la fel de neliniștitor ca și atunci cînd ai vedea însufleţindu-se, mișcîndu-se în tăcere și fără țintă manechinele despuiate într-o încăpere uriașă: astfel stăteau cei doi în cofetăria din Albala. Felicia se ridică, și acum se plimba printre cearceafurile ude, bine întinse pe frînghie, adînc foșnitoare la atingerea umerilor ei. Albul adînc sufocant al pînzei ude. Dacă vîntul ar bate în ea. Felicia știe. Minciuna lui Antipa este pură ca și sufletul copilului pe care Felicia nu l-a născut. Toată povestea cu bărbatul cu barbă roșcată este un truc, o formă a minciunii lui Antipa. Ce a văzut ea este ceea ce i-ar fi spus Antipa dacă ea l-ar fi întrebat : unde-ai fost acum două ore. O, adevărul este altul Felicia îl cunoaște. Adevărul este acela că Antipa

este minciuna. Dacă Felicia ar căuta fapte, cu siguranţă că le-ar găsi uşor. Dar ea nu are nevoie de aceste fapte, *dovezi*. Ea *ştie*. Şi pentru ca iubirea ei să rămînă nestinsă ar fi trebuit ca Antipa să moară. El, mincinosul, a văzut iubirea femeii în toată strălucirea ei orbitoare. Era un martor primejdios. Şi pentru ca iubirea să rămînă pură şi neîntinată era nevoie de moartea lui. Numai aşa fiinţa ei omenească s-ar fi eliberat. Şi liberă de orice constrîngere, netulburată de micile lui înşelăciuni, ea şi-ar fi putut iubi în linişte iubirea. Datoria bărbatului se împlinise ; el făcuse să se nască în sufletul femeii iubirea. Atît. Iubirea ei făcea să palpite universul ca o inimă vie. Dar bărbatul era acolo, minciună şi laşitate. E acelaşi lucru dacă ar trăi despărţiţi. Dacă el ar fi viu, oricît de departe ar sta de ea, ar fi la fel de primejdios. Mort însă, el ar slăvi într-adevăr iubirea. Cuprinsă de spaimă şi ruşine, Felicia se mişca în încăperea unde, ca nişte cortine ascunzînd pe rînd cele cîteva acte ale farsei, marile cearceafuri atîrnau nemişcate. Ea vru să fugă, pînzele ude căzură peste ea, încercînd să scape se înfăşură tot mai mult în valurile lor. O, Antipa, strigă ea şi nimeni nu o auzi, te iubesc şi nu vreau altceva decît să te ştiu lîngă mine şi iată cum nebunia îmi întunecă fără veste mintea şi-ţi vreau moartea. Nu, nu, nu. Iartă-mă. Fii viu şi lîngă mine. Treptat se linişti. Ieşi încet din cearceafurile ude, pe rînd mîinile şi picioarele ca dintr-un giulgiu, ruşinea se ascunse în adîncuri. Nu o văzuse nimeni, aşadar ruşinea nu exista. Pe cînd cobora scările, un zîmbet ciudat şi străin cuprindea faţa femeii...

19

Cu grijă, Antipa se adună la loc. Bucată cu bucată, o mînă, un picior, un nasture. Cînd, în sfîrşit, îşi

găsește capul într-un coș de papură, printre cartofi și morcovi zbîrciți, Antipa simte vîntul. Izbită cu putere, fereastra se sparge în muchia zidului, cioburile izbucnesc într-un jet strălucitor. Gustul umed și sărat al bălțăreților. Acum, jumătatea de sus a lui Antipa stă suspendată prin rama ferestrei deasupra străzii. Era într-adevăr vîntul bălților dar venea cu furia unui vînt polar. Poalele femeilor se umflau. Fleacurile colorate care le acopereau capetele zburau în toate părțile, mîinile se mișcau orbește de la poale la cap, dar țipetele care urcau din zgomotul confuz al străzii păreau vesele. Vîntul era stăpînul lumii. Dintr-o căruță trasă de doi cai roșcați, un țăran cu cojoc și căciulă neagră zboară prin văzduh și se duce, iar femeia de lîngă el abia are timp să apuce hățurile cailor turbați de vînt. Dar și ea este smulsă, ridicată, răsturnată și iat-o cu poalele în cap, suspendată la capătul hățurilor ca în vîrful unei prăjini. Cine nu a văzut la iarmaroc o femeie legănîndu-se într-o barcă roșie sau galbenă, balansul tot mai larg pînă ce barca ajunge sus și rămîne o clipă deasupra, înainte de a trece *dincolo* în strigătele mulțimii? Dar nimeni nu are timp să vadă picioarele groase și albe ale țărăncii, nici lărgimea pîntecului ei acoperit cu o cîrpă vineție. Cine știe cum, ea nu piere, cade la loc în căruță, caii care rămăseseră împietriți în vermuiala străzii pornesc brusc, mînați de un diavol cu chivără verde.

Cum stăteau cei doi copii în mijlocul străzii și pocneau din bice și nimic nu li se întîmpla? Dintr-un balcon plin cu lucrurile casei în care se văruiește, își ia zborul un sul mare de plastic pe care vîntul îl desfășoară deasupra străzii, îl urcă tot mai sus. Zboară frumos, marginile lovite fără întrerupere, mijlocul unduind blînd, culorile vii fac ape și umbre. Pare să aibă o direcție, un scop. Pînă cînd vîntul

îl rupe cu violență, bucățile inegale se împrăștie în toate părțile, una cade în stradă, roțile grele trec peste ea, este tîrîtă în coada unei remorci, o clipă rămîne neatinsă, roți, copite, bocanci n-o nimeresc. Și același vînt o ridică iarăși, o izbește de colțurile blocurilor. Ajunge în scuarul acoperit cu mari băltoace în care fierbe spuma gălbuie. Niște copii se apropie și o privesc ținîndu-și cu mîinile hainele scurte spulberate de vînt.

Antipa se răsucește în fereastră, după cum vîntul mișcă lucrurile și oamenii. El este cocoșul de tablă din vîrful casei. În vîntul timpului el fluieră și se învîrtește. Gata să fie el însuși smuls, Antipa sare înapoi. Ghemuit în mijlocul bucătăriei, jos, pe linoleumul de culoarea oului de rață. Și un ou de rață rostogolindu-se klploook în piciorul mesei, și un boboc de rață ivindu-se din coaja crăpată, lumina lui aurie, țipătul scurt și aripile moi zvîcnind în vîntul bălților. Rămîne în urma lui doar mirosul apei întunecate din care ieșise. *Es ist eine alte Geschichte...* lamentațiile lui Pașaliu, nările lui înroșite de umezeala veșnică din adîncul lor. Antipa se ridică, scoate o țigară din sertarul dulapului. O aprinde. Prin fumul albicios, gura lui pare șireată, fruntea gînditoare. Vîntul continuă să străbată încăperea. Scurte spirale șuierătoare. Fumul se împrăștie înainte de a se desprinde de capătul aprins al țigării. Cum sună celelalte versuri? Din gura lui Pașaliu în capul lui Antipa, chiar și aburul gurii aceluia, tutun dospit vreme îndelungată în întuneric

...Doch bleibt sie immer neu
Und wem sie just passieret
Dem bricht das Hertz entzwei...

Pașaliu și șoapta lui disperată, înăbușită în nori groși de tutun: naționale și mărășești, adevăratul,

singurul tutun bărbătesc. Trebuie să mă salvez. Salvare înseamnă fugă de aici din Albala. Fugă. Ascultă... degetul lui ridicat pînă în dreptul ochelarilor fumurii și deodată un sughiț înfundat, pardon, spune el grav, un strănut apoi, și iarăși un sughiț, un strănut, o batistă mare albă nu are nici o putere, abia tîrziu vorbele lui se aud din nou grave, netulburate : este de natură alergică. Suflîndu-și nasul cu zgomot, privind apoi batista desfăcută în căușul palmelor, Heine este cel mai bun profesor de germană pentru mine. N-am adîncit încă studiul acestei limbi, dar sînt în perioada cînd mă cuprinde febra unui lucru serios pe care trebuie să-l fac. Încă un an-doi, pînă perfecționez engleza. Să stai întins în șezlong și să-l citești pe Winckelmann. Johann — Joachim. Dar pentru asta trebuie să fugi de aici. *Last but not least.* Am stat cinci luni la logodnica mea din Pitești. Are o casă plină de chiriași în Vatra Luminoasă, un sfert de oră cu troleibuzul pînă la Universitate, îți dai seama, ne-am putea muta și mîine dacă am avea unde să plasăm chiriașii...

Antipa și Pașaliu, într-o dimineață sau într-o seară, vara sau iarna, bulevardul Eliberării din Albala. Fost Regele Ferdinand, fost I. V. Stalin. Stradă largă, jumătate păstrînd vechea atmosferă patriarhală a orașului, clădiri mohorîte, cenușii și galbene, greoaie ziduri groase și nu prea înalte. Muchii puternice, balcoane cu stucatură jerpelită și grilaje subțiri de fier forjat. Fostul cinematograf Femina, hotelul Central, Poșta, Telefoanele, clădirea de forma unui tort cu cinci etaje în care se afla banca Pristoveanu, Cazinoul cu terasa lui de marmură și clubul Fortuna, castanii plombați pe trotuare, Grădina Publică. Cealaltă jumătate, privită din Piața Victoriei, fostă Averescu fostă Aurel Marcus : în față fostul Palat administrativ. O

sută de camere, scări masive, alte sute de ferestre înguste, un singur, larg balcon, terasă deasupra intrării principale și noua Casă de Cultură, mai înaltă desigur decît *Palatul*, fațada impunătoare sprijinită pe coloane, cupola sălii principale boltindu-se sub cerul provinciei, ar trebui să sugereze o căciulă, spuse arhitectul proiectant. Și de aici încolo clădirile noului stil : blocuri lungi și înguste cu patru și șase etaje, între ele turnuri cu zece etaje, scuaruri mici cu salcîmi și tuia, cîte o fîntînă arteziană aducînd cu o cazemată, beton și metal cromat, hotelul Traian, douăsprezece etaje, un perete îngust acoperit cu plăci de ceramică verzuie, strălucitoare și sus litere de bronz ca niște păianjeni uriași : Traian. Dar să intrăm într-o cofetărie sau la barul în formă de ureche, din parterul hotelului... Asta cu chiriașii ar fi o soluție dar vezi tu Antipa, cine îți dă o mînă de ajutor să-i scoți ? Pungași, trîntori, dar cine, spune-mi, spune-mi cine ? ! Știu : *hâtez-vous lentement*, știu, *mais* cine te-aude...

●

Antipa se apropie de fereastră. Vuietul vîntului crește în urechile lui. Felicia întîrzie ? Sau abia a ieșit pe ușă ? Limbile pămîntului în gura lui Pașaliu. Suferința lui e vie și adevărată dar este el mai puțin caraghios decît este ? Cum începe el din senin cearta cu vînzătorul de fructe, cuvinte grele, furie, pînă să-l audă pe omul îmbrăcat în halat de doc : dar nu cu dumneavoastră, cu domnul din față am ce am fiindcă... Atunci de ce te uiți la mine ? urlă Pașaliu, toți vă uitați la mine ! Nu m-am uitat la dumneavoastră. Apoi, cearta cu cel din spate și acela explicîndu-i că nimeni nu se uită la el. De ce să nu se uite ? izbucnește iarăși Pașaliu, ce eu sînt nimeni ? Scurtele

lui cronici în ziarul local despre concertele filarmonicii, despre cărțile noi, despre cinematograf, formulele lui despre paraziții anestetici și tribulațiile tantalice sortite funciarmente eșecului : citatele pe care le are în cap, în buzunare, în gură, în pumnii strînși. Cînd i se sparge un galoș, el spune : apa de ploaie și mai ales cea provenită din topirea zăpezii conține un procentaj de sodă peste limita admisă, la a cărui agresiune cauciucul sintetic fabricat la noi nu rezistă, drept care vom face o reclamație la uzina respectivă. Dopurile lui nemțești *antizgomot* pe care le pune în urechi atunci cînd citește sau scrie, păstrate în cutia lor originală, un tub de aluminiu ornat cu o emblemă în relief, ceva asemănător unui blazon princiar înconjurat de litere gotice. Insomniile lui și mersul lui zilnic, neîntrerupt pe străzile orașului. Este destinul meu, spunea el, eu mă mișc într-un lung coridor zigzagat, nu mi se întîmplă mare lucru, doar din cînd în cînd îmi lovesc un genunchi sau mă șterg cu umărul de colțul zidului însă merg mereu înainte, nu mă întorc, domnule... Și iarăși batista lui albă în care, după ce și-a suflat nasul, gemete horcăieli, el privește cu un fel de tristețe și mirare. Antipa stă în dreptul ferestrei, țigara arde în mîna lui nemișcată, focul se retrage cu iuțeală spre degetele îndoite. A, sigur, labirintul nu putea lipsi din lamentația lui Pașaliu cel care scrie articole despre (cum el însuși spune) stilul direct și francheța formelor, despre eșuarea falsului motiv prin care se încearcă transferul emoției în irațional...

Cu toate acestea trebuie să-l vezi : în unele dimineți, cînd ceața nopții acoperă orașul și măturătorii cu pufoaice și jambiere late trec în cîrduri tăcute purtînd pe umeri lungile lor stindarde de nuiele, Pașaliu alunecă pe sub zidurile caselor, pe lîngă gardurile de lemn, pe trotuarele înguste de periferie,

buruienile ivindu-se între pietrele late, și într-adevră coatele, genunchii săi poartă urme de tencuială cenușie de var sau praf de cărămidă.

Într-o zi, în urmă cu doi ani, către Antipa : îl cunoști pe Aristide, nu ? Ei, bine, ce crezi că-mi spune *à propos* de logodnica mea Pia Dănciulescu, știi ca și mine că e singura actriță de dramă din tot teatrul ăsta din Albala noastră, sîntem logodiți de trei luni și în curînd plecăm la București, ea va obține un angajament la Municipal. Dar, îți închipui, în meseria ei cu cine nu are de-a face, înțelegi, cînd este vorba și de o femeie frumoasă. Ei, bine, porcul de Aristide, spilcuit, uns cu toate alifiile, vine și mi-o toarnă pe un ton confidențial : știi, dragă Pașaliu, între noi n-a fost nimic, nu trebuie să te iei după gura lumii... Ticălos, parcă l-ar fi întrebat pe el cineva ? ! Pune-te în situația mea ! Ce puteam face ? Am zîmbit, se înțelege. Era singurul mod de a-l pune la punct. Un sugar, în buzunarul de la vestă poartă tot timpul la el o suzetă pe care maică-sa o opărește în fiecare dimineață. Fiindcă stă cu mama, un om ca el, treizeci de ani, maică-sa nu-l culcă pînă nu-i încălzește patul cu o cărămidă fierbinte. Iartă-mă acum, sînt grăbit, am de făcut niște drumuri...

●

Într-o covată de lemn, sub un ștergar țărănesc de cînepă crește aluatul. Antipa dă pînza la o parte. Mirosul de cocă dospită și carnea aluatului, gălbuie, puhavă. Antipa rupe o bucată, o bagă în gură. Elastic-dulce-acrișor, așa trebuie să fie pămîntul bine îngrășat din care cresc grînele. Ciobirile geamului spart sclipesc pe jos, ar trebui strînse, ar trebui să alerg la geamgiu, să-l aduc sus. Să-l vezi cum fixează sticla în rama de lemn, cum întinde chitul și să-ți amintești de băieții din strada Pál care mestecau chit, membrii Societății Chit. Un sentiment

cald, duios care treptat se schimbă în trufie. Fiindcă acum capul este plin cu întîmplarea din cîrciumă. Noaptea tîrziu. Stai la o masă cu Pașaliu. Nu sînteți beți, dar, cum se spune, bine făcuți. Cîrciuma se golește. Ca de obicei, tu, Antipa, asculți, Pașaliu vorbește. Ceva despre slăbiciunea noastră cea de toate zilele. Despre lașitatea noastră funciară, da, astfel vorbea Pașaliu : eu vegetez, eu am avut o tinerețe ingrată, m-am dezobișnuit să gîndesc singur. La urma urmei e atît de comod ! Fără să acționez vreodată, am fost sigur că nimic nu este prea greu pentru mine. Și acum nu mai îndrăznesc să mă apuc de ceva. Nu pot. Dar am un argument în favoarea mea : dacă nu încerci să știi cît poți, înseamnă că poți totul ! De altfel, dacă scap de aici și plec la București, sper în trei-patru luni, vei vedea... La masa apropiată izbucni o ceartă. Erau trei bărbați tineri, unul dintre ei, gîtul gros, vine împletite, un pulover roșu, larg, răsturnă pe neașteptate masa. Ceilalți doi o luară la fugă într-un fel caraghios, direct din scaunele în care stătuseră pînă atunci. Păreau să alerge în patru labe, în mari salturi ca fiarele îngrozite de o amenințare necunoscută. Unul se împiedică de o frapieră plină, căzu, se ridică în aceeași clipă cuprins de panică, urlă, căderea lui îl va ajuta pe cel de care fugea să-l ajungă? dispăru pe terasa din spatele marilor uși deschise. Dar bărbatul cu pulover roșu nu se mișca. În picioare, nemișcat, umerii ușor aduși înainte, brațele relaxate, gambele arcuite, părea că ascunde o forță colosală stăpînită cu greu, ceva atent și crud lucea în ochii lui limpezi, netulburați de băutură. Ciuta este sub creangă, el se pregătește să sară dar nu se grăbește, șopti Pașaliu în urechea lui Antipa. Fetele care serveau se strînseseră într-un colț aproape de ușa bucătăriei. Stăteau cum stau păsările pe curte vara, cînd se iscă grindina. O mare tăcere

se lăsă în încăperea largă, plină de fum. Se auzeau numai ventilatoarele sus, într-un perete, două guri largi întunecate. Privește, șopti iarăși Pașaliu, dar Antipa nu-l ascultă. Nemișcat la rîndul lui, cuprins de o agitație neașteptată care creștea în adînc, el nu-și putea desprinde ochii de pe omul care stătea în picioare, la doi pași de el. Acela se întoarse încet. Un rînjet de mirare îi tăie fața în două. Ce vrei? spuse el fără dușmănie. De ce te uiți? Calm, liniștit. Și, ca în filmele cu apași parizieni, el apucă o sticlă din frapiera pe care o găsi chiar lîngă mîna lui. O izbi în mînerul de metal care semăna cu o gardă de sabie. Fundul sticlei se desprinde greoi, se rostogoli pe mocheta vișinie, vinul gîlgîi scurt ca apa venită cu putere pe gura unui burlan, mi-e frică, strigă Pașaliu (mai tîrziu va povesti cum a vrut să fugă încă din clipa cînd celălalt s-a întors spre ei, dar nu s-a putut desprinde din scaun). Ce vrei? spuse încă o dată omul, și făcu un pas, era aproape, sticla verzuie din mîna lui era o armă scînteietoare, fascinantă. Nu te miști, așa? făcu omul oprit în fața lui Antipa, și se auzi acum rîsul lui gros, ochii la fel de limpezi ca înainte, netulburați, el se pregăti să lovească. Umerii, mișcarea brațului, vinele gîtului îngroșîndu-se. Mușchii palpitînd acolo sus, în umbra maxilarului, dar atunci Antipa, fără să se miște din scaunul lui, brațul nepăsător pe marginea mesei, spuse rar, adînc, bine articulat: vrei să-ți rup o mînă?

A doua zi, Pașaliu îi spuse bătrînului August pălărierul: n-am mai văzut așa ceva, a fost extraordinar, gorila cu flanea roșie s-a dezumflat în aceeași clipă, ce avea el în mîna lui, îmi poți spune dumneata? Îți spun eu: un ciob caraghios, o sticlă spartă, nici rîs, nici furie. Gorila s-a rezemat de perete, o maimuță neputincioasă cu ditamai coada fleșcăită ca un pătrunjel degerat. Au venit doi chelneri și l-au scos

afară batjocorindu-l și lovindu-l cu coatele și genunchii. Ei, care pînă atunci stătuseră ascunși care pe unde nimeriseră. Ce a fost asta? Forța aceea teribilă la care privisem ca la un spectacol înfricoșător dar *adevărat*, era oare o glumă? Sau în Antipa al nostru zace o putere pe care nici el n-o cunoaște? Unde poate duce asta? Și dacă există puterea asta și el o ia drept o glumă, o farsă? Și bătrînul August pălărierul privind prin bucata lui de fereastră și strigînd: Iacubovici, un ceai de mentă și două bucăți de zahăr...

●

Mestecînd bucata de cocă, Antipa se gîndește acum că mulțumirea ar fi cu mult mai mare dacă Pașaliu ar intra pe ușă. (Nu pot să-l sufăr, spunea Felicia, dar ce importanță are asta?) Pașaliu ar strînge cioburile de sticlă, ar merge după geamgiu, ar vorbi cu glas sfios și plin de respect despre ideile cărții pe care tocmai o citește (680 de pagini) și l-ar asculta cu voluptate și admirație, nu fără invidie pe Antipa bătîndu-și joc de aceste idei (și pe urmă coborînd scările și spunîndu-și: numai zeflemea în capul lui, nimic altceva, atîta tot). Cu Pașaliu poți să fii darnic, mărinimos, iertător. Numai eu știu să trăiesc gloria unei amintiri caraghioase, declară Pașaliu. Ce-o fi vrînd să spună?

Dar Pașaliu este acum departe. Poate scrie un articol despre importanța propagandei ateiste la sate, sau un eseu despre implicațiile folclorului în poezia ultimei generații sau dă la iveală vreo contribuție în legătură cu mult controversata specie a reportajului sau poate a terminat studiul lui despre umorul specific la Marin Sorescu. Și obosit, abia simțind gustul datoriei împlinite își scoate dopurile lui nemțești din urechi, tușește greoi îndelung și spune: tabagică. Sau își așteaptă logodnica în culise, ea

repetă pe scenă, răcnetele regizorului din mijlocul sălii goale, luminile stinse, pe un scaun florentin luat din recuzita teatrului, Pașaliu fumează și scuipă pe pardoseala de mozaic, romburi albe și negre, gura strînsă pungă într-un singur obraz ca și cum asta ar micșora într-un fel păcatul scuipatului. Oftează adînc și rămîne cu ochii pe crupa largă a cabinierei care calcă într-un colț, pe o masă lungă sub un bec cu lumină lăptoasă, un guler uriaș de dantelă.

20

Cînd l-a văzut ultima oară pe Pașaliu? Fără îndoială azi, dar era departe, nu putea fi ajuns. Nu stătea el oare în mijlocul covorului fermecat, unduitoarea coajă de plastic, nu mîinile lui fluturau înspăimîntate și nu genunchii lui trosneau în grelele valuri de aer, deasupra mulțimii, nu era el pînza în care vîntul sufla și făcea să meargă nava ciudată cu care în alte timpuri se mergea într-adevăr prin văzduh?

Antipa cască. Fălcile trosnesc. Varul cade din tavan ca o ploaie de zahăr. Din nou spre odaia cu cărți. Drumul este lung. Întîlnește locuri, lucruri care îi sînt străine. Nu se miră. Cui nu i se întîmplă! Multă vreme după ce s-a mutat cu Felicia în clădirea asta uriașă, el greșea ușa sau etajul, vă rog să mă iertați, nu face nimic, spune gura care se cască deasupra clanței, sus, în deschizătura ușii, ochii sînt însă dușmănoși. Dar Antipa nu-și face griji. Fiindcă și la ușa lui sunau din cînd în cînd necunoscuți, unii se retrăgeau umiliți, alții cereau explicații pe un ton brutal și trufaș ca și cum pe neașteptate și-ar fi dat seama că, aha, chiar cel din casă este vinovat de deruta lor. Pe măsură ce se apropie de odaia cu cărți, peisajul devine familiar. Da, sîntem

la noi acasă! Ferestrele sînt închise, perdelele însă se mișcă în spatele geamurilor, biciuite de vînt. Antipa caută în cartea de telefon numărul lui Pașaliu. Cu toate că nimeni nu-l vede, nerăbdarea crește în el cu febră și întunecare și îl împiedică să-i găsească explicație. Cățeluța Eromanga se ghemuiește lîngă glezna lui, trupul mic este cald și prietenos, dar nu este sigur că din pielea ei iese o pereche bună de mănuși. Iată numărul. Și acum, cînd degetul lui Antipa face să se miște discul de plexiglas, nerăbdarea se schimbă într-o emoție, la fel neînțeleasă, caraghioasă dar binefăcătoare. Așteaptă. Un gol imens se deschide deodată în urechea lui, haosul străbătut de sunete misterioase și pîlpîitoare, fulgere scurte, voci plutind printre miliardele de suflete rătăcitoare și deodată un semnal familiar: bătaia unui metronom. Asta schimbă proporțiile, ordinea își reia locul în mintea lui Antipa dar bucuria scade. Apelul cunoscut izbucnește la capătul celălalt al firului. Dar nimeni nu răspunde. Casa goală în care chemarea lui Antipa se pierde. El așteaptă, face din nou numărul, așteaptă, iarăși discul de plexiglas zvîcnind înapoi, *acolo*, aerul odăii vibrînd, nimeni. Poate apa picură din țeava unui robinet peste mormanul de vase murdare din chiuvetă.

Antipa pune receptorul în furcă. Soarele zilei de 21 decembrie coboară. În blînda lumină crepusculară, pacea și calmul din tabloul lui Pieter Janssens. Tabloul atîrnă pe perete, o reproducere în tonuri reci, șterse. O lume glacială, dar cîtă siguranță în formele ei rigide. Solemn. Chiar dacă solemn înseamnă caraghios. Dar asta înseamnă? Totul trebuie privit din fotoliul Baroni și în lumina care în clipa asta umple odaia.

De ce ai ales tocmai asta? a întrebat mai demult Pașaliu. Nu-ți place? a întrebat la rîndul lui Antipa.

Ce vrei să spui? a mîrîit Pașaliu. Dar era un vin bun în pahare. Peste două zile, Pașaliu a sunat la ușă. Radios, agitat, în spatele lentilelor fumurii se puteau ghici pleoapele clipind repede. Știu, a strigat, ai un vin? Palincă, a spus Antipa. Mai bun, a spus Pașaliu. Ce-i cu ochelarii ăștia? a întrebat Antipa. În fața tabloului atîrnat pe perete între rafturile cu cărți, Pașaliu stătea nemișcat, era după-amiază tîrziu, înainte de amurg. Părea dintr-o dată foarte bătrîn, obosit, dădu la o parte cu dosul palmei paharul de palincă pe care i-l întindea Antipa. Da, a spus el, știu. Și-a scos ochelarii. Știu. Întinse mîna, palma desfăcută spre tabloul lui Janssens. Știu, iată aici nordul protestant și conformist, dar niciodată provizoriu. Să vorbim, domnul meu, pentru niște studenți care ne-ar asculta cu venerație. Sînt dascălul iubit de odinioară. Așadar, domnilor studenți, închipuiți-vă o încăpere nu prea înaltă, abia mai mare decît o chilie. Tavanul de bîrne, podeaua de scînduri, lemnul de sus întunecat, cel de jos, fără îndoială, frecat cu leșie. Ferestrele acoperite pe jumătate. Neagră, cealaltă jumătate : vergele subțiri de plumb, pe acolo vine lumina, un fals vitraliu, aș zice, și o lumină cu totul obișnuită, atît cît îi trebuie femeii să citească. Un cufăr cu capacul boltit ferecat în fier, un lucru solid făcut pentru lungi călătorii peste mări pe un vas cu trei catarge, prora în formă de leu. Dar pătura care îl acoperă face din el un obiect domestic. Scaune de lemn. Și ceva piele și o umplutură de cîlți și țînte galbene. Nu sărăcie, asta nu, sîntem în Occident unde sărăcia este rușine. Dar nici trufie ; demnitate, iată, domnilor studenți, sentimentul care domină acest perete din dreapta, iar merele luminoase din farfuria de porțelan măresc farmecul și tihna odăii și înlătură orice urmă de neîncredere. Nimic pentru imaginație dar cîtă tihnă

pentru suflet. O pereche de saboți aruncați la întîmplare pe dușumea. Dar ce fel de muzică scot ei, cînd sînt trimiși la plimbare pe digul de piatră? A, dar uitasem: vedem aici două peisaje, rame groase, grele, pînze de proporții reduse, dar de bună seamă semnate de unul dintre pictorii care locuiesc în oraș și au o frumoasă reputație. Și acum, femeia care citește. Nimbul luminii domestice o înconjoară. Întoarsă pe jumătate spre fereastră. Boneta ei albă și cartea nu prea groasă, ehe, ce poate fi, Noul Testament sau istoria fugii rușinoase a contelui Geert cel Pleșuv cînd fu să cucerească Dithmarschen, văzută de un negustor de mătăsuri! Trebuie să fie înainte de prînz, o zi fără ceață, fără vînt. Și acum, iată ce spun eu, domnilor studenți! Spun: austeritate și conformism într-un cadru familial. Asta văd aici. Și mai văd: tiranie și intoleranță într-o ambianță domestică banală. Dar nimic provizoriu. Această odaie și femeia citind, iată o cetate inexpugnabilă. Se găsește la München. Dacă ajungeți vreodată în orașul ăsta, mergeți la muzeu, eu n-am nici o șansă să ajung pe-acolo, dar voi, dacă ajungeți, scrieți-mi o carte poștală...

Ar trebui să guști palinca asta, a spus Antipa. Celălalt a clătinat capul, un rînjet, nu beau, a spus. De cînd? a întrebat Antipa. Nu beaaaaaau, a spus Pașaliu și scutura din cap cu încăpățînare, avea aerul acelor beți înrăiți care toarnă în ei fără întrerupere o zi și o noapte și nu se ating de friptura sleită din farfurie. Ia și mănîncă, domnule, îi spune mereu unul de alături. Atunci fața bețivanului capătă expresia aceea indescriptibilă de fapt și care într-un fel de rînjet larg ascunde îndărătnicie, batjocură, umilință, disperare. Nu mănîîîînc, spune el și clatină capul. Șaptezeci de grade, a spus Antipa. Dar Pașaliu s-a îndreptat spre ușă. A ieșit după ce încă o dată a privit

tabloul din perete și capul lui Antipa în lumina după-amiezii. Este sigur că, așa cum stătea în ușă, ca într-un echilibru de o clipă în puctul cel mai înalt al unei bile lunecoase, el nu a mai putut vedea mare lucru din tabloul lui Janssens : doar reflexul sticlei și rama subțire.

●

Antipa caută ceva, o hîrtie, un creion, o carte. Din întîmplare dă peste o pungă cu bomboane de ciocolată, între alte pungi și pachete și cutii de carton pregătite de Felicia pentru bradul care în curînd trebuie adus în casă și împodobit. Antipa ia o bomboană, desface staniolul, o întinde cățelușei Eromanga. În timp ce o înghite fără lăcomie, micul animal, botul lung pe labele din față, scîncește încet : nici o plăcere nu este îndeajuns de mare pe lumea asta, iată, ciocolata, care dă o atît de ginașă tulburare limbii și pîntecului tău cu păr moale și roșcat, nu are nici un singur os, unul măcar cît un sîmbure de vișină.

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Reportaj

...În dictoanele noastre populare mătasea înseamnă superlativul, cea mai frumoasă, cea mai elegantă, cea mai purtabilă. Fetele de la Întreprinderea „Victoria" știu bine zicalele și cîntecele noastre dragi, de aceea luptă pentru a nu dezminți faima acestui produs pe care îl prelucrează în minunata lor întreprindere fruntașă în branșă. Și ele mai știu, în frunte cu conducerea întreprinderii că pentru a cîștiga acest V, transformat în emblemă, trebuie să lupte i de zi, oră de oră...

Reporter

EU *individ* EU *societate*

De la orizontul fiecăruia la orizontul general — Cînd se poate vorbi de individualism? — Bunăstarea fiecăruia trece prin bunăstarea tuturor — Sistemul de valori al lumii noastre și un test simptomatic.

V. P. (directorul liceului pedagogic din A.): Natural, fiecare vrea să trăiască mai bine, fiecare este interesat să aibă o locuință mai bună, un salariu mai ridicat — pe scurt, să aibă un nivel de trai mai ridicat. Sînt oare acestea interese legitime? Sau sînt lucruri condamnabile, blamabile? Satisfacerea intereselor personale este o tendință justă sau una nejustă — din categoria apucăturilor carieriste, acaparatoare?

R. B. (muncitoare la UTA): Eu cred că sînt interese îndreptățite. În definitiv ce este rău în faptul că un om trăiește mai bine? Pentru asta am luptat, pentru asta muncim.

V. P.: Așa este, dar nodul chestiunii este în altă parte. Întrebarea importantă este alta: pe ce căi se realizează aceste interese personale? Dacă aceste interese personale te copleșesc, dacă în afara lor nu mai vezi altceva — deci, dacă din mintea ta dispar interesele societății — atunci, într-adevăr, se poate vorbi de individualism cu tot ce decurge de aici. Totul este să înțelegi că în orînduirea noastră interesele generale și interesele personale sînt armonice...

E. C. (inginer șef la Uzina de strunguri A.): ...mai mult, că interesele personale se împlinesc pe fundamentul puternic al intereselor generale. Este o lege a socialismului.

S. B. (muncitor la Uzina de vagoane din A.): Noi ne întîlnim des cu afirmația că scopul suprem al socialismului este omul, împlinirea lui, înflorirea lui. Nu e o simplă „lozincă propagandistică"; trebuie să înțelegem că mecanismele sociale, toate angrenajele duc spre asta, spre înflorirea omului, sau, în cuvinte obișnuite, spre satisfacerea intereselor sale. Tocmai aici este deosebirea radicală între societatea noastră și o societate burgheză: acolo, oricît s-ar îmbogăți societatea, tot mai rămîn șomeri, tot mai rămîn săraci. (...)

I. N. (maistru la UTA): În societatea noastră, interesele generale și interesele personale sînt strîns legate unele de altele — în așa fel că satisfacerea unora se face mereu în legătură cu satisfacerea celorlalte. O să trăim mereu mai bine — asta e o lege a socialismului: mereu mai bine...

G.R.C.

21

Antipa trece în vîrful picioarelor prin holul îngust, o aude pe Felicia în bucătărie. Așadar, s-a întors. El nu intră. Ca în primele lor zile, cînd aștepta în fața casei ei cuprins de neliniște și lipsit de îndrăzneală, Antipa stă tăcut înaintea ușii. Bucătăria, odaia liniștitoare din tabloul lui Janssens și gardul cenușiu de care, rezemat, o aștepta altădată pe Felicia. Antipa stă nemișcat. Prezența femeii dincolo de ușă cuprinde ca într-o sămînță cele trei imagini care aduc calm și liniște în sufletul bărbatului. Ea este aici, acum. Neîncrederea ei este iubire. Minciuna lui este iubire. Nepăsarea lor este iubire. Cum să exprimi adînca, neînțeleasa bucurie care poate pătrunde într-o după-amiază de decembrie în sufletul tău, fără a stîrni invidia și răutatea unor forțe obscure aflate mereu în apropierea omului? Trebuie să găsești o minciună potrivită, să dai o formă caraghioasă unui gînd pios.

Holul este întunecat, becul de deasupra ușii e stins. În vîrful picioarelor treci în odaia din stînga Deschizi dulapul, tragi un sertar, scoți un șorț cu buline roșii și albastre. Ți-l atîrni pe gît, îl legi la spate. Te ridici dar iată, în oglinda care este podoaba acestei încăperi, mutra ta satisfăcută te dă de gol. Credeai că scapi! Dar te aperi în felul tău. Strigi:

nu, nu este bucuria, bucuria este partea zeilor, nu ajunge pînă la mine, partea mea este doar o mulțumire măruntă...

Ferindu-se, îndoindu-și spatele, capul în piept ca și cum ar trece pe sub o bîrnă joasă, Antipa împiedicîndu-se în șorțul Feliciei trece repede prin fața oglinzii. Se aude un sunet cristalin? O umbră de îndoială. Dar ai intrat în bucătărie. Nimic din haosul pe care l-ai lăsat aici. Lucrurile ascultă acum de stăpîna lor. Ordinea domestică te face să uiți neliniștea bruscă din fața oglinzii. Nimic nu mai amenință bucuria ta. Felicia rîde. Mîinile ei împletesc coca galbenă. Vrei să mă ajuți? spune ea. Văd că ai început cu geamul, dă-mi tava înaltă, strînge cioburile...

Antipa simte abia acum apropierea sărbătorii: aluatul deasupra coveții ca burta umflată a celei care naște, cojile de ouă umplu căldarea de gunoi de sub chiuvetă, din oale de aluminiu ies cozile bătătoarelor stropite cu cremă albă sau galbenă, untdelemnul, făina, zahărul, în vasele lor. Zeama clocotește, aburii urlă subțire, prin cele două robinete apa fierbinte și rece cade în chiuveta adîncă, spală, curăță, sarea se pune în bucate. Aerul tare al mirodeniilor venind de departe. Pe fundul gros de lemn, bucăți de carne roșie, luciul ciolanelor și măduva lor fosforescentă, capul porcului despicat în două, urechile pîrlite și două din picioarele lui scurte și urîte, copitele despicate ca ale diavolului. Lama rece și batjocoritoare a cuțitului, satîrul greu, întunecat, ursuz, și căpățîna uriașă de varză murată și usturoiul cu toată haita lui de cîini și mașina de tocat ca un tun de fontă, coșul ei smălțuit înfundat cu carne, manivela unsă și vasul albastru în care crește tocătura, o movilă de viermi lungi, și nevăzută rotirea înfricoșătorului șurub fără început și sfîrșit. Lumea sărbătorii căreia

mîinile femeii îi dau naștere, după ce Antipa a spus : să fie.

Felicia vorbește acum, în timp ce mîinile ei umblă. Antipa nu aude, nu vede. Uitarea îl cuprinde, un somn fericit în mijlocul gheţurilor, memoria nu-l mai constrînge, proiectele viitoare se pierd departe de el şi un om curat şi neştiutor se află acum la începutul lui. Ce este, ce va fi, ce a fost se cuprind într-o singură zi? Era un băieţaş, oase subţiri şi pielea străvezie, stătea pe marginea patului înalt, este încă o palmă bună între tălpile lui băgate în saboţi de lemn şi duşumea. Îl aştepta ghemuit într-o şubă grea pe Mihail Strogoff, auzea glasul aceluia cerînd în numele ţarului o pereche de cai de schimb şi vedea felinarul omului de la staţia de poştă clătinîndu-se în vînt. Mama alerga prin încăperea îngustă, pe plita încinsă fierbeau oale întunecate, băgai un pai lung scos dintr-o mătură curată în cozonacul fierbinte (tava apucată cu un ştergar gros şi scoasă pînă la marginea rolei) şi puteai şti dacă aluatul este copt. Prin geamurile îngheţate venea o lună vînătă, cînd se deschidea uşa, din odaie năvăleau în cerdacul alb valuri de abur şi un nimb de ceaţă aurie pîlpîia în jurul capului mamei. Candela roşie sub icoană, uleiul sîngeriu în flacăra nemişcată şi fetele dulgherului Simion (umbra ta sub fereastra aceluia, strecurîndu-se printre troienele de zăpadă lunecînd pe pîrtia de zahăr candel, povestea cu limba prostului jupuindu-se în gerul mare pe tăişul toporului cînd prostul s-a luat după gura deşteptului) glasurile lor subţiri şi caraghioase şi teama, în camera alăturată, scundă şi îngheţată, plină de mobile greoaie, neîntrebuinţate, mirosul pătrunzător al busuiocului, floarea lui uscată, aspră frecată îndelung între degete...

●

dar e o mizerie cu toată căldura asta (spunea Felicia) o mîzgă un terci greţos. Şi vîntul ăsta acum în decembrie Pînă colea jos am fost la alimentara asta şi era să mă înec să mă sufoc Doamne fereşte Dar îmi place Mîine îmi iau haina roşie N-am văzut aşa o lume pe stradă niciodată N-ai unde să arunci un ac Spunea nu ştiu cine că înfloreşte nu ştiu ce copac Copiii se pregătesc Am auzit nişte fete într-o odaie prin geamul deschis lor nici nu le pasă că nu-i zăpadă Şi ăştia cu bicele îţi spaig urechile Dar n-am auzit colindul ăsta de cînd eram mică de tot Cine l-o fi păstrat atît de bine

●

...şi mai demult într-o casă ţărănească în muntele de piatră, zăpada acoperind casa, Antipa pe o laviţă îngustă, citind o poveste despre burii care călăreau la marginea deşertului, laviţa acoperită cu o scoarţă aspră, flori roşii şi verzi, un cîmp negru şi mama îmbrăcată cu o bundă mîţoasă peste rochia ei orăşenească, flăcări subţiri şuierătoare ling din cînd în cînd marginea plitei, luminează lutul vetrei, aruncă umbre curgătoare. Moşneagul de lemn în cămaşa lungă de tort, bunicul ţa Anicăi, ce rîs şi ce minciună, ea însăşi bunică, nu-i adevărat ! Vorbele lui ieşite din gîtul de lemn : şi eu am făcut războaie, dar nu aşa ca ăsta, toate neamurile pămîntului, numai străini şi războaie... Motanul cenuşiu stînd pe laviţă în coadă, lîngă băiat, amîndoi la fel de înalţi şi cum s-a sculat ţa Anica în toiul nopţii după datină şi a întins aluatul, apă sare făină, pe fierul plugului lucitor şi fierbinte şi apoi turtele coapte şi răscoapte înmuiate în julfă, mirosul sămînţei de cînepă. Iarna

uriașă și datinile. Și umbra mamei înălțîndu-se între aceste sărbători ca limba între cuvînt și lume.

●

Te iubesc Felicia, vrea să spună Antipa dar gura lui rămîne încleștată.

Laptele, strigă el, laptele...

El se repede spre oala roșie în care laptele (pus doar la încălzit pentru vreun aluat important) clocotește și urcă. Antipa nu ajunge. Spuma albă dă năvală. Inundă arzătorul. Stinge flacăra. Mirosul laptelui ars. Gustul laptelui *afumat* în bolta vastă a cerului gurii la umbra căruia Antipa, ca și toți semenii lui, trăise o bună parte a vieții de pînă acum. Antipa vrea să întrerupă gazul, întinde mîna spre robinet (gazul fluieră nevăzut) dar se împiedică în șorțul în care singur se înfășurase. Cade.

Vai ce neîndemînatec ești, spune Felicia, mă încurci, ar trebui să te duci la tine. Se apleacă să-l ajute, mîna stîngă întinsă în timp ce dreapta face trei treburi odată: așază cozonacul în tavă, împachetează sarmalele, închide robinetul gazului. Ușor îl apucă pe Antipa de o aripă dar, din nebăgare de seamă, îl scapă în oala cu supă care fierbe la foc scăzut.

22

Era vară, era duminică după-amiază. În desfășurarea lor necruțătoare, zilele săptămînii ascund semnificații care ne scapă. Ele influențează acțiunile noastre și sănătatea noastră, tot așa cum luna modifică starea mării. Alegem pentru începutul călătoriei o anume zi, iar pentru o lucrare de seamă altă zi. Nu orice zi este potrivită pentru nuntă sau botez.

Încă nu s-a dovedit că moartea și nașterea nu-și aleg zilele după un calendar obscur. În unele zile sporul nostru este mai mare, în altele ceasurile rele ne amenință și ne lovesc. Fiecare zi a săptămînii are o *formă* deosebită de a celorlalte și, fără îndoială, zilele favorabile nouă trebuie să se apropie de forma ideală care pentru mulți dintre noi este o sferă. Culorile zilelor variază de la roșu la violet, intensitatea luminii lor crește și descrește după puterea nopților care le preced sau succed. Sîntem ce sîntem și pentru că zilele lucrează diferențiat asupra fiecăruia dintre noi dar se află un loc geometric, un timp al săptămînii în care sîntem egali, un ținut pustiu și dezolant căruia am putea să-i spunem deșertul de duminică după-amiază. Încă înainte de mijlocul acestei zile, marele gol începe să se simtă în noi. Pînă luni dimineața totul e înghețat. Nimicul naște spaimă, golul ne îngrozește. Alergăm prin odăile noastre în pijamale cu halatul între umeri, clămpănind papucii, în pielea goală sau îmbrăcați de ducă dar nu reușim în nici un fel să scăpăm și ne gîndim la dimineața de sîmbătă, un început de zi plin de speranță. Speranța pîlpîie încă de vineri sau poate de joi. Și de ce nu ar fi joi cea mai norocoasă zi, ea se află în mijlocul săptămînii și a fost întotdeauna ușoară și luminoasă. Iar în vremea cînd umblai la școală, demult, orarul ei avea cea mai veselă alcătuire : desen, educație fizică, geografie...

Dar era duminică după-amiază. Antipa și Felicia mergeau pe drumul vechi de piatră. Fumul țigării plutea în căldura vîscoasă, cădea, roca aspră reținea îndelung scame albicioase. Vechiul drum roman ivindu-se pe neașteptate din pămînt, pierind în pămînt la cîteva sute de metri mai încolo, o alee de calcar, luciul ei stins parcă mîncat de viermi marcată cu semnul : monument istoric, sec. II e.n. Nuferii

uriași și mătasea broaștei neclintită la marginea micului lac rotund. Magnolii și paltini alături de pini, stejari, plopi, pajiști întinse, verdele sclipitor al gazonului. Micul stadion și urletele suporterilor. Antipa știe : paisprezece bărbați tineri și puternici vor duce o falsă luptă în arena de zgură roșie. Meciul va avea loc, dar rezultatul era stabilit în biroul capitonat al președintelui clubului. Așa trebuia să fie. Felicia nu știa. Oamenii din tribune nu știau. Ei vor urla sincer și dezinteresat și asta, Antipa recunoaște, e amuzant, și asta poate da, în sfîrșit, o după-amiază de duminică reușită de sus pînă jos : speranță întrucîtva asemănătoare aceleia care îl face pe rîmător să caute mereu o comoară în smîrcuri și gunoaie în loc să-și înalțe o clipă rîtul spre cer ; fiindcă atunci chiar, în clipa în care capul cu bot ascuțit s-ar ridica, o altă făptură ar putea găsi comoara căutată de la începutul lumii.

O femeie înota spre barca roșie din mijlocul lacului. Ploaia așteptată de multă vreme nu venea și nu avea să vină nici în zilele următoare, de fapt nu era un stadion adevărat, erau două terenuri de baschet, marcaje albe, zgură roșie nu prea bine întreținută, panouri de sticlă întotdeauna acoperite cu praf roșcat, băiatul paznicului cățărîndu-se pînă sus, scriind cu degetul poreclele jucătorilor. Calu, Mină Lungă, Harpon, dacă treci pe acolo rîzi, în capul tău licăresc nemaipomenitele întîmplări cu incoruptibilii balonului, vine paznicul cu furtunul, înjură, băiatul sare ca o maimuță, jetul de apă spală panoul, lături vineții la început, apă curată apoi, coșul de plasă verde plescăind, uiți și pleci mai departe. Între cele două terenuri de baschet, *stadionul*, terenul de handbal, sportul iubit al cetățenilor din Albala. Tribunele înalte de lemn sînt în așa fel dispuse încît poți urmări simultan ce se petrece

pe toate trei terenurile. Dar noi vom vedea acum un meci de handbal.

Cald și aici, spune Felicia. Antipa lovi cu piciorul o piatră. Privi spre barca roșie. Barca se legăna. Femeia își storcea părul. Părea foarte tînără. O fi fost poate nevasta vreunuia dintre băieții minunați cărora li se spusese : trebuie să pierdeți meciul, dar nici dracu să nu se prindă că vă ia mama lui. Oricum, totul era mai amuzant și oricum, nou, față de întîlnirile obișnuite. Antipa începu să rîdă. Nu-ți place cum se piaptănă? întrebă Felicia. Să ne grăbim, spuse Antipa, pierdem locurile. Abia aștept să-i văd, spuse Felicia, vreau o luptă cinstită. Nu-mi place cum stă, cam gheboasă.

Antipa se opri. În fața lui se vedea ghereta verde, ochiul oval al ghișeului, sclipeau ochelarii bătrînului care vindea bilete. Ce-ar fi să renunțăm, spuse Antipa. Mergem la Castel și bem ceva, am auzit că au băgat aer condiționat în sala de biliard. Turnurile cenușii se vedeau printre arbori, fațadele de cărămidă aparentă, brîul de ceramică de sub cornișe, ferestrele înguste și înalte. Este duminică după-amiază, spuse Felicia, mai bine rămîneam acasă în loc să mă înfund într-o sală de biliard, dar am spus să-i vedem pe băieții ăștia, cel puțin aici n-ai cum să trișezi, cel bun este bun, vede toată lumea. Ai dreptate, spuse Antipa, ce mi-o fi venit ? ! Hai mai repede.

Ajunseră la ghereta de la intrare. În timp ce întindea o bancnotă mototolită, auzi exploziile milioanelor de semințe în gurile celor care așteptau marea întrecere a incoruptibililor. Apoi un murmur surd și strigătele mulțimii. Echipele intrau pe teren. Vîntul otrăvit al vorbelor, loviturile tălpilor în scîndurile tribunei, fluierăturile, flăcările torțelor, ziare răsucite care ard repede și nu lasă urmă, glumele, rîsetele, o morișcă de alungat ciorile și o sirenă, iar

în vîrful stîlpului vărgat cu alb și albastru, în întinsul deșert al după-amiezii de duminică, nu acoperit cu blana unei fiare ci ascuns în cutia cromată a difuzorului, Simion Stîlpnicul nu propovăduiește, ci cîntă. O lungă, neîntreruptă melopee. Gardul frumos care înconjoară stadionul se tot strică de cîțiva ani și în așteptarea unei reparații generale, sîrma ghimpată îi ia treptat locul. Desigur, cînd întreaga bază sportivă va fi înconjurată de sîrmă ghimpată, se va construi un gard nou mult mai arătos decît unul cîrpit ici-colo. Omul de la casa de bilete poartă tot timpul ochelari negri. Oare nu trebuie să vadă ce vinde?

Mai repede Antipa, spuse Felicia, ce faci?

Dar își găsiră destul de curînd un loc bun. Băncile lungi, așezate în trepte, erau ticsite, bărbați și femei strînși unii într-alții capete lipite, genunchi lipiți, mirosuri, apă de colonie, sudoare, oțet, tutun, cerul, cum spunea unul cu gura plină de semințe, ca o foaie de cort peste un cazan cu apă clocotită. Antipa urmărește cu atenție jocul. Se bat bine, spuse Felicia, îmi pare bine că m-ai adus aici. Iartă-mă pentru sala de biliard, băieții ăștia care aleargă cinstit mă liniștesc, mai spuse, fără să-și ia ochii de pe teren. Treptat, fără să-și dea seama, Antipa uită că *știe*, se lăsă cuprins de frenezia comună. Aprinse chiar o foaie de ziar pe care o ceru vecinului din stînga, un bătrînel amabil care urlă în urechea lui: nu i-am văzut niciodată pe băieții noștri într-o formă ca azi. Da, spuse Antipa și cu asta uită definitiv că meciul trebuie cîștigat de ceilalți. Așa era înțelegerea, nici vînzare nici cumpărare, înțelegere. Totul se desfășura ca de obicei. Conducem? Urale. Conduc? Huiduieli, galerie, sirena, morișca, niște clopote. Doi tineri care protestează la o decizie a arbitrului, vădit de partea străinilor, sînt înjurați, bătuți, apoi tăiați în patru, arși și cenușa lor risipită în vînt. Soarele

coborînd spre apus lumina un colț al terenului. În pauză Antipa apără alături de ceilalți cauza comună. Felicia ceru înghețată. Se strînse lîngă el, mulțumită. Iartă-mă, îi spuse, pentru fata care făcea baie în lac. N-am vrut să fiu răutăcioasă.

Dar în toropeala de duminică după-amiază, Antipa adormi ghemuit, capul între genunchi, în vîrful unui copac uscat, el își acoperă goliciunea pe cînd mulțimea urlă, îl arată cu degetul, îl lovește cu pietre, într-o barcă roșie, Antipa privește un pieptene strălucitor, masa lui din odaia cu cărți acoperită cu un strat gros de praf și cățelușa Eromanga lingînd obrazul bătrînului August pălărierul, din adîncul apei acoperită cu mătasea broaștei se ivește capul, apoi trunchiul lui Anghel, cămașa lui curată, alb orbitor, fără guler, un ceas pe o dună de nisip. Se trezi deodată, Felicia lîngă el, urmărind încordată jocul. Ce se întîmplă? Pierdem? Nu se poate, strigă Antipa. Asul Coroiu trage fulgerător, ratează, mulțimea huiduiește, asul marchează, osana osana, zbiară mulțimea. Se cer pauze scurte, antrenorul se agită pe marginea terenului. În spatele porții dă indicații portarului, nu se poate spune că nu face totul pentru victorie. Dar portarul primește goluri, nu aici, dom'le, învață-l la antrenamente, ce faceți voi acolo, umpleți barurile... Coroiu marchează din nou, e purtat în triumf de ai lui pînă la mijlocul terenului, mulțimea delirează, Antipa conduce un batalion de asalt, Felicia îngrijește cu devotament răniții. Încă trei minute de joc. Rezultatul e definitiv, ceilalți cîștigă dar băieții *noștri* luptă, nimeni nu-și părăsește postul. Spectacolul cîștigă în amploare. Minciuna este mult mai adevărată decît adevărul. Antipa se ridică, amenință cu pumnii ridicați deasupra capului: proștilor, totul este o farsă sinistră, meciul e vîndut, toți știu numai voi

nu, secături cu gura mare, așa ar fi vrut să strige Antipa, dar în loc de asta el își făcu loc printre genunchi și coate și picioare strîmbe. Felicia aleargă după el, îndurerată și nedumerită, staţi jos, unde plecaţi, sînt doar băieţii noștri, lașilor, să fim lîngă ei la urmă, de ce aţi mai venit dacă nu vă place, huo. Dar Antipa și Felicia ieșeau pe poarta stadionului.

În barul de la subsolul Castelului apoi, coniacul auriu în pahare. Nu-i nimic, spune Felicia, se întîmplă. Lupta a fost frumoasă și cinstită. Am văzut bine, altă dată, *vom* cîștiga. Umbra bătrînei prințese care a construit în urmă cu o sută de ani Castelul. Se aude prin pereţii de piatră murmurul mulțimii care părăsește stadionul. Nebunia și speranța îi însoţesc pe acești mîncători de semințe. Ei vorbesc despre retur. Am putea veni mai des duminica după-amiază la meciurile astea, spuse Felicia. Vom veni, spuse Antipa. Peste puțin timp cele două echipe oficiale, antrenori, chibiți se așezau la masă în sala de biliard a clubului, sufrageria fostului castel. Această *masă* era de fapt un mic banchet, așa se obișnuiește și așa trebuie, luptă pe teren, prietenie în rest. Iar Antipa, cunoscînd pe directorul clubului, simpatizat fiind de toți jucătorii pentru glumele bune pe care le spunea cu mare efect, fu invitat la masa tovărășească. Felicia se simți bine în compania atîtor bărbați veseli și, împotriva obișnuințelor ei, bău cu plăcere două pahare cu vin.

●

Mai tîrziu, în atelierul bătrînului August pălărierul, nemișcată între calupurile de lemn pe care pălăriile stăteau solemne și caraghioase, aerul neliniștitor al unor briganzi de ceară, Felicia spunea : a știut, el a știut totul, el a cunoscut minciuna. Minciuna

l-a ales pe el și eu l-am ales pe el. Este josnic și plin de batjocură. Eram acolo două mii-trei mii de oameni și el, care știa, își bătea joc de noi. El știa adevărul... Îl știau și alții, a spus bătrînul pălărier. Alții ! a strigat Felicia. Nu știu de alții, pe el și numai pe el îl vreau. Dar uite cum știe el să facă din adevăr minciună, așa știe el să trăiască. El știa, tot timpul a știut, și tot ce credeam eu că e adevăr era minciună. Unchiule August... Și bătrînul August pălărierul, capul lui mare clătinîndu-se pe gîtul subțire, ochii luminoși și haina lui colorată : dar bine, Felicia, dreptatea pe care o ceri tu nu există ! Antipa nu este nici mai bun nici mai rău decît alții, el este ca noi toți, înțelegi asta ? ...Nu, a urlat Felicia, nu înțeleg, nu, nu, nu... Să-ți arăt ceva, a spus bătrînul August pălărierul : mi-am cumpărat o umbrelă nouă... Mîinile lui moi, acoperite cu petele bătrîneții, deschizînd umbrela, fîșiitul mătăsii negre, în odaie umbra parașutei cu care clovnul sare în arenă.

Și Felicia strigînd nu nu nu, coborînd în fugă scara, sacoșa cu cartofi grea și umflată în mîna ei izbindu-se de treptele de lemn.

23

Urcat pe un scaun Antipa caută o carte pe ultimul raft sus sub plafonul alb. Își freacă ușor pielea gîtului sub urechi, o usturime ciudată, ceva ca urma unei arsuri. Prin capul lui Antipa trece un gînd caraghios : dacă mi-aș da acum jos cămașa m-aș vedea acoperit cu bășici, roșu ca un rac fiert, carne albă bună de mîncat. Miros a supă... Antipa suflă cu putere și ochii, nările, gura se umplu de praful gălbui și subțire. Ușor, el plutea prin odaie. Cînd s-o fi așezat praful ăsta ? se întreabă Antipa. Abia în urmă cu

cîteva zile Felicia scuturase în odaie și el o auzise spunînd : cît de repede se adună praful ăsta? fiindcă alaltăieri am umblat cu cîrpa pe-aici... cică este una în bariera Mărgineni care ghicește în praful de pe cărți. Antipa coboară de pe scaun. Înainte de a-și sprijini talpa, pipăie parchetul cu vîrful piciorului ca și cum ar coborî în întuneric. Apoi cealaltă talpă desprinzîndu-se cu precauție și teamă, în felul în care un copil care învață să meargă coboară o scară. Așază cartea pe colțul mesei. Pe masă stăteau aruncate la întîmplare ziare, coli de hîrtie albă de scris pe care în loc de șiruri de litere puteai vedea niște desene geometrice făcute de o mînă nesigură, cerneală albastră sau roșie, grupuri masive de romburi cercuri și triunghiuri. Cartea era groasă, legată într-o mușama rezistentă de culoarea cenușei. Legătura era solidă dar făcută pesemne de un amator în vreun atelier unde se leagă dosare de arhivă. Nici titlul nici autorul, dacă or fi fost, nu se vedeau pe cotor sau pe vreuna din fețe. Antipa ia scaunul, îl duce la locul lui, lîngă un teanc înalt de ziare. Este încă lumină. Norii se retrag în turme întunecate spre dealurile care dimineața fumegau încă sub soarele neobișnuit al zilei de 21 decembrie, iar acum păreau uscate, s-ar fi putut ca iarba să le acopere în lunga noapte a solstițiului. Noaptea în care veghezi. Dar din amurgul vinețiu se ridică ceața, rară acum la început, aproape străvezie. Un cîrd de ciori întunecînd fereastra.

Adînc așezat în fotoliul Baroni, Antipa deschide cartea. Între filele acoperite cu litere mărunte se găsesc cîteva foi de hîrtie scrise cu creionul.Antipa citește „Cărturarul Hou din Fănin, care a trăit în vremea dinastiei Sui, a fost un om cu totul neobișnuit. Eu, Vang Du, l-am ținut totdeauna în mare cinste, socotindu-l dascălul meu. Cu puțin înainte de a-și

da sfîrşitul, Hou mi-a dăruit o veche oglindă de bronz, spunîndu-mi :

— Păstrează oglinda asta, şi toate duhurile necurate se vor ţine departe de tine.

Am primit darul şi l-am preţuit cum nu se poate mai mult. Era o oglindă latră de opt ţuni, avînd în spate o rezemătoare lucrată în chip de rinocer culcat. Tot la spate, împrejurul rezemătorii, erau înfăţişate o broască-ţestoasă, un dragon, o pasăre Phoenix şi un tigru, aşezaţi fiecare în cîte un pătrar de cerc. Împrejurul acestora erau rînduite cele opt trigrame, încadrate, la rîndul lor, de cele douăsprezece semne ale zodiacului. Apoi, de jur împrejurul zodiacului, chiar în marginea oglinzii, se desluşeau limpede douăzeci şi patru de hieroglife, care aminteau parcă de scrierea din vechime, dar astfel de semne nu se mai întîlnesc astăzi în nici o carte."

Antipa închide cartea. În timp ce aţipeşte, o umbră de neîncredere şi batjocură se întinde pe faţa lui. Cartea deschisă alunecă încet pe genunchii lui, brusc se închide şi cade cu zgomot înfundat, mucliile ei tari se înfig în covorul subţire. Foile de hîrtie rămîn ascunse. Antipa nu se trezeşte. Căţeluşa Eromanga se apropie şi adulmecă vînătoreşte.

Iarnă mare în visul tău, Antipa ! Se face că deschizi o gazetă şi acolo scrie cum haite de lupi înfometaţi atacă un sat din cîmpie. Pădurea îngheţată, zăpada grea căzînd fără zgomot de pe crengile fagilor. Fiarele şi păsările înspăimîntate de tăcere şi îngheţ. Ursul în bîrlogul lui îşi suge labele, blana atîrnă pe el ca o şubă prea largă. În casa pădurarului soba de tuci încinsă ca şi fierul pe care potcovarul îl bate pe nicovală, iar un băiat cu părul sîrmos şi ochi de culoarea pelinului zgîrie tuciul cu o aşchie de zadă, lemnul răşinos se topeşte la fel de repede ca un ţurţure de gheaţă. Miros de tămîie, fum şi flacără

scurtă. Pădurarul ieșind în pragul cabanei, zăpada acoperind gardul și coteţele și grajdul în care vaca ocrotește cu suflarea ei trupul nevinovat al viţelului, cele două căpiţe de fîn sînt niște momîi albe ca și arătările care se iscă în poveștile bătrînilor, poate veni și poate striga la tine, dacă-i dă mîna pe vremea asta, și mama Ocolului silvic, tu nu te miști de aici, singura ta datorie într-o astfel de iarnă este apărarea casei și a familiei. Lupii alergînd sub poala pădurii și în altă parte, pe zăpada împietrită a cîmpiei sub cerul sticlos, umbra nemișcată a iepurelui, urechile lui de măgar pipernicit și nările în care, venind de departe, pătrunde mirosul unei așezări omenești înconjurate de grădini cu pomi tineri și verze rămase printr-o minune vii sub zăpadă. Și vulpea care știe să aștepte îndelung sub un hambar înzăpezit...

●

Tot la fereastră, îi va spune bătrînul August pălărierul judecătorului Viziru (rolele magnetofonului învîrtindu-se, bătrînul sorbindu-și ceaiul, umbrela lui, una cenușie cu pete albicioase, o foaie de cort pentru camuflaj, mînerul întors și răsucit, un lemn necunoscut, ușor dar tare ca osul de cal) o fereastră care se închidea cu un cîrlig în formă de pește, stăteam eu și priveam lumea. Eu nu mă mișcam, dar lumea venea la mine. Era un loc de trecere și fără ca cineva să știe (neavînd deci vreun motiv de supărare, cu toţii lăsîndu-mi libertatea deplină a îndeletnicirii mele ascunse) luam vamă. Și eram un vameș vigilent, nu-mi scăpa nimic și dacă vreunul dintre ei ar fi știut, l-ar fi înfricoșat cruzimea mea. Vreau să spun că era vremea cînd o boală ciudată îmi înţepenise picioarele. Zece ani mi-am petrecut zilele nemișcat, într-un cărucior cu două roţi de bicicletă. Înţelegi ce spun : oamenii veneau la mine sau numai treceau prin dreptul

ferestrei, îi ascultam vorbind sau numai îi vedeam trecînd şi ştiam totul despre ei, tot ce ascundeau unii de alţii. Adică ei plăteau scump, şi fără să ştie seninătatea mea. Fiindcă niciodată nu mi-am pierdut seninătatea, dacă nu chiar atunci, eram încă tînăr şi în putere (şi numai unul slab de minte ar putea crede că nu eram într-adevăr puternic dacă picioarele nu mă mai ascultau) nu mi-am cîştigat sau numai descoperit seninătatea. Şi aş putea spune că seninătatea este sîmburele puterii mele. Ehe, cîţi mai preţuiesc în zilele noastre asta ! Aşadar, ei plăteau scump infirmitatea mea, cu atît mai scump cu cît nu aveau nici o vină. Şi ai putea să-mi răspunzi dacă te întreb : de ce îţi spun toate astea şi ascult mîrîitul motorului sau ce-o fi el în cutia asta de tablă şi te las să-mi vîri în suflet morcovul, leguma asta nichelată care are o ureche atît de ascuţită încît prinde şi răsuflarea scurtă care răzbate între vorbe prin gîtlejul meu uscat de bătrîneţe, ai putea să-mi răspunzi ? Îţi spun tot eu : fiindcă plăteşti bine, tinere. He he, este ca şi cum ţi-aş cumpăra sufletul. Şi te cunosc acum atît de bine încît, he he, pot spune că l-am şi cumpărat ! Şi văd că nu-ţi prea pasă dacă în loc să te gîndeşti la asta, mă întrebi verzi şi uscate şi numai treaba pe care ţi-ai pus în cap s-o faci, vrei s-o faci. Îmi place, nu te uiţi la preţ, eşti un boier mare, nu te tocmeşti. Cred că ai fi un bun judecător, ehe, dacă mai apuci să fii judecător vreodată. Da ia gîndeşte-te, tinere, dumneata eşti unul, şi au fost atîţia, fel de fel de oameni, în fiecare zi timp de zece ani, tineri, bătrîni, întregi, schilozi, dintre cei umili şi alţii a căror trufie mă înspăimînta de moarte, cu toate că senin în cugetul meu ştiam că sfîrşitul lor nu putea fi decît în ruşine şi caraghioslîc dar ce-ţi spun, milioane de oameni, tîrgoveţi, ţărani, militari, funcţionari, şoferi şi ceferişti, precupeţe, cerşetori,

granguri și femei de tot soiul, ba și copii mai răsăriți sau numai dintre cei care abia s-au ridicat în două picioare, și doctori și bărbieri și contabili și farmaciști o lume, și mai gîndește-te ce avere uriașă am strîns eu acolo, la tutungeria mea !...

Cum am ologit? Nu știu. Fiindcă nu cred că răceala despre care vorbeau doctorii să fi fost totul. Și nici cum m-am vindecat nu știu. Și nu mi-aș da osteneala să aflu, chiar dacă ar fi cu putință. Așa cum într-o zi nu mi-am mai simțit picioarele și am fost viu numai cu partea de sus a trupului meu, într-o altă zi am simțit cum viața străpunge tălpile mele și cum genunchii zvîcnesc parcă izbiți cu toporul, și o durere ca o lumină care te orbește, am zbierat plin de spaimă, he he, am rîs pe urmă, asta-i bucuria vieții, de bună seamă ! Și am început să umblu. Dar zece ani nu m-am mișcat din fereastra tutungeriei. Fiindcă nu se poate spune că mă mișcam în timp ce făceam să umble de colo-colo căruciorul meu care semăna cu o insectă uriașă, roțile lui suple erau puternice și eram mulțumit de tăria plină de grație a spițelor strălucitoare. Vindeam țigări. Firește am închis atelierul. Între timp, cîțiva ani, un prieten al meu a ținut acolo o librărie mică, un fel de jumătate anticariat, jumătate papetărie. Prietenul meu nu era altul decît tatăl lui Antipa, bătrînul Antipa care, înainte chiar de apariția dumitale, s-a stins în orașul ăsta. Un colț al librăriei lui, el o închiriase unuia, Poppliker, reparator de umbrele. Da, fratele bancherului, dar aici e o poveste întreagă, las-o. Librăria lui Antipa nu-mi spunea mie mare lucru dar umbrelele lui Poppliker adînceau seninătatea din sufletul meu. Cîteodată, duminica după-amiază, ne întîlneam aici la mine, Antipa și Poppliker și între ei micul Antipa, pe atunci un băiat cu gîtul subțire și o frunte cam prea lată și bombată pentru ce a ajuns el cînd a

crescut. Era plin de o energie care, pe măsură ce el creştea, se pierdea sau cel puţin aşa mi se părea mie, cu toate că azi, dumneata vrei să mă faci să înţeleg că energia asta se ascundea de el sau de noi şi că, în cele din urmă, ar fi căpătat o formă ciudată, acolo în tîrgul vostru, de la Dealu-Ocna. Poate, nu ştiu. Umbrelele lui Poppliker, mă întrebi? Este greu să te fac să înţelegi dar o umbrelă, tinere, este o fantezie, un obiect gingaş şi misterios cu care poţi călători deasupra lumii iar pe pămînt faci din ea un baston, loveşti din cînd în cînd caldarîmul cu el şi eşti un domn elegant, distins, nepăsător. Ce ştiţi voi astăzi despre toate astea? Însă eu, la fereastra mea, unde vindeam ţigări, timbre şi tutun în pachete mici galbene şi chibrituri româneşti şi suedeze, am învăţat să cunosc oamenii atît de bine încît eram chiar stăpînul lor. Îi cumpăram pe nimic. Ţi-am spus, şi am început să înţeleg de ce eram eu senin şi împăcat cu toate că eram olog şi de ce ei, sănătoşi, întregi la trup, erau atît de întunecaţi şi stăpîniţi de furie şi nelinişte. Şi de ce vin ei la mine şi, aşa cum spun ei, îşi descarcă sufletul.

Dar lîngă mine la fereastra tutungeriei de la Podul Vămii stătea băiatul Antipa şi priveam amîndoi asfinţitul soarelui. Soarele cobora între cele două curburi de piatră care legate între ele cu o grindă de oţel formau parapetul vechiului pod. Era în ianuarie. Priveşte, îi spuneam, ziua începe să crească. Din locul ăsta văd şi ştiu, şi eu ştiam într-adevăr, cu cît creşte în fiecare zi lumina, pînă cînd ajunge în toată puterea ei. Atunci era cea mai lungă zi, solstiţiul de vară. În fiecare dimineaţă soarele se muta spre dreapta, încet, după o lege mai puternică decît lumina şi căldura lui. Ascultă, spuneam, şi eram tînăr, simţeam cum viaţa tînără zvîcnea în umerii şi în capul meu iar acum cu toate că îmi mişc picioarele şi ele

sînt vii ca și partea de sus, simt duhoarea bătrîneții și de asta nu scap și nu uit, cum uitam atunci cîteodată că sînt olog, ascultă, îi spuneam băiatului Antipa (trei din cei cinci copii ai mei se născuseră înainte de boala mea dar stăteau cu mama lor în cele patru odăi de deasupra fostului meu atelier din strada Surugii, cel mai mic era de o seamă cu Antipa, mă ducea dimineața la tutungerie, cel mare începuse să lucreze, nevastă-mea venea să mă ia seara, cînd nu aveam chef să rămîn peste noapte în scaunul meu cu roți de bicicletă ! da, tinere, familia îmi era senină și eu continuam să fiu stăpînul ei, să nu-ți închipui că era astfel, eu așa am trăit, mereu în mijlocul familiei, cum trăiesc și acum cînd am rămas numai patru din șapte fiindcă așa s-a întîmplat și eu n-am avut de ce să mă tulbur : oricum n-aș fi putut schimba ceva între lucrurile care atîrnau de mine) așadar, ascultă, îi spuneam, și el asculta, erau într-un fel ciudat legați unul de altul prin șederile lui îndelungate lîngă mine cel fără picioare, mîna lui străvezie mîngîia spițele lungi și subțiri ale roților, eu îl lăsam să stea acolo. Nu-l întrebam nimic fiindcă eu nu întreb niciodată de ce asta și nu cealaltă, eu cred că fiecare face ce vrea și are dreptate în felul lui și atunci de ce să întreb ? Așa că ascultă și vezi, îi spuneam : cînd soarele ajunge să se stingă în punctul cel mai înalt al curbei a doua și mai departe, deasupra primului stîlp de la poarta curții din spate, unde Țalic își taie porcii și viteii lui, atunci creșterea zilei se oprește. Chiar în clipa cînd lumina atinge cea mai mare putere a ei, ea a și început să scadă. Stai aici lîngă mine și vezi : a doua zi după solstițiu soarele începe să se mute înapoi spre stînga. Ziua descrește, soarele se mută pînă ajunge, tot dînd înapoi ca un rac, deasupra primei curbe de piatră și se oprește, iarăși nu mai mult de o clipă, este rece dușmănos mic, este ziua

cea mai scurtă și, după ea, lunga noapte de iarnă. Băiatul urmărea cu supunere degetul meu îndreptat ca un fel de cumpănă spre soarele roșu. Nemișcat, parcă la pîndă. Nu întreba nimic, asta îmi plăcea. Părea serios, grav, mai mare decît era. Și pe urmă, nici dracu nu-l vedea cînd meșterea ceva la roțile scaunului meu, punea o piedică, mă trezeam cu ele înțepenite și gata să se răstoarne. Mă întorceam spre el, stătea în celălalt colț pe un teanc de ziare și rîdea, scotea limba la mine. Rîdeam și eu.

Ajută-mă, dacă vrei, domnule judecător să-mi trag gheata asta... așa... mulțumesc... da, merge mai greu și nu numai cu ghetele, și închide drăcia asta, toarce lîngă urechea mea dar nu-mi încălzește și picioarele... da, ies și eu, te conduc, mă mai mișc. Dacă mă dor picioarele? Nu, picioarele nu-mi dau de furcă, rinichii își cam fac de urît și uneori capul mi se golește, se face ușor și se umple cu o pulbere aurie dar să nu înțelegi din asta că nu mai pot de bine și că plutesc ca un fulg, domnule judecător Viziru, uită-te la mîinile mele de care atîrnă pielea asta galbenă pătată și uită-te la creștetul meu ca o ridiche putredă și uită-te la ochii mei senini și liniștiți și la încheieturile mele moi și la mirosul rînced pe care trupul meu bătrîn îl împrăștie și sufletul calm nu-l poate opri, uită-te bine și nu înțelege că mă plîng, fiindcă nu mă plîng și nu cer îndurare și nici nu spun că-i ușor așa, dă-mi umbrela și încheie-mi nasturele ăsta. Ai stins drăcia? Încă nu?...Poți s-o lași să ardă și să se învîrtească, poți pleca, nu mai ies din casă, nu mă duc nicăieri și nimeni nu poate să mă silească să ies dacă eu nu vreau. Du-te... Altă dată? cînd altă dată?... da... sigur... altă dată dar să nu mai vii cu rîșnița asta... Tot se mai învîrtește?... Du-te, ce spui? dacă este vreo legătură între ce? între ce vedea Antipa cînd stătea lîngă mine la fereastra de la Podul Vămii

și noaptea solstițiului cînd el stătea de veghe în fotoliul lui? nu mi-a plăcut niciodată fotoliul ăsta, dacă este vreo legătură? La ce-ți trebuie atîtea legături? nu știu... iarăși o legătură? e cam mult, nu, nu lăsa vîrtelnița aici, ia-o, domnule judecător, descheie-mi nasturele ăsta și ține umbrela...

24

Antipa, doamna Milea vrea un dicționar. Dar ce faci, lucrezi, iartă-mă, stați numai o clipă, doamna Milea, el lucrează și are atît de puțin timp, iar eu...

Ușa se închide. Fusese deschisă? Antipa este treaz. Cum ar spune Pașaliu, starea lui este excelentă. Oasele ușoare, ochii limpezi, mușchii relaxați, inima pompînd într-un calm desăvîrșit. Ordine. Ușa este într-adevăr închisă dar cineva ține în partea cealaltă mîna apăsată pe clanță și vorbește în șoaptă acum, Felicia, desigur, și așa cum ai auzit în timp ce nu dormeai și nu erai treaz, lîngă ea era doamna Milea vecina de la apartamentul din stînga, numărul cine-l mai știe. Antipa zîmbește, cățelușa Eromanga dă tîrcoale mesei. Ușa se deschide fără zgomot, fața Feliciei apare încruntată, Antipa vede reprosul și porunca : mișcă-te, apucă-te de ceva, n-ai să mă faci de rîs chiar acum, nu se poate să lenevești, ai atîta de lucru cu hîrtiile tale, ce mai aștepți? ! Și cînd în sfîrșit, în urma ei se ivește celălalt obraz, încurcat, plin de curiozitate și respect pentru munca lui, dar nu cumva batjocoritor? Antipa este în picioare cu un creion în mînă, are timp s-o vadă pe Felicia liniștindu-se și în mîna ei sceptrul pașnic al măturii cu coadă lungă. Mă ierți, doamna Felicia, spune doamna Milea, dar știu că numai la dumneata găsesc, vai, încă o dată iertați-mă, văd că-i o harababură

aici, adică iertați-mă, vă pregătiți de Crăciun și la bucătărie și aici, nu lăsați o clipă lucrul, eu încă nu m-am apucat de gătit și nici de copt, de fapt mai sînt trei zile așa că nu văd, dar vă rog să nu mi-o luați în nume de rău, văd că sînteți ocupat, soțul meu vă roagă să-i împrumutați dicționarul ăla francez-român, celălalt invers îl are, noi facem o excursie în Franța cu mașina, ne-am înscris pentru vară și soțul meu mai învață cîte ceva, știți nu te poți duce fără să știi să-ntrebi acolo cum dai asta, cît costă ailaltă sau să spui un bună ziua și să ceri o ciorbă, nu?! Dar ce cărți multe aveți... Ochii ei iscoditori cercetează, compară, memorează, vai ce cățeluș frumoasă, o știu, dar aici în cameră e bine, foarte bine. Aaa, mi-ați și dat dicționarul, vai ce amabilă sînteți, soțul meu demult vrea să vă invite la o partidă de table, la un pahar de vin ca între vecini dar eu i-am spus mereu ce crezi tu că domnul Antipa are timp de pierdut cu tine cu tablele și mai știu eu ce? el lucrează și acasă toată ziua. I-am spus-o săracul dar n-am dreptate este cel mai bun soț din lume și cu cîte are pe cap la dispeceratul lui singura lui distracție sînt tablele și televizorul și cînd mai ieșim și noi cu mașina. Vă mulțumesc, mîine îl aveți înapoi și nu uitați invitația și acum cu zilele astea calde dar vai am uitat, ce părere aveți de căldura asta în mijlocul iernii? Gata vă las dacă ieșim de Crăciun cu mașina la iarbă verde, doamne iartă-mă îți vine să rîzi dar așa se pare că va fi Crăciun la iarbă verde, vă luăm cu mașina, mulțumesc domnu Antipa haideți doamna Felicia să lăsăm bărbații să lucreze, dați-mi repede dar nu aici la noi la bucătărie unde ne stă atît de bine rețeta pentru aluatul ăla iertați-mă domnu Antipa...

Ușa se închide în urma celor două femei. Se vede o clipă capul Feliciei, fața ei îngîndurată acum, ochii

care îl privesc încă pe Antipa stăruitor, enigmatic, în timp ce restul este demult dincolo de ușă. Cățelușa Eromanga scheaună. Tîmplele lui Antipa zvîcnesc. El își aprinde o țigară. Amurg, lumina scăzută, s-ar părea că forfota străzii s-a mai liniștit. Pocnetele bicelor se mai aud, chemări și răspunsuri, încă nouă zile și menirea lor se va împlini. Antipa se apleacă, ia cartea de jos, o așază cu grijă pe un raft înalt. Foile scrise cu creionul sînt acolo, pe masă. Pe muchea canapelei înguste sînt cărți, unele deschise, ținute multă vreme așa cu coperțile în afară par niște acoperișuri de șoproane, din filele închise ale altora ies bucăți înguste de carton, semne, pe acolo se umblă din cînd în cînd? Antipa citește șapte sau nouă cărți odată. Nu termină nici una, începe alte șapte, se întoarce la primele, uneori notează ceva în foile de hîrtie albă pe care le păstrează în aceste cărți, subliniază cu creionul cuvinte sau rînduri întregi. Se văd titluri dar cine să le mai înșire pe toate. Sînt multe. Antipa alege un volum masiv care părea că stă de multă vreme deschis sub niște reviste ilustrate: *Muntele vrăjit*. Răsfoiește cu grijă, caută. Se oprește la pagina 405. Citește cu atenție, întoarce, 406, citește și aici. Închide și spune: da, sigur că da, Eulenspiegel. Rîde. Privește pe fereastră. Senzația că ar fi avut gîtul și umerii opăriți apare din nou. Nimic din plăcerea și liniștea cu care s-a ridicat adineauri din fotoliul Baroni.

În bucătărie, Felicia toarnă răcitura în farfurii adînci. Așezată pe marginea patului lat, în timp ce schimbă fețele de pernă, doamna Milea, papucii roșii cu canafi aurii, îi spune domnului Milea, revista Rebus și o față roșcovană săuătoasă: zice că lucrează, în camera *lui*, mă rog, una-două *lucrează* ce naiba o fi lucrînd acolo nu știu, cînd o auzi mai

că-ţi vine să şi crezi. Am găsit, spune domnul Milea, *e*licopter nu *he*licopter şi uite a m taman nouă litere, şi lasă-l pe om în pace nu te m ai lega de el.

Fişă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

ŞANTIERELE REPUBLICII

La Rogojelu se apropie „Marele Eveniment nr. 2"

...Marele şantier al centralei termoelectrice de pe Jiu îşi trăieşte cea de a cincea toamnă sub semnul unor evenimente pe măsura dimensiunilor acestui important obiectiv, care în etapa finală va avea o putere instalată de 1720 megawaţi.
Ce se întîmplă în aceste zile pe fronturile de luptă ale Rogojelului? În vreme ce grupul 1 de 200 MW, intrat în funcţiune cu cîteva luni în urmă, produce constant, confirmînd astfel calitatea muncii depuse aici de constructori, montori şi personalul de exploatare, la cazanul nr. 3, betoniştii lucrează la nivelul cotei 92, iar la cel de al treilea turn de răcire, dulgherii îmbracă în cofraje inelul care marchează înălţimea de 60 m, o primă „gradaţie" pe construcţia ce se va ridica în final la 110 metri. Toate acestea sînt însă umbrite oarecum de principalul punct de interes, prezent în gîndurile tuturor celor aproape 4000 de constructori gorjeni. Este vorba de ultimele pregătiri pentru punerea în paralel a celui de-al doilea grup de 200 MW, adică despre cel de-al doilea mare eveniment pe care îl trăieşte Rogojelu de la începerea lucrărilor şi pînă azi.
Trecînd pe şantier, de la un loc de muncă la altul, ai impresia că privirile fiecărui om sînt atrase ca de un magnet către locul acestui important eveniment, către impunătorul bloc al centralei, între pereţii căreia colectivul însărcinat cu noua premieră parcă transmite turbinei, gata de start, energie izvorîtă din tensiunea emoţională a fiecărui om. Rotită lin de un miniatural viror, deocamdată la numai 60 turaţii pe minut, turbina e gata să primească impulsul

care o va duce cu 3000 de rotiri în spațiul vitezelor productive. Alături, la vatra de oțel a cazanului este așteptat declicul care va scăpăra prima scînteie a năprazniculuí foc, la puterea căruia, în numai cîteva ore, apa se va transforma în abur industrial. Un abur care nu-și va putea îndeplini misiunea dacă nu va răspunde baremurilor termice și chimice, riguros impuse de o tehnologie pe cît de simplă în principiu, pe atît de complicată în detaliu...

P. D.

25

Trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă. Găsit de mai multe ori, subliniat, scris cu cerneală sau cu pastă colorată, această frază întrucîtva poetică în hîrtiile lui Antipa, notează judecătorul Viziru. Hîrtiile lui Antipa, scrie în altă parte judecătorul, niște texte incoerente, cuvinte, uneori fraze lungi cărora nu prea le găsesc un sens dar au un farmec ciudat, în fine ceva care mă neliniștește dar nu mi se pare lipsit de importanță în cunoașterea lui Antipa. Într-un anume fel ele îmi amintesc de fantezíile lui Pașaliu în legătură cu cățelușa Eromanga. Trebuie să adaug că, hotărît să știu totul despre el, ajung să aflu o mulțime de lucruri despre mine. Cu atît mai surprinzătoare îmi apar aceste texte cu cît fostul meu prieten de la Dealu-Ocna nu părea, pe vremea aceea cel puțin, să ascundă nimic în afara veseliei lui nepăsătoare. Ceea ce remarcam însă pe atunci, fără să dau vreo importanță observației, era plăcerea, fantezia, cruzimea cu care punea la cale farse colegilor. Dar nu te puteai supăra pe el. Unuia i-a pus la cale înmormîntarea, un lung șir de întîmplări grotești. Altul care aștepta de un an de zile o decorație a fost făcut să creadă că decorația i-a și fost

acordată și acela, înainte de ceremonia decernării (în care sînt sigur, continuă să creadă și azi dacă o mai fi în viață) a dat o masă care l-a costat trei lefuri. Uneori aceste hîrtii scrise de Antipa erau transcrieri, pasaje sau chiar pagini din autori celebri sau de care eu n-am auzit niciodată. *Trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă.*

Tot în decembrie, noaptea, ghemuit în șuba uriașă pe care paznicul de la depozitul de lemne le-o vînduse pentru trei sticle de țuică, Antipa trăi realitatea acestor cuvinte pe care Pașaliu mai tîrziu le găsi închise într-o ordine ermetică: *trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă.* Vorbe. Dar Antipa stătea lîngă godinul încins și vedea un păianjen mare, păros legănîndu-se în lumina gălbuie a veiozei acoperite cu o bucată de ziar. Patul, masa, scaunele și abia dacă te mai poți mișca în încăperea scundă, șîmburele ei este godinul de tuci. Focul duduind, dar nimic din ce se spune cînd arde focul în sobă iar noi pe lîngă mama stînd. Lipsă de zidiri armonioase, nimic din pacea pămîntului acoperit cu zăpadă. Peste podeaua de lut sînt așternute rogojini și deasupra lor un vechi covor de Buhara. Încă acum treizeci de ani moliile ciupiseră cîte ceva din el. Adus în urmă cu două sau mai multe sferturi de secole de vreo bunică sau vreo străbunică, vreun Șadbei sau Baroni sau Iurașcu sau de cine mai știe, sau poate el, covorul purtase prin văzduh pînă pe aici vreun derviș, vreun marinar nebun și mincinos și apoi fusese uitat sau dăruit sau furat și ajunsese pînă la Felicia, un lucru de preț altădată, acum un obiect folositor, cam jerpelit, cam ros dar încă trainic, adînc, liniștitor, și nu ar fi lipsit de adevăr dacă s-ar spune că în culorile lui stinse licăreau trufia și batjocura. Felicia dormea cu fața la perete, acoperită cu o pătură peste care era aruncat un palton cu nasturi mari, negri. În urmă

cu șapte luni nu se cunoscuseră încă. Anul 1956? În apropierea ferestrei înghețate, paznicul de la depozitul de lemne stătea de vorbă cu o femeie, pesemne una din îngrijitoarele de la bufetul Carpați, una care în căzile unsuroase de zinc spală și tot spală farfurii și tacîmuri pe care grăsimea și sosurile se sleiesc, femei scunde și voinice cu mîinile mari roșii și genunchii bolovănoși,ridicînd toată ziua lăzile cu bere, cărînd în brațe calupurile de gheață, tîrînd saci de cartofi și purtînd în spinare o jumătate de porc, lucrînd mai mult aplecate și îndreptîndu-și din cînd în cînd spinarea, mîinile scurte înfipte atunci în șale. Ningea fără vînt, pereții odăii vibrară îndelung cînd pe terasamentul înalt trecu bubuind un tren. Zăpada cădea fără întrerupere, calm și nevinovăție peste orașul Albala și peste întreg ținutul. Ninsoarea acoperea vorbele paznicului, vorbele femeii. Antipa ghemuit în șuba lui, și *trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă*. Șapte cuvinte în care tot ce a fost viu se cuprinde...

Eu, spuse paznicul, dacă-mi pun mintea fac prăpăd, îl mănînc de viu.

Se așază în ușă, spuse femeia, și zice : să te văd Pe unde treci acuma.

Eu îl beau într-o lingură de apă, spuse paznicul.

Nu-ș-ce vrea, spuse femeia, că dacă o fi pînă peacolo...

Atunci ai sictir, spuse paznicul.

Ha ha, rîse femeia, tot așa la noi în sat era unu care una două făcea prăpăd.

Ascultă, spuse paznicul, eu sînt paznic aici la depozitu-ăsta-de-lemne și nu te uita tu că-i zăpadă și că-i iarna asta.

Ha ha, rîse femeia, îmi stă mintea-n loc cît ești de mare și tare.

Ascultă, spuse paznicul, în depozitu-ăsta nici dracu nu-ş vîră coada dacă nu vreau eu.

Ha ha, rîse femeia, ştiu eu unde s-ascunde dracu.

Ascultă, zise paznicul, frate-miu e portar la partid, la regiune şi dacă el nu vrea.

Nu mai pot eu de poarta lui, spuse femeia, că-i o căldură acolo-n chichineaţa lor pe unde treci c-am fost-odată cu bufetu şi-am dus berea că dracu ştie ce fac cu caloriferele alea că scot o căldură şi pute-a vopsea de pe ele fiindcă arde şi vopseaua de cald ce-i şi le vopseşte cam la trei zile-o dată.

Ş-am un frate-n miliţie, spuse paznicul. Dacă nici ăsta nu-i om care noi toţi şi cu-alt frate mai mare de la Bucureşti că-i maior, ştii tu unde.

Ce mai, spuse femeia, da-ce-naiba păzeşti tu-aicea că unde-s lemnele, eu nu le văd.

Nu-i treaba ta, spuse paznicul. Ascultă, ia scoate tu sticla aia care-o ai băgată ştiu eu unde că-acasă la tine cre-că-i depozit de sticle de-astea.

Ha ha, rîse femeia, te bagi paznic?

Ascultă, ia nu mai tot rîde-atîta, spuse paznicul, şi ia vină tu-ncoa la mine.

Trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă. Antipa vorbindu-i Martei Wiegler despre colonelul scund, bine ras, burta suptă cu îndîrjire, pieptul umflat, o compensaţie (cînd era singur se aşeza pe un scaun, scotea un suspin de uşurare, aerul, umflătura, ghiuleaua din piept cobora în burtă, burta se umfla, pieptul se scobea, cînd iarăşi se arăta în lume, după ce în spatele lui se închidea o uşă, în picioare, mişcîndu-se printre civilii indiferenţi şi militarii respectuoşi, burta se golea încet şi ca o bulă uriaşă de aer într-un lichid vîscos burta urca în pieptul colonelului, ajungea sub gît, umflîndu-i vestonul), mustaţă cum purta Douglas Fairbanks în tinereţe. Ei erau studenţi, deci elevi militari (anul 1953) bun

ziua elevi, spunea colonelul din uşă, să trăiţi,tovarăşe colonel, strigam noi, staţi jos, spunea şi ne aşezam, pe o planşă cu mulaje de ipsos studiam tactica şi strategia, aşadar, spunea colonelul, ultimul obstacol fiind trecut, reper fix cota cinci, urmează barajul de mortiere. Dicţia lui corectă, pauzele de respiraţie, accentele şi restul, un actor din vechea şcoală de declamaţie, lecţiile lui sînt pitoreşti, fundal : propria lui experienţă. În Tatra, elevi, cazul relatat mai înainte este identic cu o secvenţă din „Comandantul de batalion" filmul în care Amedeo Nazzari era un tînăr locotenent în primul, marele adevăratul război. Deci : în deceniul al şaselea, un colonel din deceniul al cincilea încercînd să semene cu un locotenent din deceniul al doilea care era în realitate un actor din deceniul al patrulea. Vom observa, tovarăşi elevi, dacă tema este rezolvată conform indicaţiilor teoretice, ce vom observa? Că în faţa noastră, în locul în care noi am fixat obiectivul, nimic nu mai mişcă. O grămadă de oase, carne zdrenţe, resturi de armament. O mînă, un picior, o cască. Asta înseamnă că misiunea a fost îndeplinită. Ticul care îi strîmba obrazul stîng ! Zîmbetul lui calm.

Ceva asemănător am mai auzit, spunea Marta Wiegler. Nu văd ce te neliniştește aici. Este un caz tipic de alienare. Un om care a făcut războiul. Un profesionist... Un profesionist? repeta Antipa şi în întunericul odăii auzea respiraţia uscată a Martei, mirosul ei era sărac dar mîinile lacome, mintea ei pătrunzătoare stătea la pîndă însă carnea ei suferea fără leac. Antipa încercînd să scape retrăgîndu-se încet într-un colţ al patului lat, îngrămădind pe nesimţite între el şi ea cearceafurile jilave, perna, o rufă moale. Lumina roşietică a lămpii de noapte aprinzîndu-se pe neaşteptate, Marta Wiegler sprijinită într-un cot, privindu-l. Ochii ei în spatele oche-

larilor — cînd și-i pusese, pentru ce? — ramele translucide aruncau stinse luciri amintind clipocitul ușor al unei ape adînci. Gura ei adîncă, buzele sparte de febră. Limba o cărămidă încinsă. Ea vorbind: înțeleg Antipa, urăști, disprețuiești luciditatea mea, cauzele adînci ale lucrurilor pe care eu le găsesc cu ușurință, explicațiile care-mi vin din te miri ce pe limbă (pe care le batjocorești dar le asculți cu atenție) asta înțeleg dar nu știu de ce trebuie să pleci acuma la ea, n-o cunoști bine sau n-o cunoști deloc, te întorci în provincia ta de care mi-e frică, o, doamne, *Herrgott, es könnte so gut sein!* cum spunea bunica, și pentru ce? renunți la școală, la tot ce trebuie să se întîmple după asta, și cît de greu ai revenit după atîția ani și cît de ușor renunți, îți părăsești destinul și te întorci în loc să fugi din provincia ta cum fugeau cei din Sodoma, să nu mai privești înapoi, tu te întorci. Dar bine, ai văzut-o o dată sau n-ai văzut-o, știi despre ea ce știu și eu: că se numește Felicia, Felicia, ce-i asta Felicia? te duci totuși la ea. Gîndește-te, ai timp... Și Antipa: și dacă m-aș rostogoli din vîrful casei și dacă mi-aș izbi capul de zidul ăsta tot nu mi-ar trece frica și n-aș înțelege vorbele colonelului, chiar dacă aș avea capul lui Einstein! O mînă, o cască, o grămadă de oase și tema se dovedește eficace. Misiunea îndeplinită. Sînt un caraghios că nu-l înțeleg pe colonel

și sînt de trei ori caraghios, își va spune peste ani Antipa, că nu înțeleg de ce vărul Feliciei, Nicolae, nu înțelege o iotă din ce-i spun eu despre tinerețea noastră, el, un mucos de șaisprezece ani

liniștea, răceala, distincția cu care colonelul spunea: misiunea a fost îndeplinită. Și aș fi putut înțelege, fiindcă aveam șapte ani și stăteam lîngă mama mea în șanțul săpat în malul apei mocirloase. Malul era năpădit de buruieni, mai sus creștea în

valuri lozia galbenă și mai încolo cîmpurile de rapiță și mac și grădinile bulgarilor, lungi parcele pe care ei scoteau varză și pătlăgele și morcov și mai încolo alte cîmpuri cu tutun și porumb, dar cum stăteam cu genunchii la gură, mama, eu, mulțimea femeilor din cartier, deasupra noastră atîrnau sălcii dese și legănătoare, iar jos în albia mocirloasă putrezeau munți de gunoaie și hoituri de cîini și pisici și un cal cu burta plesnită și plină de viermi. Stăteam între femeile care vorbeau vorbeau vorbeau, nu mi se părea înfricoșate de avioanele care bombardau orașele sau poate vorbeau de frică, îmi plăcea să mă uit în gura lor, să le văd limbile roșii, umede, ascuțite. Se așezau în genunchi cu picioarele adunate sub ele, sprijinite de peretele aspru de unde țiganii scoteau lutul pentru cărămizile lor pe care le ardeau în cuptoare lîngă Podul de Lemn, stăteau culcate pe o parte, picioarele desfăcute sau încrucișate, stăteau întinse pe spate, o pătură sau un șal vechi dedesubt, dar oricum ar fi stat ele acolo în albia umedă invadată de buruieni dușmănoase, crescute în libertate, verdele lor veninos, frunzele late aspre acoperite cu un fel de mătreață cenușie, tulpinile umflate palpitînd, oricum și-ar fi potrivit ele oasele, cărnurile lor căpătau forme ciudate pe care nu le înțelegeam dar mă fascinau și atunci groaza care mă cuprindea la uruitul nedeslușit al avioanelor și apoi la zgomotele exploziilor și mă arunca urlînd în gropile săpate de cărămidari se micșora treptat, ca un mic animal orb mă strecuram lîngă carnea lor vie, ele îmi așezau cu blîndețe capul pe țițele strînse în bluzele lor de stambă, simțeam sudoarea acră și mirosul bucătăriei în care se fierb în fiecare zi fasole și cartofi, simțeam mirosul leșiei intrat pentru totdeauna în palmele lor aspre și, dracu știe de unde, miros de iaurt și pește, ele mă mîngîiau pe

creștet iar palma mea stătea între genunchii lor jilavi, simțeam porii deschiși și sîngele bubuind spre gambele acoperite cu păr moale și aurin, uneori întunecat aspru. Una dintre ele muri lîngă mine, în marginea apei, o urmăream cum își ridică pînă la genunchi fusta, cum se lasă pe vine, știam ce va face, așteptam, ceva venit de departe o lovi, se bombarda depozitul de muniții de peste linia ferată. Picioarele ei albe rămaseră desfăcute, călcîiele în apa mîloasă. Nu crezi așadar că aș fi putut să-l înțeleg pe colonel? Cu toate astea... Nu colonelul, nu despre el, a strigat Marta Wiegler, știi că despre tine e vorba, nu trebuie să te întorci *acolo*, nu-ți trebuie *ea*, mai tîrziu ai să vezi cîtă dreptate am, dar înainte de asta trebuie să înțeleg de ce te duci la ea... În patul lat, tîrîndu-se spre Antipa. Și Antipa: eu nu înțeleg tu nu înțelegi el nu înțelege, cu toate astea trebuie să trăim. Și Marta Wiegler: ar trebui să te urăsc, nepăsarea ta batjocoritoare ar putea fi la urma urmei efectul unei prostii subtile, incurabile. Nu-ți dai seama? Dacă nu este vorba de o ipocrizie fără seamăn. Ce eram noi în anii croici de după război? Niște copii care luam lumea de la început cu credință. Vorbeam în ședințe lungi despre ideal și cauză și făceam de gardă noaptea la sediul organizației. Noi eram o mare și singură voință naivă, cu vorbeam nemțește și franțuzește și cîștigam tot felul de concursuri interșcolare de matematică și literatură și eram îndrăgostită cu adevărat de un activist tînăr cu patru clase și moț căzăcesc pe frunte și un pulover alb cu guler norvegian pe care el nu l-a mai purtat în ziua cînd a aflat că poartă un guler *norvegian* da, și pe urmă cînd am fost dată afară din partid tot credeam, sînt greșeli dar adevărul este unul și acum, chiar și acum cînd experiența m-a făcut sceptică cred la fel. Și tu-mi spui că pe atunci jucai fotbal și nu ții minte nici

una din — cum spui tu, poveștile astea. Și dintr-o dată devii problematic, excesiv de sensibil, retractil. Minciună. Ipocrizie. Cabotin. Dar nu pleca, Antipa, te rog, iartă-mă, uite, zdrobește-mi fața cu pumnii, ridică-te și calcă-mă în picioare, taie-mi limba și scoate-mi ochii și fă să intre în mine un fier înroșit, iartă-mă și pedepsește-mă și nu pleca, nu ple...

Nu-ș ce are sticla asta, spuse paznicul, pînă-i scoți în nafura mă-si dopu ăsta ai și băut jumate.

Dopu, chicoti femeia.

Și cînd l-ai scos cu totu gata și jumatea ailaltă.

Mie, cînd ninge ca-acu, spuse femeia, îm-place, da' cîn' nu bate vîntu.

Serviciu meu aicea de paznic nu-i așa ușor cum crezi tu că-i, spuse paznicul. Numa ia gîndește-te să te-aștept eu pe tine o juma de noapte de la bufetu tău și tu să vii cu sticla asta. Greu.

Da tu ghereta aia n-o mai ai?

Da ce, plouă?

Puteam să-mi închipui că ești laș și fricos, lașule și fricosule, spunea Marta Wiegler. Și iarăși cuvinte: morală spirit raport necesitate interdependență refuz negație valoare clovnerie profit eșec. Iar Antipa: spui că sînt un caraghios? dar asta și sînt... Mîna lui luă de pe noptieră un pahar înalt, plin pînă la jumătate cu apă, puah, spuse, clocită, așează paharul la loc, aprinde-mi o țigară, îi spuse Martei și ea sări din pat, folosind coada zbură de pe o creangă pe alta și într-o clipă găsi focul, se întoarse și Antipa îi mîngîie umerii, ea își scoase ochelarii, nu avea ochii miopilor care fără lentile par aburiți micșorați, clipește nedumeriți, ochii ei priveau cu siguranță și hotărîre, tăiați ușor pieziș în obrazul îngust, lasă-mă să stau lîngă tine, spuse, și el se întinse, mîinile sub ceafă și ea se așeză lîngă el.

...trebuie să știi, spunea Antipa, că încăperea înaltă și îngustă, nu prea bine luminată, era un dormitor. Paturile de fier suprapuse erau la fel, înguste și înalte. Să aștepți în zorii tulburi, într-un pat de ăsta, venirea zilei, să nu dormi și să simți aerul greu înăbușitor dar familiar, mirosurile acre, douăzeci de bărbați de douăzeci de ani, sudoarea, fasolele și picioarele, intelectuali în formare, provinciali ambițioși sau greu adaptabili, băieți buni, la o adică și, zău, plini de suflet și de inimă, dormind greu somnul cînd și apele dorm, dacă ar fi să credem în minuni, și uite-așa, fiecare cu somnul lui, în bucățica lui de pat răsuflînd altfel, și lumina venind încet prin ferestrele mari prinse în rame înguste de plumb. Studenți, se înțelege și căminul lor. Dîmbovița curgea pe aproape. Într-un capăt al coridorului, spălătoarele de zinc, căzi lungi de zinc întunecate, chiuvete galbene, oglinzi cam afumate și dușuri, apa lovind cu putere grătarele de lemn pe care noi țopăiam cu voioșie, dușumeaua de ciment ușor înclinată spre gaura de scurgere din mijloc, un ciur de fontă în care gîlgîie spuma. În celălalt capăt closetele, ușii cenușii, geamurile vopsite, mirosul iute de amoniac amintind vespasienele din mijlocul orașului unde cobori multe trepte și întinzi un ban unei femei bătrîne cu halat cenușiu, un fel de portăreasă care trage după ea o găleată goală și o mătură. Dar să stai seara înainte de culcare în dormitorul nostru de studenți săraci și plini de demnitate, de altfel, acolo între spălător și closete. Era înainte de culcare, nu-i spuneam *stingere*, dar se găsea mereu cîte unul care striga autoritar: stingerea, și chiar stingea lumina fără să aștepte vreun răspuns. Nu-mi amintesc să fi auzit pe cineva protestînd, deși pe sub pături se tot mormăia dracu știe ce. Dar era înainte de culcare. La extremitățile tavanului atîrnau două becuri puternice fără abajur,

între paturi însă era aproape întuneric. Cei de deasupra spuneau : stăm între reflectoare. Moft, spuneau cei de dedesubt, vă lăudați de pomană, ce reflectoare sînt astea? E drept, dacă te uitai bine vedeai că nu sînt decît niște pere, or fi fost și acre! Dar nu se certa nimeni cu nimeni. Rareori cineva ridica glasul aici. Clădirea fusese pe vremuri a regelui și dacă noi stăteam acum acolo nu înseamnă că el ne-o lăsase nouă moștenire, folosiți-vă de ea cum știți, copii! Nimeni nu știe dacă regele văzuse vreodată toate încăperile, numai slujitorii or fi trecut pe aici și nu cei care îl slujeau pe el în fiecare zi ci alții, oameni care erau în slujba regelui fără să-l fi văzut vreodată. Numai la zece mai la paradă, spargi semințe, sugi bomboane, vezi parada și mai încolo la zece pași lîngă tine regele cu regina lui și cu miniștrii fac ce face toată lumea : cască gura. În unele din aceste încăperi se crescuseră cai de rasă, un om venit de peste mări era mai mare peste toți îngrijitorii cailor, toată viața lui omul crescuse cai de rasă, și tatăl lui la fel și bunicul la fel, el însuși era un rege al grajdurilor regale, armăsarii neîmblînziți pe el îl ascultau și iepele nărăvașe mîncau jăratec din palma lui. Iar regele era un nepriceput dacă-și închipuia că pe el, rege, îl iubesc caii plimbați de dîrlogi seara pe aleile cu pietriș fosforescent, printre peluzele verzi și pe sub arcadele cu trandafiri. Frumoasele animale cu nume scurte și ciudate nu cunoșteau decît un stăpîn, străinul care era atît de apropiat de ele, încît de bună seamă în sufletul lui veghea un cal. Dar fiecare cu ce crede : regele cu ale lui, slujitorii cu ale lor. Și noi cu poveștile noastre, în timp ce picioarele ne atîrnau peste marginea paturilor de sus sau, stînd întinși pe spate și ridicînd un genunchi, împungeam cu labele plasa patului de deasupra. Vedeam bumbacul ieșind în smocuri din salteaua de sus prin ochiurile plasei, un

fel de iarbă săracă crescută pe cealaltă parte a pămîntului, cu firul *în jos*, sau altădată vedeam coroana foștilor stăpîni săpată în mozaicul pe care călcam, trepte sau ce mai erau și un fel de mulțumire ciudată umfla piepturile noastre de provinciali, dă-l în mă-sa de rege, uite, noi stăm în casele lui, ehe, nu chiar în palatul unde îngrămădea el bogățiile jecmănite de pe urma bietului norod, dar în grajdurile lui care sînt prea bune pentru noi, ce mai învălmășeală era în capul meu, dar în inimă colcăia mîndria asta, vreau să spun că aveam timp să mă gîndesc la ea.

Dar cum stăteam gata să adorm i-am auzit certîndu-se undeva în capătul opus al încăperii, într-un pat de deasupra. Nu mi-am ridicat capul de pe pernă, l-am răsucit într-acolo. N-am văzut mare lucru, în ochi îmi intra numărul de inventar imprimat cu tuș pe colțul feței de pernă — un sac mic umplut cu vată, băgat în alt sac de pînză albă care se schimba de două ori pe lună, legat la gură cu două sfori.Doar cîteva perechi de picioare care atîrnau se mișcau în spațiul întunecat dintre paturi. Recunoșteam călcîiele unuia Drăguș, erau ca niște cartofi uriași, cu toții ne miram cum încăpeau în bocanci, Drăguș purta numai bocanci, voiam să dorm, poate nu era nici o ceartă. Ți-am spus că nu ne certam acolo. Umbrele acelora încă se agitau amenințătoare, călcîiul lui Drăguș era capul unei reptile, spinarea altuia era carapacea dușmanului ei ivit pe neașteptate. Cuvintele erau plesnete de bici, disprețul și frica aveau mirosul cămășilor și izmenelor purtate fără întrerupere trei și patru săptămîni. Poate dormeau totuși, și în somn să fi ajuns în grupul care se certa, de fapt eram cu toții acolo, nu știu dacă nu dormeam cu toții. Oricum eram *acolo* ascultam vedeam și, ciudat, eram sigur că totul trebuie să fi început de la o glumă,

dacă nu totul era chiar o glumă. O farsă dintre cele care se fac în fiecare zi în internate. Știi ce îmi doream cel mai mult în anul întîi de facultate? Să ajung în trei, fiindcă era anul din care începeam să căpătăm camere cu patru și șase paturi. Era ceva! Așa că nu știu nici azi ce căutam eu acolo, între ei, în loc să dorm în patul meu. Dar eram acolo. Și buimăcit de somn sau de mirare îl ascultam pe Poplicola. El auzise povestea de la fratele lui, Virgil, care o știa de la sora lor Valeria. Așadar Poplicola, Virgil, Valeria și încă: Iulia, Agripina, Corneliu, Tit-Liviu, cu toții fiii și fiicele învățătorului Grozea din Văleni sau Mărgineni sau Luncani, un destin caraghios, nu crezi? ! o farsă, nu crezi? ! o familie cu rădăcini adînci și ramuri întinse, Poplicola unul dintre ei, generație de învățători și preoți și pentru toți luîndu-se nume din Plutarh și Tacit, după tradiția Rîmului, răspîndindu-se prin sate și răspîndind lumina, cum a spus primul învățător Grozea din care s-au ivit apoi ceilalți învățători și popi răi și buni cum i-a lăsat Dumnezeu

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

locuind în casele școlilor și în casele parohiale, adăugînd acestor case odăi și acareturi, adunîndu-se întreaga familie o dată pe an în casa celui mai bătrîn, un clan puternic avînd la început un țăran, Gheorghe care a avut doi fii, Ioan și Nicolae, și unul se făcu învățător și celălalt preot și urmașii lor redescoperiră vechile nume ale învingătorilor și așa trăiră ei pînă în vremurile apropiate și într-o zi cel mai bătrîn îl sfătui pe cel încă în putere, tatăl lui Poplicola: se stinge seminția noastră! să dai băieții la alte școli, se schimbă timpul, să-i faci doctori și ingineri, nici un

popă și nici un învățător, și ei să dea alte nume copiilor lor, să le spună Ion, Gheorghe, Vasile și scăpăm de la pieire, altfel se stinge neamul nostru. Așa că Poplicola și frații și surorile lui făcură după cum era datoria neamului și peste ani, cînd totul era cum nu se poate mai bine (popii care umbriseră biografia nepoților uitați, și învățătorii care ținuseră vreun discurs la liberali uitați și ei, iar fiul lui Poplicola, inginerul, se numi Vasile) pe cînd se aflau, după obicei, în casa celui mai bătrîn, arseră cu toții într-o noapte, casa și tot ce era viu, străbunicul Tiberiu și nepotul de un an, Vasile, și între ei tot neamul, un foc izbucnit și stins singur. Dar asta mai tîrziu.

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

Dar Poplicola era abia în anul trei și vorbea despre un medicinist, coleg cu sora lui, Valeria, de la ea știu povestea. Dar de unde cearta? Eu eram acolo. Sau nu se certau? În anul patru puteam ajunge...

Marta Wiegler stînd pe covor, între două scrumiere pline cu mucuri de țigări, o sticlă goală rostogolindu-se încet spre ușă, coatele ei așezate pe marginea patului, un fel de romb de oase subțiri, capul un imens receptacul îndreptat spre Antipa și el vorbind, zori fantomatici în fereastră, lumina lămpii de noapte pierzîndu-și încet puterea, vorbele bărbatului.

...în camere cu două paturi merita să rămîi doi sau trei ani în patru, dacă ai fi știut să te strecori printre cei aleși, douăzeci, erau numai zece camere cu două paturi! Dar Poplicola spunea cum medicinistul descoperise într-o frumoasă dimineață de studiu, între cadavrele abia aduse la disecție, pe

chiar tatăl lui, închis după cîte știa băiatul de vreo cîțiva ani. Așadar, iubită prietenă, formolul și cadavrul lucios, uscat, senin, întins pe masa de piatră. Desigur, s-ar putea spune că sîngele stins al tatălui, care pulsa în trupul fiului etc. În jurul mesei studenți în halate albe, anul întîi, mulți dintre ei neadaptați reprimîndu-și cu greu oroarea dar vrînd din răsputeri să ajungă medici spre lauda părinților și fiindcă așa e bine, și într-adevăr nu-i rău. Asistentul, important, grav, capul plin de teza de doctorat și ochii după vreo fetișcană care caută ceva cu capul și mîinile amîndouă băgate într-o poșetă cu marginile cam roase, halatul lui alb, bine scrobit încheiat pînă sus, sub bărbie, poate pentru ca profesorul să nu observe gulerul lat al cămășii cadrilate cumpărate pe Lipscani, ce sînt fandoselile astea colorate la un om de știință ? ! Profesorul n-a venit încă și în așteptarea lui se spun bancuri cu nebuni. Pielea cenușie a cadavrului, pîntecele supt, o prăpastie imensă, pustiită, coșul pieptului mult ridicat, coastele. Obrazul înghețat, părul aspru. Lecția de anatomie a lui Rembrandt. Pașaliu, pe care tu nu-l cunoști, ți-ar vorbi, dar stai, răsucește puțin capul, nu, da, acum da, uite s-a făcut ziuă, extraordinar, dar acum știu, ai fi pentru Pașaliu cea mai potrivită, cea mai tulburătoare logodnică, îmi dau seama că el n-a avut și n-o să aibă o logodnică atît de logodnică, Marta... cum ? ce vreau să spun ? Cine-i Pașaliu ? asta nu-i important am să-ți spun altă dată, oricum logodna voastră este ratată, ascultă-mă și nu întreba nimic, dar Pașaliu ți-ar vorbi despre lumina care izvorăște din cadavrul pe care-l comentează profesorul Tulp,

despre bărbile roșcate ale celor șapte profesori îmbrăcați în negru, guler alb de dantelă, spaima și curiozitatea lor și despre elocvența profesorului Tulp care taie sau se pregătește să taie sau numai ridică, întinde cu mușchea foarfecului vinele antebrațului jupuit, cealaltă mînă abia ridicată, binecuvîntînd parcă. Manșetele scrobite. Pașaliu, dar nu eu. Și închipuiește-ți că alegi un loc bun lîngă cadavru pentru a nu pierde nimic din lecția care urmează, iată pe ușă a și intrat profesorul, a venit totuși, desigur nu este chiar Tulp și nu poartă pălărie neagră cu mari boruri, dar este primit în cea mai respectuoasă tăcere și deodată descoperi că hoitul de pe masa de piatră, pe care profesorul tocmai se pregătește să-l spintece cu bonomia și lipsa de grijă a unchiului mucalit care începe tortul, lucrul acela încremenit, caraghios și înfricoșător de pe masă este tatăl tău.

Pe măsură ce Poplicola vorbea, cearta (ceartă? vorbele strigate, furia, disprețul încrucișîndu-se, de ce? cum începuse? cînd?) părea să se stingă, probabil nu eram încă treaz de-a binelea de vreme ce eram și eu acolo, între cei cățărați sau tolăniți în paturi, și dincolo la mine în pat. Așadar, medicinistul Stavri tocmai se uita la negul mare de sub urechea hoitului (Stavri, Stavri? eu dorm sau nu dorm, dar ăsta este pivot în echipa de baschet de la Spartak unde joc și eu, da, Stavri, și este chiar prietenul meu Stavri, ce întîmplare, acum o săptămînă, da, de vreo săptămînă nu l-am văzut, eu n-am fost la antrenamente din cauza unei gripe, el...) se întreba

unde mai văzuse el negul ăsta şi tot întrebîndu-se o fi căzut deodată jos, s-o fi zbătut, o fi urlat şi urletul s-o fi auzit pînă la biroul de cadre al facultăţii. Cum să nu se audă cînd era o foarte mare liniste, fiindcă toată lumea învăţa pe rupte pentru examene ?! Indignarea şi tristeţea celor de la biroul ăla au fost pe măsura durerii Stavri, e la mintea cocoşului: ei nu ştiuseră nimic. Un tînăr brigand, fiul unui bătrîn brigand, din fericire în puşcărie, bătrînul, dar cine nu ştie că puiul de lup nu este un prepelicar, tinerelul, deci puiul abia ieşit din găoace s-a strecurat în învăţămîntul superior, ia să vedem noi cum a parcurs el învăţămîntul mediu, pe cine a mai înşelat şi pe acolo şi să vedem cine i-a dat voie şi să vedem cine cască gura şi de ce-o cască fiindcă este sigur că în felul lui banditesc banditul s-a strecurat încă de atunci în urechile şi sîngele celorlalţi colegi cinstiţi şi să-i întrebăm şi pe aceşti colegi cinstiţi cît sînt de cinstiţi, să-i verificăm, să vedem de unde vin şi ce au de gînd şi părinţii lor ce hram poartă. Da, colegii, mama, tata, rudele, prietenii şi cei care i-au verificat pe ei şi colegii, părinţii, rudele, prietenii acestor verificatori, da, în întreg lanţul, cîteva, cel puţin cîteva verigi sînt, trebuie să fie ruginite, trebuie revăzute, reverificat, revizuit, acum cînd încă scelleratul n-a aruncat în aer facultatea de medicină.

Însă din gura mea au ieşit vorbele: şi ce vină are Stavri, am spus. *Vină* din creierul meu prin gura mea a ieşit. După cum din gura lui Guţu a ieşit: *vinovat*. Cum adică *nu-i vinovat*, a spus Guţu. Nu era nici întrebare nici răspuns, era numai spus. Dar Guţu a apărut ceva mai tîrziu. Nu înainte de a spune eu, din nou: glumiţi, cum o să fie băiatul vinovat de ce-o fi făcut taică-su ?! Dacă o fi făcut. Glumiţi !! Spus fără nici o noimă fiindcă nimeni nu-l

învinuise pînă atunci pe medicinistul Stavri, se pare necunoscut celorlalţi, Poplicola povestise doar ce auzise şi el. Cui răspundeam eu, deci? Şi cearta, dacă ceartă fusese, cred că începuse de la fotbal, n-avea cu Stavri nici în clin nici în mînecă. Fotbalul, cred că era vorba de meciul faimos dintre unguri şi englezi de pe Wembley. Şi cine, ce ar fi putut stinge o ceartă ca asta? Dar adevărata tăcere, acalmia a venit atunci cînd Guţu (fusese acolo? se ivise pe neaşteptate?) spuse: cum adică nu-i vinovat. Şi abia pe urmă a întrebat: ce fel de glumă?

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

Nu-mi pasă mie de limbricu tău, spuse paznicul.
Dă sticla aia, spuse femeia.
Ninge-n ea, spuse paznicul.
Da' ghereta aia faci rost de ea sau ce faci? fac ţurţuri aicea-n-vîntu-ăsta, spuse femeia.

În şmecheru tău eu-i bag mîna pe gură pîn-la cot şi-l apuc de coadă şi-l întorc pe dos uite-aşa, spuse paznicul, cum fac eu acuma la mănuşa asta dacă vreau.

Bag-o, zise femeia.

Ce tot vorbeşte ea de vînt? se întreba Antipa. În stînga lui, arde (godinul încins), în dreapta îngheaţă (fereastra şubredă). Felicia toarce în somn, păianjenul meditează, şoarecele se strecoară în adîncul pîinii, acoperită, pe masă, cu un şervet alb. Vorbele celor doi, sub fereastră, înăbuşite de căderea neîntreruptă a zăpezii.

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

Mă urmăreşti Marta? cuvintele aveau un sens, tot ce ascultasem pînă atunci părea confuz, întrebarea lui Guţu cădea ca un sîmbure, în jurul ei se instaura ordinea. Ce fel de glumă? Ascultă-mă bine, Marta. Eu eram campionul glumei! Oare tocmai mie mi se punea întrebarea asta? Nu mai eram acolo. Eram cu vreo patru ani în urmă la un miting în amfiteatrul liceului în oraşul meu Albala. Eram îngrămădiţi în bănci, în picioare pe lîngă pereţi, printre bănci, pe scările care coborau pînă la podiumul în formă de potcoavă. Şi urcaţi pe nişte scări nişte schele de metal care acopereau o jumătate dintr-un perete, se refăcea stucatura sau aşa ceva. Eu eram sus pe ultimul planşeu al schelei, priveam pe fereastră.

Şi Marta Wiegler, acum ghemuită pe jos, lîngă caloriferul, din care într-un borcan gol de iaurt picura apa, lumină lăptoasă afară, primele zgomote ale dimineţii: ştiu ce vrei să spui. Eşti laş, cabotin, ipocrit. Te cunosc: vrei să spui că tu nu ai fost *atins*. Vrei să spui că eu nu credeam, vrei să spui că eu şi *ceilalţi* eram nişte caraghioşi care ne hrăneam din cuvinte şi construiam lumi utopice, poate vrei să spui că subalimentaţia, lipsa de vitamine înflăcărau fantezia noastră, da? şi poate spui că energia şi pasiunile noastre nu erau altceva decît umori, că sufletul nostru fusese uitat, da, asta poate voiai să spui?! Mut să rămîi dacă deschizi gura pentru asta. Ce ştii tu? Tu trişezi de cînd ai venit pe lume!

Şi atunci cum ai putea crede că nu credeam ? ! Dar noi credeam. Eu credeam în lumea pe care exaltarea noastră o plăsmuia şi din care şi tu te-ai hrănit. Chiar dacă nu vrei sau nu eşti în stare să recunoşti. Credeam şi atunci cînd în vacanţă lucram la tunel şi atunci cînd participam la şedinţele noastre lungi. Schimonoseala ta batjocoritoare nu mă sperie, nu mă opreşte să-ţi spun că într-o zi va trebui să plăteşti, Antipa. Tu glumeşti dar necredinţa se plăteşte. Poţi să-ţi baţi joc cît vrei dar viaţa este credinţă. Tot ce am scris în jurnalul meu era adevărat dar tu ţi-ai bătut joc. Antipa, toată puterea mea este că în tot acest timp nu m-am schimbat şi suferinţa n-a făcut din mine o disperată. Acum zîmbeşti, spui în capul tău : vorbe mari. Bine ! Dar aşa şi numai aşa este. Tu minţi. Cine eşti tu ! Ai trecut şi tu prin acelaşi timp cu *noi*, dar neparticiparea ta, cum spui, nu te-a salvat aşa cum vrei să mă faci acum să cred. Şi de la ce să te fi salvat ? ! Şi mai ştiu ceva, în noaptea asta am aflat : nepăsarea ta ascunde teamă şi dispreţ. Tu eşti deasupra şi glumeşti ? ! Crezi că ai să scapi cu gluma, Antipa ? O, nu, nu ! Crede-mă, plătim tot. Nu scapi. Şi acum tot de teamă fugi. Pleci la o femeie pe care nu o cunoşti şi care va privi neputincioasă la căderea ta, Antipa !... Ridicîndu-se deasupra patului, mîinile întinse întunecînd lumina dimineţii, femeia năpustindu-se spre el. Strigătul ei şi un gînd în capul lui, înveselindu-l : ce nume caraghios, în ce fel mă numesc şi eu : Antipa... Şi din nou vorbele ei : Antipa, nu ai nici o şansă în afară de mine, eu te-am găsit, te-am adus din nou pe drumul care ţi se cuvine. Nu abandona. Nici o femeie oricît te-ar iubi nu va putea să te scape, minciuna va fi pieirea ei şi a ta.

Eu te accept așa cum ești. Răspunde-mi! Taci, rîzi, mori de frică, ești un vierme și eu nu pot iubi decît un vierme.

Și Antipa: ...dar să-ți spun mai departe. La pupitrul așezat într-un cap al mesei potcoavă vorbeau pe rînd profesori, colegi de-ai mei, foști absolvenți, invitați etc. Pe peretele din spate atîrna un portret uriaș. Priveam pe fereastră. Atunci a căzut tabloul. A alunecat pe perete, sticla s-a făcut țăndări, jos, în spatele mesei potcoavă. Cel care vorbea a amuțit. Înfricoșat, țeapăn, s-a întors pe jumătate, mîinile sprijinite încă pe pupitru, și zidul acoperit cu pînză l-o fi orbit poate ca sabia arhanghelului fiindcă l-am văzut răsucindu-și palmele duse la ochi. O tăcere înfricoșată a cuprins sala ca un somn, ca un îngheț, un oblon a scîrțiit sub acoperișul înalt și deodată cineva a strigat: sabotaj. Și încă o dată: sabotaj. Pesemne gura îmi rămăsese deschisă, cine știe ce văzusem eu pe fereastră, un fel de zîmbet prostesc de mulțumire, fiindcă același glas a strigat: rîzi, Antipa? Cum de mă văzuse? Eram sus, și el în mijlocul sălii, departe. Era tînărul profesor, abia cu cîțiva ani peste noi cei dintr-a unsprezecea, Vucetici. Venind cine știe de unde, poate într-o noapte, fusese întîi pedagog la o școală profesională și apoi profesor de istorie la școala profesională și pe urmă directorul școlii profesionale și profesorul nostru de istorie și în cele din urmă profesorul profesorilor noștri, crescuse ca să spun așa sub ochii noștri, dar mult mai repede ca noi, voinicul din basme, în timp ce noi o lună, el un an și tot așa. Era nu prea înalt, slab, ochelari cu rame groase, părul des, aspru, despărțindu-se voluntar în creștet, căzîndu-i în două meșe scurte pe frunte. Vorbea rar și limpede. Un timbru grav, plăcut, dramatic, vocea și-a păstrat-o și mai tîrziu cînd a fost numit direc-

torul liceului şi nu şi-a pierdut-o nici atunci cînd, căzut din scaunul de vicepreşedinte la Sfatul popular regional, vindea bilete la loto într-o tutungerie lîngă cinematograful Tineretului, şi-a păstrat-o şi azi, cînd e lector undeva, la un institut pedagogic, glasul unui preot care consolează şi afurisește. Toţi cei din sală întorcîndu-se, răsucindu-şi gîturile, capetele, umerii spre mine, parcă un suspin de uşurare : s-a găsit vinovatul. Şi mai tîrziu, în cancelarie : de ce stăteai cocoţat tocmai acolo, tovarăşe elev? Ce ştii despre cine a bătut cuiul şi a agăţat acolo sus tabloul? Cine a ţinut scara? Cine a controlat rezistenţa peretelui în care s-a bătut cuiul? Oare nu s-au făcut glume atunci cînd se bătea cuiul? Şi oare mîinile celui ce a urcat acolo tabloul erau curate? Şi de ce rîdeai? Nu rîdeam, am spus, dar ăsta nu era un răspuns. Cu toate astea, steaua norocului meu strălucea fiindcă Vucetici m-a arătat cu degetul şi a spus : ăsta-i un terchea berchea, îl eliminăm pe o săptămînă să se înveţe minte şi să nu mai glumească, să nu creadă că strădaniile noastre sînt o glumă. Dumneavoastră aţi spus *glumă* nu eu, m-am auzit spunînd (în spatele lui Vucetici am văzut faţa buhăită a bunului profesor de desen, Dănilă, schimonosindu-se brusc, spaimă şi milă) şi Vucetici, ca niciodată, destins, aproape rîzînd : două săptămîni gură-cască şi ia-o repede din loc. Oricum, îl păcălisem, scăpasem uşor, putea să mă dea afară de tot şi atunci aş fi fost eu cel păcălit. De fapt era un băiat bun !...

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

Dacă-ţi spui eu, aşa-i, zise paznicul.

Da' ce dracu paznic eşti tu care nici cheia de la ghereta-asta n-o are? zise femeia.

Ghereta-s eu, spuse paznicul.

Vai de capu-tău, zise femeia. Ce dracu păzești tu aicea?

Dacă-ți spui eu, așa-i, zise paznicul, îi ia ca din oală și-uite-așa le sucește gîtu.

Blegule, spuse femeia, dă-ncoa sticla-aia...

un frig întunecat într-o lacrimă

Antipa vorbind, zîmbetul lui: așa că, vezi bine, Marta, de ce nu i-am spus lui Guțu despre ce glumă este vorba! Fiindcă eu îl cunoșteam pe Guțu. Și, dracu să mă ia, poate frica, spaima care rămăsese ascunsă atunci cînd Vucetici numai arătîndu-mă cu degetul făcuse din mine un vinovat, izbucnea tocmai acum. Cu neputință dar era chiar Guțu! Era cu un an mai mare decît mine, stătea în altă aripă a clădirii. Cum ajunsese aici? Dar la Albala locuiam pe aceeași stradă, cunoșteam aceiași oameni, făcusem aceeași școală și ani de-a rîndul ne văzusem în fiecare zi, praștia, cercul, bilele. Străzile întortochiate, înguste, trotuare pietruite numai pe o parte a străzii. Iarba crescînd printre bolovani, romaniță și busuioc să umpli saci și hambare întregi, grădini cu legume, loturi de porumb între case scunde, pe jumătate țărănești. Proprietari mărunți, unii plini de ifose. Toți ambițioși. Cei mai mulți veniseră din împrejurimi, cam în preajma primului război mondial, țărani, restul tot de acolo, cu o generație înainte. Ei cumpărau o bucată de pămînt la marginea orașului, făceau acolo o casă (sau cumpărau casa făcută) la țară mai păstrau ceva pămînt pe care-l dădeau în parte. Bărbatul intra la căile ferate, la tribunal sau la telegraf, la poștă, la primărie (cei care se angajau în fabrici, cei foarte săraci,

formau altă categorie, se instalau în altă parte a orașului, altă poveste). Femeia creștea copiii și îngrijea casa. Curînd semnele prosperității sau ale decăderii se vedeau în felul în care se modificau sau se construiau din nou casele. Din loc în loc, în acest cartier puteai vedea o căsoaie arătoasă cu temelie înaltă, cinci trepte de ciment la intrare și de jur împrejurul casei un trotuar de ciment, burlan și streșini strălucitoare și țiglă roșie pe acoperișul în mai multe ape, asta se numea Casa de Sus, iar în spatele ei se tot ducea un șir de odăi cu o prispă lungă, pe care proprietarul le închiria. Uși vopsite în galben sau cafeniu, și ele, aceste odăi, fuseseră la început una, cea în care locuiseră *ei* odată veniți la oraș și căreia îi adăugaseră restul, erau deci proprietari și aveau chiriași. Nu erau bogați dar erau cîrcotași și neînchipuit de vanitoși. În fond rămăseseră țărani, într-un fel ciudat și greu de înțeles, îi disprețuiau profund pe orășeni, modul de viață pe care singuri și-l aleseseră și la care nu ar fi renunțat cu nici un preț. Neînțeles era și felul în care spuneau ei despre unul care scuipa pe podea : țăranul ! ! Cînd veneau neamurile de la țară, cuțitele înguste se transformau în ocoale de han, fîn și coceni peste tot, vrăbii grase țopăind în baligile întunecate și aburinde. Vitele rumegînd liniștite în eterna înțelepciune care le făcuse rumegătoare, spinările late și colțuroase căzute între oasele mari ale șoldurilor, ochii pe jumătate închiși, oiștea căruței înfiptă în pămîntul care nu era nici al satului nici al orașului. În diminețile de vară stăpîna unei astfel de gospodării cobora treptele Casei de Sus, mîinile în șolduri, privea gardul cenușiu și trunchiurile subțiri date cu var ale celor cinci șase meri, peri, pruni sau caiși și spunea : Costică (sau Vasile, Ioane, Neculai) bine c-ai venit ia uite la domnu, o face pe nisnaiul, uită

că după Sfîntu Petru vine Sfîntu Dumitru. Iar bărbatul abia intrat pe poartă îşi aşeza liniştit lîngă piciorul stîng cufărul de lemn bombat pe părţile laterale, retezat drept la capete, felinarul stins sau uitat aprins fixat la capătul din faţă, un fel de sicriu mic înnegrit cu baiţ. Era dintre cei care lucrau *la gară*. Şi nu era oricine, era *conductor*, nu dădea cu ciocanul, lucra *în tură*, lucruri importante peste care nu poţi trece uşor în lumea asta. El pleca în zori sau la miezul nopţii sau pe înserat, ajungea la gară, trecea prin biroul şefului, se urca apoi în trenul afumat, zgură, funingine şi ocrul lucios în care erau vopsite interioarele vagoanelor comune, băncile, pereţii de fier, podeaua dată cu motorină, el era stăpînul vagoanelor, avea şapcă şi uniformă şi cleşte nichelat. Acum se întorcea aşadar din tură. Cufărul stătea lîngă piciorul lui ca o fiară mică şi primejdioasă, un ochi enorm fumegînd în ţeasta ei. Pînă, găreanul privea spre uşa chiriaşului cu pricina. Sigură că a dat afacerea pe mîini bune, femeia pleca spre fundul curţii. Avea un capot înflorat. Dar Guţu avea la poartă un plop înalt, şi prin asta începea să se deosebească de noi toţi, şi nici ai lui nu lucrau la căile ferate. Tatăl Guţu era grefier la tribunal. Avea trei clase de liceu. El era a doua generaţie de orăşeni, i se spunea domnu' Jenică. Era scund, slab, o faţă zbîrcită dar o bărbie enormă. Repezită pieziş înainte, un adevărat versant al morţii care în cele din urmă se îmblînzea într-o pantă lină, o vale şi un ultim urcuş apoi formînd la bază un fel de căuş, o scobitură în care, chiar în verile secetoase, nu seacă niciodată apa adunată din primăvară după topirea zăpezii, încît acolo cresc trestii înalte, se leagănă stuful şi cîntă broaştele. Nu era bărbia lui. Dar asta nu-i împiedica pe cei

trei băieți Guțu și pe surorile lor mai mari, două să poarte același fel de bărbie. Făcuți cu adevărat după chipul și asemănarea tatălui. Mama Guțu avea întrutotul aceeași înfățișare, poate smulsă din carnea tatălui ea devenise mama și dăduse naștere copiilor, încît Jenică Guțu ar fi putut fi începutul începutului, cum spunea Pașaliu, un înfricoșător gînd vesel. Pentru ca povara bărbiei uriașe să poată fi totuși purtată era nevoie de picioare puternice. Picioarele Guțu erau însă subțiri, strîmbe. Dar erau înfipte în niște labe de nădejde. Tălpile unor uriași. Dacă iscoadele altui trib ar fi dat de urmele Guțu rămase în pămîntul moale de pe malul fluviului, ele s-ar fi întors îngrozite și ar fi strigat căpeteniei : să ne întoarcem, să fugim, să vînăm ca și strămoșii noștri numai pe celălalt mal fiindcă aici ne pasc mari primejdii, uriașii din timpurile străvechi s-au arătat iarăși. Femeile din cartier se uitau într-un fel ciudat la bărbatul alcătuit așa. Unele întorceau capul cu un rîs vinovat pe care încercau să-l facă disprețuitor. Altele, văzîndu-l la slujba lui, țeapăn în scaun, scriind repede, învîrtind de cîteva ori tocul deasupra hîrtiei înainte de a începe un aliniat nou, îl cercetau pe furiș ferindu-se una de alta (dacă privirile li se întîlneau întîmplător asupra lui, cuprinse pe neașteptate de o rușine ascunsă, ele se scuipau cu furie ca mîțele, batjocoreau, se mușcau și în cele din urmă aruncau vina pe bărbat : gîngania, schilodul, pocitania, ne sperie, să-l bage-n cușcă). Mama Guțu se plîngea de chiriași, ofta cu mîna la gură, ghetele ne costă o avere, spunea ea. Puteau fi văzuți pe cînd se întorceau de la Înviere, mergeau cu toții la biserică (oho, se înțelege, *înainte* demult, cunoști cîntecul : cînd eram noi doi copii) pe atunci bătrîna, mama, doamna, madam Guțu, în sfîrșit,

nici nu era bătrînă dar nici nu te întrebai văzînd-o dacă este tînără sau bătrînă, nu te întrebai nimic. Ea era Guțu, după cum fata ei era Guțu și băieții la fel, și tatăl, nimeni nu le spunea altfel, poate ei între ei cînd se adunau într-o odaie tot așa își spuneau : Guțule ! Se întorceau de la Înviere, noapte întunecată, oamenii se vedeau înjumătățiți, înzeciți, plutind în jurul lumînărilor aprinse, înaintau încet în grupuri mici, grupurile se micșorau treptat, ființe singuratice făcute din părți luminate și neluminate piereau în porțile caselor. Dar Guțu veneau strînși unul într-altul. Lumînarea în căușul palmei drepte, strecurată printre degetele lipite, palma stîngă face un paravan arcuit, o cupolă grilată, translucidă. Lumina flăcării galbene străbate palma, luminează bucăți din piepturile înguste, fîșii din hainele noi pe care toți Guțu le-au îmbrăcat în noaptea asta, lumina urcă pînă la mărul lui Adam și se oprește brusc în bărbie. De aici se întoarce, tremură pe genunchii în mișcare și cade pe vîrfurile enorme ale pantofilor. Bărbia și pantofii, drumul scurt dintre ele, pașii mărunți pe labele mari, lumînările. Fețele Guțu rămîn în întuneric, nu se văd, sînt ale diavolului, sau plutesc în Eden, restul trupului se bănuiește doar. Se poate scurge în pămînt. Cînd îmi amintesc de Guțu, nu întîmplarea din dormitorul întunecat, ci întoarcerea lor de la Înviere îmi vine în cap. Așadar, îl cunoșteam pe Guțu. De unde atunci teama? Dar eram încă vesel. O glumă, am spus, parcă n-ai ști, Guțule, ce înseamnă o glumă?!

trecutul ca un frig întunecat într-o lacrimă

eu nu știu ce-i cu gluma asta, a spus Guțu. Eu văd că aici se *discută*.

Am auzit apa năvălind prin țeava ei ruginită, cum o știam, în pîlnia unui closet. Apoi lătratul unui cîine. Era cîinele portarului? Dar portarul era departe, în ghereta lui, ziduri, uși, scări, plafoane groase ne despărțeau de el. Nu putea fi însă alt cîine. Umbla o poveste cum că unul din anul trei îl întrebase odată pe portar: la ce-ți trebuie javra asta? și în locul omului care mînca liniștit la masa lui de sub fereastra deschisă spre interiorul curții (castraveți, salam, ridichi) și poate nici nu auzise întrebarea, ar fi răspuns cîinele, cam în felul lupului din Scufița Roșie: ca să pot vedea mai bine cînd intrați și ieșiți.

Văd că nu prea mai ciripește nimeni, a spus Guțu. Unde-i gluma? Mormînt. I-auzi javra, a spus cineva, încerca să rîdă chiar, dar ieșeau niște gîlgîituri caraghioase. Javra? s-a mirat Guțu. Cineva s-a desprins din grupul atît de agitat pînă atunci, nu-i auzeam mersul, umbra i-o vedeam furișîndu-se; căuta o gaură în perete pe unde să se strecoare, o peșteră în care să nu-l găsească nimeni? Un fel de semnal la care răspunseră toți cîți se aflau acolo. Umbre tăcute de-a lungul zidului, pe sub ferestrele înalte. Lumina se stinse pe neașteptate. Întuneric deplin cîteva clipe, apoi licăririle slabe ale becurilor din curte. În ușa larg deschisă apăruse cîinele portarului. El umbla deseori prin dormitoare, pe coridoarele lungi, știa să deschidă ușile, cunoștea pe toată lumea, mînca orice din palma noastră, era la urma urmei un lup plăcut, își freca botul lung de pantalonii noștri, mîrîia doar cînd te mișcai, încolo era blînd. I se spunea Rex, poate în memoria fostului stăpîn al grajdurilor. Era acolo. Dar eu mă găseam față în față cu Guțu numai noi doi, unde erau ceilalți? Aș putea spune că umbrele, răsuflările lor mă atingeau încă, așa ceva ar trebui să simtă nava căzută

în fundul mării atunci cînd vietățile lunecoase de acolo o cercetează la început cu teamă, punînd stăpînire pe ea apoi? Dar nu eu, Pașaliu este meșter la de-alde astea!

O să vedem noi ce glume-s astea, a spus Guțu, tare, răspicat. Tocmai *tu* provoci, Antipa?! Bine, tovarășu Antipa, aș fi putut să-mi închipui... dar nu m-a dus mintea pînă-ntr-acolo, ehe... Stai, Guțule, am spus *(și i-am văzut iarăși*, Guțu, neamul lor, nu în noaptea aceea ci într-un amurg, praful acoperind soarele roșu, ei întorcîndu-se de la iarmaroc, Sfîntul Petru și iarmarocul în Albala de altădată, femeia Guțu ducînd în brațe un husar sprîncenat cîștigat la roata norocului, ceilalți rontăind semințe, pași mărunți, urme gigantice în praf, toți sprijinindu-se în bărbiile lor ca în niște toiege late de lemn și limba lor care în loc de *ș* spunea *t*) Guțule, să n-o luăm mecanic, am spus (și credeam că l-am convins fiindcă în penumbră i-am văzut dinții, zîmbet, ce naiba putea fi altceva?) Asta cu mecanicul l-o fi uns la inimă, era o formulă care făcea carieră, dar i-am văzut brațul întins spre mine, nu mi se adresa însă, vorbea unei mulțimi îngrămădite sub pupitrul lui înalt pe care se afla un pahar cu apă: am locuit o vreme cu acest individ pe o stradă. Încă de atunci simțeam la el începutul unui proces de putrefacție. Îmi amintesc că nu mi-am dat seama decît azi, tîrziu, tovarăși, recunosc, dar poate nu prea tîrziu, de ce zace sub glumele lui. Nu-i vina mea că am fost colegi de școală și am stat pe aceeași stradă, sînt însă vinovat că nu l-am demascat la timp. Dacă privesc în urmă îmi dau seama că anumite gesturi și vorbe ale lui erau încă de pe atunci dușmănoase. Și îmi dau seama acum unde poate duce lipsa de vigilență. Dacă nu treceam întîmplător prin dormitorul în care se *discuta*? Ce caută numele acestui

Stavri în gura unor studenți ai timpurilor noi? Nu înțeleg! Poate ne explică fostul nostru tovarăș Antipa...

Lașule, strigă atunci Marta Wiegler, lașule, (timbrul melodramatic ceva ca în romanele despre Scarlat Pimpernel) vorbe după care te ascunzi. Vrei să mă faci poate să cred că te duci la ea numai fiindcă ești prieten cu fratele ei și numai fiindcă ei doi au trecut printr-o mare suferință! Da?! Că de fapt tu nu ești nepăsătorul ci acela care înțelege totul în tăcere, un *raisoneur*, poate, cum se spune la teatru?! N-am să te cred. Tatăl ei nu este o victimă, este o întîmplare neînsemnată în istorie și tu nu poți repara nimic. Nu înțelegi? Eu am învățat că trecutul nu trebuie retrăit. În nici un fel. Și chiar dacă ar fi cu putință n-ar folosi la nimic. Asta se învață la școala de pompieri: nu salvezi casa care arde deja, le salvezi pe celelalte care încă n-au început să ardă. N-o iubești, știu, simt. Ești un fanfaron fricos. Nu pe ea o iubești. De mine ai nevoie... Marta Wiegler repezindu-se în ușă, mîinile aruncate în părți, o zi spălăcită prin perdele, fără soare, o pată mare de cafea pe mocheta gălbuie: nu pleca, suferința mea este mai mare decît a ei, eu însămi am fost lovită, vreau să rămîi, n-o cunoști... Și Antipa *trecutul ca un frig întunecat* femeia și bărbatul în zăpadă, las-o dracului de sticlă și-ntinde mai bine șuba asta, șoarecele pe masă și gura încinsă a godinului, apropii capătul țigării, apeși ușor, răsucești, duci apoi la gură, tutunul are alt gust decît aprins cu chibritul, Felicia răsucindu-se în somn, o vorbă tulbure, un scîncet, bucata de ziar care acoperă lampa de noapte, foșnetul, Antipa în fața Martei Wiegler, rupînd cuvîntul ei la mijloc fără furie, fără blîndețe, după ce băuse încet, cu pauze lungi, două pahare mari de apă — dar o ascultase în acest

timp?... așadar, nu este greu de presupus că discursul lui Guțu nu era o glumă, nu eram sigur că reușesc să-i păcălesc a doua oară. Știi bine însă că am reușit iarăși, fiindcă, vezi bine, nu mi-au făcut mare lucru, m-au dat numai afară din facultate, cum știi, *trecutul* dar pe Felicia o cunoșteam înainte de asta, eram doar prieten cu fratele ei, dar nici prin *ca un frig* cap nu ne-a trecut vreodată să ne întrebăm cine sînt și ce fac părinții noștri, pînă am aflat cîte ceva într-un fel destul de hazliu, nu?!

întunecat într-o lacrimă

și după asta, unde crezi că m-am văzut cu Felicia și cu frate-său? la baschet bineînțeles, el nu mai juca, nu mai jucam nici eu dar stăteam toți trei în tribună și rontăiam un covrig cu susan. Era într-o miercuri. Ce-i rău în asta?! Și Marta Wiegler agățîndu-se de perdeaua care tremura deasupra caloriferului și zmulgînd-o din inelele ei. Godinul stins, ușa lui de tuci rece. Paznicul spunînd: borhăială. Și un cuvînt al femeii: afurisită. Și visul: o apă mare și leneșă, izvoarele ei poate într-o carte, stai pe mal, curgere tulbure mîl și gunoaie amestecate în spuma gălbuie la malurile joase, viața în adjective. Viața somnul apa, un simbol, o scăldătoare, un loc unde o femeie uriașă clătește pînza, stai pe mal, lumea: un grăunte de nisip în somnul tău, un ou răscopt venind pe apă. Iarba în spatele tău pe cîmpia nesfîrșită, apa în fața ta. Curgere. Are un nume? Înaintarea ei oarbă tăcută. Ireversibil. Treaz stăteai într-o tipografie (teascuri cu pîrghii și valțuri, ceva cețos, coercitiv și, rar, fulgerul scurt eliberator al

unei biele în mişcare, speranţă, lumina oţelului şi vaselina vîscoasă gălbuie, maşinile întunecate şi trainice de la sfîrşitul secolului trecut, semănînd între ele — cele care mişcau vapoarele sau cele care afumau oraşele pe pămînt ; temelii masive de fontă, bîrne de oţel cenuşiu îmbucate în T-uri şi L-uri, vibraţia uriaşelor curele de transmisie, roţi cu spiţe învîrtindu-se în axe orizontale, şuieratul aburului, cilindri şi pistoane greoaie, negru păcură zgură şi, din loc în loc, lumina roşcată a aramei : un mîner un disc o sferă, mişcare pe loc în toate sensurile şi ai văzut instalîndu-se acolo o maşină nouă (crom şi nichel, comenzi electronice, butoane minuscule roşii şi verzi, bătrînii privindu-l cu neîncredere pe cel care aranjase instalaţia, salopeta lui plină de buzunare şi fermoare) această maşină nefiind însă altceva decît o ghilotină pentru tăiat hărtie, ultimul tip, dar mişcarea lentă, absolut silenţioasă a cuţitului lat şi strălucitor, pătrunderea lui fără efort în masa compactă a uriaşului teanc de hîrtie era însăşi ameninţarea apei la care priveşti în vis, la fel de dură, inconştientă, de neînlăturat. Uşor şi fără oase stă Antipa pe malul fluviului. Ceva sau cineva iese din apă, el vrea să fugă dar tălpile nu i se desprind de pămînt. Era *uşor*, acum e *greu*. Mulţi copii de ţîţă se tîrau printre picioarele lui, sînt moi, nu ţipă. Lîngă o piatră, mama lui prăjeşte peşti lungi într-o tigaie cu coadă subţire. Fugi ! Felicia tremurînd de frig în cămaşa lungă de noapte, trezeşte-te, îngheţăm în odaia asta îngheţată, Antipa ghemuit în scaun, genunchii la gură, mîinile strîngînd gleznele, fruntea în pămînt, spinarea rotundă. Ninsoare tăcută. Pluteam, spuse Antipa. Nu mă sufocam

26

Iar am aţipit, îşi spune Antipa. Zîmbeşte. Se ridică din fotoliul Baroni. Apusul luceşte încă dar înserarea cade încet. Piciorul stîng amorţit. Îşi revine treptat. Ca şi cum într-o carne amorfă viaţa ar pătrunde cu încetineală, violent apoi prin milioane de puncte dureroase. Un miros neaşteptat: pepene verde. În stradă se aprind becurile cu vapori de mercur. Paşaliu privind acest spectacol într-o seară de vară. Vorbele lui: o lumină minerală, o sferă incandescentă şi inelul ei rotitor, un semn astrologic, mesajul lui Saturn pentru noi din Albala? Bate cîmpii, spunea profesorul Baroni. Lasă-l să-i bată, spunea bătrînul August pălărierul.

●

O neaşteptată umbră de cruzime trece peste faţa lui Antipa. Mi se pare mie, spune el abia mişcînd buzele, fruntea sprijinită de fereastră, şi nu mi se pare, chiar aşa e, scrînteala mea vă dă de lucru, altfel unde v-aţi aduna în seara asta care pentru voi nu înseamnă nimic? ! Oho ho, *ia să pun eu pariu pe unul din voi*, ia să-l pun eu pe unul la încercare. Să zicem, ramolescu Baroni...

Nu-l aude nimeni. Cățelușa Eromanga stă ghemuită în fotoliul Baroni. Cînd a ajuns acolo? Un singur pocnet de bici se mai aude departe, pesemne în strada lungă şi îngustă care coboară în spatele blocurilor spre vechiul cartier Precista. Anul Nou este încă departe. Mai sînt zece zile scurte şi unsprezece nopţi lungi. Multe se vor întîmpla pînă atunci.

Într-o ilustrată, Iisus se va naște în ieslea lui vegheat de animale blînde și de steaua depărtată. Magii vor fi pe drumul de întoarcere, regi ai călătoriei și speranței. Oare nu am făcut acest drum în zadar? își vor spune legănați între cocoașele cămilelor, ferindu-se de vîntul deșertului, meditînd noaptea sub astrele înghețate. Am fost martori? Ceața ușoară plutește pe deasupra străzii, apa tulbure gîlgîind în rigole. Noroi întunecat. Urme de zăpadă sub niște salcîmi în micul scuar, totul subțiindu-se în ceața vineție. Mai puțină zarvă, oameni mai puțini, unde or fi mașinile, căruțele, caii, copiii? Un cîrd de ciori ivindu-se din nimic, îndreptîndu-se spre turlele vechii biserici Sfinții Împărați. Regele moinei trebuie să fie norul violet despre care vorbea Poetul, ridicîndu-se amenințător dintre dealurile apusene deasupra Lacului Întins, în creștere, spre depărtatul Munte-Ou. Firește, pe labele lui stă orașul. Într-un balcon, peste drum, chiar în dreptul ochilor lui Antipa, omul cu scufă roșie încearcă să scoată prin ușa îngustă a odăii, lămîiul înalt care vara întreagă îi făcea umbră și răcoare în fereastră. Este un invalid, un pensionar, un chiulangiu? Un om cu treburi importante? Unul dintre acei bolnavi care nu mor și nu trăiesc? Un om nici tînăr nici bătrîn, nu-l vezi pe stradă, el este și nu este. Vara pe înserat iese în balcon, sub lămîiul lui plin de frunze și fructe rotunde, verzi și galbene. Șterge cu grijă cu o cîrpă albă, cam la două seri, frunzele pentru ca luciul lor, de bună seamă, să dea o anume măsură luminii astrelor de noapte în fereastra lui. E nebun, își spune Antipa, în decembrie?... ciubărul în care creștea lămîiul se înțepenise între canaturile ușii și omul cu scufă roșie se strecura cînd afară cînd înăuntru, ferea crengile subțiri dar se vedea că nu are putere, pămîntul în care creștea pomul cu fructe străine o fi

fost greu. E nebun, lămîiul era singura lui avere, era prietenul lui. Trunchiul era subţire dar puternic, crengile întinse, un adevărat uriaş slăbănog, şi de fapt era un arbore fabulos, în coroana lui creşteau la un loc cu lămîile curmale, mandarine, smochine şi o ramură de măslin, nici nu este vorba de un lămîi, ar fi spus căţeluşa Eromanga, dar cum să-i zici altfel pentru ca oamenii să te creadă?! Şi cînd rupeai un fruct, altul creştea pe dată la loc, iar omul cu scufă roşie, se pare, trăia din asta. Vindea din fructele ciudatei lui grădini. Vecinii spuneau că uneori dimineaţa puteai crede că frunzele crengile arborelui din balcon se întind ca un fel de iederă lemnoasă pe toată faţada blocului şi fac o mare cupolă verde deasupra terasei de la etajul opt unde se întind rufele şi se bat, împotriva unei hotărîri a tuturor locatarilor, covoarele. Iarna lămîiul era aşezat în mijlocul odăii cu balcon (spunea Eromanga) şi într-un scaun scund, cu pătura verde peste genunchi şi oasele golite de măduvă ca ale zburătoarelor, omul cu scufă roşie citea ziarele pe care vînzătorul ciung i le băga pe sub uşă. După cum se aude, iarna, fructele ar creşte numai în cîteva nopţi din însăşi meditaţia îndelungă a omului sub crengile verzi. Motanul cenuşiu care făcea menajul casei putea fi văzut aproape zilnic la piaţă şi de două ori pe lună la farmacia numărul 7 de unde cumpăra întotdeauna un flacon minuscul înfăşurat în hîrtie neagră, dop alb ca un şurub cu tija scurtă şi groasă, etichetă mare albă cu chenar roşu. Ce mai face? întreba doamna Simchas, farmacista (din vechea, fosta ei drogherie se păstrase în noul local maşina de casă, nichel încrustat, mînere de alamă, cuşcă de sticlă). Lămîiul sau stăpînul? întreba motanul, ştiut fiind că în oraş multă lume întreabă aiurea, fără nici un respect pentru demnitatea ta pisicească. Şi stă-

pînul și lămîiul, spunea doamna Simchas. Învîrtea mereu ceva în mojarul gălbui, nu voia să supere pe nimeni. Mi-a scris Saul zilele trecute, vrea să plece din Hamburg, iar să plece după ce totul era foarte bine, întreabă și el : ce mai face ? Lămîiul sau stăpînul ? întreba motanul, iar doamna Simchas căuta în sertar să-i arate ultima ilustrată de la fiul ei, rătăcitorul. În Argentina se caută dentiști, este o mare cerere de dentiști în Argentina, așa îmi scrie Saul. Așa de departe și așa o nevoie de dentiști ? Dumnezeu să-l înțeleagă și să-l păzească pe Saul. (Ilustratele pe care le păstra în sertar veneau dintr-un pămînt al făgăduinței, mereu altul, orașe de aur în amurg, turle înalte și grădini și golfuri cu corăbii albe, palmieri și lungi terase cu viță de vie pe țărmul însorit al mării, poate că viața lui Saul era o nesfîrșită trecere prin Eden dar cine poate ști adevărul ?) Bine, bine ce să facă, spunea motanul, laba lui pe mînerul de alamă al ușii turnante, sticlă, oho, ce vremuri cînd această ușă fusese instalată și cetățenii cei mai de vază ai orașului veneau doar așa, s-o vadă, să se învîrtească o dată de două ori, după ce cumpărau, mă rog, un tub de aspirine, ochiul înțelept al răposatului Simchas privindu-i dintre flacoanele lui de porțelan și sticlă verde.

E nebun, într-o singură noapte îl pierde, sîntem doar în decembrie, cum s-o fi lăsat înșelat omul cu seufă roșie de moina asta ? Și cît poate să țină ea ? Cine s-o creadă ? Tu nu, Antipa !

În fotoliul Baroni cățelușa Eromanga scheaună încet. Îngrijorat, Antipa o acoperă cu un șal de lînă.

Dacă, va scrie judecătorul Viziru, legătura lui Antipa cu Felicia a început într-adevăr așa cum intuia Marta Wiegler? Totul să fi fost întemeiat pe derută, o casă pe nisip mișcător?

Ce vrei să spui cu asta? va întreba bătrînul August pălărierul. Odaia lui plină cu lucruri vechi și între ele, ca un turn al timpului, o pendulă uriașă cu o singură limbă, pe cadranul gălbui pete stinse de cocleală, cutia de lemn întunecat cu muchii de metal, rugina (merge? întrebase Viziru, cînd merge cînd stă, răspunse bătrînul). Mirosul omului bătrîn. Nu pare prea curat aici, gîndise Viziru cînd intrase prima oară. Și bătrînul ăsta fistichiu, atîtea boarfe pe el, fiecare de altă culoare...

●

Nu eu spun, reiese din fapte, va răspunde avocățește judecătorul Viziru. Să reconstituim: Antipa este prieten cu fratele Feliciei, nu sînt colegi de facultate dar amîndoi joacă în aceeași echipă de baschet. Și bătrînul August pălărierul: baschet?! Asta nu-i un fel de cricket? Viziru: și se întîmplă cele știute în sala de disecție și restul. Am cercetat mai departe. Prin protecția Martei Wiegler, ea însăși cu accidente biografice dar foarte bine instalată după reabilitare — în urma excluderii etc., Antipa fusese reprimit în facultate, evident la cîțiva ani după povestea asta. El o părăsește pe *numita* Marta Wiegler (și bătrînul August pălărierul: numita...) și se însoară fără nici o situație materială asigurată, cum se spune, cu Felicia, sora prietenului

său pe care o cunoscuse fără îndoială mai demult. Reiese din cercetarea mea că el, Antipa, nu numai că datora totul Martei Wiegler dar o și iubea, sau o iubise. Dar renunță și pleacă în provincie cu Felicia, în acest oraș unde o vreme au stat împreună cu profesorul Baroni, un fel de unchi depărtat al Feliciei. Tatăl lui Antipa s-a îmbolnăvit de moarte. A iertat totul destul de repede. Dar eu stau și mă întreb: nu este oare Antipa un cabotin pe care numai o soartă întunecată îl salvează din caraghioslîc? Ar reieși că... Nu reiese nimic, va spune bătrînul August pălărierul. Rîsul lui de om bătrîn, știrb.

Judecătorul Viziru va scrie mai departe: atunci s-a spart geamul de la ușă. M-am ridicat de pe scaun, caietul mi-a scăpat din mînă, am vrut să mă reped la ușă dar bătrînul m-a oprit. Lasă, a spus, ăsta e strănepotul cel rău. El vine pe furiș și-mi sparge geamul cu praștia. Dar așteaptă, fratele lui este strănepotul cel bun. El va veni repede și va pune geamul la loc. Așteaptă. Într-adevăr geamul a fost pus la loc în scurt timp de un băieţaș de vreo doisprezece ani pe care l-am văzut din odaie în timp ce scotea cioburile și fixa geamul nou. N-a intrat, n-a scos o vorbă. Poate se rușinează pentru frate-său, am spus. Se joacă, a spus bătrînul, sunt după fiul meu cel mare...

Urmează o foaie scrisă ilizibil, parcă într-o mare beție, cu ștersături, cuvinte legate între ele, litere amestecate, rînduri suprapuse. Și apoi aceste cuvinte, cu un scris mai mare, litere rotunde, abia legate între ele: amuzante sînt aiurelile lui Pașaliu (buhăit, urduros, se pare că bea mult, mult mai mult decît *înainte*, cum spune bătrînul pălărier) despre cățelușa Eromanga, confidențele și viziunile ei, cum spune el. *Delirium tremens*, se pare. Le transcriu, așa cum le aud...

Aici se încheie unul din caietele judecătorului Viziru. Coperta de carton albastru pe care se văd niște urme ușoare de noroi uscat : parcă ar fi vorba de labele unui cîine. Sub muşamaua care acoperea masa din odaia lui, o hîrtie împăturită şi numai acest cuvînt neobişnuit de lung dar dacă a fost un gest de gratuitate sublimă semnul unui suflet ales...

Poți să-l pui în legătură cu mai multe lucruri...

28

Dar tu ? își spune Antipa şi-l priveşte din fereastră pe omul cu scufă roşie. Dar tu cît mai ai de trăit ? He he, şi pe tine aş putea să pun un pariu şi l-aş cîştiga. Cît să-ți dau ? he he ! Cu cine să pun eu un pariu pe *tine* ? Poate cu Eromanga, he he ! Cu paşi mari, Antipa trece în camera cealaltă (în bucătărie Felicia lucrează în tăcere, ca un abur subțire în jurul clanței : piperul, scorțişoara, usturoiul) se opreşte în fața oglinzii. Din nou, spune el. E singur. Cel din oglindă rîde. Rîsul complicat al lui Trufin. Leo Trufin în recreația mare, clasa adunată în jurul lui, el cu mîinile în buzunare. Rîsul campionului care n-are adversar. Care dintre noi a spus asta ? Trufin a apărut între noi în penultima clasă de liceu. Venea dintr-un oraş din nordul sau din sudul țării. Stătea în banca a doua. Avea o teorie pe care el o numea teoria băncii a doua, un fel de demonstrație a celui mai bun plasament în clasă. La mijlocul ultimului an s-a mutat în alt oraş. Părinții lui migrau. Aveau la dispoziție încă vreo cîteva sute de kilometri. Trufin ştia lucruri pe care noi nu le ştiam. El avea o *carte*. Era după ce biblioteca liceului fusese băgată la beci. Transferată... Cine mai ştia cum arată o carte veche ? Poate Paşaliu, bibliotecarul. Dar se făcea că nu ştie. În lunga sală a bibliotecii de altădată (dulapuri întune-

cate pînă în tavan, cotoarele cărților lucind în spatele sticlei, clasicii temuți și iubiți, praful rotindu-se ușor în cele cinci fante de lumină piezișă — ferestrele înguste și înalte dintre dulapuri, perdele nemișcate, cenușii, mesele lungi acoperite cu postav verzui, tu văzîndu-te pe tine însuți în sticla dulapului, strivit de cărțile misterioase, un copil de hîrtie, de clei, un cap ca un mușuroi mișunînd de litere negre în amurgurile sîngerii de vară, în marea liniște ce se lăsa atunci pe strada Cuza Vodă și cînd o ușă trîntită departe, la intrare, făcea să tremure ușor sticla dulapului, versurile lui Rilke: *și mama cînd ușor intra ca-n vis, în scrin tăcut o sticlă tremura*) în această încăpere, ferestrele erau mai largi acum, s-ar putea spune vesele și luminoase, dulapurile vopsite într-o culoare optimistă, broșurile care umpleau dulapurile erau albe și roșii și un om tînăr cu tragere de inimă instalase aici și o masă de ping-pong, sportul prieteniei între popoare cu mare răsunet în rîndurile maselor largi, ba și două mese de șah, iar Trufin în acele timpuri avea acasă un *Larousse* vechi, ferfeniţit, găsit poate într-o ladă putredă sau într-un pod. El alegea de acolo un cuvînt complicat și misterios din care făcea o întrebare. Nimeni din clasă nu putea răspunde și atunci el explica triumfător, calm, gînditor: iată despre ce este vorba. Iată ce știu eu, sînt departe de voi, nu încercați să mă ajungeți. Trufin învățînd acasă, pe de rost, explicațiile scurte și exacte, plecînd apoi la școală, și aici rîsul lui. Trufia celui care poate ajunge acolo unde celorlalți le este interzis. Oho, sînt sigur, fiindcă n-am adversar! Și asta din cauza unui nenorocit de *Larousse*, carte misterioasă, necunoscută pe care altădată orice anticar jerpelit o avea pe taraba lui. Fleacuri din adolescență!...

Amintește-ți, Antipa! Cînd ai descoperit șarlatania lui Trufin, ai fost primul care a dat în el: priviți-l, nu știe așa cum credeam noi că știe fiindcă știe. Trufin fură și ne păcălește, trișează. Și acum, în fața oglinzii atotputernice, fără rușine și cu o mare satisfacție, tu ești Trufin! Știi tu, într-adevăr, atît de multe?!

Antipa își pipăie fața cu degetele, încet, atent, nasul, arcadele, linia maxilarului, pometii, urechile, craniul apoi, osul tare la rădăcina părului. Așa cum un orb caută să-și regăsească un vechi prieten uitat.

Atunci ajung la el glasurile copiilor. Sînt limpezi, era chiar o poveste de Crăciun. Colindul nu venea de undeva anume, plutea, era pretutindeni ca aerul...

Sculați, sculați boieri mari
Că pe cer s-a arătat
Un luceafăr de-mpărat

Antipa aleargă la ușă, o deschide. Nimeni nu cîntă acolo. Mirosul cepei prăjite. Usturoiul, friptura și uleiul încins. Fasole. Gogoși. Pîine. Cozonac. Dar glasurile copiilor se aud...

O, ce veste minunată

Antipa se răsucește ușor pe călcîie. În ușa bucătăriei stă Felicia. Mînecile suflecate, șorțul pătat. Brațele ei sînt acoperite cu făină ca brațele Sarei. Ea rîde: nu căuta, Antipa. Încă nu e timpul.

Ba da, spune Antipa.

Nu, spune Felicia, știi bine că nu. Copiii abia se pregătesc. Sînt pe undeva pe dedesubt, trebuie să fie la Florescu, la patru. Ei abia *repetă*, doar îți aduci aminte? Ca și cei cu bicele.

Astăzi este, spune Antipa.
Nu, spune Felicia. Rîde.
Nu mai rîde, spune Antipa.
Doar nu crezi, spune Felicia.
Sigur că nu cred, spune Antipa. Ce-ar a face asta cu colindul? Vrei poate să spui că un copil nu s-ar putea naște chiar azi?

Femeia nu mai rîde. Fața ei se strînge în jurul nasului. Ceva ca un fruct uscat, ca un bot de maimuță. Durere, ură, furie? Tăcută, ea dispare în bucătărie. Antipa rămîne singur pe palier. Luminează vag becul slab de la etajul de dedesubt. În semiobscuritate scara urca și cobora fără sfîrșit. Apa năvălea undeva într-o țeavă chiar sub picioarele lui Antipa. Pe sub ușa vecinului din stînga se ghicea lumină și mișcare. Mereu alte sunete familiare, zgomote domestice și mirosurile unei după-amieze de decembrie care pentru Antipa era chiar Ajunul Crăciunului. Antipa intră în casa lui. Nu era chiar o casă, înconjurată de zid și grădină, bine așezată pe temelii de piatră. Dar ușa se putea încuia. Broasca Yalle. Limba ei retezată oblic pătrundea greu, luciul ei fără adîncime avea ceva din alunecarea palmei uscate pe suprafața unei oglinzi: ceva se opune mereu și în cele din urmă o senzație de sufocare te face să-ți retragi cu spaimă mîna. Nu se întîmplă oare să strîngi atît de tare șiretul unei ghete încît să simți asta sus în gîtlej ca și cum un guler prea strîmt ți-ar îngreuia respirația? Pocnetul scurt care multora dintre noi le dă un sentiment de siguranță: ușa era închisă. Dar se auzea cîntecul.

Oare coborîse Dumnezeu pe pămînt și umbla printre oameni?

De multă vreme Antipa nu se gîndise la Dumnezeu. O legendă duioasă, fără îndoială, o poveste plină de întîmplări miraculoase care face sufletul

să aștepte încordat o schimbare. Antipa mergea împreună cu alți copii, trecea printr-o grădină mare întunecată ca o pădure. Bălării și iarbă înaltă și copaci bătrîni, Săptămîna patimilor, era un Paște întîrziat, puteai să acoperi clopotnița cu o frunză de brusture iar socul și cucuta și mătrăguna crescuseră peste măsură. Copiii ajungeau într-o poiană verde și acolo era biserica. Urcau două trepte de piatră și intrau sub bolțile reci. Ceară veche, fum, smirnă tămîie, ceva înăbușitor, răcoros totodată, încremenire și viață, bucurie după suferință, chiar cuvintele neînțelese ale Prohodului: *în mormînt viață pus ai fost Hristoase*. Mirosul grețos al lumînărilor, catapeteazma plutind într-un nor. Liniște, biserica e goală dar iată, într-o strană afumată doarme un om bătrîn...

29

Porcul de Pașaliu, scrie judecătorul Viziru, mi-a spus ieri (pentru prima oară în forma unei mărturii sub jurămînt, fiindcă de obicei un bețivan ca el amestecă adevărul cu fantezia, eu însă trebuie să notez tot și, mărturisesc la rîndul meu, ambiguitățile lui au mult farmec, nu suport însă mirosul lui de băutură băută și vărsată de două ori. Dar nu vorbește pînă nu-i dau să bea și după ce a băut dă totul pe seama cățelușei Eromanga. Dar trebuie notat totul. Voi pune în curînd ordine. Nu uit de *contract*. Se întîmplă ca o zi-două să-mi iasă din cap, dar asta numai pentru a pătrunde a treia zi mai adînc acolo da, ieri...

Așadar, Eromanga i-ar fi spus lui Argus: Argus, cine i-ar mai putea înțelege pe oamenii ăștia? Sînt stupizi, caraghioși, de pomană se laudă ei cu capul

lor rotund. Să mulţumim lui Dumnezeu că avem capul lunguieţ şi botul atît de gingaş. Oamenii sînt nişte caraghioşi. Pe lîngă că miros urît, trec prea repede de la plîns la rîs sau de la furie la mulţumire. N-au nici o ambiţie, zău aşa. Şi atîta mai vorbesc şi iar vorbesc că ţi se face lehamite, zău aşa, bună-oară stăpînii mei, nu se poate spune că nu-i iubesc. Doar ştii. Dar nu-i înţeleg şi mai că-mi vine să-i dispreţuiesc, atîta de fără de noimă se poartă. De pildă *dînsul* îi scoate mereu ochii că nu face un copil şi pentru asta spune vorbe dintre cele mai deşănţate cum ar fi : îmi dai sentimentul inutilităţii fiindcă eşti stearpă şi nu mă poţi face să cred în puterea mea bărbătească. Spune tu, Argus, ce vorbe sînt astea?! Sau : specia moare în mine din cauza indiferenţei tale. Ce spui de asta, Argus?! Şi pe urmă să-i auzi vorbind despre una sau despre alta : fiecare cum îl taie capul! Dînsul îi povestea altă dată boşorogului cu părul alb care tot calcă şi cîrpeşte pălării, moşul August pe care l-ai văzut şi tu de cîteva ori, urcă greu scara asta şi în loc să-şi plîngă oasele lui moi, el spune rîzînd că un înţelept nu are nevoie de picioare. Îi povestea cu nişte cuvinte pe care naiba ştie de unde le lua, că atunci cînd au fost ei doi, el şi doamna Felicia la ofiţerul stării civile (el spunea *ofiţereasa*) ştii tu, Argus, acolo unde se duc ei cînd fac o pereche, ham, ham, era o parodie şi pentru el toată ceremonia asta, ham ham, era o parodie şi atîta tot. Aşa spunea el : parodie. Iar doamna Felicia îi povestea acelaşi lucru bătrînului, altă dată, şi spunea că totul a fost emoţionant (ştii tu, Argus, emoţiile oamenilor!) Şi solemn şi adevărat încît numai lacrimile (lacrimile *lor*, Argus!) ar putea fi crezute. Înţelegi ceva, Argus? Unde mai pui că bătrînul le-a răspuns pe rînd acelaşi lucru : ai dreptate, aşa este! În loc să le fi spus ade-

vărul în față, cum se întîmpă la noi cîinii, fără menajamente, ham ham, ai sau n-ai dreptate, bătrînul i-a lăsat să creadă fiecare în felul lui. Îți închipui dragul meu Argus, în ce casă sînt nevoită să stau. Oriunde însă, la urma urmei ar fi fost la fel, fiindcă oamenii, ca și noi cîinii, seamănă între ei. Dracu să-i mai înțeleagă. Ea face mîncare în bucătărie, el vine și-i spune că o iubește (după ce mai înainte cu o clipă se certaseră urît) și ea așa cu mîinile pline de aluat îl ia de gît și plînge și el începe, acolo, să-i țină un fel de lecție despre ei doi, dar știi, Argus, cu ce cuvinte și ea îi spune că-l iubește pe el și n-are nevoie de teoriile lui și el rîde și-i spune : îmi spunea așa și Marta Wiegler (cine-o fi ?) într-o dimineață, demult, pe tine te vreau și restul, și pe plită ceva dă în foc, din cui cade o tigaie roșie, se rostogolește, domnului Antipa nici nu-i pasă, el o ia în brațe pe stăpîna mea și crezi că ea îi dă cu polonicul în cap ? Nu, dragă Argus, îi spune din nou te iubesc, și bucătăria se umple de fum și aburi, doamna Felicia dispare și domnul Antipa începe s-o caute în patru labe, în dulap, după dulap, în sita plină de mieji de nucă, în frigider, ridicînd capace și mutînd borcane în cămară, n-o găsește dar, iată, ea apare în ușă, el urlă, unde-ai fost ? și ea, în loc să-l liniștească, ia un aer misterios, se bucură (o, am învățat să-i cunosc pe oameni și mai ales pe *ele*, le ghicesc gîndurile numai după cum își scot batista din poșetă) moare de bucurie că el este neliniștit de absența ei (știi, după părerea oamenilor, gelozia este un semn de iubire !) și s-ar lăsa călcată în picioare, omorîtă, numai ca furia lui să țină cît mai mult ! dar în loc de asta el se potolește și îi cere iertare, și dă totul, cum fac *toți*, pe seama *nervilor* ! Și atunci doamna Felicia plînge și lacrimile ei curg în oala cu supă. Jur, Argus, am văzut asta cu ochii mei.

●

Scris mărunt (scrisul lui Antipa, pe manșeta unui ziar găsit la judecătorul Viziru și păstrat între hîrtiile lui : dacă gerurile mari m-ar îngheța și iarna m-ar despărți de restul lumii, cîte focuri bune în soba de fontă din mijlocul casei s-ar putea face din cărțile astea? Cărțile rupte încet, filă cu filă, omul mbrăcat cu toate hainele pe care le mai are, singur n mijlocul casei goale și cărțile, fiecare foaie aruncată cu grijă în focul scăzut, flacăra nu are destulă putere să încălzească dar arde și asta înseamnă ceva, flacăra crește și scade după cum e hîrtia ; foile subțiri pîlpîie, coperțile de carton mocnesc. Cele întărite cu pînză și clei ard mai bine, dar nu mai ușor decît cele noi de plastic, e drept, ard cu oarecare putere dar scot mult fum negru și întotdeauna mirosul știut din copilărie : foaia de plexiglas furată din geanta blondei Hannelore, fata de la spitalul german, arzînd în mîna ta tot atît de repede ca și panglica de magneziu cu care fotograful Max făcea lumină pentru fotografiile lui, și în cele din urmă omul. Dar înainte de el, șalul vechi cu care își acoperă umerii, pledul de pe genunchi și hainele pe rînd, flanelele, cele două cămăși, pijamaua scoase pe rînd. Lînă, bumbac, celofibră, flăcări anemice puturoase, nasturii plesnind. Și apoi omul gol, slab, murdar, fiecare os în pielea căzută face o umbră întunecată spre capete. Omule, strecurîndu-te prin gura dreptunghiulară a sobei. Ultimele flăcări fără putere.

30

Bradul este culcat în balcon, adus cu două zile în urmă de un om cu jambiere verzi. Afară s-a întu-

necat. Va fi o noapte senină. O stea luceşte în cer. Poate un semn că ceaţa care în amurg începuse să cadă peste oraş se va împrăştia. Jos în stradă se aprind lămpile, o lumină rece ivindu-se dintr-un sîmbure liliachiu.

Hei, strigă Antipa, şi deschide uşa de la balcon.

Acum bradul este în casă, înfipt în crucea de lemn, făcută demult, în copilăria fericitului Antipa, de către lemnarul Bantaş care doarme sărmanul demult în cimitirul Buna Vestire iar nevasta lui Pelaghia încă mai umblă cu coşul de rufe, joia şi sîmbăta pe la clienţii ei, blestemînd cu blîndeţe gura de aur a lui Bantaş şi darul beţiei. Bradul aruncă o umbră lungă pe perete. Mirosul lui de cetină şi răşină. Din adîncul pămîntului vine mama lui Antipa. O femeie tînără. Ea îşi priveşte copilul bărbat cu o adîncă părere de rău şi pleacă. Antipa fixează bine trunchiul bradului în crucea de lemn. Se clătina, acum nu se mai clatină. Frumoase ramuri grele verzi şi un vîrf de sticlă colorată. Intră Felicia, îşi şterge mîinile cu şorţul. Faţa ei pare plînsă, pleoapele, rădăcina nasului, dar irişii lucesc cu veselie. Uşa asta scîrţîie, spunea ea, ar trebui unsă, unde-i bărbatul casei? Se apropie de Antipa, îşi lipeşte obrazul de obrazul lui. A ce miroşi? spune el. Nu miros a nimic, spune ea. El rîde. Nu mai mirosi atîta, spune ea, mîngîie-mă. Scorţişoară şi ceapă, spune el. Ce nas, spune ea, scorţişoară şi ceapă! Căţeluşa Eromanga se strecoară printre gleznele lor. Bradul! spune Felicia. Bradul! Mirarea ei, bucuria neaşteptată. Cînd l-ai adus? Ca şi cum nu ea l-ar fi luat înfăşurat în sfoară groasă de hîrtie, cu două zile înainte, de la omul care stătea în prag cu căciula într-o mînă şi jambierele lui verzi, pentru tovarăşu Antipa, ştie dumnealui, de la domnu inginer Dăneţ, eu sînt paznicu de la Ocol.

Un bărbat și o femeie și în fața lor bradul verde. Darurile și podoabele și lumînările sînt pregătite. Urci, cobori, întinzi mîna te apleci, pregătești totul fără să te întrebi la ce folosește și asta îți dă un sentiment de eliberare. Acest sentiment crește cu atît mai mult cu cît nu te gîndești la el și nu-i cauți un nume. Pocnetele scurte și lumina înșelătoare a focului de artificii, neasemuita strălucire a unui glob de sticlă ușoară și o portocală legănîndu-se la capătul unui fir de mătase. Bărbatul și femeia dau ocol bradului. Caută ceva? Copilul lor nenăscut privește din leagănul lui depărtat. El rîde cu cruzime: doi oameni mari se joacă prostește, stau în genunchi cu ochii holbați de plăcere la trenul argintiu, șinele înguste fac un opt strîmb în mijlocul odăii. Totul se vede în oglinda străveche înconjurat de o ceață roșcată. Dar totul dispare și pe neașteptate în golul oglinzii apare fața gălbuie, șireată a bătrînului Su Cio...

Mă duc, dă în foc, strigă Felicia. Ai tu grijă de restul. Se privește o clipă în oglindă. Se place lîngă bradul împodobit, de vreme ce zîmbește și face un semn cu mîna. Antipa, strigă ea din ușă, mai sînt niște lumînări de anul trecut în cutia galbenă.

●

Cei doi bătrîni au ajuns în fața ușii.

Nu suna încă, spune Antipa tatăl. Lasă-mă să-mi trag sufletul. Cînd or să repare liftul?

Niciodată, spune bătrînul August pălărierul. Nu este lift. Sînt numai șase etaje. Cum niciodată?! Ce dacă sînt șase? Întotdeauna mi-o tai așa. Nu există *niciodată*. Eu joc la loterie și tot trebuie să cîștig odată. Nu mor pînă nu iau lozul mare.

Bine, spune bătrînul August pălărierul. Intrăm?

Stai să-mi trag sufletul. Ce moină ! Ăsta-i Ajun ?

Nu încă, spune bătrînul pălărier.

Cum nu încă ? ! Ce vrei să spui cu asta ?

Încă nu-i Ajunul. Răspoimîine.

Răspoimîine, răspoimîine, spune bătrînul Antipa. Glasul i se schimbă, e vesel acum, liniștit. Ți-aduci aminte ce ne mai ciorovăiam din nimic și cum îmi sărea mustarul altădată și cum mă înfuriau răspunsurile în doi peri și cum beam după asta o halbă ?

Sunăm ? spune bătrînul August pălărierul, și întinde mîna spre butonul ascuns în umbra întunecată din colțul zidului.

Niște neisprăviți, spune bătrînul Antipa. Vocea acră, posomorîtă : ar trebui să pună liftul, n-are cine să-i scuture. Degetul celuilalt bătrîn pe butonul soneriei, și Felicia în prag. Și bătrînul Antipa întinerit, vesel agitîndu-și mîinile, descheindu-și paltonul : la mulți ani, vino să te sărut, o să petrecem o seară minunată. Intrați, spune Felicia. Unchiule August, să te-ajut. Sigur, mormăie bătrînul Antipa, voi vă-nțelegeți și eu mă muncesc cu șoșonii ăștia afurisiți.

Dar șoșonii ies repede. Tatăl Antipa este și mai nemulțumit : uite ce repede i-am scos acum, și cum mă chinui cu ei altă dată, parcă-s vii, își bat joc de mine, și nu numai ei, și acum uite ce repede au ieșit. El clatină capul neîncrezător, este gata să-i încalțe din nou.

Hai, spune bătrînul August pălărierul.

Du-te că vin. Felicia, drăguță, dă-mi un pahar cu apă.

Apă ? spune Antipa. El stă în pragul odăii, se vede bradul luminat. Azi nu bem apă.

Tatăl se întoarce către celălalt bătrîn. Capul lui, capul unui învingător : ce spui de băiatul ăsta ? !

Iertați-mă, spune Felicia, dă în foc. Ea dispare în bucătărie, duceți-vă voi, spune bătrînul Antipa. Rămîne singur în hol. Își dă jos paltonul, încet îl așază în cuier, îi netezește cutele. Privește pardesiul ușor al bătrînului August pălărierul. Fularul lui de mătase albă. Spune ceva nedesluşit. Își scoate haina, flaneaua. Degetele trec prin părul cărunt. Deschide ușa bucătăriei.

Iartă-mă, tată, spune Felicia, sînt ocupată. Lasă, lasă, n-ai tu grija mea, spune el. Ea scrie la mulți ani pe discul de ciocolată al tortului. Glazura albă țîșnește lent din cornetul de carton. Fața bătrînului se lungește de lăcomie, el se apropie cu pași mari, bagă un deget în crema albă, îl duce la gură, apoi, bun, bun, mormăie el, numai biata nevastă-mea mai știa să facă așa ceva. N-ai o lingură? Așa, bun, bun, extraordinar. El înghite crema albă, lingura lovește marginea vasului, sună în dinții lui. Își apropie gura de urechea tinerei femei : să nu mă spui lui Antipa.

Vai, tată, spune Felicia, să-ți tai o felie de tort.

Cum așa, protestează bătrînul, doar n-ai să-l începi acuma, nu-ți dau voie. Am plecat. Din ușă se întoarce : dacă tot te-ai hotărît să-l începi, poți să-mi tai o felie. Dar una subțire.

●

Ce spui de pomul ăsta? întreabă Antipa.

Minunat, spune tatăl Antipa.

Totul nu-i decît o glumă, ăsta-i adevărul.

Bună și gluma, spune bătrînul August pălărierul. Dar mai bun e fotoliul ăsta. Un lucru de altădată. Bun era atunci, bun este și acum.

Fotoliul Baroni, spune Antipa.

Stai, spune bătrînul August pălărierul. Cred că anul ăsta stau numai eu în el. Profesorul nu mai vine.

De ce? întreabă Antipa, *nu cumva e bolnav?* Nimic nu s-a schimbat în glasul lui, dar bătrînul August pălărierul vede cum fața i se golește brusc de sînge.

De ce nu?! face bătrînul Antipa. Și la urma urmei poate să nu vină. Ramolit. Își bate joc.

De cine? întreabă Antipa.

Dar tu de cine-ți bați joc? spune bătrînul. Îți bați joc și gata. Nu-mi place.

Nici eu nu-ți plac?

Nici tu!

Sînteți tineri amîndoi, spune bătrînul August pălărierul. Sînteți doi berbeci tineri.

Și ce?! sare bătrînul Antipa.

Se mișcă prin încăpere. Lumînările pîlpîie în pom. Cuprins de o mare mulțumire neașteptată, tatăl strigă: fiule, adă vin. Facem Ajunul, nu?! Ehe, tocmai treceam strada să urc la August și ce crezi? O fetișcană numai în fustă și cu o jachetă scurtă îmi taie calea și, hop, se împiedică de nu știu ce și gata să cadă în băltoaca aia mare de la zăpada asta topită. Ce crezi, am prins-o uite-așa de mînă și ca pe-un fulg am pus-o ușurel pe trotuar. Să-mi sară-n gît, ce crezi, am văzut-o cum s-a făcut roșie ca focul și-a plecat, citeai pe fața ei că un tinerel de-al de ăștia de acum n-ar fi făcut așa ceva. O fetișcană pe cinste, dar ce faci, August, rîzi?... Nu rîd, spune bătrînul August pălărierul. Vinul lucește stins în pahare.

Noroc

Noroc

Noroc

Dar Felicia

Stăpîna casei, n-are ea timp de noi, alte griji

Noroc

Căţeluşa Eromanga cere voie să iasă pe balcon. Poftim, spune Antipa. Cu cine vorbeşti? întreabă tatăl care tocmai privea cu atenţie un pitic de gumă atîrnat de o creangă subţire. Cu nimeni, spune fiul. În fotoliul adînc, bătrînul August pălărierul cu ochii închişi.

Stinge luminile astea, spune tatăl Antipa. Fumul subţire cenuşiu urcă în tavan.

Da, spune fiul Antipa.

Nu miroase bine, spune tatăl.

Fum de lumînare, spune bătrînul August pălărierul.

Nu dormi? spune tatăl Antipa.

Nu.

Să mai bem un pahar, spune Antipa.

Parcă lipseşte nu ştiu ce, spune tatăl.

Antipa dă drumul la picup. Glasuri subţiri de copii cîntă în greceşte colinde.

Foarte frumos, spune tatăl.

●

Moina asta, spune tatăl Antipa, vă priieşte poate vouă. Dar încheieturile mele nu-mi spun nimic bun. Nici copiii nu cred că se prea bucură. Dacă n-ai zăpadă pentru sanie, ce naiba să faci iarna? Dar ia ascultaţi: spune-mi mie cum se face că monturile mele de la picioare, cu toate că-s umflate, nu mă dor ca altădată. Nu-nţeleg. Pe vremea cînd...

În vremea aceea, cîntă Antipa pe nas (crengile bradului tremură, el s-a urcat pe un scaun, întinde braţele oblic în sus, dă capul pe spate) în vremea aceea Irod a chemat în ascuns pe magi şi a aflat întocmai de la eeeei...

...moinele, că au mai fost ierni moi, nu? spune tatăl, dar așa una nu țin minte eu. Zăpadă, ploaie, mîzgă și deodată vîntul ăsta uscat dar frigul în oasele mele nu se usucă. Și ăștia de la primărie nu fac nimic să cureţe străzile. Chiar în fața mea o doamnă cu un pachet uite așa mare a căzut, era să nu se mai ridice și...

...și iată, cîntă Antipa, steaua pe care o văzuseră în răsărit mergea înaintea lor, pînă ce a venit și s-a oprit deasupra locului unde eeeeraaaa priiimuuuul...

Antipa, strigă bătrînul, îţi baţi joc?

Fiul se dă jos de pe scaun. Vine lîngă tatăl lui. Tată, spune el, bătrîne, stăm aici unul lîngă altul, e ajunul *meu* și nu-mi faci o bucurie să bem un pahar de vin?!

Ești un mare mincinos, spune tatăl. Un cîntăreț mincinos pe care eu l-am crezut întotdeauna. Mă întreb cu cine semeni?

Privește, spune fiul. Sînt amîndoi în fața oglinzii. La fel de înalți, nici unul prea înalt, cel bătrîn mai adus de spate, cel tînăr mai trufaș, dar un singur cap și o singură pereche de ochi, acolo, în oglindă, măi băiatule, spune bătrînul, iar Antipa își coboară umerii, înclină capul, îl apropie de pieptul tatălui. Tatăl așază mîna lui pe umărul fiului. Tată, spune încet Antipa, fii liniștit. Într-o zi dau lovitura cea mare, ai să fii mulţumit. Oho, se însufleţește bătrînul, dar eu cu lozul? chiar la tragerea de ieri mi-au ieșit două numere și al treilea zece în loc de nouă, un singur punct, așa că sînt aproape de tot, trebuie să se întîmple într-o zi. Dar știi ceva Antipa (glasul lui se stinge treptat) moina asta sau vinul tău m-au cam molești. Vreau să aţipesc puţin. Se poate? Se îndreaptă spre canapeaua îngustă de lîngă perete. Nu ajunge bine acolo și adoarme. Fiul îi vede

picioarele ușor depărtate, țepene, încheieturile umflate de iarna amăgitoare. Tatăl lui. Îl acoperă cu un pled. Îl privește îndelung, nemișcat. Ce visează bătrînul?

Dar unde e August pălărierul? Fotoliul Baroni e gol. Picup-ul tăcuse de mult. Antipa îl face să meargă din nou. Colindul grecesc se aude limpede, tărăgănat. Sunete pline de melancolie întrerupte de un fel de strigături aspre, sacadate. Pe ușă intră bătrînul August pălărierul. Din brațele lui sare căţelușa Eromanga. Parcă era pe balcon, spune Antipa. Naiba s-o ia, spune meșterul pălărier, scheunea la ușa de la intrare. Așa face, spune Antipa. Aici la voi nu-i etajul cinci? întreabă bătrînul August. Cinci, spune Antipa, dar ce-are a face?

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

Optimizarea! Iată noțiunea-cheie, noțiunea-liant a tuturor activităților desfășurate aici.

Ș. I.

„Dacă la tinerețe nu te încumeți la greu...“
(azi, prin telefon de la Buzău)

La fabrica de zahăr au fost terminate cu 20 de zile mai devreme reparațiile înaintea începerii campaniei de producere a „zăpezii dulci“.

— Cum? l-am întrebat pe N. B., maistrul principal, secretarul organizației de partid.

— Păi mai întîi era un angajament de onoare al muncitorilor. Apoi prin dublă calificare. Mai clar: la noi, cîteva luni pe an sîntem cu toții lăcătuși și ajutăm la reparații. Apoi din nou ne luăm posturile în primire la fabricație.

Transcriem relatările inginerului V. D. despre binefacerile acestei duble calificări:

M. G. acum lucrează la pompe. La aceleași pompe, la care în perioada remontului, tot el a adus îmbunătățiri tehnologice substanțiale. (...) Oamenii noștri se afirmă cu asemenea fapte, prestigiul pe care și-l cîștigă e dat de munca lor, de această bucurie că fac ceva folositor pentru colectivul în care trăiesc, pentru ei și profesia lor. Bucuria aceasta, simplă și mare, am mai întîlnit-o și la Uzina de sîrmă Buzău...

I. T.

31

Vorbește Pașaliu (bandă înregistrată de judecătorul Viziru, ruptă în multe locuri, din cînd în cînd, foarte aproape de cel care vorbește, se aud zgomote ciudate, lătrături, sunetele unui instrument cu coarde, greu de aflat unde s-a făcut înregistrarea): Am ajuns în seara aceea mai tîrziu decît în alți ani. De obicei veneam înaintea celor doi bătrîni. Dar logodnica mea, cosmeticiană și sculptoriță de mare talent, pe lîngă darul cu care cînta la flaut în serile cînd prea obosită de cucoanele ei pretențioase, după orele de cosmetică, nu mai lucra cu dalta, și eu întins la picioarele ei ascultam în extaz (asta la Tîrgoviște unde stătea ea și unde a rămas cu toate că de multă vreme o mătușă a ei din București o chema să locuiască la ea, casă mare cu grădină în Sfinții Apostoli și o mansardă care ar fi fost admirabilă pentru atelier, jumătate cosmetică jumătate sculptură, despărțite printr-un paravan, un *Glaswand* pe care ea ar fi putut picta motive chinezești și japoneze), ei bine logodnica mea îmi trimise tocmai atunci o lucrare germană de șapte sute și ceva de

pagini, un tratat excepțional, însumînd comentarii la *Kaiserchronik*, cine mai citește azi așa ceva, și era firesc să nu mă pot dezlipi de monumentala lucrare. M-am și supărat puțin în seara aia, țin minte, fiindcă un năstrușnic, un imbecil, un gură-cască, nu știu cum să-i spun, dînd cartea la legat sau legînd-o el însuși (în treacăt fie spus, legătura era destul de vulgară, pînză ordinară, vișinie, pe un carton prea subțire și un clei inferior) cine știe cum a intercalat în ultima parte, cu deosebire între comentariile privitoare la epoca lui Konrad al III-lea un manual pentru creșterea albinelor, naiba știe cum, era aceeași hîrtie și aceeași literă, profanatori ordinari, unde mai pui că la legătura interioară a cotoarelor folosiseră niște tăieturi dintr-o copertă de Realitatea Ilustrată, trebuie să fi fost de prin nouă sute douăzeci după cît mi-am dat seama, fiindcă asta era, marginile se vedeau, ieșeau din rădăcina cărții între două file și se vedea urît, legători proști, ar trebui pedepsiți prin lege și toți profanatorii de cărți (aici vocea lui Pașaliu se întrerupe, urmează un comentariu al judecătorului Viziru : numai un fost bibliotecar plin de zel ca Pașaliu poate vorbi despre cărți și despre primejdiile care le amenință : arsul pe rug, moara de hîrtie, beciul umed !)...

dar dacă mai iau o gură din votca aia aș putea da chiar niște sugestii pentru o lege ca asta. Și chiar am să beau. Și beau. Ehei, uite așa lucrează băuturica asta. Uite-așa bine și cu folos încît putem scoate de aici, domnule jurist, următoarea teorie : orice om are dreptul să bea un sfert de țuică. După ce a băut sfertul, acest om devine alt om. Și acest om nou are dreptul să bea un sfert de țuică. Dar după sfertul ăsta, omul devine alt om. Omul ăsta are, se-nțelege, dreptul la un sfert de țuică. Omul nou care se naște are și el dreptul. Ce mă nemulțumește

în structura acestei teorii, stimate domnule jurist, este lipsa ei de finalitate. Ehei, s-ar putea crede că mă îmbăt chiar acum, în faţa legii, şi-aş putea să şi vărs peste drăcia asta care se învîrte. Mai bine ar cînta. După toată povestea asta din vară, mănţelegi, domnule judecător, destul de neplăcută, m-am întîlnit de multe ori cu Eromanga, cam hoinărea, aşa că ştiu o mulţime de lucruri, întrucît nu o dată o trăgeam şi eu de limbă. Numai un păhăruţ, gata, gata, atît fiindcă orice om are dreptul. Aşa că făcînd-o să latre bine, eu îţi făceam dumitale, care cercetezi va să zică un caz, un serviciu. Eu pentru dumneata o trăgeam de limbă pe căţeaua asta, ehe he, aşa că vrei nu vrei mai toarnă un pahar fiindcă eu muncesc acuma. Sînt omul judecătorului în slujba dreptăţii. Adică lucrez pentru judecător. Toarnă. Adevărul este că din supărarea mare care a dat peste mine atunci, am tras o şliboviţă mare la Tic-Tac. Eu vorbesc trei limbi străine la perfecţie şi n-am văzut ţările astea, să ştii, şi nici n-am umblat pe la cursuri fără frecvenţă. Singur, magistre. *Hoc opus, hic labor*! He he, ia să te văd, ştii cine zice aşa dacă te pricepi la oameni? Ştii, te văd după ochi, ai ochi de anchetator, sigur, bătrînul ramolit Baroni, *senio confectus*, dar la început a fost Vergiliu, se-nţelege, iar nu eu, stimabile, eu am alt stil *Leben man muß und lieben*, ăsta sînt eu, aşa că uite sînt un om nou, chiar în clipa asta sînt alt om, aşa că am dreptul la un pahar. Atît, da, ultimul. Beat? Nu te pricepi la oameni, domnule jurist. Dacă Eromanga ar mai fi în viaţă şi nu e, sărmana, fiindcă uite, cîinele de mine am dat-o unui hingher pe o simplă bancnotă de zece lei, uite plîng şi-mi dau cu pumnii în cap, sînt un ticălos, o zdreanţă, marele nimeni, domnule judecător. Ia-mi capul şi dă-l de-a dura, eu am făcut-o şi nu altul. Zece lei. Ştii

cum spunea ticălosul de hingher? Juma de pol! Ei, da, juma de pol. Mănuși, mănuși, cine știe ce muiere le-o fi purtînd acuma sau vreun șmecher care tot umblă și umblă prin străinătate. Dacă ar fi ea în viață ți-ar spune-o de la obraz : ham ham! Dar ce-mi pasă mie, onorabile?! Eu chiar în clipa asta sînt omul nou așa că am dreptul la un pahar. Toarnă și nu mă întrerupe, tovarășu. Așa c-am ajuns la ei cam tîrziu. Aiureala cu *ajunul* inventat de Antipa...

(Vocea judecătorului Viziru : treaz, vorbește exagerat de puțin și fără nici un haz, monoton, prețios dar nici prin asta nu iese în evidență. Vreau să spun, cînd e treaz, vorbește din ce în ce mai puțin. Dar e din ce în ce mai rar treaz.)

ajun, neajun dar el avea un vin după care puteai ca să și mori, tovarășu jude. Ha ha, bine zis, tovarășu jude-prim. Eram la ei, sus, și am împins ușa, n-am mai sunat, de ce dracu să mai sun? Și ușa deschisă, nu că m-așteptam dar nu m-am mirat. Și-ar fi trebuit să mă mir, fiindcă Antipa ăsta avea obiceiul să încuie ușile și să le controleze cu temei, cum zice primarele nostru, încerca ușa cu umărul cu mîna și pe urmă controla paharele și lingura și orice-ar fi dus la gură să vadă dacă-s curate și dacă-i spuneai așa într-o doară : mă, ce-i cu tine, ești galben, în loc să se ducă la oglindă, el se ducea la doctor. Avea o spaimă caraghioasă de boală încît dacă-ți spunea, bunăoară la telefon, dacă-l chemai undeva și el n-avea chef să meargă : mă, nu pot veni, sînt bolnav, ehei, n-o să mă crezi, domnule jude, dar spaima de propriile lui vorbe era atît de mare că se și îmbolnăvea, atunci sau a doua zi. Dar toată spaima asta parcă îl provoca într-un fel, he he, mă înțelegi, cred, nu?! fiindcă spunea : nu pot veni, domnule, și dacă era cazul scotea și certificat. Cu

toate că era cam nepăsător din fire și-un chiulangiu de rasă. Înțelegi ceva? Mocnea mereu ceva în el, bătrînul pezevenghi Antipa. Înțelegi ceva?! Mai toarnă, nu vezi că sînt alt om? Așa, împing ușa și sînt înăuntru. Cam întuneric în holurile astea înguste din blocuri. Ce să fac? Să-mi dau jos pardesiul, eram îmbrăcat subțire, iarnă caldă ca atunci n-am mai pomenit. Dar apare Eromanga jos la picioarele mele și duce laba la bot: sssst. Tac. Dorm, mîrîie ea. Pîș pîș în vîrful picioarelor. Ajung la ușă, mă uit pe gaura cheii. Știu, nu-i frumos. Paharele pe masă băute pe jumătate. Vinul roșu al lui Antipa. M-am liniștit, fiindcă pe drum mă tot bătea gîndul: dacă-i alt vin?! Judele-prim rîde? Sînt pitoresc, da, asta vrei să spui? Spune dar nu uita, vezi bine sînt un om nou, fă-ți datoria, eu mi-o fac! Destul de bună metoda paharelor mici. Parcă-l văd pe micul Napoleon, palid și ros de trufie, chiar și cămașa roasă sub tunică, știi dumneata, cămașa lui spălată de vreo biată femeie cu bonetă și în coșul ei de nuiele cămășile altor sublocotenenți, he he, parcă-l văd, *piccolo Nabuglione* în fața bătrînilor generali cu peruci pudrate: excelență, esențele tari se păstrează în sticluțe mici, hei, da, era un vin! Putoarea de Eromanga însă îmi tot făcea semne și se lingușea, voia un strop de tandrețe. Gaura cheii este o poartă spre univers. O, Tannenbaum era acolo, ardea o singură lumînare în el, împodobit cu tot dichisul. Moș pălărierul, regele ramoliților care o face pe cadiul înțelept dormea în fotoliu, i se scurgeau balele pe lavaliera lui înflorată. Viceregele Baroni nu era acolo. Bătrînul Antipa mîna porcii la jir încovrigat pe canapea. Petreceau pe rupte! Tocmai mă gîndeam să intru să mă întind și eu într-un colț. Picasem la timp! Regretam că logodnica mea din Tîrgoviște nu mă însoțea la petrecerea asta. Chiar înainte să deschid

uşa am luat o hotărîre definitivă: după căsătorie nu ies niciodată şi nicăieri fără ea. N-am intrat însă, ţipă masa, prietene, sau poate vreţi să lăsaţi un om nou să i se usuce gura de sete, tovarăşu procuror? Rahatu ăsta de magnetofon îmi dă *vertige*. Nu-i poţi face ceva? Acoperă-l c-un ziar. Tot n-am intrat. Ehe he, nu dormea toată lumea. Felicia şi Antipa vorbeau încet să nu strice cheful moşnegilor, dar destul de tare să-i audă Paşaliu! Ia spune, onorabile: dacă aveam gaura cheii la mine şi ei dincolo, de ce dracu să mai intru? Vinul îl puteam bea şi mai tîrziu. Aşa că m-am gîndit să-ţi fac un serviciu şi am rămas acolo. Felicia stătea pe colţul unui scaun, aşa cum se aşază o ţărancă într-o casă străină la oraş, gata să se ridice, mîinile pe genunchi, spatele uite-aşa înclinat înainte. Poate-ai văzut vreuna dintr-astea. Antipa stătea turceşte lîngă pom. Avea în mînă o maimuţă de pîslă, un dar de Crăciun, cred. Încercam să ghicesc ce cadou am eu în pomul ăsta. Căutam sticla dar poate era ascunsă într-o portocală. Afară începuse să plouă. I-auzi cum plouă, a spus Felicia. Nu-i adevărat, a spus Antipa. Toarnă, judecătorule, fiindcă acuma îţi spun o poveste de amor *Man lebt nur einmal in der Welt*. Nu uita. Toarnă. De fapt, aveam mare noroc. Scăpasem dintr-un foc de cei doi pisălogi bătrîni. Poate erau chiar morţi. Fremătam în aşteptarea surprizei. Dar n-aveam eu şansa asta! Cei doi aveau să mă mai piseze încă multă vreme: bătrînul Antipa acru şi, culmea, cu aerul că ar trebui să iau exemplu de conduită de la fiu-său! Bătrînul August pălărierul indirect cu neutralitatea lui zîmbitoare, înţeleptul, timpul nu-l atinge, împăcat cu lumea, ştii ce-i cu el? Nu-i pasă, el îşi face datoria, trăieşte viaţa lumii, ia lucrurile aşa cum sînt. Poate-ţi aduci aminte că într-o carte de citire de pe vremuri era o parabolă cu doi inşi: un ascet care mergea

la biserică zi și noapte, rău și ambițios, fanatic în credința lui și singur și un altul, un cizmar voios cu o casă de copii care toată ziua cînta și bătea pingele, își iubea nevasta, își bătea copiii și dădea și la săraci, nu exagera dar nici nu neglija biserica, adică, spunea moralioara, nu se ducea la casa domnului în fiecare zi ci numai duminica, iubea viața cum se spune, dădea cezarului ce-i al cezarului și restul. Tîlcul poveștii era că ăsta, cizmarul, era cel mai plăcut lui Dumnezeu nu celălalt, sfrijitul ipocrit și sterp care ajuta numai cu rugăciunile la perpetuarea speciei. Înțelegi? Rahat. Ăsta, caraghiosul, pălărierul îmbrăcat ca un clovn, moșul ăsta e chiar cizmarul ăla, duhul bun, un caraghios care trece prin lume ca un înțelept senin, echilibrul lipsit de trufie, nu-l știi, de pomană te tot învîrtești în jurul boșorogului, asta este, magistre, la ce-ți folosește că ești jude-prim dacă n-ai jucat rolul ăsta, hai, ia spune și toarnă, nu vezi că am răgușit de cînd vorbesc pe uscat?! Viața cumpătată este plăcută Domnului, nu abstinența, August *dixit*, întreabă-l dacă știi să-l întrebi și înțelege, dar poți, ce faci, magistre, rîzi? Poate rîzi de mine? Dacă mai torni unui om nou un pahar, poți ca să și rîzi și poți să mă și lovești dacă-ți face plăcere. Eu sînt autodidact, e drept, din motive obiective! Dar știu mai multe despre Goethe și Pliniu cel Bătrîn decît tot tribunalul vostru. Ei și ce-i cu asta? Nu-i mare lucru, tovarășu. *Das ist für die Katze*, fiindcă nu demult am cunoscut un dispecer la autobază care între altele a făcut în prima lui tinerețe, sărmanul, o teză de doctorat la Oxford despre Pliniu cel Bătrîn. Engleza lui nu era deloc mai bună decît a mea. Asta fiindcă eu n-am fost niciodată la mai mult de patru sute de kilometri de Albala! Eu îmi iubesc orașul nostru, tovarășu

judecător, nu călătoresc! Să intru sau să nu intru? Procleta de Eromanga îmi ghicește gîndul și mă izbește în maleolă, maleola e umflătura de jos a ciocanului tibia, maleola externă și internă deasupra cuboidului și astragalului de unde începe laba pe care noi o nenorocim în pantof în loc s-o lăsăm să zburde liberă prin mărăcinis din piatră în piatră, nu te mira, le știu astea fiindcă am fost vreo cîțiva ani funcționar la policlinică și acolo, printre doctori, înțelegi, dar ce voia Eromanga? Ai înțeles, cred, îmi atrăgea atenția să mai aștept. Experiența mea se îmbogățea cu încă un fapt de viață. Nu-mi folosea la nimic, doar pisicii *die Katze,* dar de ce să n-o ascult pe Eromanga?! Toamnă unui om nou și-ți vei îmbogăți și dumneata experiența de jude. Așa că am rămas la gaura cheii. N-auzisem cine știe ce, fiindcă într-adevăr afară, după toată suceala din ultimele zile, acuma ploua și era o ploaie călduță de vară, mă prinsese pe drum chiar, mirosea dracu știe de ce a castravete verde. Dar poate pentru Antipa nu ploua. Dar ploaia bătea în geamuri, o auzeam și eu din spatele ușii, în holul îngust unde stai ca într-un beci sau într-un tunel. După cum mirosea holul, îmi închipui că Felicia cu șorțul de bucătărie pe ea (și mai auzeam oalele sfîrîind în spatele meu, unde era ușa bucătăriei pe sub care venea o dungă de lumină) mirosea cam așa cum aș fi vrut să miroasă femeia mea, fiindcă eu sînt mare mîncău și logodnicele mele, dar aicea, magistre, neșansa mea, n-au habar să gătească. Dar Antipa stătea tolănit lîngă pom, și iarăși Felicia: plouă, și el: nu cred, și ea: plouă, el s-a ridicat și a aprins luminările care sfîrîiau iar artificiile nu ardeau deloc, pocneau doar scurt, e umezeală, a spus Felicia, și Antipa: asta a fost și nenorocirea lui Nicoară Potcoavă: i s-a udat pulberea. Dar luminările ard, a spus Felicia. Eu îi vedeam spatele

încovoiat deasupra genunchilor, da, ard destul de bine, a spus el și atunci ea a spus, da, și a început să plîngă în hohote scurte, un fel de strigăte înăbușite, ei lasă, lasă, a spus Antipa, o să avem și un copil, înțelegi ceva, domnule judecător? Sau trebuie să mai spun o dată și pot folosi alte cuvinte fiindcă sînt din nou un om nou cu toate că asta nu prea te interesează după ce nu văd eu în paharul meu. N-ai? aaaaa, văd că ai găsit, bun, asta-mi place. Nu înțelegi nimic, a spus Felicia, nu de copilul tău am nevoie. Nu mai plîngea, se ridicase în picioare. Antipa stătea pe vine, se uita la ea, brațele lui întinse sprijinite pe genunchi, o privea oblic de jos, înfricoșat, așa vedeam eu pe gaura cheii. Bătrînii dormeau fără griji. De tine am eu nevoie, a spus Felicia. Nu plîngea, nu rîdea, se mișca prin odaie cu spatele încovoiat, pași mari, brațele balansau lent, păreau mult mai lungi, parcă mergea în patru labe și deodată s-a așezat pe jos, într-un fel ciudat, cu genunchii sub ea, sprijinită în coate, capul răsucit într-o parte. Cum stătea așa, a început să-și roadă unghiile de la mînă, repede, clănțănind dinții, era înfricoșată peste măsură, dar nesfîrșita ei slăbiciune era pentru ea o armă mult mai puternică decît oricare altă putere. Înțelegi? Torni sau ce faci? Am văzut-o cum se tîra pe genunchi și coate, s-a apropiat de el, spaima ei era acum umilință, cerea ocrotire, nu amenința. Și a spus: Antipa, poate ar trebui să plecăm din orașul ăsta, da, trebuie să plecăm, să plecăm, a strigat. Da, a spus Antipa, și s-a lăsat ușor lîngă ea. Ea s-a zvîrcolit, s-a răsucit spre el, sub el, și am auzit soneria deasupra ușii de la intrare. Eromanga scheuna răgușit lîngă glezna mea și cum dormeau ca morții cei doi bătrîni, pot să jur că pilpiiala din jurul frunții lor nu avea nimic mistic, era doar o umbră ciudată pe care lumina lumînărilor

o iriza în lumina lustrei din tavan sau cam așa ceva. Dar soneria zbîrnîia deasupra mea. Deschid eu, a spus Eromanga, și asta a salvat întrucîtva situația. Dar ce faci, nu torni? Am mai apucat să văd încă o dată lumea prin gaura cheii. Nimic din ce văzusem pînă atunci. Bătrînii ramoliți ciocneau vinul lui Antipa. Pălărierul zîmbea cu blîndețea lui parșivă, bătrînul Antipa spunea la mulți ani, grav dar binevoitor, Antipa începuse să spună un banc, Felicia îl privea cu un fel de duioșie batjocoritoare, ca una care-l mai auzise spunînd asta de vreo treizeci de ori pînă acum. Dar ce faci, domnule jude-prim, nu torni unui om nou?...

32

Parcă sună la ușă, spune Felicia.

Du-te și vezi, spune Antipa.

Oaspeți, spune bătrînul Antipa.

Bineveniți, spune bătrînul August pălărierul. Doi, spune Felicia împingîndu-i din spate pe cei doi: Pașaliu și Druică. Salut, strigă Antipa, oho, o facem lată, tată, bătrîne August, nu-l cunoașteți pe Druică. Domnul inginer Druică, un prieten al meu de la Dealu-Ocna. Ne vedem acolo în fiecare zi, dar aici, uite, el vine prima oară. Druică, asta-i nevastă-mea. Felicia, pupă-l pe obraz. E o zi mare. Pașaliu, dar ia spuneți-mi, nu cumva vă cunoașteți?! La ușă, spune Pașaliu, am venit aproape împreună. Am pățit ca marchizul care mergea incognito la o conspirație, îl întreabă pe unul care-i iese în cale, domnule, dacă sînteți amabil, asta e strada Pietății? da, îi răspunde, și dincolo de a treia casă este Piața Sării, dar asta era chiar parola, și iată-l întîlnind întîmplător pe unul din capii mișcării. Intrarea lor împreună va fi

o surpriză plăcută pentru anarhiști ! Druică, spune Antipa, ăsta-i Pașaliu. Tobă de carte, dezbracă-te, văd că el a și făcut-o. Îmi pare bine, spune inginerul Druică, eu-s oltean. Adică mai încoa dă Muscel, da tot oltean zice, cu toate c-am stat și la București cam șapte ani, facultate și alte chestii, nu-s tobă de carte, da' am o mare experiență dă viață, cine zice că nu ne-nțălegem? Ne-am și înțeles, spune Pașaliu, îi bem tot vinul. Gata, strigă inginerul Druică din hol. El își scoate canadiana cenușie de doc. Lăsați, doamnă, îl aud cei din odaie, ha ha, săru-mîna, îl găseam eu și singur, săru-mîna, nimeream eu poate-n cămară da' acolo dădeam dă bunătățile făcute dă dumneavoastră și pă urmă îl găseam eu și p-ăsta, ha ha, aici în stînga, săru-mîna, aprind eu lumina, săru-mîna.

Inginerul Druică intră în baie, se aude apa năvălind cu furie în gura closetului, apoi jetul chiuvetei. Ușa odăii a rămas deschisă. Și Druică din baie: viu dă la lucru, vă rog să mă iertați, nu-s pregătit pentru vizită, nici măcar un piepten n-am la mine, îl iau p-ăsta, pot? Poți, strigă Antipa, dacă vrei, vin eu să te pieptăn, ha ha, strigă celălalt, încă nu-i nevoie, tușește, cîntă, lovește cu ceva tare în marginea chiuvetei. Ce faci, strigă Antipa, te speli pe dinți? Ha ha, strigă inginerul Druică, n-ar fi rău da' mă grăbesc s-aterizez în mijlocul vostru. Sînt în urmă.

Felicia iese din bucătărie. Fața ei este tăiată în două: sus, ochii sînt aspri străini, jos, gura taie un zîmbet. În baie, inginerul Druică se bucură de ceva, tușește, scuipă, cîntă, apa curge cu putere în robinete. O fi făcînd baie? întreabă tatăl Antipa. Drăguț băiat, spune bătrînul August pălărierul. Omul meu, spune Antipa. Felicia se oprește între cei trei bărbați. Cei bătrîni capătă aerul celor care se pregătesc să laude prăjitura, cel tînăr arată rîzînd

către sticlă: ar trebui schimbată. Uite ce-i spun, șoptește Felicia, Doamne, cine-i omul ăsta, cum a ajuns aici, Antipa? ! dar să vezi, unchiule August, dacă eu nu sînt o gazdă bună, să vezi ce-i spun și nu se întîmplă nimic cu mine, rămîn tot eu, nu-mi cresc gheare și colți, nici solzi, ascultați ce-i spun domnului inginer... Felicia! spune încet Antipa, stăpînește-te, de ce nu iei oamenii așa... Ascultați ce-i spun și ce-mi răspunde el... Nu înțeleg, spune bătrînul Antipa, vinul e bun, spune bătrînul August pălărierul și toți trei se uită în urma Feliciei. Ușa deschisă. Ea ajunge în hol. Se oprește în dreptul ușii de la baie. Domnule Druică, strigă ea, prosopul albastru, vă rog, cel verde e pentru picioare și altele. Ha, i-ha, ha se aude dincolo, săru-mîna, bine că mi-ați zîs-o, făceam tocma pă dos, i-ha ha... Felicia se întoarce spre cei din odaie, fruntea ei este acoperită de sudoare. Ochii lucesc neliniștitor, triumf, dispreț, disperare. O clipă parcă ar vrea să se repeadă spre cei care o privesc nemișcați. Lumînările sfîrîie în pom, ușa bucătăriei se deschide și apare Pașaliu. Acolo erai? întreabă Antipa, pari vesel, cred că ai umblat la tortul ăla. Chiar așa, spune Pașaliu, chiar mă întrebam unde-i domnul Pașaliu, spune bătrînul Antipa. Unde să fie, uite-l, spune bătrînul August pălărierul, a fost în bucătărie. Felicia izbucnește în rîs, se întoarce pe călcîie, trece pe lîngă Pașaliu, iartă-mă, Felicia, spune el, numai o linguriă de frișcă, doar știi, cînd văd frișcă nu rezist, bine, spune ea, am să-ți dau acasă o bucată de tort, sărut mîinile, spune el. Dar cînd te-ai strecurat, domnule, în bucătăria aia? întreabă înveselit bătrînul Antipa.

Dar apare inginerul Druică își suflă cu putere nasul într-o batistă verzuie. Mă spălai pă mîini, spune el, rîde larg, o mare mulțumire în toată ființa lui, aveam niște labe, mă scuzați, i-ha ha. Fluieră,

dă din cap. Antipa, mă dăduși gata. Mîinile la spate, calcă în lături, capul într-o parte ca un om care se plimbă fără treabă pe bulevard. Încearcă fotoliul cu amîndouă mîinile, în genunchi apoi, își trece palma pe brațul gros, ia te uită, spune, piele, extraordinar, ăsta-i o rămășiță burgheză, ce timpuri, rîde, un obiect folositor care îmbină utilu cu frumosu. Fotoliul Baroni, spune Antipa, vino-ncoa să ciocnim un pahar. Viu, spune inginerul Druică. Cum spusăși: Baroni? Ce-i aia? Acum examinează cu atenție tavanul, colțurile odăii, covorul, parchetul. Pe neașteptate se oprește în fața bradului. Se bate cu palma peste frunte, strigă rotind capul repede, privindu-i pe toți în același timp: da' cu *ăsta* ce-i aicea? Ce-i cu bradul ăsta?! Un fel de mirare binevoitoare. Antipa, băiatule, ce sărbătorim azi? Ce-i cu asta? Sau nu știu eu pă ce lume mă aflu? ia stai să vedem, va să zică ieri, da, alaltăieri fusei la Gîrleni, erea marți, așa, nouășpe, douăzăci, ei, da, douăș'unu, azi sîntem în douăș'unu decembrie, ce caută dom'le bradu ăsta aci, că n-ai să-mi spui mie că mîine-i Crăciunu...

Îl facem mai devreme, spune Antipa. Îi întinde un pahar plin. Nedumerirea celuilalt dispare. Cuta dintre sprîncene se netezește. Capul masiv se scutură cu putere pe umeri.

Așea, băiatule, zî-i așea, gata înțălesei, nu-mi mai bat capu. Nu-nțelegeam: ce-i cu aia? dacă-l faci mai dăvreme, se-nțelege, l-ai făcut dă azi. Da' nu-i prea dăvreme?

Nu, spune Antipa.

Perfect, strigă inginerul Druică. S-a liniștit. Putem să bem un pahar dă vin în casa asta?

Ura, spune Pașaliu.

Felicia, strigă Antipa, vin. Și către ceilalți : țin vinul în cămară, îl înfund, îl ceruiesc și stă așa și un an, doi.

Dar la frigider mai ai ? întreabă bătrînul Antipa.

Nici o grijă, tată, spune fiul. Pe balcon nici vorbă cu căldura asta, spune Pașaliu, borșul da.

Care borș ? face bătrînul Antipa. Vinul lui Antipa e borș ?

Nu vinul ăsta, spune bătrînul August pălărierul. Cel care ar sta pe balcon, dacă ar sta.

Fleacuri, spune bătrînul Antipa.

V-ar trebui un copil, pentru bradul ăsta, spune inginerul Druică. Da' ia stați, ce nu faceți voi un copil, scuzați-mă da' trebuie, Antipa tu ce-aștepți ? I-ha ha, las' că vă știu eu...

La mulți ani, spune Felicia. Noroc, spun toți.

Paharele răsturnate pe gît. Pașaliu are în mînă un volum gros, coperte de pînză vișinie, decolorată. Neliniștit, așază paharul gol pe masă. Răsfoiește volumul. De unde ai tu asta, întreabă el, voce răgușită, pare emoționat, încurcat. De la anticariat, spune Antipa. *Mercure de France*, citește Pașaliu și mai departe, precipitat : cinsprezece a-ntîia, o mie nouă sute douăzeci și opt, una a doua același an, așa, trebuie să fie două numere, așa, aproape cinci sute de pagini, ai asta în casă și nu spui nimic. Ia să vedem, extraordinar, Robert de Souza, *La Mystique esthétique et le vrai Romantisme*, Emile Bernard, *Esquisse d'un programme néoclassique*, formidabil, dar ascultați, domnilor (vocea lui devine gravă, patetică) :

Le froid savant poursuit la lueur qu'il devine
Imperceptible, au bout d'un âpre et long sentier
Moi, je brûle de boire à sa source divine
La clarté dont le vrai se revêt tout entier,

da, domnilor, Sully Prudhomme, nu știu dacă ați auzit. Spune-mi, Antipa, ce caută la tine vechitura asta?

El tace deodată, clipește des, umerii i se strîng, cere, și asta se vede după mîna îndoită cu umilință, zvîcnind din cot cu neputință de oprit. În vîrful nasului lucește o picătură de apă limpede.

E a ta, spune Antipa, poți s-o iei, ți-o dau.

Din omul umil crește un Pașaliu îndrăzneț, plin de aroganță, în locul plînsului apare disprețul.

Sigur, spune el, dacă n-o găseam în raftul ăsta, nici nu mi-ai fi arătat-o. Ar fi stat aici mult și bine. Nici măcar răsfoită, ia spune, am dreptate?

Ai, spune Antipa, dar m-am răzgîndit, nu ți-o mai dau.

Nu, strigă Pașaliu. Derută, disperare, ochii lui trec înspăimîntați de la Antipa spre ceilalți. Buza de jos tremură pe dinții încleștați. Răstoarnă un pahar peste cap.

Ți-o dau, spune Antipa. Ia-o! îi întinde un pahar plin. Bea, îi spune. Rînjește. O răutate neașteptată îl schimbă, îi dă o putere pe care fiecare o ia cum crede.

Antipa, spune tatăl, ce-i cu mutra asta?

Ei drăcie, spune inginerul Druică, parc-ai fi de la Ocna, în grupu nostru la Moiselini, ia mai dă-oncolo dă hîrțoagă, nu putem noi bea un pahar dă vin în casa asta?

Antipa, spune bătrînul August pălărierul, fii bun, aș vrea un pahar cu apă, adă tu un pahar de apă, băiete.

Pașaliu a băgat cartea sub haină. O ține acolo cu amîndouă mîinile. Capul între umeri ca și cum s-ar feri de vînt.

Am glumit, spune Antipa, rîde.

Dom'Pașaliu, spune inginerul Druică, gata dom'le, nu mai sta și dumneata așea, glumi omu! Măi Antipa, nu mai glumi și tu-n felu ăsta. Se apropie de Pașaliu, îl ia cu blîndețe de umeri: uite, dom'le, speriași omu. Mă, eu sînt oltean, da tu ești mai al dracu ca mine. Ia, dom'le, și bea paharu ăsta.

Mulțumesc, spune Pașaliu. Îi strînge mîna lui Druică. Îl privește cu recunoștință. Gata, dom'le, spune inginerul, dă-o-ncolo, în loc să beau cu plăcere un pahar dă vin mă-ntristai. Dumneata ești un om blînd și ăsta, Antipa, o brută. Este într-adevăr înduioșat fără ipocrizie, nimic mai caraghios, omenesc și adevărat ca vocea lui acum, dar asta nu-l împiedică, întors pe jumătate spre Antipa să-i facă un semn cu ochiul: pleoapa care se strînge și trage în sus obrazul cu jumătate de gură.

Tinere, pe cine ajuți? întreabă (ce întrebare fără rost e asta? mormăie aproape în același timp tatăl Antipa) bătrînul August pălărierul. Zîmbetul lui, capul mare, coama albă, haina demodată, lavaliera cu buline.

Pă toată lumea, spune inginerul Druică. Nu ajut pă nimeni, unchiule, nu te supăra că te iau cu unchiule, da' eu sînt oltean, ce-i în gușe și-n căpușe, eu vreau să beau liniștit un pahar dă vin și să fie voie bună generală. Cer prea mult?

Bravo, tinere, spune bătrînul August pălărierul. Ai trecut examenul.

Ce examen? face bătrînul Antipa.

Felicia intră pe ușă, aduce un platou cu saleuri gălbui. Este veselă. Luați repede, spune, sînt calde, astea sînt cu susan, astea cu mac. În spatele ei apare Antipa. Pe o tavă ovală, plastic gălbui, ornată cu două mari chei negre încrucișate, el duce un pahar cu apă, August, spune el, apa, mulțumesc Antipa,

spune bătrînul, ea e regina, spune Antipa, se apropie de Felicia, o sărută pe obraz.

●

Ploaia bate în geamuri, lumînările nu mai ard în brad. Luminează numai instalația electrică, mici rozete colorate, frumos și așa, spune bătrînul August pălărierul, nu mai miroase fumul.

Mă-nvîrtii eu ceva printre blocurile astea, pînă nimerii, spune inginerul Druică. Sînt venit dă dimineață la o ședință la regiune. Trecusem înainte pă la sfat, la noi, și Antipa ia-l dă unde nu-i. Lipsește, o fi bolnav sau chiulește sau și una și alta. Fiindcă dumnealui cînd chiulește e bolnav și cînd e bolnav chiulește, dat naibii amicu. Și uite peste ce petrecanie dădui, bafta mea, hai noroc. Da', fotoliu ăsta-i o minune, domnilor, stau în el și dacă n-ași vorbi tot timpul mi-ar veni să dorm. Bun vin, Antipa, da' fotoliu ăsta dă unde l-ai achiziționat, bătrîne? Uite, stau în el pîn-la gît și dacă m-aș potrivi lui m-așI tot duce, cine știe pînă unde, dracu știe cît o fi dă adînc! Ia uite ce cățelușe, cuțu, cuțu, mă privește a naibii ca o muiere, marși d-aicea, javră.

Inginerul Druică stă în fotoliul Baroni. (Așea-l cheamă pă fotoliu? întrebase încă o dată, ca și prima oară neașteptînd răspunsul, aruncîndu-se în adînc, izbindu-și fundul și spatele, mîinile și picioarele în aer între pernele lui puhave și elastice totodată, i-ha ha, Baroni, ăsta-i nume de mare mahăr fost, nu dă fotoliu, formidabil, ești dat dracu, Antipa, îți trebuie și-o casă, mă pentru monstru ăsta burghez, extraordinar, cred că stai tot timpu-n el, înmînîi? și eu așI sta, dom'le, iar Pașaliu spuse: patul lui Oblomov, Oblomov dom'le făcuse inginerul săltînd mereu în fotoliul Baroni, ăsta tre' să fie un rus, nu? parc-auzii eu dă el cumva, da' ce-am eu cu patu

lui? așea-i Antipa, ia zî-i băiatule, toată ziua bună zina înfundat aci, așea-i!?...) Ceilalți stau în jurul lui, pe scaune, pe canapeaua îngustă acoperită cu o cuvertură vișinie. O creangă din bradul împodobit atîrnă chiar deasupra umărului bătrînului August pălărierul. Pe masa acoperită cu un larg ștergar vărgat, resturile cinei: tochitură, mămăligă, varză acră, murături, turte cu julfă și nucă. (Suceala pămîntului la voi, spusese inginerul Druică, da' ce mănînc eu aciia e al dracu dă bun, așea că ce-mi pasă mie dacă-i marți sau vineri?! Săraca mama, am să-i scriu la Copăcioasa, s-auză și ea că nu stătui dăgeaba în seara asta, adică în seara aia care trebuie, bună mîncare și drept să-ți spui, Antipa, mai că erea gata să nu trec, iai trenu ăsta dă opt și-ajungi acas' la Ocna cît fumezi două țigări, îmi zise vicele, da' eu ce zisei, ia să văz ce-i cu Antipa, bună mîncare și pă măsura a zăce guri cîte-avusei eu cînd se termină ședința aia dă venii aici. Bun, gras și mult, pă cinstea mea dă om. Antipa, ia să te văz că-ți iei cocoana dă mînă ș-o aduci la noi la Ocna, n-ai adus-o niciodată, uite colea obraz la tine, bașca că face și-o plimbare și pă urmă să stați la noi la masă și-o să vedem care pă care, regiunea sau raionu, soția mea e bucovinencă, nu c-o laud acuma, da-n ce privește bucătăria n-o întrece nici bucătăreasa curții, i-ha ha, orice-ați zice, doamnă, v-așteptăm fără fasoane. Închide un ochi: dă sărbători, dă Crăciun adică și dă Paște se duce la ai ei în Bucovina, ăia țin datinile nu glumă și mie-mi place da' stăm la bloc și mai vede unu altu, nu-i bine, de ce să ne iasă vorbe, nu? Ție, Antipa, ce-ți pasă, da' eu am niște obligații, nu? Așea c-aduce dă la mă-sa și tac-so damigene și valize cu cîrnați și jamboane și cozonac și alte alea, mai bine așea! Antipa, mai dă nițel din ăla negru, așea, dăstul...) Grăsimea se sleise pe

farfurii, bucăți de carne friptă și tocătură roșcată din cîrnați, bucăți de chișcă, pielea vînătă și crupele galbene în care sclipește ardeiul iute, roșu, tăiat mărunt, julfa groasă rămasă pe marginea farfuriei ca o pastă de cenușă.

Să vă spui una cu olteni, știți dă ce-au oltenii capu mic? Nu știți! Fiindcă se concentrează! I-ha-ha astea tot oltenii le scot și-un oltean ca mine le vinde, sau alta: dă ce dorm oltenii pă cîmp? Nici p-asta n-o știți! Ca să fie-n cîmpu muncii! dom' lor, i-ha-ha, simplu dă tot, *claiton*. Antipa, da' eu cu ce tren plec înapoi, că n-am venit să te țiu toată noaptea. Cum o să facă i-ha ha, acești tovarăși aci dă față, ha ha, cum spui, cu un' sp'ce? Buuun. Ce spuneați, dom'Antipa, scuzați-mă că eram cu capu-n vinu ăsta, a, da, cu căldura. Păi ce să fie? se-ntîmplă niște fenomene, da' grija asta o am eu? Aud pă la radio, pă la televizor, se mișcă masele dă aer din direcția cutare, anticiclonu vineașea, aeru cald, aeru răce, naiba să le ia, n-am timp dă asta, soția-i cu politica, ha ha, ia-ți, zice, dimineața, cînd venii încoa, o haină mai ca lumea, paltonul adică, eu văz că-i cald, i-am zîs, și chiar că muream azi dă căldură cu paltonul, vai dă oaia care nu-și poate duce lîna, zice, proverbe d-ale ei dîn Bucovina, știți cum sînt soțiile, da eu n-o lungii dăloc, îmi luai canadiana asta și o nimerii, că toată zîua mă apără dă căldură și acu pă seară dă ploaie, avusei cap... Antipa, dă drumu, neică, la picupu ăla, ce ereau ălea, colinde? ereau frumoase și-n grecește, ai dracu, că pă românește n-o fi fost bune...

Bune, spune Antipa, dar astea sînt chiar grecești.

N-are a face, spune inginerul Druică. Da' lasă asta Antipa, da' cît e d-al dracu dă-nvîrtit Moiselini, vinu ăsta nu-l are. Dă unde-l iai, băiatule? Cum faci tu rost? Ia spune-mi tu mie dă unde?! Dar trebuie

să vă spui dacă manţocaru ăsta tace, că noi acolo la Ocna îl iubim pă ăsta, pă Antipa. Eu care-s dăstul dă dat dracu şi-s inginer, nu?! n-am trecerea lui, le dăscurcă pă toate. Nu ştiu dă unde-i vine, da' e al dracu dă simpatic cu toate că nu prea vorbeşte...

Sigur, spune bătrînul Antipa, de ce te miri, domnule inginer, eu joc la loto şi-mi ies mereu două numere şi al treilea de unu sau două puncte diferenţă.

Lasă-l să vorbească, spune bătrînul August pălărierul. Spuneţi, domnule inginer.

Aşezat pe covor, picioarele încrucişate sub el. Paşaliu răsfoieşte volumul căpătat în dar de la Antipa, hîrtie groasă, aspră uşor îngălbenită. O fi chiar al meu? Uite, mormăie, şi două numere din *La revue*, extraordinar, peste şapte sute de pagini cu totul...

Eu sînt inginer şef la autobaza dă transporturi auto, spune inginerul Druică, da' oricum n-am ce are el. Şi-aci să găsesc vinu ăsta, de unde dom'le? da' bine că-l băurăm acuma, trebuie să vă spui că are un haz nebun băiatu ăsta. Sare deodată din fotoliu, se poticneşte pe covor, se sprijină cu o mînă într-o farfurie cu resturi de varză murată, podul palmei nimereşte colţul unei furculiţe care loveşte un pahar gol. Paharul se rostogoleşte, cade se sparge. Aoleooo, spune inginerul Druică, noroc că era gol, cioburile aduc noroc, da' al cui erea de stătuse el gol pînă acum? Sărut mîna, doamnă, scuzaţi-mă, cînd veniţi la noi cu *ăsta* cum aţi promis, vă dau să spargeţi trei pahare unu după altu. Da' ce vă spui eu, să vedeţi, merită spus. Antipa, ia să te pup eu pă tine acuma.

Se repede la Antipa, îl sărută pe amîndoi obrajii. Sunete înfundate, seci, un dop care sare din gîtul sticlei sau para de cauciuc care desfundă chiuveta. Antipa rîde, toarnă în pahare. Felicia strînge

farfuriile pe o tavă lustruită de lemn cu mînere de os și margini la fel, luciul chihlimbariu întunecat, un obiect vechi, moștenit. Tușește sec, își duce mîna la frunte și la gît, ți-e rău, întreabă bătrînul Antipa. Se apropie de ea, o mînă așezată stîngaci pe umărul ei, să te-ajut, spune, lasă tată, spune ea, și bătrînul Antipa : dar ce faci ? Rîd, spune ea și ridică tava cu amîndouă mîinile. Antipa tatăl se întoarce spre bătrînul August pălărierul și depărtează brațele, palmele răsucite afară, capul între umeri, sprîncenele ridicate. Lasă, Antipa, spune bătrînul pălărier, lasă, nu-i nimic, trece. Ce să treacă ? face Antipa cel bătrîn.

●

Felicia aduce cafelele. Tava cu chei de cetate, înfloriturí, rosturi complicate, ceștile subțiri înalte. Obrazul femeii este proaspăt, curat, părul pieptănat cu grijă, strîns în coc, o șuviță tremură în dreptul urechii. Pare odihnită, ieșită dintr-un somn calm, binefăcător, fardul ușor abia folosit la ochi, o umbră argintie la buze arată iscusință și har femeiesc. A băgat cineva de seamă pînă acum o anume lene, moliciune, întîrziere în mișcarea brațelor, a picioarelor ei ? Dar cînd, cum se petrecuse schimbarea ? Vitalitatea ei în formă nouă și neașteptată seamănă cu o plantă sau un nor. Cățelușa Eromanga ascunsă pe jumătate în spatele fotoliului Baroni. Mîriie scurt, latră de două ori, face un salt în mijlocul odăii.

Ie-te javra, spune inginerul Druică, ce te apucă ? Așea-i dacă te ține-n casă, marșî de-aci. Se întoarce după spinarea roșcată a animalului dar ridică ochii, Felicia așază tava cu cafele pe masă. Inginerul Druică flutieră cu buzele mult țuguiate, un fel de semnal. Trei sunete scurte și unul lung. Mîinile în șold. Cu mîinile încă pe mînerul tăvii, Felicia îl

privește cu albul ochilor. Gura ei rîde. Săru mîna, spune inginerul Druică. Glasul lui scade, ochii caută un scaun.

Felicia, Felicia, spune bătrînul Antipa, se învîrtește în jurul ei, își freacă palmele cu o mulțumire inexplicabilă.

Metamorfoză, spune Pașaliu. Tomul legat în pînză sub braț, ochii lui plutind într-o lumină apoasă, paharul de vin în mîna stîngă, Felicia, strigă el, *Ein einzinger Augenblick kann alles umgestalten...*

Adică? face Felicia. Mîna ei care împarte cafelele, tonul relaxat, prietenos, ochii reci.

Extraordinar, spune Pașaliu.

Unchiule August, spune Felicia, vrei frișcă la cafea?

Vreau, spune bătrînul August pălărierul. Capul lui mare și alb plutește în întîmpinarea Feliciei. Unchiule August, spune ea. Trece, spune bătrînul. Unchiule August! spune Felicia.

I-ha ha, face inginerul Druică, se făcu lumină. Simte, vede zîmbetul mare al bătrînului August pălărierul, bunăvoința, înțelegerea lui. Așea e, moșule, sau nu?! spune el și acela rîde gros, umerii firavi abia țin capul greu, dar capul nu cade, stă în vîrful gîtului subțire. Domnule Pașaliu, neică, nu lasă dracu hîrțoaga aia și mai vino-ntre noi. Doamnă Felicia, săru-mîna, scuzați-mă, moșilor, ascultați, tu, Antipa, mai pune ceva vin în paharele astea, și să nu mă-ntrerupi, s-abați discuția cu șarmu tău, cum faci tu, că azi nu ține, ascultați la mine ce vă spui eu, mai erea unu tot așea dat în mă-sa la noi la Copăcioasa, la mama, ăla erea tac-so lui mama adicătelea bunicu-mea, el avea strana lui la biserică, cum erea pe vremea aia, stătea el și moțăia-n strană și cînd erea liniștea mai mare, el odată strănuta dă aulea bolțile ălea și după aia zicea-n

liniștea aia : mă spălai aseară pă picere și străfui, uite-așa zicea, iar popa se oprea dîn predica lui sau nu știu ce făcea în clipa aia și zîcea : să-ți fie dă bine. Șulfan bătrîn. Punea rămășeaguri și le ciștiga al dracu pă toate. Antipa, tu semeni cu ăl bătrîn al meu.

Ce rămășag ? întreabă tatăl Antipa.

Fleacuri, spune Antipa, ascultă Druicule, doar n-ai să iei în serios glumele mele.

Glume ? spune inginerul Druică, glume zîci, Antipa ? Să nu-ți bați joc dă mine, Antipa, cu mine nu-ți merge, ce glume ? ! I-ha ha, dacă și aia-i glumă cu Biducă, omu dă la baia comunală, băieșu, grasu, îhm ? ! ha ha, atunci eu beau tot vinu care-ți mai rămase ție, Antipa, pîn cămara aia sau pă unde îl ții, i-ha ha...

Ce-ți trece prin cap, spune Antipa. Rămîne pe gînduri. Deodată izbucnește în rîs, hohote. Cu ceașca de cafea în dreptul bărbiei, ținută cu toate degetele, palma făcută un fel de cupă în care stă ceașca, bătrînul August pălărierul îl privește cu încordare. Felicia se apropie de Antipa. Palma ei întinsă, degetele sub bărbia bărbatului : ce rămășag, Antipa ? Mie nu-mi spui nimic despre rămășagurile tale ?

Fleacuri, spune Antipa. Nu poate sau nu vrea să-și stăpînească rîsul ?

Ia te uită la ei, spune bătrînul Antipa, tineri, ce le pasă, beau un pahar de vin și zburdă, fac tot ce le trăznește prin cap, zău așa, ca niște derbedei, dar ce le poți spune. Sînt simpatici. Ehe he, uite, cîteodată îmi vine să sar, uite-așa, pe crupa unui bidiviu și să mă apuc să fac o trăznaie, uite-așa o boroboață nemaipomenită, ehe he, să strîngi bidiviul între pulpe și să te tot duci spre boroboața asta sau să iei o cărămidă și s-o arunci peste cap într-o vitrină

cu porțelănuri, de ce nu? ia spune, de ce nu? Sau cîte și mai cîte se pot face să rămînă toți cu gura căscată. August, August simt cum mă trece un fior și chiar acum, naiba să mă ia, dacă n-aș face-o lată de tot să se ducă vestea. Păi la ce-ai trăit o viață, ia spune-mi tu mie, ceaprazar de două parale, nici măcar o pălărie de aceea cu pene și cu tot felul de abțibilduri nu mai faci azi, cureți ce poți, numai șepci și alte rahaturi de pînză care stau pe creștetul capului, asta faci, ia spune-mi tu mie, puțin lucru-i să te îmbarci pe o corabie cu pînze și să bagi dracii-n marinari și să-l arunci peste bord ca pe o zdreanță pe căpitanul ăla bărbos și să te apuci de pirateriе în mările calde, ia spune, n-ai trăit de pomană dacă nu faci una ca asta? Pun mîna pe banii ăștia de la loterie, mîine poimîine, și știi ce fac? Fac un morman în piața nouă și-i dau foc. Să mai înviorez tîrgul, uite așa le adun pe toate într-o movilă și eu sar peste foc, uite așa, hop hop hop... Bătrînul Antipa țopăind prin odaie, clătinîndu-se rîzînd, uite așa așa așa, împiedicîndu-se sau călcînd pe vreun șimbure de măslină, rostogolindu-se apoi pînă sub calorifer, ceilalți repezindu-se să-l ajute. Îi dă la o parte, se ridică singur, bărbia îi sîngerează, nu-i nimic, spune cu blîndețe bătrînul pălărier, trece, n-ai mai călărit demult și te-ai cam dezobișnuit, ia tableta asta, stai liniștit și trece, osul nu-i rupt...

Nu mă lăsați să termin, spune inginerul Druică. Îmi făcu el și mie ca la toată lumea cîte-o figură da' eu îl iubesc mai mult ca alții. Are-un fel dat dracu: dau buzna într-o zi la el în birou unde mai sînt doi inși da' niciodată nu-i văzui p-acolo, el stă singur, nici capu nu-l doare, intru și pă felu meu: mă mișc, vorbesc, dau dîn toate alea, îmi frec mîinile, mă-nec, tușesc că tocma atunci schimbasem Carpații pă Litoral și tușeam al dracu dă

mă făceam vînăt tot și el stă-n scaunu lui acolo-n spatele biroului și zice așea, cu ochii albi, zice, vezi că stropești pereții. Cum adică, sării eu, care pereți? ăsta-și bate joc dă mine, îl trîntesc dă-i sare fulgii, care duș, mă răstii o dată la el. Și cum mă uitai mai bine înțelesei, al dracu, adică el făcuse aluzie la felu meu cam repezit. Văzurăți cum mă mișc și, cînd vorbesc, îmi iese citeodată și stropi din gură și atunci el, al dracu, că să nu stropești pereții, adică eu făceam un duș acolo la el și el nu voia adică și el să se ude, numai eu, puteam face ce vreau, numai pă el să nu-l ating. Vezi că stropești pereții! Al dracu, îmi plăcu, avu haz. Ce să te superi pe el, nu poți. Plecarăm amîndoi la Moiselini. E, și-am ajuns unde trebuie și dă unde plecaserăm: adică, stimată doamnă, tot la noi la Ocna, mă scuzați, da' din păcate și orășelu nostru are distracțiile lui. Acuma să nu vă-nchipuiți cine știe ce! Nuuu! sîntem niște băieți a-ntîia. Ați auzit dă doctoru Pușlenghea? Da' dă procuroru Viziru? Da' dă popa Zota? Da' dă profesoru Lupașcu? Da' dă Moiselini? Da' dă Agop? Nu!? Formidabil, cum zîce dom' Pașaliu! Da' dă ingineru Druică, i-ha ha! ăsta-s eu! Da' dă marele Antipa ce se poate spune? I-ha ha, așea cam pe la unșpe, maxim unșpe juma sîntem la Moiselini. Antipa, da'oamenii nu ne cunosc, neică, după cite văz eu. Cum așea?!

Cum? spune Antipa.

Cum, face inginerul Druică.

Rîd amîndoi, un rîs lung, aspru, un fel de înțelegere ciudată al cărei sens scapă, rostogolire grăbită de sunete, nimic altceva în încăpere decît rîsul lor. Dar tac în cele din urmă și Felicia spune: domnule Druică, spuneați despre pariu, rămășagul... vreți să mor de curiozitate!?

Scuzați-mă, doamnă, spune inginerul Druică (își șterge fruntea și gîtul sub gulerul cămășii, cu batista lui mare) nu vă las eu să muriți așea, păi cum? Păi ce se termină seara? Plecai eu? I-ha ha, abia-neepuiăm...

Noroc, la mulți ani, spune pe neașteptate bătrînul August pălărierul.

La mulți ani, bine zici, noroc, spune tatăl Antipa.

A la votre santé, spune Pașaliu, *Heute rot, morgen tot!*

Mulți ani.

Noroc să dea Dumnezeu.

Noroc.

La mulți ani.

Ajunge, sînt dăstui, spune inginerul Druică. Mai bine să vă spui una d-a lui Antipa, n-aveți grije, doamnă, și rămășeagul, i-ha ha, sîntem oameni dă onoare, așea și cum vă spusăi, da' ia stați, voi televizor n-aveți în casa asta? Unde-i televizoru? Uite-l colea, Antipa, nu-i dai drumu?!

Televizorul mă face să dorm, spune Pașaliu. El mîngîie cotorul cărții lui groase.

Pă mine nu, spune inginerul Druică, Antipa sucește butonu ăla.

Nici pe mine, spune bătrînul Antipa, mie-mi plac filmele.

Nu merge, domnule inginer, spune Pașaliu. Pariul...

Scuzați-mă, i-ha ha, sigur că da, dă-l încolo dă televizor, face inginerul Druică, și așea cum vă spusei...

Dar se aude soneria, ce dracu nu-i faci ceva, Antipa, spune inginerul Druică, te bagă-n sperieți, sirenă de vapor, alarmă, ce-i asta? Lasă să se audă, spune tatăl Antipa. Felicia merge să deschidă

se aude colindu, strigă inginerul Druică, unde se colindă? uşa se închide, voci femeieşti, se deschide, pe prag lîngă Felicia se opreşte doamna Stănciulescu.

33

Sărut mîinile, spune Paşaliu. Se apropie de ea, îi ia mîna. Vai, domnu Paşaliu, nu trebuie, vin de la bucătărie, vai mersi. În gura ăsteia, spusese altă dată Paşaliu, sînt terase înguste şi o vale adîncă pe unde curge o apă spre care se deschide o peşteră şi pe terase, la marginea peşterii pînă la malul apei, stau femei trîntite pe burtă sau pe spate, sute, mii de femei care vorbesc întruna fără să se asculte între ele.

Vai, spune doamna Stănciulescu, dacă ştiam că aici e atîta lume nu intram, i-ha ha, face inginerul Druică, nu mai puteţi da-napoi!

Doamna Stănciulescu, spune Felicia, vecina noastră, domnu inginer Druică, vai, îmi pare bine, pe restul îi cunoaşteţi, vai, cum să nu, ce mai faceţi, domnu August, sărut mîna, potrivit, îmi pare bine, vă văd cam rar, domnu Antipa, ce mai faceţi? sărut mîna, bine, nu-mi văd capul de treburi, pe soţul dumneavoastră îl întîlnesc la frizer, vai, nici el nu-şi vede capul de treburi, soţul doamnei este contabil şef la fabrica de bere. Oho, la bere, doamna este profesoară de menaj, vai, dar nu mai profesez de mult, doamna a renunţat la şcoală şi s-a ocupat de educaţia fiului ei student în anul întîi la electronică, vai, m-am măritat foarte tînără, sînteţi tînără, vai, mersi, serviţi un pahar de vin, vai, nu, mulţumesc, atît ajunge, la mulţi ani, mulţi şi buni,

sănătate, la mulţi ani, numai bine, dar ce pom minunat nu-i prea devreme? aaa, ştiu eu, cel mic vine el, lăsaţi că vine el, dar vai, ce s-a întîmplat doamna Felicia, vi-i rău, aaa, nu-i nimic! Căldura? da, aveţi dreptate, vremea asta nici mie nu-mi prieşte, migrene...

Doamna Stănciulescu stă pe colţul canapelei. Încearcă să privească în geamul uşii, o face pe furiş, o mînă umblă mereu prin păr, alta caută un nasture, o cută a rochiei. Se ridică deodată, o ia pe Felicia de mînă, îşi apropie gura de urechea ei în felul în care fetele foarte tinere îşi fac confidenţe pe stradă, da, spune surîzînd Felicia, foarte sigur. Ies împreună. În cealaltă odaie, în faţa oglinzii de bronz, doamna Stănciulescu se priveşte cu atenţie, vai, dar nu se vede nimic în oglinda asta, o ţineţi aşa ca pe un bibelou, şi eu am dar nu aşa ceva, e cam mare, ia un piepten, îl trece repede prin părul des, reflexe întunecate. Părul unei femei tinere şi puternice. Ştii, draga mea, înţelegi, sînt atîţia bărbaţi dincolo, trebuie să mă uit în oglinda asta. Nu, nu mai sînt chiar atît de tînără, dar ce oglindă originală, vă trebuie totuşi şi una adevărată, cum? aveţi în baie, sigur, mai bine mergeam acolo...

Felicia, o femeie de treizeci de ani, privind-o în tăcere pe femeia trecută de patruzeci. Amîndouă în faţa oglinzii.

Să mergem, ajunge, spune doamna Stănciulescu, e bună totuşi oglinda asta, te face să arăţi bine. Ştii, eşti ca un bolnav care citeşte şi tot citeşte despre boala lui: nu trebuie să te uiţi prea mult oglindă.

Cînd nu sînt bărbaţi de faţă, gîndeşte Felicia, este o femeie plăcută...

Doamna Stănciulescu stînd jos la intrarea în bloc, pe treptele de ciment sau în holul cu trei pereți de sticlă, sau sprijinîndu-și coatele de pervaz într-o fereastră sau în toate ferestrele deodată, în balcon sau în același timp în balcon și în fereastră și pe scară, sau udînd iarba și lemnul cîinesc și trandafirii mărunți și portolacul cu furtunul pe fereastra bucătăriei sau în mijlocul peluzei verzi, trăgînd după ea furtunul (un capăt fixat la robinetul galben din bucătărie celălalt strangulat între degetele ei cam scurte, unghii bine îngrijite dar nu lungi) doamna Stănciulescu vorbind, știind totul despre tot ce se petrece în apartamentele îngrămădite pe scările înguste, fiecare om ce face, de unde vine și unde se duce. Sau făcîndu-și siesta în după-amiaza fierbinte de vară, perdelele trase, orașul lenevind în caniculă, ea în patul ei, adormită dar veghind cu ochiul din ceafă: cine, cînd, de ce, unde??? În capoatele ei vișinii sau înflorate, totdeauna umbra unei dantele albe ivindu-se undeva. Deschizînd din întîmplare ușa chiar în clipa cînd Antipa, urcînd scările, a ajuns în dreptul ei; vai, ce surpriză, domnul Antipa, chiar acum a coborît doamna, era cu altă doamnă tînără și foarte blondă, nostimă de tot, lasă lasă că o știi mata, ștrengarule, seamănă cu artista aia cu cercei verzi din *cinemaul* de săptămîna trecută, cum îi spune, Doamne, le-am auzit că se întorc peste o oră, poftiți să vă fac o cafea, într-o clipă vine și Stănciulescu, faceți o partidă de șah și pînă atuncea vă ghicesc în cafea, intrați, domnu Antipa, doamnele cred că s-au dus la Universal, mai ales că au *desfăcut* azi-dimineață acolo ceva

teribil pentru doamne, intrați, acolo sînt, vă spun sigur, nu le-am putut întreba că eram tocmai atunci cu capul în cuptor, făceam o plăcintă, vă dau să gustați dar știu că sînt *acolo*, intrați... Sau pe scaun, între aragaz și fereastră, în timp ce Felicia alege orezul: să-ți ajut și eu, dragă doamnă Felicia, singură le faci pe toate, mai lasă-le și mai du-te, zău așa, și nu-i mai sufla atîta în coarne bărbatului, nu zic, un om minunat domnul Antipa, dar prea mult îl iubești și-l cocoloșești, zău așa. Femeia mai trebuie să mai fie și singură, ia-ți și mata concediu și să te duci singură în stațiune două săptămîni, doar nu-i nici o nenorocire, draga mea doamnă Felicia. Iartă-mă, nu că te sfătuiesc în vreun fel, vai, însă ia bagă-te în baie, fă-ți pedichiura și restul, stai vreo trei ceasuri în fața oglinzii și dichisește-te și întinde-te în fotoliul ăla cît o casă cu o carte în mînă și mai dă-o dracului de mîncare, frige-i carnea și fierbe-o și să vezi că tot o mănîncă, bărbații trebuie ținuți tot timpul în șah dacă vrei să-i ai lîngă tine. Nu le da totul odată, ești tînără și frumoasă. Fă așa cum îți spun și cum n-am făcut eu și-ai să vezi. Gata orezul, cu ce-l faci?

●

Inginerul Druică apucă un scaun de spătar, îl împinge spre doamna Stănciulescu, vai mersi, spune ea, sînteți drăguț dar nu stau. El spune că mai cade omul din copac și stă, iar ea spune că nu e cazul, apoi spune că bătrînul Antipa arată ca un frate mai mare al fiului și bătrînul se întoarce spre August pălărierul: vezi?! Antipa toarnă vin în pahare. Doamna Stănciulescu ajunge sub paharul lui, acolo vorbește vorbește, se înalță în vîrful picioarelor, a văzut o scamă sau un fir de tutun în vinul lui, îi ia paharul din mînă și îndeminatecă, înspăi-

mîntată, cu vîrful degetului mic scoate ce era de scos, îi dă paharul. Nu! îi spune inginerului care, în timp ce-i întindea paharul, încearcă să-i sărute mîna, dă ce nu? spune el, ea rîde, el atinge policarul cu vîrful buzelor, dooomnule ingineeer, spune ea. Felicia aduce cozonac cu stafide, mari felii galbene poroase. Druică se scarpină în ureche cu degetul mic, îl învîrtește repede în felul în care se mînuiește burghiul cu mîner cotit. Degetul pătrunde vibrînd în ureche, astfel se scarpină femeile bătrîne sub cireșul din mijlocul ogrăzii și privesc cerul și spun: plouă, se schimbă vremea. El îi întinde din nou paharul doamnei Stănciulescu, face o plecăciune caraghioasă, mătură covorul cu mîna întinsă. Sînt un muşchetar, spune, aşea salutau ei. Asta se vede la teatru, spune Pașaliu, dar nu are nimic cu oamenii aceia de demult, noi le dăm lor chipul și asemănarea noastră dar nu știm mai nimic despre ei și foarte puțin despre noi, ceea ce, e drept, într-un fel ne apropie! Ce vorbești, dom'le, spune Druică, le cam tragi de păr, dom' Pașaliu. Cum, nu v-a plăcut? se supără doamna Stănciulescu, nu-i adevărat, aţi spus ceva frumos, domnule Pașaliu. Sărut mîinile, spune Pașaliu.

Antipa deschide fereastra. Se aude ploaia.

Bine că plouă, spune inginerul Druică. Se face grîu, iarna e uşioară și nu e ger. E foarte bine.

Foarte bun cozonacul, spune doamna Stănciulescu.

Am mîncat eu la mata și mai bun, spune Felicia.

Dacă vrei, vin să te ajut odată, trebuie să vezi de-aproape cum se face, nu se poate explica.

Dar nu-i nevoie, doamna Stănciulescu, cum vă închipuiți, de ce să vă deranjați.

O, dar n-am vrut să *vă* supăr, am vrut să *vă* spun că eu sînt destul de în vîrstă ca să știu unele

secrete de bucătărie. Nici nu mi-a trecut altceva prin cap, am să *vă* scriu totuşi reţeta. N-am vrut să *vă* jignesc.

Cum vă închipuiţi, dar ce credeţi despre mine, cum să mă jigniţi, vai de mine şi de mine, dar de ce ? !

Lăsaţi, doamnelor, discuţiile profesionale, spune inginerul Druică, ar trebui să dansăm, Antipa, pui discu ăla cu colindu ?

Vai, spune doamna Stănciulescu, dar ăsta cu nucă este tot ce am mîncat mai delicios vreodată.

Lăsaţi, spune Felicia.

Cred că pînă la urmă vin eu să iau reţeta, spune doamna Stănciulescu.

O să facem schimb de reţete, spune Felicia.

Sigur, spune doamna Stănciulescu.

Da, spune Felicia.

Ce reţetă ? care reţetă ? întreabă bătrînul Antipa. El stă acum în fotoliul Baroni. I se văd numai creştetul capului şi vîrfurile genunchilor.

O reţetă, spune fiul Antipa. Gripa face ravagii.

Buhuhuuuuunăăă, face inginerul Druică.

Veselie generală. Doamna Stănciulescu dă tonul, dar pe neaşteptate duce o mînă la gură, cealaltă sub sînul greu, se sprijină de colţul mesei. În brad sfîrîie o luminare. Se stinge. Prin fereastra deschisă, din ceaţă şi ploaie se strecoară în odaie animalul lung şi murdar cu labe moi dar cu gheare, fără dinţi, cu ochii tulburi şi solzii putrezi pe spinare, coada ca piftia, vietatea care se naşte din mirosurile unui oraş dezgheţat pe neaşteptate în mijlocul gerurilor mari. Doamna Stănciulescu încerca să-l alunge sau îl ademenea cu cozonac şi portocale ? Ea strigă, deodată mîinile ei ţîşnesc în tavan, degetele desfăcute întinse :

Oameni buni, vaaaai, am uitat Doamne, Doamne iartă-mă, dar voi ştiţi de ce-am venit ? ! Eu vorbesc

și vorbesc și-mi pierd capul, vai, Doamne iartă-mă, oameni buni, telefonul! Unde-i telefonul?

Toți urlă: acolo, inginerul Druică îi întinde receptorul. Dar ea nu face numărul, stă cu bucata de ebonită în mînă. Se așază pe un scaun. Tot nu face numărul, vorbește: oameni buni, de cînd oare tot vorbesc eu aici? Și din nou strigă: vai, nu știți că Maria naște...

Doamne, șoptește Felicia, întoarce-te la mine.

Nu este, spune Antipa în urechea ei, nu-l chema, nu există.

O Doamne, spune Felicia.

Care Maria? întreabă inginerul Druică.

Dar ce s-a întîmplat? face bătrînul Antipa.

Nu pot, spune doamna Stănciulescu, nu reușesc. Domnu Pașaliu, te rog cheamă materna, mi-a amorțit. uite, mi s-a uscat mîna. Doamne, păcătoasă mai sînt, unde mi-o fi fost mintea? Maria, o știi doar, fata care a stat acum doi ani la bătrînii Marcoci.

O, doamne, spune Felicia, ia receptorul din mîna doamnei Stănciulescu, nu-mi aduc aminte, da, răspunde în urechea Feliciei fata îmbrăcată în halat alb, voce lenește tărăgănată, dați-mi adresa exactă și numărul să vă verific, da, cită plictiseală și singurătate în încăperea albă cu masă de lemn, pat de fier și telefon și geamul ușii vopsit pe jumătate în alb, nu chiar acum, n-avem aici nici o mașină, da, doamnă, da, îndată ce sosește, păi nu v-am spus?

●

Loc, faceți loc, spune Antipa, dar nimeni nu se grăbește să-l asculte. Bărbați, femei, copii îngrămă-

dîndu-se în ușa casei bătrînilor Marcoci. Casa lor: apartamentul care deasupra ușii poartă un număr mai mare sau mai mic decît cel în care locuiește Antipa. Sînt mulți sau par mulți? Cîți încap la urma urmei pe palierul ăsta? întreabă Pașaliu. Sînt mulți, dom'le, nu vezi! spune inginerul Druică. Nu vedeți, spune bătrînul Antipa, aici sînt mai mulți decît încap, cînd or fi aflat, de unde? Dați-mi, vă rog, voie, vocea doamnei Stănciulescu, venim de la telefon, faceți loc, loc, trebuie să vină salvarea. Păi ce să mai vină! Gata! Care telefon? Maria? Care Maria, nu-i nici o Marie, Valeria o cheamă pe fată. E măritată? Sigur, păi cum altfel. Ei, măritată, nu-i nici o măritată, uite așa s-a întîmplat fără, ea a venit cu unul aici, un om mai în etate, e acolo, da, lîngă patul ei, dar nu-i bărbatul ei, nu, o fi logodnic, ce logodnic, pare cam bătrîn pentru asta. Dar de ce-au venit? Ea nu-i nepoata doamnei Marcoci? Nu-i nici o nepoată, a stat la ei, lucra aici în oraș, pe undeva, și pe urmă a plecat. Și acum a venit fiindcă avea o treabă, cică, fata și bătrînul, adică nu-i chiar așa de bătrîn, omul ăsta, logodnicul, bărbatul ei, mă og, dar nu-i bărbatul ei, au venit pentru vreo treabă, cine știe, pe la sfat, pe la miliție, pe la doctor, de unde să știu eu!? Dacă-i frumoasă, da' de unde să știu eu? Și ce să facă, săraca, tocmai acuma cu frumusețea? E-n dureri, se zbate. Cum, nu-i *legitim*? Nu, eh, o să fie, nimeni nu știe la urma urmei. Nici bătrînii Marcoci? Păi ce ei primesc în casă așa pe oricine, fără să știe ce și cum? Eh, or fi știind ei ceva. Dar Valeria asta nu-i Valeria, dragă, Magda îi spune, fugi de-aicea, Maria, ce Maria, îi spune Ana. Dar unde stă ea, stă cu bătrînu? N-auzi că nu-i chiar bătrîn. Bine dar unde? Ehe, în altă parte. Nașe și ele pe unde se nimerește, vai de mama lor. Da, dar cum o cheamă de fapt și de unde vine?

Și cine-i bătrînul? N-auzi că nu-i bătrîn. Bine, bine, dar cine-i el, ce hram poartă lîngă fată? Vorbe. Vorbe. Și ăștia cu mașinile lor abia se mișcă. Unde se mai bagă și ăsta? Pardon. Fata moare și baba se plimbă. Să fie ea sănătoasă că de copii avem nevoie. Cine? Cum cine! Noi! Vorbe. Dar iată, doamna Stănciulescu a ajuns totuși la ușă. Antipa, Felicia, Pașaliu, cei doi bătrîni, inginerul Druică, sînt încă pe palier, împinși loviți, călcați de mulțime. A ajuns totuși, spune Pașaliu. Ușa se deschide în fața ei. Mulțimea se precipită dar nimeni nu trece pragul. Din casă vine o lumină blîndă. Se face deodată tăcere. Doamna Stănciulescu intră. Ea este mesagerul, ușile se deschid înaintea ei, la un semn mulțimile se dau deoparte. Ușa se închide. Iarăși vorbele. Mirosuri dulcege, ascuțite, dospind în aburii ploii calde. Dar ușa se deschide. Iarăși și iarăși tăcere. Cîntecul se aude limpede, undeva sus, la ultimul etaj, copiii se joacă, spune cineva. Da, ai lui Vasiliu și cel mic al brutarului. Mi-a spart un borcan care-l aveam pe balcon. Dar în ușă stă doamna Stănciulescu. Nu mai este femeia caraghioasă și vorbăreață? Unde este puterea ei ascunsă de vreme ce toți o privesc în tăcere și în fața ei mulțimea s-a retras și s-a făcut un gol? Fața femeii este, deopotrivă, înspăimîntată și plină de bucurie, pielea atîrnă sub bărbie ca un șorț mic prins de urechi, în jurul ochilor s-a săpat un șanț întunecat dar fruntea plutește într-un nimb de lumină.

A născut, spune ea, un băiat voinic.

Mulțimea scoate un geamăt, un oftat uriaș, fără grabă ca se desface în două mari șuvoaie tăcute și astfel, ocolind femeia mesager, mișcîndu-se de cealaltă parte a ușii, pătrunde în casa bătrînilor Marcoci. În spatele oamenilor, umbra amenințătoare a scării urcînd spre cerul îndepărtat. Dar cineva prinde

sub talpă laba piciorului doamnei Stănciulescu. Ea urlă. În jurul ei trupurile oamenilor se agită pe neașteptate, într-o clipă ușa îngustă este astupată de năvala mulțimii...

Dar acum palierul este gol, mulțimea se mai aude ca un vuiet îndepărtat. Jos, în holul slab luminat de la parter, se aude glasul răgușit al unui bărbat: aici trebuie să fie, vezi pe tablou-ăla, scrie pe hîrtia asta adresa și ăsta-i blocu, lasă aici targa, n-o mai cărăm, poate vine așa naibii...

Fișă de lucru (din *Jurnalul* romanului)

MASĂ ROTUNDĂ

...Ca pasărea pentru zbor

..M. L. (muncitoare la Tricotex). Așa s-a întîmplat la noi. O fată, venită de trei luni de la țară, a fost reținută în producție într-o zi cînd știa că va fi liberă și cînd fusese invitată la o nuntă. S-a dus la maistru cerîndu-i învoire. Maistrul a refuzat-o. Ea a lipsit, a spus că s-a îmbolnăvit. Maistrul i-a comunicat la întoarcere că nu mai vrea s-o vadă, că va fi concediată.

N. I. (membru în biroul executiv al consiliului local al sindicatelor) Nu putea s-o concedieze, nu era legal.

M. L. Așa i-a spus. Ea a plîns și n-a fost bună de muncă toată ziua. Eu nu sprijin absențele, de zece ani tot lucrez. Pe maistru îl înțeleg, că aveam o comandă pentru export, dar fata era abia venită de la țară, și purtarea lui a transformat-o într-o muncitoare slabă. Era convinsă că o să fie mereu găsită în greșeală și o să fie dată afară.

D. D. (judecătoare) N-ai stat de vorbă cu ea?

M. L. Cum să nu! I-am arătat cît am cîștigat eu în zece ani și i-am

spus că în fabrică e un colectiv puternic și drept, că poate vorbi cu secretarul de partid sau cu alți tovarăși. N-a vrut să meargă nicăieri.

D. D. N-ai stat de vorbă cu maistrul?

M. L. Nu pot, că vorbește de pe cal.

A. C. (șef de secție la fabrica 23 August) Maistrul a avut o situație grea. Se întîmplă ca unele tinere să lipsească tocmai cînd ai mai mare nevoie de ele. Le vezi la coafor, la cofetărie și pe urmă îți vin cu justificări medicale.

D. D. Judecați prea simplu. Eu, ca judecătoare, vă spun : poate că vizita aceea la cofetărie avea pentru tînără o mare importanță, poate că acolo își rezolva o problemă sufletească.

A. C. Mi-ar plăcea să fiu judecat de dumneavoastră. Nu m-ați pedepsi niciodată.

D. D. Încerc mai întîi să mă transpun în situația celuilalt. Trebuie să vă transpuneți în sufletul unui tînăr...

34

Ceva tot am văzut, spune Antipa. M-am urcat pe o măsuță răsturnată și-am văzut în fundul casei, *locul*, fata cu ochii în jos, mîinile moi, cred că-și privea pruncul în poală. Eu nu vedeam decît capul ei și gîtul pînă la umeri, avea undeva în spatele ei o lumină mică și de jur împrejur capetele oamenilor.

Mi-e sete, spune inginerul Druică, sete, Antipa, adă niște vin.

Nu trece o zi fără bucluc, spune tatăl Antipa.

Copilul s-a născut, spune bătrînul August pălărierul.

Bun vin, da' m-aș cam duce, spune inginerul Druică, scuzați-mă, doamnă, că mă uitai la ceas, da' nu vreau să pierd trenu.

Încă unul, spune Antipa.

Noroc.

La mulți ani.

Bun obicei românesc, ciocnești și bei.

Adică nu bei pînă nu ciocnești.

Vivat!

Vivat!

Să nu se-ncălzească, spune bătrînul Antipa.

Cînd să se-ncălzească? întreabă inginerul Druică, c-am și plecat. Da unde-i, dom'le, insu ăsta, Pașaliu, ce se făcu cu el?

Nu-i!

Unde-i?

A plecat.

Cînd?

Ie-te-te javra, marși de-acia cu lingușeala, ce se mai scarpină, putoarea, spune inginerul Druică. Cățelușa Eromanga se prelinge pe lîngă piciorul lui. Dispare în dosul fotoliului Baroni.

Ar trebui să facem ceva, spune bătrînul Antipa. Luăm vinul din sticla asta și-l turnăm în cealaltă. Într-o singură sticlă se încălzește mai greu. Păcat să-l bem cald pe căldura asta.

Bine că se făcu cald și plouă, spune inginerul Druică. S-avem la vară grîu și porumb. Acu la mine la Copăcioasa cred că înflori liliacu. Păi ce dracu ăla, nu-i așea?

Plouă în toată Europa, spune bătrînul Antipa. Peste tot plouă, mai ales acolo unde ar trebui să ningă. Nu prea înțeleg.

Trece, spune bătrînul August pălărierul.

Un val de căldură și niște curenți, spune tatăl Antipa.

E foarte bine, spune inginerul Druică. Foarte bine așea. Dă frig să te plîngi, dă căldură niciodată. Să mai aduc una, spune Antipa, și ceilalți : nu, ba da, dar nu acum, stai să-l bem, se răcește, nu se răcește. Ce, vrei să scapi mai repede de noi, eh, nu vrea el

asta. Și din nou Druică : ascultă Antipa, stai colea să te-ntreb ceva, dacă vreai îmi spui dacă nu nu, nu ești tu prietenu meu?...

Iar în Africa ninge, am citit cu ochii mei, spune bătrînul Antipa. Dar ia stai, se scotocește febril prin buzunare, un aer neașteptat de satisfacție, iată în mîna lui o tăietură dintr-un ziar, să vă citesc, ascultați, glasul lui oarecum grav, hîrtia ținută cu mîna întinsă, priviri piezișe : de cîteva zile, un neașteptat val de căldură s-a abătut asupra celei mai mari părți a Braziliei, cele mai afectate fiind zonele de coastă, unde temperatura s-a apropiat de 40 de grade la umbră. Astfel, la Rio de Janeiro, unde au fost înregistrate 39 de grade, s-a produs un număr ridicat de cazuri de dezhidratare a locuitorilor. De asemenea, valul de căldură a atins și centrul industrial cel mai important al țării, orașul Sao Paolo. Dimpotrivă, sud-estul Iranului este bîntuit de trei zile de un val de frig de o vigoare neobișnuită. Regiunile Kerman, Zahedan și Zabol au avut cel mai mult de suferit de pe urma scăderii temperaturii. Astfel, la Kerman, oraș situat în centrul Belucistanului iranian, unde iernile sînt de obicei blînde, mercurul termometrului a coborît la 29 grade sub zero, în noaptea de vineri spre sîmbătă, rezervoarele de apă potabilă au înghețat, orașul fiind aprovizionat cu ajutorul camioanelor-cisternă. Potrivit presei iraniene, comunicațiile rutiere, convorbirile telefonice sînt puternic perturbate. Culturile horticole din regiunea Djiroft au suferit pagube considerabile. În fine, la Bandar-Abbas, localitate la Golful Persic, unii dintre locuitori au văzut zăpadă pentru prima dată...

Asta spun ziarele, face bătrînul Antipa. Îi privește pe rînd, îndelung. Da, domnilor, și la Tanger și la Casablanca ninge, ce orașe, ce lume, ia gîndește-te,

te bagi într-un hotel dintr-ăsta Hilton prin orașele astea, te urci în camera ta și dai drumul la aer condiționat și faci ce vrei pe-acolo. Nimeni nu te-ntreabă ce și cum, joci la ruletă sau bunăoară, dacă n-ai plăcere să joci, bagi banii în vreo șmecherie cu cămile sau cu covoare. Da, da, la Tanger n-a mai nins din o mie opt sute nu știu cît, da, da...

E bine că ninge și la ei, spune inginerul Druică. Las' să ningă. E chestie de echilibru.

Ar trebui să cîntăm *O Tannenbaum*, spune bătrînul Antipa.

Nu-i Pașaliu, el știe textul, spune Antipa.

Plec, spune inginerul Druică, încă una la botu calului, gata, toată lumea aci și doamna Felicia.

El stătea pe un scaun. Felicia lipsea din încăpere. Pe spătarul scaunului era întins un pulover al ei. Spatele lui Druică presase mohairul pe tăblia de lemn și acum se putea vedea cum, treptat, țesătura de lînă *creștea*, firul revenea la forma lui obișnuită, puloverul părea o ființă vie care se trezește din somn. Într-un fel asemănător, florile de noapte se deschid odată cu căderea întunericului.

Da, și Pașaliu, spune Antipa, Felicia, strigă el, poporul te cere. Cu o mișcare bruscă ia puloverul de pe spătarul scaunului. Îl împăturește fără rost, simte în palme căldura străină păstrată încă în fibra țesăturii, fără voia lui mîinile mototolesc puloverul, fac din el un ghem, adunate mișcările lui sînt ale unuia care vrea să ascundă ceva. Druică se apropie de el greoi, amenințător, venea din toate părțile, pentru Antipa nu mai este scăpare și, ca un prizonier care a primit o înștiințare gravă scrisă pe o bucată de hîrtie ruptă dintr-un ambalaj (pașii paznicului care se apropie, inevitabila răsucire a vizetei, sunetul ei aproape armonios urmat de răsucirea cheii în broască) el bagă puloverul în gură,

mestecă repede, și-l înghite. Era și timpul. Celălalt îi sufla în față. Vin, tutun, cina grasă. Dar glasul celuilalt se micșorează, cu umilință el se roagă: Antipa, băiatule, dă unde faci tu rost dă vinu ăsta? Nu-mi iese din cap, dă unde-l ai, *cum*?

●

Nimeni nu l-a văzut pe inginerul Druică plecînd. Unde-i domnul inginer? a întrebat deodată tatăl Antipa. S-a auzit vocea bătrînului August pălărierul: a plecat? Cățeluța Eromanga a intrat scîncind în odaie. Venea din hol. Se întîmplă ceva, a spus Antipa. A ieșit. În prag, proptindu-se cu capul în ușa de la intrare, Pașaliu încerca să verse. Nu aici, a spus Antipa, hai în baie. Mai bine afară, a spus Pașaliu. Hai, a spus Antipa. Pașaliu era îmbrăcat de plecare. Cartea ai luat-o? Fața celuilalt s-a lungit (obrajii supți lucind de sudoarea beției, ochii dilatați, colțurile prinse în mîzga albă) gura i s-a despicat într-un rînjet vesel. Dinții lui lați, galbeni spre tăișuri, acum în lumina becului slab, reflexe cenușii: cartea? ! Drept cine mă iei, mi-e greață, și dacă dau afară ce-i în mine înec tot poporul din oraș, cartea, *mon vieux*? ! Uite-o! Cu mișcarea precipitată a unuia căruia i s-a aruncat un pumn de nisip în ochi, el și-a dat la o parte pardesiul, haina: cartea era băgată pe jumătate în pantaloni, între curea și burtă, partea de sus semăna cu o cărămidă udă. Dincolo de ușă, Pașaliu a spus: ajunge, du-te înăuntru, pot vărsa și singur. Nu aici, a spus Antipa. Sprijinindu-se cu amîndouă mîinile de balustradă, coborîse două trepte, Pașaliu a răsucit capul pieziș, a scuipat scurt spre cel din capul scării: vărs unde vreau eu, a spus.

Acum, în ușă, stă bătrînul August pălărierul. Capul lui mare și alb este locul unor ochi senini și batjocoritori. Este întrutotul neschimbat. Bătrînul

care stă ziua între calapodurile de lemn, cuviincios acoperite cu pălării vechi, călcîiul lui lovind podeaua de lemn, deschide pe jumătate ușa. Mîna pe clanță. Spune (zîmbetul lui, fularul alb legat cu nod mare sub bărbie) : a fost bine ! Întinde gîtul, capul se clatină, nu cade, cei doi, Felicia și Antipa cunosc gestul, își apropie capetele, le răsucesc cu o ureche spre gura bătrînului. El șoptește, ochii se închid, gura crește spre urechi : spuneți Doamne ferește de mai rău ! Cei doi chicotesc : amin ! Ham ham, se aude cățelușa Eromanga, te aștept afară, spune August pălărierul către tatăl Antipa. Da, vine răspunsul.

Sprijinit de Felicia, bătrînul Antipa încearcă să-și îndoaie mijlocul în timp ce forțe obscure înfipte în ceafa lui îl trăgeau înapoi, undeva printr-un loc mai puțin luminat al tavanului, spre o stea măruntă. Alți dușmani nevăzuți mișcau din fața lui galoșii, nu-l lăsau să-i ajungă. Suspendat între galoșii vătuiți și steaua depărtată, numai mîna Feliciei (prea ușoară și nesigură) era totuși pentru bătrînul Antipa, acum aici pe pămînt, singurul sprijin. Tot Felicia îi spune că ar fi trebuit s-o asculte : întîi galoșii, treaba cea mai grea, nu ? pe urmă pielea de iepure sub flanea, flaneaua, apoi haina și paltonul, dar el tace și se gîndește la această femeie tînără și nechibzuită care nu știe nimic despre ordinea lucrurilor pe lumea asta, iepurele, flaneaua, haina, paltonul și *abia la urmă* galoșii și căciula ! Altfel nu ! Dar Antipa reușește să-i încalțe galoșii. El spune : Felicia are dreptate.

Dreptate !? se miră tatăl Antipa. Întîi galoșii ? Ce gugumănie ! Felicia, te iubesc la fel de mult ca și pe fiul meu Antipa. Dar tu nu știi că așa nu se poate ? Eu pun galoșii la urmă și asta dintotdeauna, de la început. Înțelegi ? Nu se poate schimba nimic,

totul este definitiv. Sînt un om care trăiește de multă vreme singur. Nu mai eram chiar tînăr cînd s-a născut Antipa. - Cînd a murit mama lui eram de mult un om bătrîn, iar el un copil. Vecinii nu mă cred nebun dar o aud pe doamna Argintaru, tu o ții minte, Antipa, cînd purta breton și umbrelă și pantofii ăia cu tocuri atît de înalte, acum tîrîie după ea prin curte niște șcrabe găurite, aruncate de mine la gunoi, se scarpină între degete și spune: puțin într-o ureche, nu mult. Adică eu! Ea, despre mine! Ehe, cum am să mă supăr?- Am și eu puțin *humor*, cum spune August, pălărierul ăsta trăsnit. Trebuie să știi că nu mă pot bărbieri dacă nu scot lama cu mîna dreaptă din plicul ei și dacă nu deșurubez aparatul cu stînga și, mai important, n-am să dau niciodată cu spirt înainte de a înșuruba și șterge aparatul, numai așa, altfel nu se poate! Trebuie să existe o anumită ordine...

Antipa spune: și dacă în loc de aparatul tău de ras ai avea un brici?

Încă nu m-am gîndit la asta, spune bătrînul Antipa.

Se uită unul la altul și izbucnesc în rîs, o, își spune Felicia și un sentiment ostil, neînțeles, crește în ea: nimic nu-i deosebește pe bărbații bătrîni de bărbații tineri, sînt la fel, cruzi și nepăsători, trebuie ascultați cum rîd.

Într-adevăr acum rîdea un singur bărbat puternic ajuns la vremea cînd bătrînețea și tinerețea fac o singură vîrstă și capătă puteri depline. Un timp fericit și rar și la fel de scurt ca și tulburarea apei la Tiberiada.

Felicia îi privește. Fața lui Antipa îi arată nurorii dragostea bărbatului pentru socrul ei. Femeia se cutremură de spaimă dar nu înțelege gîndul nou ivit pe neașteptate în capul ei: tatăl și fiul sînt

aceeași ființă. Emoții puternice și contradictorii izbucnesc în ea. Lumea vrăjmașă a bărbaților este la fel de puternică și adevărată ca și dragostea ei pentru Antipa. Dar în cealaltă parte a ușii bate bătrînul August pălărierul: ce faci, Antipa, hai că ne-apucă miezul nopții și noaptea-i lungă. Copii, trimiteți-l odată!

●

O luminare arde în bradul verde. În lustra cu trei brațe, unul luminează. Antipa stă în fotoliul Baroni. Felicia se așază pe pat, își întinde încet picioarele. Mîinile sub cap. O muscă, strigă Antipa, uite o muscă. Musca se plimbă pe tavan, nu pare deloc amorțită. Zboară de acolo spre lumina tremurătoare a lumînării. Se rotește apoi în jurul beculuí. Mai tîrziu, bîzîitul ei vine dintr-un colț întunecat.

Antipa, spune Felicia, despre ce rămășag vorbea prietenul tău Druică?

Fleacuri, spune Antipa.

Ce pariuri faci tu acolo la Ocna?

Glume!

Spune măcar o minciună, Antipa, una din minciunile tale care fac viața frumoasă.

Am să vin lîngă tine, Felicia.

Ca să-mi spui ce-i cu pariul ăsta, da? Viața ta de la Dealu-Ocna, da?!

Nu mai vin, Felicia. Aș vrea să dorm sau să plec.

Poate ai vrea să-mi povestești cum cîștigi pariurile.

Bine, spune Antipa. Se ridică din fotoliu, face cîțiva pași prin casă. Își întinde oasele, încheieturile pocnesc. Se așază pe marginea patului lîngă femeie. Încep, Felicia, ascultă: într-o zi...

Nu, strigă Felicia, nu vreau, nu vreau să știu, iartă-mă, Antipa, vreau numai să rămîi mereu

lîngă mine. Stai aici. Nu vorbi. Ea se întoarce cu fața la perete. Plînsul îi scutură umerii, capul i se desprinde de trup și se rostogolește pe pernă. Treptat, marea încordare a trupului ei se retrage, muchiile se netezesc, colțurile scad, capul se întoarce la locul lui. Somnul și întunericul solstițiului în emisfera boreală și, ca o sămînță în jumătatea de sus a fructului, trupul ghemuit al femeii.

Antipa o acoperă cu un pled și capul lui se umple de un gînd ciudat : ea este fiica mea, pe care ea nu a născut-o, și mama mea care a murit demult. Un sentiment neașteptat de siguranță. O mulțumire pe care el o dă pe seama vinului băut. Luminarea sfîrîie în cleștele ei de tablă, se stinge. Miros de seu și fum.

Și acum începe veghea. Lunga noapte a solstițiului în care nu dormi. Antipa umblă prin odaie. Parchetul scîrțîie ușor. El pășește în vîrful picioarelor. Stinge becul din lustră, aprinde mica instalație din brad. Privește îndelung la Pieter Janssens. În lumina idilică dar prietenoasă, odaia în care femeia citește îi este la fel de apropiată și familiară ca și odaia în care femeia lui doarme și el gîndește și se mișcă. Trufia și egoismul lui se retrag în duioșie, adevăruri care stau în adîncul ființei lui într-o ordine neștiută de nimeni. Trece în cealaltă odaie. Lumina din stradă ajunge aici prin perdele subțiri. Obiectele se deslușesc destul de bine, au umbre și margini, suprafețe stinse sau sclipitoare. Antipa se oprește în fața oglinzii de bronz. În golul ei metalic nu se vede nimic. Să treci *dincolo* și să cobori. Poate este acolo o scară sau atîrnă o frînghie. Rama lucește stins. E acolo. Dar oglinda nu vrea să întoarcă nimic din ce primește. Te îndrepți spre comutator să aprinzi lumina dar nimerești în ușă, nu găsești clanța, nici nu-i nevoie, ușa e întredeschisă, cu

toate acestea nu ieşi atît de repede pe cît ai vrea, eşti însă în cele din urmă în cealaltă odaie. Aprinzi o ţigară. Felicia doarme, respiraţia este calmă, liniştitoare, te aşezi în fotoliul Baroni. Este trecut de miezul nopţii. În marele cosmos ceva s-a schimbat. Să prinzi esenţa acestei schimbări, trecerea întunericului spre lumină. Frigul spre căldură, adîncul spre înalt. Să fii întrebat : de ce? Şi să nu răspunzi.

Nu se mai aude ploaia.

Vei sta în fotoliul Baroni. Mîine vei fi odihnit şi bucuros. Ai un certificat medical pe trei zile. Toţi sînt căldura şi lumina, arborii fac muguri, mustele învie, seminţele încolţesc, dar tu, cu blana ta lungă fumurie, căciula dintr-o oaie scumpă, cu şoşonii de pîslă, vesel şi gros îmbrăcat în mulţimea grăbită cu haine scurte şi uşoare, părul fluturînd în vînt. Ordinea bătrînului meu tată este şi ordinea mea, dacă ar fi vorba de altcineva aş spune: ce caraghioslîc, ce om neîndemînatec şi neajutorat, cît de uşor se poate trece peste asta! Da, dar este vorba de *mine*. Este strigătul meu şi nu al altuia! Sînt eu oare un om vesel şi nepăsător, aşa cum îmi place să fiu? Farsa este vocaţia mea, cum spune Paşaliu? Un beţivan caraghios şi pedant. Oho, dar cîte nu pot face mîine, cîte nu-mi stau în faţă nefăcute şi aşteaptă. Să-i spun, bunăoară, Feliciei o mulţime de lucruri urîte şi adevărate, ceva despre copilul pe care nu-l naşte şi încă vreo cîteva şi ea să-mi spună la rîndul ei altele, să stăm frumos pe două scaune faţă în faţă şi să ne scoatem rîzînd ochii şi măruntaiele. Dar nu trebuie oare să mai aşteptăm pentru asta? Să mai treacă timpul, să îmbătrînim, să adunăm mai multe, să dăm măreţie spectacolului! Da, am dreptate, asta trebuie amînată. Rămîne plimbarea, după veghea de noapte. Arătîndu-mă cu degetul şi strîmbîndu-se în spatele

meu, şi eu cu mîinile înfundate în buzunare. Ş ieri l-am văzut, e nebun. Nu, o face pe nebunul Ba e chiar nebun de legat. Şi eu înaintînd, nici scund nici înalt, în blana mea. Poate nici nu mă vor huli. Poate vor zîmbi cu bunăvoinţă, sărmanul, o fi bolnav. Zăpadă nu va mai fi deloc. Şi mă voi întîlni cu motanul bătrînului de peste drum. Vom fi în pasaj la telefoane, sau pe terasa hotelului. Cred că va bate vîntul.

Bună seara, domnule profesor, va spune motanul (niciodată n-am înţeles de ce pezevenghiul ăsta cu ochi gălbui şi somnoroşi îmi spune : domnule profesor).

Bună seara, voi răspunde, fiindcă de fapt îmi face plăcere să schimb o vorbă cu el.

Sîntem singurii care mai purtăm blană, dacă-mi permiteţi să observ, domnule profesor.

Mă tem că ai dreptate, domnule Murr.

O ! Murr ! Mă răsfăţaţi, domnule profesor. Dar spuneţi-mi, vă rog, nu credeţi că cineva ar putea să ne întrebe ce-i cu blana asta ?

Dacă numai ne întreabă, nu se întîmplă nimic, voi spune.

Aveţi dreptate, domnule profesor. Îmi permiteţi să mă retrag, trebuie s-o găsesc pe doamna Simchas.

Cu bine, dragă Murr.

Am onoarea, domnule profesor. Dar iertaţi-mă că vă mai reţin cu o întrebare : ce face căţeluşa dumneavoastră Eromanga ?

Se cam uită la blocul vostru.

O, glumiţi, domnule profesor, iertaţi-mă, am onoarea.

La revedere, iubite Murr.

●

Antipa se îndreaptă spre fotoliul Baroni, se oprește, întoarce capul, vede trupul adormit al Feliciei. Cît de adînc căzuse ea în somn, dacă vestmintele ei și pătura cu care fusese acoperită erau smulse și aruncate de pe ea. Nu mai era o femeie foarte tînără. Gîtul ei dezgolit de părul care curgea în altă parte era un arc moale, precum brațul ei încă puternic se îngroșase spre umeri și la încheietură. Sînul greu cădea ușor într-o parte, izvorul lui era încă viu dar nu mai zvîcnea în adîncuri, ci lent se pregătea să apună, în timp ce pielea care se întindea spre claviculă își pierdea culoarea și netezimea. Șoldul ei nu mai stătea la pîndă, dormea cu adevărat. Carnea se ridica dreaptă și viguroasă pe picioare, în sus, spre locurile fertile dar se încrețea în mici valuri sub fesele nestrînse în centură. Iar umbrele albastre ale sîngelui se puteau ghici în adînc, de-a lungul gambelor care se făcuseră mai scurte. În somn, femeia se răsucește și bărbatul vede pîntecul ei tăiat de două șanțuri adînci. Dar era multă liniște și maturitate în trupul adormit al femeii. Poate fertilitatea ei este ascunsă și într-o zi va izbucni, își va da măsura. Era statornicie și calm în odihna ei. Nimic provizoriu. Viața care pîlpîia duioasă în trupul ei venea din întunericul și violența speciei. Trupul ei era o cetate invincibilă, sufletul ei era osia lumii. Ea era locul în care Antipa se născuse și va fi îngropat cînd îi va veni vremea.

Dar acum, în lunga noapte, Antipa nu doarme.

CUPRINS

Prefață (Pînă unde se poate glumi) 5
Tabel cronologic 21

LUMEA ÎN DOU'Ă ZILE

Ziua întîi 27

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026